

BANKA QENDRORE E REPUBLIKËS SË KOSOVËS
CENTRALNA BANKA REPUBLIKE KOSOVA
CENTRAL BANK OF THE REPUBLIC OF KOSOVO

Godišnji Izveštaj 2020

P R I Š T I N A , J U N 2 0 2 1

BANKA QENDRORE E REPUBLIKËS SË KOSOVËS

CENTRALNA BANKA REPUBLIKE KOSOVA

CENTRAL BANK OF THE REPUBLIC OF KOSOVO

Godišnji izveštaj 2020

Ova stranica je namerno ostavljena prazna

SADRŽAJ

Predgovor predsedavajućeg odbora	13
Predgovor guvernera.....	15
Odbor i Izvršni odbor Centralne banke.....	18
Organizaciona struktura CBK, na dan 31. decembra 2020	21
1. Rezime	22
2. Eksterno ekonomsko okruženje	28
2.1. Evrozona i Zapadni Balkan	28
3. Ekonomija Kosova.....	32
3.1. Realni sektor	32
3.2. Fiskalni sektor	35
3.3. Eksterni sektor	36
3.4. Finansijski sektor.....	38
3.5. Makroekonomske projekcije za 2021. godinu.....	53
4. Licenciranje i regulacija finansijskog sistema	54
4.1. Licenciranje	54
4.2. Regulisanje	59
4.3. Regulatorni okvir za MFI-ove i NBFi-ove	61
4.4. Regulatorni okvir za osiguravače	62
4.5. Regulatorni okvir za penzijske fondove	63
5. Nadzor nad finansijskim sistemom	64
6. Usluge koje se pružaju vlastima, finansijskoj zajednici i javnosti.....	69
6.1. Operacije i upravljanje gotovinom	69
6.2. Sistem plaćanja.....	75
6.3. Upravljanje sredstvima.....	83
6.4. Informaciona tehnologija	88
6.5. Kreditni registar Kosova	88
6.6. Aktivnosti u oblasti ekonomske analize i finansijske stabilnosti	89
6.7. Glavne aktivnosti u oblasti statistike tokom 2020	90
6.8. Razmatranje zahteva finansijskih institucija koje nadgleda CBK.....	92
7. Unutrašnja kretanja	93
7.1. Unutrašnja revizija.....	93
7.2. Ljudski resursi	94
7.3. Pravne aktivnosti CBK-a	94
7.4. Funkcija upravljanja rizikom.....	95
8. Spoljni odnosi i međunarodna saradnja	97

8.1. Međunarodni odnosi.....	97
8.2. Komunikacija i finansijsko obrazovanje	98
8.3. Tehnička pomoć.....	99
8.4. Evropska integracija.....	101
9. Finansijski izveštaji.....	103
10. Statistički dodatak	153

LISTA SKRAĆENICA

ACH	Automatizovana klirinška kuća
ARS	Sistem registra računovodstva
ATM	Bankomat
BDP	Bruto domaći proizvod
BEC	Široke ekonomske kategorije
BEEP	Projekat unapređenja poslovnog okruženja
BIC	Identifikacioni kod preduzeća
BIS	Banka za međunarodna poravnanja
BKT	Banka Kombëtare Tregtare
BPB	Banka për Biznes
CAI	Pokazatelji adekvatnosti kapitala
CBK	Centralna banka Republike Kosovo
CEFTA	Srednjoevropski sporazum o slobodnoj trgovini
CPI	Indeks potrošačkih cena
CRK	Kreditni registar Kosova
DJI	Dow Jones industrijski prosek
EBRD	Evropska banka za obnovu i razvoj
ECB	Evropska centralna banka
EFSE	Evropski fond za Jugoistočnu Evropu
ESCB	Evropski sistem centralnih banaka
EU	Evropska unija
EULEX	Misija vladavine prava Evropske unije
EUROSTAT	Generalna direkcija za evropske statistike
GBP	Funta Velike Britanije
HHI	Herfindahl-Hirschman indeks
IAIS	Međunarodno udruženje supervizora osiguranja
ICAAP	Proces procene adekvatnosti internog kapitala
IECS	Međubankarski sistem elektronskog kliringa
IIP	Međunarodna investiciona pozicija
IOPS	Međunarodna organizacija penzionih supervizora
IPI	Indeks cena uvoza
JIE	Jugoistočna Evropa
KAS	Kosovska agencija za statistiku
KBO	Kosovski biro osiguranja

KEDS	Usluge distribucije energije na Kosovu AD.
KEK	Kosovska energetska korporacija AD.
KMB	Komercijalna Banka
KPSF	Kosovski trust penzione štednje
MF	Ministarstvo finansija
MFI	Mikrofinansijske institucije
MMF	Međunarodni monetarni fond
MRSZ	Ministarstvo rada i socijalne zaštite
MTA	Agencija za transfer novca
MTPL	Osiguranje od autoodgovornosti
NFA	Neto strana aktiva
NLB	Nova Ljubljanska Banka
NPISH	Neprofitne institucije koje opslužuju domaćinstva
NPL	Nekvalitetni krediti
NSP	Nacionalni savet za plaćanja
ODC	Ostale depozitne korporacije
ORZ	Odeljenje za rad i zapošljavanje
PAK	Kosovska agencija za privatizaciju
PCB	Procredit Bank
PDV	Porez na dodatu vrednost
POS	Mesto prodaje
pp	Procentni poeni
PPI	Indeks proizvođačkih cena
PTK	Pošta i telekomunikacije Kosova
PUK	Poreska uprava Kosova
RBK	Raiffeisen Bank Kosovo
REER	Realni efektivni kurs
ROAA	Povraćaj na prosečnu imovinu
ROAE	Povraćaj na prosečni kapital
RTGS	Bruto poravnanje u realnom vremenu
RWA	Aktiva ponderisana rizikom
SB	Svetska banka
SDI	Strane direktne investicije
SDR	Posebna prava vučenja
SEPA	Jedinstveno područje plaćanja u evrima
SFR	Švajcarski franak

SKPF	Slovenačko-kosovski penzioni fond
SWIFT	Društvo za međunarodne finansijske telekomunikacije
TEB	Türk Ekonomi Bankasi
TPL	Odgovornost treće strana
UNMIK	Misija Ujedinjenih nacija na Kosovu
USAID	Američka agencija za međunarodni razvoj
VPN	Virtualno šifriranje i mrežna tehnologija

LISTA GRAFIKONA

1.	Stopa inflacije u Evrozoni-----	29
2.	Godišnji rast BDP-a u Zapadnom Balkanu-----	29
3.	Godišnji rast inflacije na Zapadnom Balkanu-----	30
4.	Realna stopa rasta BDP-a-----	32
5.	Stopa inflacije-----	33
6.	Fluktuacija cena glavnih komponenata-----	33
7.	Indeksi cena potrošača, proizvođača i uvoza-----	33
8.	Indeks prometa industrijske proizvodnje-----	34
9.	Indeks trgovine na malo-----	34
10.	Poslovni registar-----	34
11.	Struktura novih preduzeća-----	34
12.	Izvoz, uvoz i trgovinski bilans-----	36
13.	Struktura izvoza po kategorijama-----	37
14.	Struktura uvoza po kategorijama-----	37
15.	Doznake-----	38
16.	Struktura stranih direktnih investicija po komponentama-----	38
17.	Vrednost aktive kosovskog finansijskog sistema-----	39
18.	Aktiva komercijalnih banaka-----	39
19.	Godišnja stopa rasta kredita-----	40
20.	Kreditni preduzećima i domaćinstvima-----	40
21.	Kreditni po ekonomskim sektorima-----	41
22.	Stanje kredita po ekonomskim sektorima-----	41
23.	Struktura depozita-----	42
24.	Prosečna kamatna stopa na kredite i depozite-----	42
25.	Prosečna kamatna stopa na kredite domaćinstvima i preduzećima-----	43
26.	Prosečne kamatne stope na kredite po ekonomskim sektorima-----	43
27.	Prosečne kamatne stope na depozite-----	43
28.	Prosečna kamatna stopa na depozite preduzeća-----	43
29.	Prosečna kamatna stopa na depozite stanovništva-----	43
30.	Neto dobit bankarskog sektora-----	44
31.	Prihodi i rashodi bankarskog sektora-----	44
32.	Pokazatelji profitabilnosti bankarskog sektora-----	44
33.	Pokazatelji kvaliteta kreditnog portfelja i stope rasta NPL-a-----	45
34.	Aktiva penzionog sektora-----	45
35.	KPST investicije-----	46
36.	SKPF investicije-----	46

37.	Aktiva sektora osiguranja -----	46
38.	Otpisane premije i potraživanja -----	49
39.	Aktiva mikrofinansijskog sektora -----	50
40.	Vrednost kredita domaćinstvima i preduzećima i godišnji rast kredita -----	51
41.	Stopa rasta kredita preduzećima po ekonomskim sektorima -----	51
42.	Lizing mikrofinansijskog sektora -----	51
43.	Prosečna kamatna stopa na kredite u sektoru mikrofinansiranja -----	52
44.	Prosečna kamatna stopa na kredite po ekonomskim sektorima -----	52
45.	Prihodi i rashodi u sektoru mikrofinansiranja -----	52
46.	Pokazatelji profitabilnosti sektora mikrofinansiranja -----	52
47.	Pokazatelji kvaliteta kreditnog portfelja -----	52
48.	Struktura finansijskog sistema na Kosovu -----	55
49.	Mreža banaka prema broju filijala / kancelarija -----	55
50.	Raspodela stanovništva na Kosovu, po regionima -----	55
51.	Mreža osiguravača -----	56
52.	Snabdevanje gotovinom -----	69
53.	Prijem gotovine -----	69
54.	Snabdevanje novčanicama u EUR po apoenima -----	70
55.	Snabdevanje EURO kovanicama, po apoenima -----	70
56.	Primljene novčanice u EUR prema apoenima -----	71
57.	Primljene EUR kovanice, po apoenima -----	71
58.	Izvoz gotovine -----	71
59.	Uvoz gotovine -----	71
60.	Zastarele novčanice povučene iz opticaja -----	72
61.	Zastarele novčanice povučene iz opticaja od ukupno primljenih - -----	72
62.	Nove novčanice u opticaju -----	72
63.	Odnos novih novčanica puštenih u opticaj i ukupno isporučenih novčanica -----	72
64.	Falsifikovane novčanice evra u opticaju, po godinama -----	72
65.	Falsifikovane novčanice evra zaplenjene iz opticaja po apoenima -----	72
66.	Obim domaćih odlaznih transakcija -----	73
67.	Vrednost domaćih odlaznih transakcija -----	73
68.	Obim domaćih dolaznih transakcija -----	74
69.	Vrednost domaćih dolaznih transakcija -----	74
70.	Obim međunarodnih odlaznih transakcija -----	74
71.	Vrednost međunarodnih odlaznih transakcija -----	74
72.	Obim međunarodnih dolaznih transakcija -----	75
73.	Vrednost međunarodnih dolaznih transakcija -----	75
74.	Evolucija depozita glavnih klijenata CBK -----	75

75.	Broj transakcija u IPS-----	77
76.	Vrednost transakcija u IPS-----	77
77.	Dnevni prosek broja transakcija u IPS-----	77
78.	Dnevni prosek vrednosti transakcija u IPS-----	77
79.	Godišnji obim IPS transakcija, prema njihovoj vrsti-----	77
80.	Godišnja vrednost IPS transakcija, prema njihovoj vrsti-----	77
81.	Broj transakcija u IPS-u, po sesijama-----	78
82.	Vrednost transakcija u IPS-u, po sesijama-----	78
83.	Broj debitnih računa prema vrsti-----	80
84.	Broj kreditnih računa prema vrsti-----	80
85.	Broj ATM terminala-----	80
86.	Broj POS terminala-----	80
87.	Godišnji obim elektronskih instrumenata plaćanja-----	81
88.	Godišnja vrednost transakcija elektronskih instrumenata plaćanja-----	81
89.	CBK portfelj rezervi-----	83
90.	Raspodela portfelja investicija CBK-a-----	84
91.	Završni bilans uložениh sredstava, zaključno sa 31. decembrom odgovarajuće godine-----	84
92.	Raspodela portfelja investicija, kraj godine-----	85
93.	Struktura državnih hartija od vrednosti po ročnosti-----	86
94.	Struktura investitora na aukcijama-----	86
95.	Prosečni godišnji povraćaj kamatnih stopa za 2019. i 2020-----	87
96.	Aukcije državnih hartije od vrednosti u 2020-----	87
97.	Broj istraživanja u CRK sistemu-----	88
98.	Broj kredita odobrenih u sistemu CRK-----	89
99.	Broj zahteva za izveštajima o kreditu-----	89
100.	Struktura po obrazovanju-----	94

LISTA TABELA

1.	Godišnji realni rast BDP-a -----	28
2.	Broj finansijskih institucija -----	39
3.	Struktura aktive bankarskog sektora -----	40
4.	Struktura pasive bankarskog sektora -----	42
5.	Aktiva sektora osiguranja -----	47
6.	Pasiva i kapital sektora osiguranja -----	48
7.	Premije neživotnog osiguranja -----	48
8.	Bruto zaračunate premije prema poslovnoj klasi -- -----	49
9.	Finansijski rezultat -----	50
10.	Geografska raspodela filijala i kancelarija banaka -----	56
11.	Mreža osiguravača prema geografskoj distribuciji -----	56
12.	Mreža MFI-a, prema geografskoj distribuciji -----	57
13.	Mreža NBFi-a (kancelarije i agenti), prema geografskoj distribuciji -----	57
14.	Struktura zahteva za finansijskim sistemom koje je odobrila / odbila CBK -----	57
15.	Broj pregleda banaka -----	64
16.	Broj pregleda u MFI-ovima -----	66
17.	Broj pregleda u NBFi-ovima -----	66
18.	Broj pregleda sektora osiguranja -----	67
19.	Broj žalbi -----	68
20.	Broj žalbi prema statusu žalbima -----	68
21.	Iznos transakcija prema glavnim vrstama plaćanja -----	73
22.	Nivo depozita glavnih klijenata -----	75
23.	Koncentracija učesnika u IPS-u za započete / isporučene transakcije -----	78
24.	Odluke obrađene u RLLB -----	79
25.	Broj računa -----	81
26.	Broj računa elektronskog novca -----	81
27.	Uporedna tabela platnih instrumenata i terminala -----	82

Ova stranica je namerno ostavljena prazna

Predgovor predsedavajućeg odbora

U skladu sa Zakonom o Centralnoj banci Republike Kosova i u svrhu informiranja šire javnosti, uvek u duhu najviših standarda transparentnosti i odgovornosti, Centralna banka Republike Kosova (CBK) izradila je Godišnji izveštaj za 2020. godinu. Ovaj izveštaj detaljno uključuje aktivnosti CBK-a za 2020. godinu i odgovarajući pregled sa važnim podacima za finansijski sistem zemlje. Takođe, isti sadrži i važne podatke ekonomskog razvoja zemlje, regije i globalnim.

CBK je uspela da uspešno ispuni svoju ustavnu i zakonsku agendu unatoč okolnostima globalne pandemije Covid 19 koje su pratile 2020. godinu. Njena funkcionalnost i delovanje u tom periodu praćeno je profesionalnim i transparentnim donošenjem odluka poštujući načelo zakonitosti kao i standardi, principi i najbolje prakse korporativnog upravljanja, funkcionalne neovisnosti i institucionalne odgovornosti.

Odbor CBK-a (Odbor) kao najviše telo donošenja odluka, 2020. godine uspešno je izvršio svoje dužnosti i odgovornosti predviđene merodavnim zakonom. U tom smislu, Odbor je dao značajan doprinos unapređivanju sekundarnog zakonodavstva za finansijski sektor zemlje, kao i podizanju razine transparentnosti i odgovornosti za sprovođenju dužnosti i odgovornosti od strane ostalih tela koja donose odluke u CBK-u. U tom kontekstu, Odbor je odigrao presudnu ulogu u jačanju suradnje i koordinacije aktivnosti sa drugim telima koja donose odluke, što je rezultiralo potpunom efikasnošću u uspešnom sprovođenju politika posebno i aktivnosti institucije uopšte.

Kontinuirani razvoj finansijskog sektora zemlje i novi razvoj na evropskoj i globalnoj razini nametnuli su potrebu za unapređenjem pravne infrastrukture (posebno sekundarnog zakonodavstva) za ovaj sektor. Stoga je Odbor tokom 2020. godine poduzeo odgovarajuće radnje kako bi odgovorio na potrebe i činjenične okolnosti povezane sa unapređenjem relevantnog zakonodavstva, pri čemu ključno mesto zauzima usklađivanje finansijskog zakonodavstva zemlje sa zakonodavstvom Evropske unije i standardima i načela finansijskih institucija.

Vredno je napomenuti da je Odbor podržao međunarodnu suradnju i razvoj osoblja, iako u okolnostima pandemije Covid 19, u koordinaciji sa drugim telima koja donose odluke u CBK (ispunjenje SSP-a, preporuke evropskih i međunarodnih finansijskih institucija, vođenje konferencija i virtualnih obuka itd.)

Stoga smo, kako je gore rečeno i kao što je navedeno u Godišnjem izveštaju 2020. godine, naspram uobičajenim izazovima i okolnostima i onim pandemije Covid19, merama i radnjama poduzetim tokom 2020. godine, uspeali smo održati finansijski sektor stabilnim, održivim i konkurentnim, kao i sa rastućim trendom u svim njegovim sastavnicama (kapital, likvidnost, pozajmljivanje, depoziti, finansijski akteri, finansijski proizvodi i usluge i korisnici finansijskih usluga). Ta su kretanja omogućila efikasnu potporu ekonomije zemlje od strane finansijskog sektora, kontinuirano smanjenje troškova finansijskog posredovanja, povećanje poverenja građana u finansijski sektor i povećanje interesa stranih investitora u ovaj sektor.

Konačno, gore spomenuti uspesi i rezultati, kao i oni predstavljeni u ovom izveštaju, zajednički se pripisuju osoblju i telima koja donose odluke CBK-a, kojima sam zahvalan što su čak i u ovim okolnostima uspeali uspešno ispunjavati svoje dužnosti i odgovornosti posebno i CBK-a uopšte.

Flamur MRASORI

Predsedavajući Odbora Centralne Banke

Republike Kosovo

Predgovor guvernera

Godina 2020. bila je posebna godina, kao rezultat pojave i širenja pandemije COVID-19. Kao i u ostatku sveta, mere preduzete na Kosovu za sprečavanje širenja pandemije COVID-19 takođe su uticale na pad ekonomske aktivnosti, zbog čega se zemlja suočila sa ekonomskim padom nakon veoma dugog perioda rasta. Procenjuje se da je kosovska ekonomija opala za 3,9 procenta u 2020. godini.

Tokom 2020. godine kosovska ekonomija je i dalje imala fiskalnu i cenovnu stabilnost. Javni dug u 2020. godini dostigao je 1,5 milijardi evra ili 21,8 procenta BDP-a. Opšti nivo cena na Kosovu, izražen kroz indeks potrošačkih cena, zabeležio je stopu od 0,2 procenta u 2020. godini. Fluktuacija cena na Kosovu i dalje se određuje uglavnom fluktuacijom cena na međunarodnim tržištima, usled velike zavisnosti kosovske ekonomije od uvoza.

Finansijski sistem, uprkos poteškoćama izazvanim pandemijskom situacijom, i dalje je stabilan i ima vrlo važnu ulogu u ekonomskom razvoju Kosova. Tokom 2020. godine bankarski se sektor proširio na 11 banaka kao rezultat licenciranja nove banke u poslednjem tromesečju godine.

U skladu sa novim uslovima koji su stvoreni u ekonomiji zemlje, na početku pandemije, CBK je proaktivno reagovao kako bi održao normalno funkcionisanje i stabilnost finansijskog sistema i, istovremeno, stavio finansijski sistem u službu ekonomiji.

Od prvih dana restriktivnih mera, CBK je aktivirao tim za kontinuitet poslovanja, koji je imao zadatak da nadgleda i pruža smernice koje obezbeđuju nesmetan rad funkcija CBK-a i finansijskog sistema uopšte. Na taj je način osigurano redovno funkcionisanje sistema plaćanja i gotovine u celoj zemlji svo vreme, uključujući područja koja su duže vremena bila izolovana.

Da bi se što efikasnije suočio sa stvorenim uslovima, CBK je kontinuirano koordinisao sa svim institucijama Kosova, finansijskim institucijama na Kosovu, privrednim komorama, kao i međunarodnim finansijskim institucijama, održavajući vrlo česte sastanke kako bi se osiguralo da se adekvatno i blagovremeno preduzimaju mere za potrebe ekonomije.

Od početka pandemije, CBK je bio deo međuinstitucionalne grupe za dizajniranje hitnih mera za pomoć ekonomiji, a zatim za izradu plana ekonomskog oporavka. Kao rezultat naših tekućih komunikacija, MMF je odobrio RFI (instrument brzog finansiranja) u iznosu od 52 miliona evra za pokrivanje hitnih i privremenih potreba platnog bilansa kao rezultat pandemije COVID-19.

Takođe, nakon koordinacije sa centralnim bankama u regionu, Evropska centralna banka odobrila je zahtev CBK za uspostavljanje linije repo finansiranja u iznosu od 100 miliona evra. Ova linija finansiranja omogućava CBK-u da pozajmljuje likvidnost u valuti EUR od Evrosistema, kako bi odgovorila na potencijalne potrebe za likvidnošću finansijskih institucija na Kosovu u slučaju disfunkcije tržišta zbog pandemije COVID-19.

Uvidevši da ekonomija zemlje ulazi u ogromnu krizu, gde se preduzeća i građani suočavaju sa velikim finansijskim poteškoćama, CBK je, na osnovu najboljih međunarodnih praksi i u saradnji sa zajmodavnim institucijama na Kosovu, preduzeo niz mera kako bi se ekonomija lakše izborila sa izazovima ove krize.

Ove mere su se u početku sastojale u primeni moratorija na otplatu kredita bez ikakvih kaznenih mera za sve zajmoprimce na koje je pandemija negativno uticala. Ovim moratorijumom zajmoprimac je privremeno oslobođen tereta otplate zajma, čime je poboljšan njihov položaj likvidnosti za finansiranje drugih potreba. Do maja 2020. godine za moratorij kredita podnelo se 1,95 milijardi evra ili 63,5 procenta ukupnog kreditnog portfelja, dok je stopa odobravanja ovih

zahteva bila veća od 95 procenta ili 1,87 milijardi evra.

Nakon završetka perioda moratorijuma, CBK je objavio smernice za restrukturisanje kredita kako bi utvrdio kriterijume na kojima bi se trebao temeljiti postupak restrukturisanja kredita za zajmoprimce koji su naišli na finansijske poteškoće kao rezultat pandemije. Smernice za restrukturisanje kredita omogućile su ublažavanje kreditnog opterećenja zajmoprimaca bez impliciranja bilo kakvog pogoršanja njihove klasifikacije u Kreditnom registru Kosova.

Mere koje je preduzela CBK ocenjene su kao vrlo adekvatne kako od strane lokalne javnosti, tako i od međunarodnih finansijskih institucija, poput Međunarodnog monetarnog fonda u članu IV Izveštaja o Kosovu, Svetske banke i Evropske komisije.

Doprinos bankarskog sektora podršci ekonomiji bio je vrlo važan u smislu kontinuiranog kreditiranja, uprkos povećanju nivoa rizika sa kojima se banke suočavaju, a istovremeno i potrebi održavanja visokog nivoa likvidnosti i adekvatnosti kapitala. Bankarski sektor i dalje ima dobar kvalitet kreditnog portfelja sa nivoom loših kredita od 2,7 procenta.

Sektor mikrofinansiranja i nebankarskih finansijskih institucija takođe je nastavio da ima značajan uticaj na kreditiranje domaćinstava i malih preduzeća. Međutim, tokom 2020. godine kreditni portfelj ovog sektora beleži godišnji pad od 7,1 procenta. Pad kreditne aktivnosti u ovom sektoru, pored šoka od pandemije COVID-19, rezultat je i opoziva licence dve mikrofinansijske institucije, što se odražava čak i na kreditni portfelj.

Penzioni sektor u 2020. godini karakterisalo je značajno usporavanje rasta u odnosu na prethodnu godinu. Na usporavanje rasta aktivnosti penzionog sektora uticalo je povlačenje 10 procenta povereničkih fondova od strane davaoca doprinosa, kao deo paketa ekonomskog oporavka. Štaviše, negativni povraćaj investicija tokom prvog kvartala 2020. godine (kao rezultat efekata COVID-19 na ekonomiju i finansijska tržišta) takođe je doprineo usporavanju aktivnosti penzionog sektora.

Međutim, gubici nastali tokom prvog kvartal nadoknađeni su u narednim kvartalima, bruto prinosom od investicija od 160 miliona evra. Sledom toga, sektor je godinu zaključio sa pozitivnim bruto povraćajem investicija od 72,3 miliona evra, uprkos suočavanju sa izazovom koji je postavila pandemija COVID-19.

Sektor osiguranja nastavio je da se poboljšava, o čemu svedoči i porast upotrebe proizvoda osiguranja u našoj ekonomiji. Aktiva sektora osiguranja u 2020. godini predstavljala je 2,8 procenta ukupne aktive finansijskog sistema, sa godišnjim rastom od 11,6 procenta, održavajući prošlogodišnju stopu rasta od 11,8 procenta.

Tokom aktivnosti na regulisanju tržišta osiguranja u zemlji, zbog teške finansijske situacije i nepoštovanja zakonskih zahteva, CBK je stavila osiguravača „Kosova e Re“ pod privremenu upravu, radi poboljšanja finansijske situacije dotičnog osiguravača.

Poverenje korisnika finansijskih usluga preduslov je za zdrav finansijski sistem. CBK ostaje posvećen zaštiti prava potrošača i nastavio je da se bavi ovom oblašću sa visokim prioritetom, pažljivo razmatrajući sve žalbe potrošača i poboljšavajući finansijsku edukaciju javnosti.

CBK igra ključnu ulogu u osiguranju finansijske stabilnosti i ima uticaj na ključne parametre ekonomskog razvoja. Da bi to postigao, CBK je uz pomoć međunarodnih partnera nastavio da unapređuje i razvija svoje tehničke i ljudske kapacitete, kao i da usklađuje regulatorni okvir sa praksom i standardima razvijenih zemalja.

Stoga, dozvolite mi da predstavim godišnji izveštaj CBK-a za 2020. godinu, koji pruža detaljan pregled ekonomskog i finansijskog razvoja, kao i detaljan opis aktivnosti različitih funkcija unutar CBK-a. Izveštaj takođe sadrži izveštaj nezavisnog revizora i revidirane finansijske izveštaje, koji potvrđuju dobro upravljanje i efektivno i efikasno upravljanje aktivom CBK.

Fehmi MEHMETI

Guverner Centralne Banke
Republike Kosovo

Odbor i Izvršni odbor Centralne banke

Odbor Centralne banke

Proces donošenja odluka u odboru CBK vođen je načelima zakonitosti, profesionalnosti, nezavisnosti i transparentnosti.

Aktivnosti odbora CBK bile su usmerene ka ispunjavanju nadležnosti i dužnosti utvrđenih Zakonom o Centralnoj banci Republike Kosovo. Do 14. juna 2020. godine, Odbor CBK održavao je redovne sastanke, na kojima su vršena zakonska i regulatorna ovlašćenja i dužnosti.

Od 15. juna 2020. godine, odbor CBK nije imao kvorum za redovan rad zbog isteka mandata dva neizvršna člana, pa stoga aktivnost odbora CBK u drugoj polovini 2020. godine nije mogla da se sprovodi kao prethodnih godina.

Nakon 15. juna 2020. godine, u skladu sa važećim zakonodavstvom i preporukama MMF-a, predsednik Odbora CBK održavao je redovne informativne sastanke sa rukovodstvom CBK-a, šefom interne revizije i, zavisno od slučaja, eksternim članom Odbora za reviziju. Na ovim sastancima, predsednik Odbora bio je obavešten o poslovanju i administraciji CBK, uključujući unutrašnju reviziju.

Tokom 2020. godine Odbor Centralne banke održao je ukupno 8 sastanaka, na kojima je doneto ukupno 26 odluka.

Odbor Centralne banke, kao jedno od tela CBK-a koji donosi odluke, pregledao je i odobrio izdavanje i dopunu propisa u oblasti finansijskog sistema, na osnovu preporuka Izvršnog odbora, kako sledi:

1. Uredba o oglašavanju finansijskih usluga;
2. Uredba o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma;
3. Uredba o korporativnom upravljanju osiguravačima;
4. Uredba o upravljanju provizijama i operativnim troškovima osiguravača;
5. Uredba o novčanim kaznama za osiguravače, posrednike u osiguranju i one koji obrađuju štete;
6. Uredba o izveštavanju banaka;
7. Uredba o informacionoj tehnologiji za banke;
8. Uredba o licenciranju banaka i podružnica stranih banaka;
9. Uredba o registraciji nebankarskih finansijskih institucija;
10. Uredba o licenciranju osiguravača i podružnica stranih osiguravača;
11. Uredba o licenciranju posrednika u osiguranju;
12. Uredba o zajmovima unutar dana i preko noći;
13. Uredba o primeni Bonus-Malus sistema;
14. Uredba o vođenju evidencije o penzionim fondovima i davaocima penzija;
15. Uredba o registraciji mikrofinansijskih institucija.

Odbor Centralne banke je usvojio i:

- Godišnji izveštaj CBK-a za 2019;
- Finansijski izveštaji CBK-a za 2019. godinu i izveštaj nezavisnog revizora

- Periodični finansijski izveštaji i izveštaji CBK za prvi kvartal 2020;
- Priručnik za internu reviziju.

U cilju ispunjavanja zakonom utvrđenih nadležnosti, Odbor Centralne banke blagovremeno je izvršio sve dužnosti u vezi sa:

- Sprovođenjem postupka imenovanja u okviru nadležnosti utvrđenih Zakonom o CBK;
- Pregledom svih izveštaja i preporuka Izvršnog odbora i guvernera, kako bi se očuvala finansijska stabilnost.
- Sprovođenje neophodnih aktivnosti za izbor neizvršnih članova Odbora CBK-a i dostavljanje lista sa potencijalnim kandidatima u Skupštinu Republike Kosovo, za izbor u pozicijama neizvršnog člana Odbora CBK-a. Međutim, uprkos tome, Skupština Republike Kosovo nije uspela da izabere nijednog od predloženih kandidata za popunjavanje upražnjenih pozicija u Odboru CBK-a.

Takođe, Odbor je obavljao i druge dužnosti koje su bile u skladu sa Zakonom o Centralnoj banci Republike Kosovo i ostalim važećim zakonima.

Na dan 31. decembra 2020. godine, odbor Centralne banke Republike Kosovo sastojao se od sledećih članova:

Flamur Mrasori, predsednik odbora Centralne banke;

Fehmi Mehmeti, guverner;

Tokom 2020. godine bilo je upražnjeno 1 (jedno) mesto neizvršnog člana Odbora CBK, dok su od 15. juna 2020. upražnjena još 2 (dva) mesta neizvršnih članova Odbora CBK.

Odbor za reviziju

Odbor za reviziju deluje u skladu sa članom 62. Zakona br. 03 / L-209 o Centralnoj banci Republike Kosovo i Statutom Odbora za reviziju. Ciljevi Odbora za reviziju su da pomognu Odboru Centralne banke u ispunjavanju njegovih odgovornosti u vezi sa unutrašnjom i spoljnom revizijom, unutrašnjim kontrolama, poslovnom etikom i transparentnim upravljanjem, kao i u finansijskom izveštaju CBK.

Odbor za reviziju imenuje Odbor Centralne banke i sastoji se od tri člana (dva neizvršna člana izabrana između Odbora Centralne banke i jedan član - eksterni stručnjak iz oblasti računovodstva i revizije).

Kao rezultat isteka mandata dva (2) neizvršna člana Odbora CBK (koji su takođe bili članovi Odbora za reviziju), ovo telo je bilo nefunkcionalno od 15. juna 2020. Do gore navedenog datuma, Komisija za reviziju bila je sastavljena kako sledi:

1. Prof. Dr. Behxhet Brajshori, predsednik Odbora za reviziju;
2. Nuhi Ahmeti, član; i
3. Prof Dr Arben Dermaku, eksterni član.

Kada je funkcionisao (od 1. januara 2020. do 15. juna 2020.), OR je održao ukupno četiri (4) sastanka. Ovi sastanci su se bavili raznim pitanjima vezanim za područja koja spadaju u opseg OR-a u smislu revizije.

Tokom pomenutog perioda, Odbor za reviziju sproveo je niz aktivnosti, uključujući:

- Pregled rezultata revizije predstavljenih u kvartalnim i godišnjim izveštajima interne revizije;

- Odobravanje Priručnika za internu reviziju; i pregled standardnih obrazaca interne revizije;
- Nastavak doprinosa procesu primene preporuka nezavisnih eksternih evaluatora i pružanje pomoći upravi u tom pogledu;
- Kroz izveštaje eksterne revizije i interne revizije, pružajući razumna uverenja u vezi sa:
 - procenom rizika i procesima upravljanja, unutrašnjom kontrolom i odgovornostima;
 - računovodstvenim politikama i finansijskim izveštajima;
 - odgovorima rukovodstva u smislu problema koje su identifikovali Interna revizija i Spoljni revizor, i
 - obavljanjem drugih važnih aktivnosti koje se odnose na opseg.

Izvršni odbor

Izvršni odbor CBK-a sastoji se od guvernera, koji predsedava Izvršnim odborom, i zamenika guvernera. Dana 31. decembra 2020. godine, Izvršni odbor su činili Fehmi Mehmeti, guverner, Lulzim Ismajli, zamenik guvernera za bankarske operacije i Sokol Havolli, zamenik guvernera za finansijski nadzor. Nadležnosti Izvršnog odbora definisane su Zakonom o Centralnoj banci Republike Kosovo. Izvršni odbor je zadužen za upravljanje i izvršavanje aktivnosti Centralne banke Republike Kosovo, dok njegove aktivnosti nadgleda Odbor Centralne banke.

Tokom 2020. godine Izvršni odbor je održao 33 sastanka. U okviru svojih nadležnosti, tokom 2020. godine, Izvršni odbor je razmotrio i preporučio na usvajanje Odboru Centralne banke važeće propise za finansijski sistem zemlje, Godišnji izveštaj CBK-a, kao i finansijske izveštaje, preglede i planove CBK-a. Štaviše, Izvršni odbor je tokom ove godine redovno informisao članove Odbora Centralne banke o izvršavanju dodeljenih dužnosti i nadležnosti.

Izvršni odbor je 2020. godine, u skladu sa važećim zakonodavstvom, usvojio četiri uputstva i dva priručnika primenjiva na finansijski sistem zemlje. U istoj sferi nadležnosti, Izvršni odbor odobrio je konačno licenciranje jedne nove banke u bankarskom sektoru, dok je u pogledu nebankarskog finansijskog sektora odobrio registraciju osam institucija. S druge strane, Izvršni odbor je 2020. godine odobrio opoziv registracije dve nebankarske finansijske institucije. U istom periodu, radi postizanja ciljeva i na osnovu nadzornih dužnosti koje su obavljale odgovorne organizacione jedinice, u sedam slučajeva su protiv finansijskih institucija i povezanih strana izrečene kaznen-administrativne mere.

Izvršni odbor je u 2020. godini odobrio periodično izveštavanje o sprovođenju Strateškog plana CBK-a za 2019. godinu. Takođe, Izvršni odbor odobrio je izdavanje/izmenu i dopunu šesnaest internih politika i pravila i nadgledao izveštavanje relevantnih internih organa u vršenju svojih nadležnosti. Izvršni odbor je vršio i druge dužnosti u skladu sa Zakonom o Centralnoj banci Republike Kosovo i ostalim važećim propisima.

Ova stranica je namerno ostavljena prazna

1. Rezime

Globalna ekonomija suočila se sa jednom od najvećih kriza u poslednjim decenijama, podstaknuta širenjem pandemije Covid-19 i preduzetim merama za ograničavanje njenog širenja. Zatvaranje granica i potpuna izolacija ekonomija pogodilo je globalni proizvodni lanac, opštu potrošnju i međunarodnu trgovinu, najvećih značajan pad ekonomske aktivnosti. Očekuje se da će primena paketa fiskalne podrške uticati na budžet država, dok perspektiva za naredni period ostaje praćena velikim neizvesnostima kako u pogledu okončanja zdravstvene krize, tako i troškova ekonomske i socijalne dinamike. Prema ECB-u, procenjuje se da je ekonomiju evrozone za 2020. godinu okarakterisalo smanjenje aktivnosti od 6,6 procenata, dok se očekuje da će 2021. zabeležiti oporavak (rast BDP-a od 4,0 procenata). Inflacioni pritisci su bili niski, uglavnom zbog pada opšte potražnje, posebno smanjenja turizma, stagnacije tržišta rada i dobara, kao i istorijski visokog nivoa kursa evra. Prema procenama Eurostata, stopa inflacije u evrozoni za 2020. godinu bila je -0,25 procenata. Zemlje zapadnog Balkana takođe su pogođene širenjem pandemije Covid-19, uronivši u duboku recesiju. Prema Svetskoj banci, procenjuje se da je ekonomska aktivnost za 2020. godinu smanjena za 4,8 procenata. Najveći ekonomski pad zabeležen je u Crnoj Gori, čija je ekonomija u velikoj meri zavisna od turizma. Pad prihoda od turizma pogodio je i ekonomsku aktivnost u Albaniji. Srbija je bila zemlja koja je zabeležila najmanji pad ekonomske aktivnosti. Inflacioni pritisci su takođe opadali na zapadnom Balkanu, kao rezultat pada domaće potražnje, kao i pada cena nafte i roba na međunarodnim tržištima.

U 2020. godini, prema tromesečnim procenama Agencije za statistiku Kosova (ASK), kosovska ekonomija beleži godišnji pad od 3,9 procenata. Značajan pad ekonomske aktivnosti na Kosovu preneo se uglavnom kroz spoljni sektor privrede. Povećani rizici zbog pandemije i mere preduzete za zaustavljanje širenja virusa sastojale su se uglavnom od restriktivnih mera u putovanju. To se odrazilo na pad ekonomske aktivnosti, posebno u drugom i trećem kvartalu, čija se dinamika pretočila u nagli pad izvoza usluga u okviru platnog bilansa. Konkretno, pad poseta dijaspore Kosovu kao direktan rezultat restriktivnih mera za upravljanje zdravstvenom krizom rezultirao je stvarnim padom izvoza usluga, što je uticalo na produblivanje neto izvoznog deficita u 2020. godini. S druge strane, izraziti pad uvoza roba i usluga, kao i porast izvoza roba pomogli su sužavanju trgovinskog deficita. Pored neto izvoza, pad investicija negativno je uticao i na BDP. S druge strane, procenjuje se da se potrošnja povećala realno za 6,7 procenata, podržana rastom privatne i javne potrošnje. Što se tiče 2021. godine, projekcije CBK-a sugerišu da će se ekonomska aktivnost oporaviti prema nivoima pre krize, sa stvarnim rastom od oko 4,4 procenata. Očekuje se da će ovo povećanje generisati domaća potražnja i neto izvoz. Međutim, rizici za ekonomsku aktivnost i dalje su visoki, povezani sa masovnom vakcinacijom i završetkom pandemije. Pad opšte potražnje i dinamika cena ključnih roba na međunarodnim tržištima ogledali su se u slabim inflacionim pritiscima i na Kosovu. Ukupni nivo cena u zemlji, izražen kroz indeks potrošačkih cena, zabeležio je usporeni rast od 0,2 procenata u 2020. godini. Za 2021. godinu očekuje se da će prosečna stopa inflacije biti oko 1,6 procenata.

Statistika tržišta rada na Kosovu pokazuje visoku stopu nezaposlenosti, stopa koja je prema ASK-u ostala gotovo nepromenjena u odnosu na prethodnu godinu. Prosečna stopa nezaposlenosti do septembra 2020. godine bila je 25,60 procenata, nivo gotovo sličan istom periodu 2019. godine (25,57 odsto). U 2020. godini stopa učešća radne snage na Kosovu iznosila je 37,3 procenata, što u poređenju sa 2019. godinom ukazuje na smanjenje stope učešća radne snage za 3,2 procentnih poena.

Fiskalni sektor karakteriše veći rast budžetskih rashoda u poređenju sa приходima. Budžetski prihodi u 2020. godini dostigli su neto vrednost od 1,7 milijardi evra, što predstavlja godišnji pad od 8,8 procenata, dok su budžetski rashodi dostigli vrednost od 2,2 milijarde evra, što predstavlja

godišnji porast od 6,5 procenata. Shodno tome, primarni budžetski deficit dostigao je 7,1 procenata BDP-a sa 2,6 odsto u 2019. godini. Javni dug dostigao je 1,5 milijardi evra, što je godišnji porast od 23,9 procenata u poređenju sa 2019. godinom. Kao procenat BDP-a, javni dug je dostigao 21,8 procenata, sa 17,5 procenata 2019. godini.

Struktura kosovske ekonomije uticala je da se efekti pandemijske krize prenose uglavnom kanalom spoljnog sektora ekonomije. U 2020. godini, spoljni sektor Kosova karakterisao je porast deficita tekućeg računa na 480,7 miliona evra (7,1 procenta BDP-a), godišnji porast od 20,4 procenta, uglavnom zbog prepolovljenja pozitivnog bilansa usluga. S druge strane, rast izvoza roba i značajan pad uvoza usled pada ekonomske aktivnosti uticali su da deficit u robnoj razmeni padne za 9,4 procenta (rast od 4,5 procenata u 2019. godini) i smanjuje se na oko 2,8 milijarde evra (41,5 procenata BDP-a). Doznake primljene na Kosovu iznosile su 980,1 miliona evra, što predstavlja godišnji porast od 15,1 procenta, dok su strane direktne investicije (SDI) na Kosovu dostigle vrednost od 341,7 miliona evra, što predstavlja značajan porast od 34,2 procenta.

Finansijski sistem karakteriše povećana aktivnost tokom 2020. godine, uprkos suočavanju sa izazovima zdravstvene i ekonomske krize izazvane pandemijom Covid-19. Godišnji rast ukupne aktive kosovskog finansijskog sistema od 8,9 procenata uglavnom se pripisuje rastu aktive bankarskog sektora. Aktiva bankarskog sektora u 2020. godini zabeležila je godišnji rast od 12,5 procenata i dostigla vrednost od 5,35 milijardi evra. Kao rezultat neizvesnosti koje je donelo ograničenje privrednih aktivnosti, aktiva bankarskog sektora zabeležila je sporiji rast u odnosu na prethodnu godinu, što se uglavnom pripisuje učinku kojim je karakterisana kreditna aktivnost. U Anketi o bankarskom kreditiranju banke su navele da su tokom prve polovine 2020. godine na dinamiku kreditne aktivnosti negativno uticale i ponuda i potražnja za kreditima. Prema bankama, mere koje je vlada Kosova preduzela da spreči širenje pandemije virusa Covid-19 ogleдалe su se u povećanom riziku koji banke percipiraju, pogoršanju perspektive na domaćem i globalnom tržištu, padu kvaliteta kreditnog portfolija i smanjenje tolerancije banaka prema riziku. Dok su u drugoj polovini godine banke proglasile ublažavanje donekle kreditnih standarda i sve veću potražnju za kreditima, dinamiku na koju su uglavnom uticale mere koje je CBK preduzeo da obustavi plaćanje kreditnih rata i dalje restrukturira kredite kao posledica pandemije. Kreditni portfolio bankarskog sektora povećao se za 7,1 odsto, dok je vrednost ukupnih kredita dostigla 3,25 milijardi evra u 2020. godini. Dinamika rasta tokom ove godine rezultira sporija u poređenju sa dvocifrenim rastom u poslednje četiri godine. U istom periodu depoziti u bankarskom sektoru Kosova dostigli su vrednost od 4,36 milijardi evra i zabeležili godišnji rast od 11,6 procenata (16,2 procenta u 2019. godini).

Pokazatelji bankarskog učinka i finansijskog zdravlja bankarskog sektora i dalje ostaju stabilni uprkos povećanju izloženosti sektora rizicima zbog pandemije. Potpuna materijalizacija očekivanog povećanja kreditnog rizika u bilansu stanja banaka izbegnuta je uglavnom ublažavanjem mera koje je preduzeo CBK, a to su moratorijum, suspenzija regulatornih odredbi u redovnoj kreditnoj proviziji i klasifikaciji kao i restrukturiranje kredita. Stopa nenaplativih kredita promenila je trend pada je imala u poslednjih šest godina, rastući na 2,7 procenta u decembru 2020, sa istorijskog najnižeg minimuma od 2,0 procenta na kraju 2019. godine. Povećanje se u početku pripisuje metodičkoj promeni procene kreditnog rizika¹, gde je stopa NNK-a porasla na 2,5 procenta u februaru 2020. godine. Posle toga, povećanje NNK-a odražava porast rizika podstaknut pandemijskom situacijom. Nivo pokrivenosti nenaplativih kredita provizijama u ovom periodu iznosio je 139,6 procenata sa 163,5 u prethodnoj godini. Ispostavlja se da je dobit ostvarena tokom 2020. godine iznosila 79,9 miliona evra, što je niža vrednost u odnosu na prethodnu godinu za 7,4 procenta, što se uglavnom pripisuje većem rastu rashoda u odnosu na prihode. Bankarski sektor i dalje ima visok nivo i kvalitet kapitala. Preporuka CBK-a da ne deli dividende kao meru

¹ Uredba o upravljanju kreditnim rizikom 2019. godine, pdf (bak-kos.org)

za upravljanje mogućim posledicama pandemije, kao i usporavanje kreditiranja, uticali su na više povećanje kapitala od kreditiranja, što se odrazilo na povećanje koeficijenta adekvatnosti kapitala na 17,4 procenta sa 15,8 procenta u prethodnoj godini. Stanje likvidnosti bankarskog sektora takođe ostaje stabilno, gde je odnos likvidne aktive i kratkoročnih obaveza dostigao 39,6 procenata, što je iznad potrebnog regulatornog minimuma od 25,0 procenata.

Penzioni sektor u 2020. godini karakterisao je sporiji rast aktive od 1,2 procenta (rast od 17,0 procenta u 2019. godini), dok je njihova ukupna vrednost dostigla 2,0 milijarde evra. Na dinamiku penzionog sektora u 2020. uticalo je povlačenje 10 procenta sredstava trusta od strane doprinosioca, kao mere u okviru paketa ekonomskog oporavka. Štaviše, i negativni povraćaj investicija tokom K1 2020 (kao rezultat efekata Covid-19 na finansijska tržišta) takođe je doprineo daljem usporavanju aktivnosti penzionog sektora, iako su gubici nastali tokom prvog kvartala nadoknađeni tokom narednih kvartala i sektor je godinu zaključio sa pozitivnim bruto povraćajem investicija. Takođe, doprinosi prikupljeni iz oba fonda pozitivno su doprineli aktivni penzionog sektora.

Nivo posredovanja u sektoru osiguranja, tačnije bruto zaračunate premije u odnosu na BDP zemlje, ostaje na niskom nivou od 1,46 procenata. Aktiva sektora osiguranja koja predstavlja 2,8 procenata ukupne aktive finansijskog sistema dostigla je iznos od 219,2 miliona evra, što predstavlja godišnji rast od 11,6 procenata (rast od 11,8 procenata u prethodnoj godini). Tokom 2020. godine vrednost premija koje su upisali osiguravači dostigla je 99,3 miliona evra, nivo sličan prošlogodišnjem (godišnji rast od 0,1 procenta), dok su potraživanja koja su uplaćivali osiguravači i Biro osiguranja Kosova (BOK) smanjena, godišnje od 6,5 procenata, smanjujući vrednost na 51,5 miliona evra. Sektor osiguranja zaključio je 2020. godinu sa pozitivnim finansijskim rezultatom od 3,4 miliona evra, za razliku od prošle godine kada je imao negativan finansijski rezultat od 4,7 miliona evra. Pozitivan finansijski rezultat sektora odražava veći pad rashoda, kao rezultat smanjenja nivoa nastalih šteta i smanjenja operativnih troškova, dok su prihodi ostali na nivou gotovo sličnom prošlogodišnjem. Kombinovani izveštaj sektora takođe odražava poboljšanje finansijske situacije. U decembru 2020. godine ovaj odnos iznosio je 98,2 procenta, što odražava odnos šteta i neto zarađenih premija od 54,2 procenta, a odnos troškova i neto zarađenih premija od 44,0 procenata, isključujući prihod od investicionih kamata.

Sektor mikrofinansiranja u 2020. godini zabeležio je sporiji rast aktive i pad kreditne aktivnosti, dok je godinu zaključio sa pozitivno niskim finansijskim rezultatom. Vrednost ukupne aktive MFI-a i NBFI-a iznosila je 315,3 miliona evra, što predstavlja sporiji godišnji rast od 1,8 procenata. Tokom 2020. godine kreditna aktivnost mikrofinansijskog sektora zabeležila je godišnji pad od 7,1 procenata, sa vrednošću ukupnih zajmova od 204,3 miliona evra. Pad kreditne aktivnosti sektora ne odražava samo uticaj pandemije u ovom segmentu, već i oduzimanje licence dvema mikrofinansijskim institucijama, što se takođe ogleda u portfoliju ukupnih kredita. Kao rezultat pada prihoda (uglavnom prihoda od kamata na kredite), pored smanjenja rashoda (rashoda za kamate), sektor mikrofinansiranja ostvario je i malu dobit od 0,1 miliona evra, u poređenju sa 9,3 miliona evra dobiti ostvarene pre godinu dana.

Takođe tokom 2020. godine, CBK je nastavio da unapređuje pravni i regulatorni okvir kako bi što efikasnije nadgledao finansijske institucije. Napredak pravnog okvira je izvršen na osnovu potreba za unapređenjem regulatornih procesa i u cilju usklađivanja sa međunarodnim standardima i direktivama Evropske unije kao rezultat aktivnog učešća CBK-a u Nacionalnom programu za sprovođenje SSP-a za republiku Kosovo.

Tokom 2020. godine, uprkos izazovima sa pandemijom Covid-19, nastavljena je delimična primena plana bankarskog pregleda primenom pristupa nadzora zasnovanog na riziku. Kao rezultat pandemije, nadzorne aktivnosti banaka bile su ograničene, što je takođe uticalo na nesprovođenje plana bankarskog pregleda, prema prvobitnom odobrenju početkom 2020.

U 2020. godini CBK je preduzeo konkretne radnje kako bi pažljivo pratio situaciju banaka, kao i da bi ublažio povećane poteškoće zbog pandemije i bankama i korisnicima finansijskih proizvoda. U početku, 16. marta 2020. godine, CBK je odlučio da privremeno obustavi primenu određenih odredbi bankarskih propisa povezanih sa pitanjem provizija i kreditne klasifikacije. Ovom odlukom klijenti su dobili priliku da odlažu rate kredita i istovremeno, održavaju postojeću kreditnu klasifikaciju i održavaju isti nivo provizija, koja će biti ukinuta 1. decembra 2020. godine. U međuvremenu, u junu i avgustu 2020. godine, donete su dve smernice kako bi se uspostavili kriterijumi na kojima treba da se zasniva proces restrukturiranja kredita, tako da primaoci kredita u finansijskim teškoćama imaju mogućnost da ispune obaveze predviđene ugovorom. U funkciji uključenja svih do sada preduzetih mera, u februaru 2021. godine, CBK je izdao treću smernicu, dajući dodatni rok u vezi sa restrukturiranjem kredita.

Uprkos poteškoćama koje su nastale kao rezultat pandemije, CBK je posvećen prilagođavanju novim okolnostima 2020. godine, da bi sproveo potpune i fokusirane preglede osiguravača. U funkciji održavanja stabilnosti finansijskog sektora, u 2020. godini izvršeni su pregledi u penzijskim fondovima prema godišnjem planu. Što se tiče MFI-a i NBF-a, situacija stvorena sa Covid-19 tokom 2020. godine uticala je na ograničenja ispitivanja u zemlji, međutim one su se neprestano nadgledale ili putem brojnih sastanaka i drugih tekućih komunikacija, kao i iz perspektive spoljnog nadzora.

Što se tiče sprečavanja pranja novca i borbe protiv finansiranja terorizma, za efikasniju primenu u praksi Zakona o sprečavanju pranja novca i borbi protiv finansiranja terorizma, smatralo se neophodnim da se analizira potrebe za donošenjem smernica od strane CBK-a. Nakon pregleda uredbe CBK-a o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma, tokom 2020. godine završeno je uputstvo o popunjavanju deklaracije o poreklu sredstava i utvrđivanju prava svojine.

CBK igra ključnu ulogu u zaštiti korisnika finansijskih usluga na Kosovu. U tom kontekstu, u okviru unutrašnjeg procesa postupanja sa žalbama, tokom 2020. godine, CBK je razmatrao 1.846 žalbi korisnika finansijskih usluga (fizičkih i pravnih lica), od čega je 1.429 žalbi podneto bankama, MFI-ima, NBF-ima i penzijskim fondovima, Podneto je 409 žalbi protiv osiguravača, dok je 8 bilo ostalih.

Slično prethodnim godinama, tokom 2020. godine, u okviru operacija upravljanja gotovinom, CBK je obezbedio snabdevanje lokalne ekonomije odgovarajućom količinom i kvalitetom evro novčanica i kovanica. Uprkos situaciji izazvanoj pandemijom Covid-19, sve gotovinske operacije su se svakodnevno nadzirale i upravljalo se njima, kako bi se prilagodili povećanim potrebama za snabdevanjem kao rezultat pandemijske situacije. Takođe, sistem plaćanja, uprkos situaciji koja je nastala kao rezultat globalne pandemijske krize i zahteva prilagođavanja predstavljenim specifičnim potrebama, pokazao se stabilnim i spremnim da se suoči sa izazovima ove prirode, u funkciji pružanja platnih usluga vladi, preduzećima i domaćinstvima.

Glavni prioritet CBK-a za sredstva pod upravljanjem tokom 2020. godine bila je sigurnost i likvidnost sredstava, pre povraćaja investicija. Portfolio rezervi kojim upravlja CBK sastoji se od instrumenata u likvidnom portfoliju i onih u investicionom portfoliju. CBK je 2020. godine prvi put stavio ugovore o reotkupu sa lokalnim komercijalnim bankama kao novi instrument u investicionom portfoliju CBK-a, instrument koji pomaže likvidnosti bankarskog sektora i ukupnoj likvidnosti nacionalnih hartija od vrednosti. Takođe, 2020. godine, CBK je postao deo ugovora o reotkupu Evrosistema putem Deutsche Bundesbank za centralne banke (EUREP), omogućavajući pozajmljivanje iz paketa likvidnosti evrosistema, protiv odgovarajućeg kolateralu u evro koji se sastoji od hartija od vrednosti kojima se trguje, a koje su izdale centralne vlade evrozona i nadnacionalne institucije.

Kreditni registar Kosova (K RK) takođe je postigao napredak tokom 2020. godine, gde je registrovano 238 novih korisnika, kao rezultat zahteva koje su podnele institucije članice, dok je

istraživanje o obavezama i kreditnoj istoriji podnosilaca zahteva za kredit dostiglo na 734.130 istraživanja.

U funkciji postizanja svojih ciljeva, CBK je nastavio da posvećuje posebnu pažnju analizama opšteg ekonomskog razvoja u zemlji, kao i analizama u vezi sa procenom finansijske stabilnosti i sistemskih i nesistemskih rizika. U 2020. godini, neviđena zdravstvena, ekonomska i socijalna kriza takođe je uticala na ovu funkciju CBK-a, povećavajući težinu preporuka koje proizilaze iz modela razvijenih od CBK-a za rešavanje sistemskih i nesistemskih rizika, sa fokusom na signaliziranje očekivanog razvoja i u pogledu makroekonomske dinamike i kretanja u finansijskom sistemu i ključnim akterima u njemu. CBK je fokusiran na povećanje obima i kvaliteta analize, posebno sa novom dinamikom stvorenom pandemijskom situacijom 2020. godine. Tokom 2020. godine, pandemija Covid-19 stvorila je poteškoće u izradi mnogih ključnih statistika, jer su operacije povezane sa istraživanjem bile otežane, a u nekim slučajevima i potpuno obustavljene, kao što je slučaj sa istraživanjem kosovskih migranata koji su dolazili na Kosovo tokom K2 i K3 godine. Uprkos poteškoćama, CBK je nastavio da objavljuje redovne statistike o monetarnom i spoljnom sektoru, koji su glavna odgovornost CBK-a. Ove godine CBK je objavio neke nove informacije u vezi sa sektorom statistike finansijskih računa. Tokom 2020. godine potpisana su dva ugovora sa GOPA/Eurostatom za unapređenje statistike vezane za sastavljanje pokazatelja postupka neravnoteže i dalje poboljšanje kvaliteta za statistiku međunarodne trgovine uslugama. Ove godine je postignut značajan napredak u izgradnji okvira za sastavljanje Statistike finansijskih računa (SFR) i bilansa stanja prema sektorskom pristupu.

2. Eksterno ekonomsko okruženje

2.1. Evrozona i Zapadni Balkan

Globalna ekonomija suočila se sa jednom od najvećih kriza u istoriji, podstaknuta širenjem pandemije Covid-19 i preduzetim merama za ograničavanje njenog širenja. Zatvaranje granica i potpuna izolacija ekonomija u gotovo svim zemljama gurnule su ekonomsku aktivnost ka vrlo značajnom padu. Globalni proizvodni lanac i ukupna potrošnja teško su pogođeni, osim potrošnje osnovnih prehrambenih proizvoda, što je takođe doprinelo značajnom slabljenju međunarodne trgovine. Primena paketa fiskalne podrške opteretila državni budžet, dok izgledi za naredni period ostaju praćeni velikim neizvesnostima kako u pogledu okončanja zdravstvene krize, tako i troškova ekonomske i socijalne dinamike.

Slična negativna kretanja dogodila su se u svim zemljama evrozone i Zapadnog Balkana, sa razlikama među njima, zavisno od pristupa zemalja restriktivnim merama protiv širenja virusa Covid-19, osetljivosti ekonomije na takvu situaciju i uspeha primenom fiskalnih paketa kako bi se olakšao teret ekonomije.

Prema ECB-u, procenjuje se da će ekonomija evrozone za 2020. godinu smanjiti aktivnost za -6,6 procenta, dok se 2021. procenjuje sa više optimizma u kojoj se očekuje da će ekonomski rast biti 3,9 procenta. Ekonomski pad najizraženiji je u drugom kvartalu godine, na -14,6 procenta, period koji je karakterisalo prvo opšte zatvaranje ekonomije kao odgovor na ograničavanje širenja prvog talasa pandemije. Ekonomska kontrakcija tokom drugog kvartala godine bila je najizraženija u zemljama koje su najviše pogođene virusom, poput Španije (-21,6 procenta), Francuske (-18,6 procenta) i Italije (-18,1 procenta). Nemačka, među vodećim zemljama evrozone, zabeležila je najmanji pad od -11,2 procenta u drugom kvartalu (tabela 1).

Tabela 1. Godišnji realni rast BDP-a

Opis	2016	2017	2018	2019	2020	2021p
Evrozona	1.9	2.6	1.9	1.3	-6.6	4.0
Španija	3.0	3.0	2.4	2.0	-10.8	7.2
Grčka	-0.5	1.3	1.6	1.9	-8.2	4.1
Austrija	2.0	2.4	2.6	1.4	-6.6	4.6
Francuska	1.1	2.3	1.8	1.5	-8.1	6.0
Nemačka	2.2	2.6	1.3	0.6	-4.9	4.2
Italija	1.3	1.7	0.9	0.3	-8.9	5.2

Izvor: ECB, Eurostat, IMF (prognoze), Februar 2021

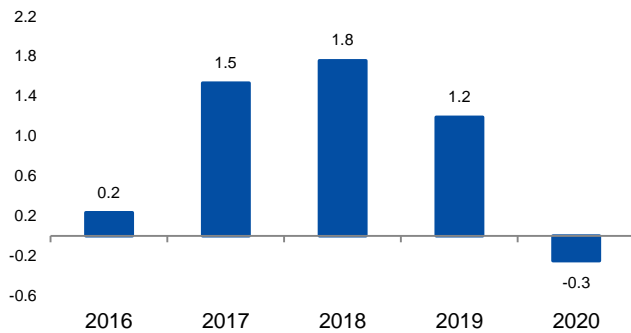
Ublažavanje restriktivnih mera izrečenih u martu, zajedno sa sprovođenjem paketa fiskalnih olakšica i nekonvencionalnih mera monetarne politike, kao i povećani optimizam zbog otkrića vakcine protiv Covid-19, podstaknuli su globalnu ekonomiju da počne ublažavati negativne efekte u trećem kvartalu 2020. Ekonomije evrozone pokazale su usporavanje ekonomskog pada na -4,1 procenat, iako je povećanje broja slučajeva na jesen i intenziviranje mera kontrole u mnogim evropskim zemljama rezultiralo nastavkom smanjenja ekonomske aktivnosti u četvrtom kvartalu na nivou od -4,9 procenta.

Za razliku od prvog talasa širenja virusa kada je najteže pogođen industrijski sektor, sektor usluga više pati od drugog talasa širenja virusa i restriktivnih mera kao odgovor. Pandemijska situacija dodatno je ponovo naglasila deglobalizaciju i povećala neizvesnosti u rešavanju geopolitičkih tenzija, poput odnosa konkurencije između glavnih sila Kine i Amerike. Razvoj događaja u industrijskom sektoru evrozone, na koji su negativno uticale napetosti u međunarodnoj trgovini

prošle godine, dodatno se pogoršao tokom pandemije. Kao rezultat pada agregatne tražnje i proizvodnje, vrednost izvoza roba i usluga smanjila se za 9,7 procenta u 2020. godini (rast od 2,5 procenta u 2019. godini). S druge strane, čak se i uvoz roba i usluga smanjio za 9,4 procenta (rast od 3,8 u 2019.). Kao rezultat, neto izvoz je doprineo padu ekonomske aktivnosti tokom 2020. godine.

Inflatorni pritisci bili su niski, usled pada potražnje, posebno pada turizma, stagniranja tržišta rada i robe i istorijski visokog nivoa kursa evra. Prema procenama Eurostata, stopa inflacije u evrozoni za 2020. godinu iznosi -0,25 procenta. Značajan pad potražnje uticao je i na brzi pad cena nafte, koji će biti povećan u novembru. Iako, pod uticajem rasta cena nafte, najnovije procene Eurostata predviđaju rast inflacije na 1,5 procenta za 2021. godinu (grafikon 1).

Grafikon 1. Stopa inflacije u evrozoni, u procentima

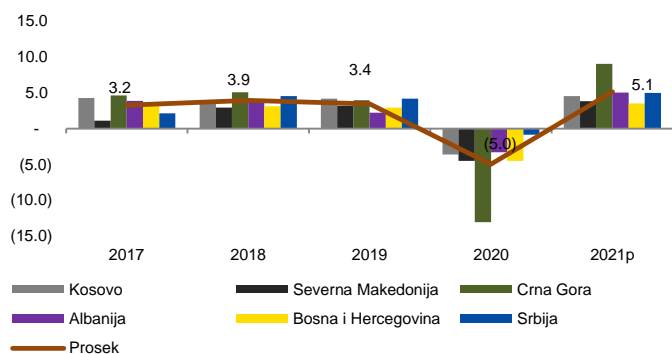
Izvor: Eurostat (2021)

Finansijski sistem pokazao je otpornost

na šokove Covid-19, uz podršku ECB-ove monetarne politike, koja je odmah reagovala na najavu pandemije pokretanjem 18. marta "Programa hitne kupovine usled pandemije", vrednog 750 milijardi evra, kako bi se tržištu osigurala potrebna likvidnost. U decembru 2020., Upravni savet ECB-a odlučio je rekalibrisati finansijske instrumente u okviru ublažavanja monetarne politike kao odgovor na niske inflatorne pritiske i stvoriti povoljne finansijske uslove kako bi se ubrzao oporavak i normalizacija ekonomske aktivnosti. ECB je odlučila povećati iznos u okviru Programa hitne kupovine usled pandemije na 1,850 milijardi evra, kako bi olakšala uslove za dugoročno refinansiranje, a zadržala ključne kamatne stope, poput kamatnih stopa na osnovne operacije refinansiranja, ključne stope na depozite i pozajmice preko noći na, 0,0 procenta, -0,5 procenta, odnosno 0,25 procenta, nepromenjene od poslednje odluke u septembru prošle godine.

Mere monetarne politike ECB i paketi za ublažavanje koje su usvojile nacionalne vlade glavni su deo bankarskog kreditiranja i pristupa finansiranju tokom pandemije. Kreditiranje privatnog sektora u evrozoni nije imalo posledica tokom perioda pandemije. Stopa rasta kreditiranja nefinansijskih korporacija do kraja godine bila je viša u odnosu na period pre pandemije. Kreditiranje nefinansijskih korporacija zabeležilo je godišnju stopu rasta od 6,4 procenta u decembru 2020. u odnosu na 6,5 procenta u septembru i 2,4 procenta u februaru 2020. Pad kreditiranja od septembra do decembra rezultat je slabljenja investicija i pooštavanja kreditnih uslova za ovaj segment. U međuvremenu, kreditiranje domaćinstava u decembru je zabeležilo godišnji porast od 3,5 procenta, nepromenjen u odnosu na septembar ove godine, i niži nego pre najave pandemije, koji je u februaru iznosio 3,8 procenta.

Grafikon 2. Godišnji rast BDP-a na Zapadnom Balkanu

Izvor: IMF, Nacionalne statističke agencije (2021)

Poput zemalja evrozone, i zemlje Zapadnog Balkana bile su pogođene širenjem pandemije Covid-19, uronivši u duboku recesiju. Prema Svetskoj banci, procenjuje se da se ekonomska aktivnost za 2020. godinu smanjila za -4,8 procenta. Prema podacima dotičnih zemalja, ekonomski pad za 2020.

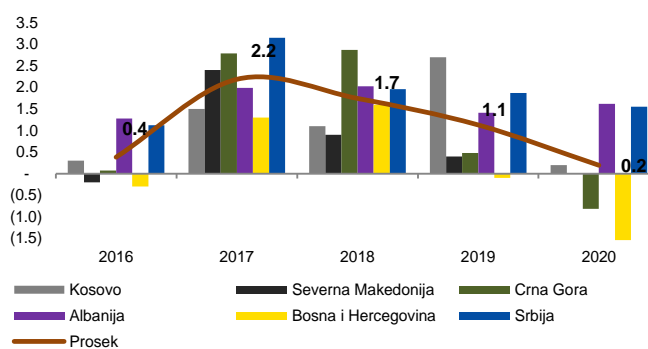
godinu iznosi u proseku 5,0 procenta. Najveći ekonomski pad zabeležen je u Crnoj Gori, od -13,0 procenta, čija ekonomija u velikoj meri zavisi od turizma, sektora koji je najviše pogođen merama izolacije. Pad prihoda od turizma pogodio je i ekonomsku aktivnost u Albaniji, dok je slično i Kosovo patilo od pada prihoda ostvarenih kao rezultat dijaspore koja nije mogla doći na Kosovo. Srbija je bila zemlja koja je zabeležila najmanji pad ekonomske aktivnosti, sa 0,9 procenta (grafikon 2).

Zbog mera izolacije koje se od marta primenjuju u zemljama Zapadnog Balkana, domaća potražnja za neosnovnim proizvodima, investicijama i izvozom naglo je opala. Potrošnja je godinama doprinosila ekonomskim aktivnostima, a uticaj na ovu kategoriju u periodu pandemije bio je uticajni faktor ekonomskog pada u tim zemljama.

Ove i rastuće političke neizvesnosti povezane sa izbornim procesima u Severnoj Makedoniji i na Kosovu, kao i drugi talas virusa koji je pogodio ove zemlje nakon juna, dodatno su otežale oporavak. Recesija je značajno uticala na tržište rada, povećavajući stopu nezaposlenosti i siromaštvo u zemljama Zapadnog Balkana, pitanja koja su bila problematična i pre perioda pandemije. Stagnacija u međunarodnoj trgovini pogodila je izvozno orijentisanu industriju i prerađivačku industriju, posebno u Bosni i Hercegovini i Severnoj Makedoniji. Smanjenje neto izvoza pogodilo je gotovo sve zemlje Zapadnog Balkana. U Albaniji su pad turizma i pad cena nafte smanjili izvoz za 29,0 procenata. U Makedoniji je izvoz opao za 10,6 procenata kao rezultat pada proizvodnje. Uvoz u Crnu Goru smanjio se za 19,7 procenta, a izvoz za 48,5 procenta. Deficit tekućeg računa u odnosu na bruto domaći proizvod u zemljama Zapadnog Balkana povećan je na -9,0 procenta u odnosu na -7,0 procenta pre godinu dana. Crna Gora ima najveći odnos deficita tekućeg računa i bruto domaćeg proizvoda (-25,9 procenta), dok Bosna i Hercegovina i Makedonija imaju najniži odnos, -3,5 procenta. Očekuje se da će pad budžetskih prihoda usled zatvaranja ekonomija i povećanje budžetskih izdataka iz paketa fiskalnih olakšica koji se primenjuju za ublažavanje efekata pandemije izvršiti visok pritisak na fiskalni deficit zemalja. Prema Svetskoj banci, fiskalni deficit u većini zemalja može doseći i do 10 procenta BDP-a. Slično kao u evrozoni, u prvom talasu pandemije opali su gotovo svi ekonomski sektori. Dok je u drugom talasu sektor usluga bio najviše pogođen u svim balkanskim zemljama.

Inflatorni pritisci opadali su čak i na Zapadnom Balkanu, kao rezultat pada domaće potražnje, kao i pada cena nafte i roba na međunarodnim tržištima. Prosečna godišnja stopa inflacije izražena indeksom potrošačkih cena (CPI) u Crnoj Gori iznosila je -0,8 procenta, u Bosni i Hercegovini -1,6 procenta, dok je u Albaniji iznosila 2,2 procenta, odnosno Srbiji 1,6 procenta. Makedonija je zabeležila najvišu stopu inflacije od 2,3 procenta (grafikon 3). Kao odgovor na

Grafikon 3. Godišnji rast inflacije na Zapadnom Balkanu

Izvor: IMF, Nacionalne statističke agencije (2021)

krizu izazvanu pandemijom, centralne banke tri zemlje Zapadnog Balkana (Makedonija, Albanija i Srbija) primenile su mere za ublažavanje monetarne politike, snižavajući ključne kamatne stope za podršku ekonomiji i održavanje finansijske stabilnosti. Kreditna aktivnost bankarskog sektora u zemljama Zapadnog Balkana zabeležila je pozitivnu stopu rasta od prosečno 5,3 procenta do decembra 2020. Najveću stopu kreditnog rasta zabeležio je bankarski sektor Srbije sa 11,5 procenta, a zatim Kosova sa rastom od 7,1 procenta i bankarskog sektora Albanije sa 5,8 procenata. Kosovo i dalje održava najviši kvalitet kreditnog portfelja, sa stopom loših kredita od 2,7 procenta, dok Albaniju karakteriše najviši nivo nekvalitetnih kredita sa 8,1 procenta, a Bosna i Hercegovina sa 6,7

procenta.² Depoziti u bankarskom sektoru zemalja Zapadnog Balkana takođe su porasli, osim depozita crnogorskog bankarskog sektora, koji su smanjeni za 3,0 procenta. Bankarski sektor Srbije (17,0 procenta u odnosu na 9,4 procenta godinu ranije) i Albanije (7,8 procenta odnosu na 1,1 procenat) ubrzao je rast depozita. Na deviznim tržištima evro je uglavnom bio apresiran u odnosu na glavne valute (bez švajcarskog franka), ali i u odnosu na valute zemalja u regionu, isključujući srpski dinar. Oštro smanjenje američke ekonomije tokom drugog kvartala godine i neizvesnosti oko predsedničkih izbora doprinele su jačanju evra prema američkom dolaru po prosečnoj stopi od 1,9 procenata. Prosečni kurs evra prema britanskoj funti procenjen je na 1,4 procenta, dok je prema švajcarskom franku depresirao za 3,8 procenata. U odnosu na valute u regionu, kao što su albanski lek i makedonski denar, evro je apresirao za 0,6, odnosno 0,3 procenta, dok je u odnosu na srpski dinar depresirao za 0,2 procenta u odnosu na prethodnu godinu.

² Najnoviji podaci o BiH su prema situaciji u septembru 2020. godine.

3. Ekonomija Kosova

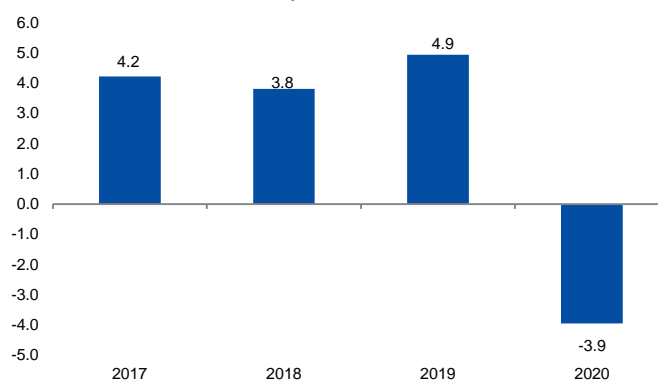
3.1. Realni sektor

3.1.1 Bruto domaći proizvod

Ekonomsku aktivnost na Kosovu okarakterisao je neviđeni šok 2020. godine. Zdravstvena kriza kao rezultat pandemije Covid-19 i mere preduzete za održavanje javnog zdravlja, uglavnom u kontekstu ograničavanja kretanja i fizičkog udaljavanja, odrazile su se na opšti pad u ekonomskoj aktivnosti.

Prema procenama KAS-a, ekonomska aktivnost na Kosovu imala sporiji rast od 1,3 procenta u prvom kvartalu, a opala je za 9,3 procenta i 7,3 procenta u drugom i trećem kvartalu 2020. KAS procene za četvrti kvartal sugerišu da je u ovom kvartalu zabeležen porast ekonomske aktivnosti od 0,7 procenta. Prema tome, preliminarnе procene sugerišu da se u 2020. nominalni BDP smanjio za 4,0 procenta u odnosu na 2019., dok je u realnom smislu BDP opao za 3,9 procenta (grafikon 4). Najveći pad ekonomske

Grafikon 4. Realna stopa rasta BDP-a

Izvor: KAS (2021)

aktivnosti zabeležen je u sektoru transporta i skladištenja (-25,5 procenta), građevinarstvu (-24,3 procenta) i hotelima i restoranima (-21,8 procenta). Iako se procenjuje da je stvarni rast obeležio sektor zdravstvenih i socijalnih poslova (16,9 procenta), prerađivačku industriju (11,7 procenta), informacije i komunikacije (10,0 procenta), snabdevanje električnom energijom i gasom (9,4 procenta), ekstraktivnu industriju (4,6 procenta) itd.

Značajan pad ekonomske aktivnosti na Kosovu preneo se uglavnom kroz spoljni sektor ekonomije. Povećani rizici zbog pandemije i mere preduzete za suzbijanje širenja virusa sastojale su se uglavnom od ograničenja putovanja, što se odrazilo na pad ekonomske aktivnosti, posebno u drugom i trećem kvartalu usled pada izvoza usluga u platnom bilansu. Pad poseta dijasporе Kosovu kao direktna posledica restriktivnih mera preduzetih za upravljanje zdravstvenom krizom i na Kosovu i u zemljama u kojima je koncentrisana kosovska dijaspora rezultirao je stvarnim padom izvoza usluga za 41,4 procenta, što je posledično produbilo neto izvozni deficit od 17,5 procenta u 2020. Ostale komponente su doprinele smanjenju trgovinskog deficita. Uvoz robe i uvoz usluga zabeležili su realan pad od 3,8 procenta, odnosno 19,9 procenta, dok je izvoz robe zabeležio realan rast od 21,4 procenta.

Pored neto izvoza, pad investicija od 18,8 procenata takođe je negativno uticao na BDP. Državne kapitalne investicije smanjile su se za 28,4 procenta u 2020. Indikacija pada investicija tokom 2020. godine takođe je pad uvoza repromaterijala za 7,9 procenata. Potrošnja je, sa druge strane, kao glavna komponenta domaće potražnje zabeležila realan rast od 6,7 procenata, potpomognuta porastom privatne potrošnje od 7,0 procenata i javne potrošnje od 4,4 procenta. Doznake, kao važan izvor finansiranja privatne potrošnje, povećale su se za 15,1 procenta (6,4 procenta u 2019).

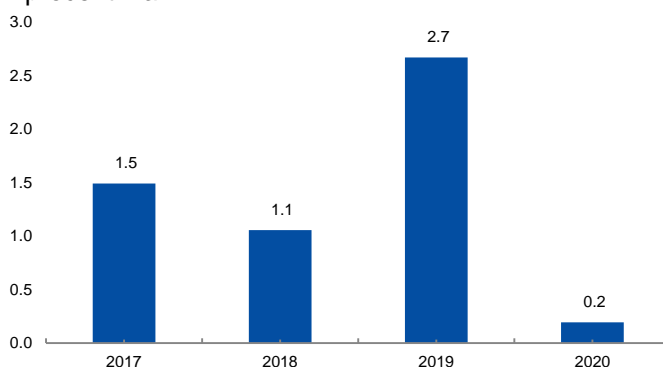
3.1.2 Cene

Pad agregatne tražnje i dinamika cena robe na međunarodnim tržištima ogledali su se u slabim inflatornim pritiscima na Kosovu. Ukupni nivo cena u zemlji, izražen kroz indeks potrošačkih cena, označio je usporavanje rasta od 0,2 procenta u 2020. godini (grafikon 5). Na ovo usporavanje rasta cena najviše su uticale cene prevoza, koje su pale za -5,8 procenata, cene odeće (-0,9 procenta), cene rekreacije i kulture (-0,6 procenta), cene električne energije i gasa, ostala goriva (-0,1 procentat) itd.

Cene hrane i bezalkoholnih pića porasle su za 1,7 procenata, što je znatno niža stopa u odnosu na 2019. godinu kada je zabeležen rast od 5,4 procenata. Kao rezultat velikog pondera korpe kosovskih potrošača, cene hrane najviše su doprinele usporavanju ukupnog rasta cena. S druge strane, kao rezultat pandemijske situacije, zdravstvene usluge zabeležile su najveći rast (4,7 procenta), zatim cene restorana i hotela (2,2 procenta), mediji (1,9 procenta) itd. (grafikon 6).

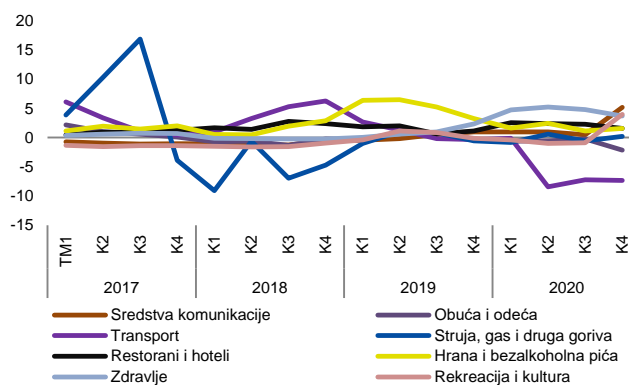
Fluktuacija cena na Kosovu uglavnom je određena fluktuacijom cena na međunarodnim tržištima, usled velike zavisnosti kosovske ekonomije od uvoza. Indeks uvoznih cena zabeležio je prosečni pad od 1,9 procenta u 2020. godini (grafikon 7). Cene mineralnih proizvoda kao i cene tekstilnih proizvoda zabeležile su najveći pad (-15,9 i -13,8 procenta, respektivno), dok su cene biljnih proizvoda zabeležile najveći rast (13,9 procenta). Indeks proizvođačkih cena takođe je okarakterisan padom, beležeći prosečni pad od 0,6 procenta. Najveći pad proizvodnih cena zabeležen je uglavnom u vađenju rude metala (-11,4 procenta), proizvodnji mašina i opreme (-4,5 procenta), proizvodnji metala (-3,4 procenta), proizvodnji nameštaja (-3,3 procenta) itd. Dok su veća povećanja cena takođe karakterisala proizvodnju motornih vozila (6,5 procenta), proizvodnju kože i proizvoda od kože (6,4 procenta) itd.

Grafikon 5. Stopa inflacije, godišnja promena u procentima

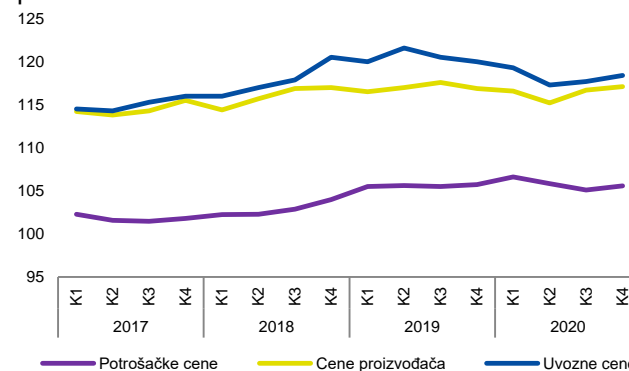
Izvor: KAS (2021)

Grafikon 6. Kretanje cena po glavnim

Izvor: KAS (2021)

Grafikon 7. Indeksi potrošačkih cena, cena proizvođača i uvoznih cena

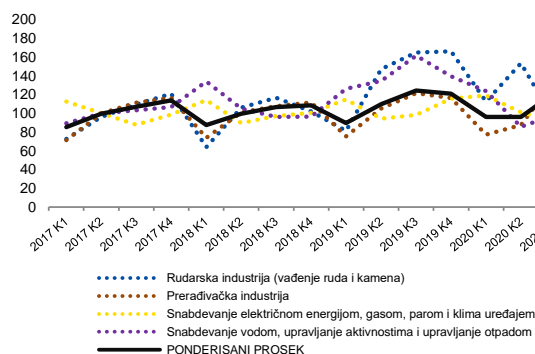

Izvor: KAS (2021)

3.1.3 Finansijski položaj preduzeća

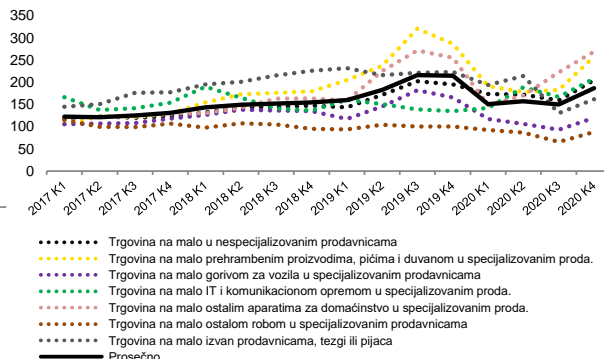
Industrijski i trgovinski sektor čine dva ekonomska sektora sa najvećim udelom u prometu ukupnih rezuzeća i indeksi ova dva sektora ³ su opali tokom 2020.

Grafikon 8. Indeks industrijskog prometa (2017=100)

Izvor: KAS (2021)

Grafikon 9. Indeks prometa na malo (2015=100)

Izvor: KAS (2021)

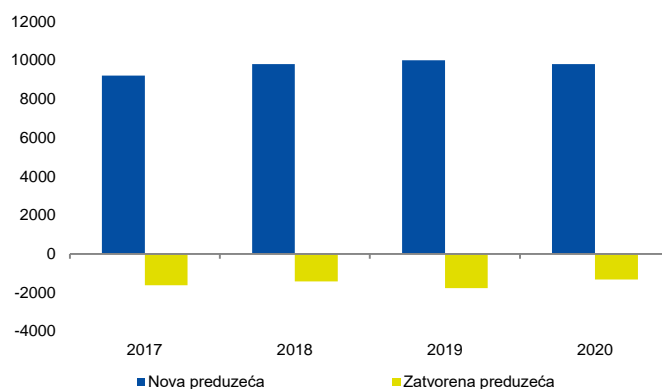
Indeks obima industrijske proizvodnje smanjio se u proseku za 1,2 procenta, pod uticajem pada indeksa snabdevanja vodom i indeksa ekstraktivne industrije (grafikon 8), dok je indeks prometa u maloprodaji smanjen u proseku za 16,5 procenta. Gotovo sve sastavne komponente karakterišu padovi (grafikon 9).

U 2020. godini registrovano je manje novih preduzeća, a zatvoreno je znatno manje preduzeća. Broj registrovanih novih preduzeća iznosio je 9.805, ili 2,0 procenta manje u odnosu na 2019. godinu, dok je 1.326 preduzeća zatvoreno, ili 25,0 procenta manje nego 2019. (grafikon 10).

Najveći broj registrovanih preduzeća i dalje je koncentrisan u trgovinskom sektoru, sa 24,5 procenta od ukupnog broja registrovanih novih preduzeća, zatim sledi proizvodni sektor sa 13,5 procenta, građevinski sektor sa 10,6 procenta i ugostiteljski sektor sa 10,4 procenta (grafikon 11). U odnosu na 2019. godinu, 219 preduzeća je registrovano u proizvodnom sektoru, 121

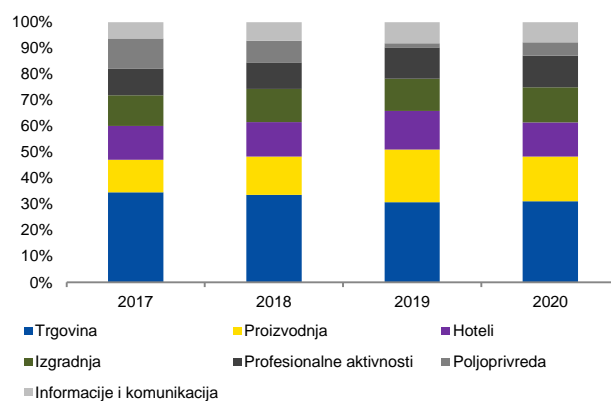
preduzeće je ugostiteljsko, 79 preduzeća je u administrativnim i pomoćnim delatnostima itd. Dok su sektori koji su zabeležili najveći broj registrovanih preduzeća bili sektor poljoprivrede (još 276 preduzeća), građevinski sektor (još 95 preduzeća), trgovinski sektor (još 43 preduzeća) itd.

Grafikon 10. Registar preduzeća

Izvor: KAS (2021)

Grafikon 11. Struktura novih preduzeća

Izvor: KAS (2021)

³ Publikacija KAS: Izveštaj 'Kratkoročne statistike maloprodaje, K3 2020' i 'Kratkoročne statistike industrije, K4 2020'.

3.1.4 Tržište rada

Do septembra 2020. godine stopa učešća radne snage na Kosovu iznosila je 37,3 procenta, što u poređenju sa 2019. pokazuje smanjenje stope učešća radne snage za 3,2 procentna poena. Niska stopa učešća u radnoj snazi pripisuje se donekle relativno mladoj populaciji (učenici, studenti), kao i kategoriji obeshrabrenih zaposlenih, domaćica i drugih osoba koje nisu aktivne u potrazi za poslom.

Na osnovu Ankete o radnoj snazi, prosečna stopa zaposlenosti ⁴ pokazalo se da je prosečna stopa zaposlenosti 27,8 procenta, što predstavlja smanjenje za 2,3 procentna poena u odnosu na 2019. godinu. Ispostavilo se da je stopa zaposlenosti viša među muškarcima naspram žena, gde je 42,1 procenat muškaraca radno sposobnog stanovništva bilo zaposleno naspram 13,5 procenta žena. Prema rezultatima istraživanja, stopa zaposlenosti među ženama smanjila se za 0,4 procentna poena, dok je kod muškaraca značajno opala (4,1 procentni poen) u odnosu na 2019. godinu.

Prema starosnim grupama, stanovništvo starosti od 35 do 44 godine ima najveću stopu zaposlenosti (37,2 procenta), dok starosna grupa od 15 do 24 godine ima najnižu stopu zaposlenosti (10,9 procenta). Prema stepenu obrazovanja, ispada da je najviša stopa zaposlenosti među visoko obrazovanom radnom snagom, a slede je srednje stručno obrazovanje i gimnazija. Radnici koji su završili srednje stručno obrazovanje uglavnom su bili zaposleni u privatnom sektoru, dok su radnici koji su završili tercijarno obrazovanje uglavnom bili zaposleni u javnom sektoru.

Diktirano strukturom ekonomije, ispada da je stopa zaposlenosti koncentrisana u trgovinskom sektoru, sa 17,7 procenta ukupnog broja zaposlenih, sledi prerađivački sektor sa 11,4 procenta, građevinski sektor sa 10,9 procenta, sektor obrazovanja sa 10,3 procenta itd. U odnosu na 2019. godinu, podaci pokazuju da postoji porast učešća u strukturi zaposlenih u sektoru trgovine i obrazovanja, dok su građevinski i proizvodni sektor opali.

Uprkos pandemiji i smanjenju ekonomske aktivnosti, zvanične statistike tržišta rada na Kosovu pokazuju da je prosečna stopa nezaposlenosti ⁵ do septembra 2020. godine iznosila 25,60 procenta, što je skoro gotovo slično u periodu 2019. (25,5 procenta). Kontrakcija ekonomske aktivnosti usled pada dodate vrednosti po sektorima kao što su sektor usluga (hoteli i restorani; zabava i rekreacija), sektor građevine i transport nije izgleda rezultirao pogoršanjem stope nezaposlenosti u zemlji. Takva dinamika može se donekle pripisati činjenici da su preduzeća u pogođenim sektorima upravljala padom aktivnosti smanjenjem prihoda i radnog vremena angažovanih zaposlenih, za razliku od njihovog otpuštanja.

Što se tiče pola, tržište rada na Kosovu karakteriše veća stopa nezaposlenosti među ženama (31,7 procenta), s tim što je starosna grupa mladih žena najviša (59,1 procenta), dok je stopa nezaposlenosti kod muškaraca niža (23,4 procenta). Obrazovanje je poboljšalo izgleda na tržištu rada na Kosovu. Prema KAS-u, stopa nezaposlenosti bila je najviša kod neobrazovanih osoba (oko 49,3 procenta), dok je najniža kod osoba koje su završile tercijarno obrazovanje (18,6 procenta).

3.2. Fiskalni sektor

Budžetski prihodi ⁶ u 2020. godini dostigli su neto vrednost od 1,7 milijardi evra, što predstavlja godišnji pad od 8,8 procenta, dok su budžetski izdaci ⁷ dostigli vrednost od 2,2 milijarde evra, što predstavlja godišnji porast od 6,5 procenta. Sledom toga, primarni budžetski deficit dosegao je 7,1 procenat BDP-a, u odnosu na 2,6 procenta u 2019. godini.

⁴ Stopa zaposlenosti predstavlja procenat radno sposobnog stanovništva koje je zaposleno.

⁵ Stopa nezaposlenosti je procenat radne snage koja nije zaposlena.

⁶ Prihodi budžeta ne uključuju prihode od finansiranja.

⁷ Rashodi budžeta ne uključuju isplate sredstava.

U okviru poreskih prihoda sve su se kategorije smanjile. Najveći pad zabeležen je kod prihoda od indirektnih poreza koji su dostigli vrednost od 1,27 milijardi evra ili 10,1 procenat manje u odnosu na 2019. godinu. Prihodi od direktnih poreza smanjili su se za 8,6 procenta i dostigli vrednost od 267,2 miliona evra. Neporeski prihodi smanjeni su za 5,3 procenta i dostigli su vrednost od 214,2 miliona evra.

Povećanje izdataka u budžetu za 6,5 procenta bilo je niže u odnosu na 2019. godinu kada je zabeleženo povećanje od 7,2 procenta. Kategorija koja je zabeležila ubrzani rast rashoda bila je kategorija tekućih izdataka, koji su porasli za 18,6 procenta, dok su kapitalni izdaci smanjeni za 28,4 procenta. U pogledu tekućih izdataka, subvencije i transferi porasli su za 38,4 procenta i dostigli vrednost od 867,9 miliona evra. Državni rashodi za zarade porasli su za 7,3 procenta i dostigli su vrednost od 660,8 miliona evra, dok su državni rashodi za robe i usluge (uključujući opštinske izdatke) porasli za 0,2 procenta i dostigli vrednost od 296,3 miliona evra.

Javni dug u 2020. godini dostigao je 1,5 milijardi evra, što je 23,9 procenta više u odnosu na 2019. godinu. Kao procenat BDP-a, javni dug dosegao je 21,8 procenat, u odnosu na 17,5 procenta u 2019. Rast javnog duga pripisuje se povećanju domaćeg duga za 21,5 procenta (koji je dostigao 961,9 miliona EUR) i povećanja javnog spoljnog duga za 28,6 procenta. Spoljni javni dug dostigao je nivo od 525,8 miliona evra ili 35,3 procenta ukupnog javnog duga.

U 2020. godini vrednost najavljena na aukcijama dostigla je vrednost od 377,5 miliona evra, što je za 4,9 procenta više u odnosu na 2019. godinu, dok je primljeni iznos iznosio 369,9 miliona evra, ili 2,7 procenta više u odnosu na 2019. godinu.

Potražnja za investicijama u trezorske obveznice i državne obveznice bila je manja nego prethodne godine. To se odrazilo na ukupan odnos potražnje i ponude hartija od vrednosti, koji je u 2020. godini bio 1,5 puta veći, u odnosu na 1,9 koliko je bio prethodne godine. U 2020. godini prosečna kamatna stopa na kosovske državne hartije od vrednosti porasla je na 2,1 procenta, u poređenju sa 1,8 procenta u 2019.

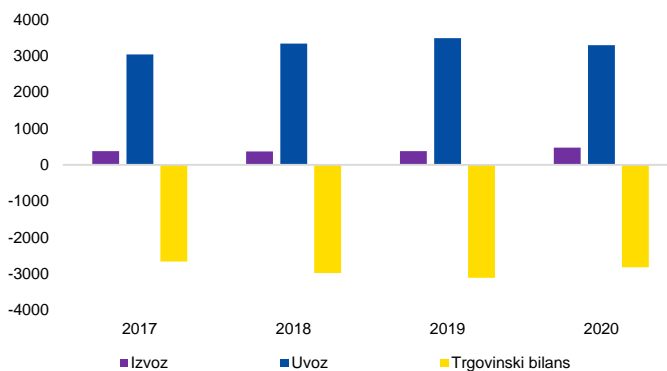
Povećanje kamatne stope povezano je sa kontinuiranim povećanjem udela dugoročnih hartija od vrednosti. Dok su u prošlosti u strukturi hartija od vrednosti kosovske vlade dominirale trezorske obveznice sa kraćim rokom dospeća, glavne kategorije u 2020. godini bile su obveznice sa rokovima dospeća od tri i pet godina.

3.3. Eksterni sektor

Struktura kosovske ekonomije uticala je da se efekti pandemijske krize prenose uglavnom kroz kanal spoljnog sektora ekonomije. Deficit tekućeg računa u 2020. povećan je za 20,4 procenta, što označava vrednost od 480,7 miliona evra. U odnosu na BDP, deficit tekućeg računa bio je 7,1 procenat (5,6 procenta u 2019. godini). Pozitivan saldo usluga prepolovljen je, dok su pozitivni bilansi primarnog i sekundarnog dohotka porasli. S druge strane, robni deficit, koji je stalno negativan, zabeležio je značajan pad u 2020. godini.

Povećanje izvoza roba i značajan pad uvoza usled pada ekonomske aktivnosti uticali su da deficit

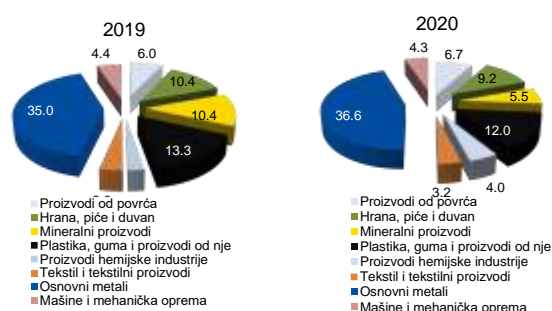
Grafikon 12. Izvozi, uvoz i trgovinski bilans, milioni EUR

Izvor: KAS (2021)

robne razmene opadne za 9,4 procenta (4,5 procenta porast u 2019. godini) i dostigne oko 2,8 milijardi evra. U odnosu na BDP, trgovinski deficit robe iznosio je 41,5 procenta (43,9 procenta u 2019. godini). Vrednost izvoza robe iznosila je 475,0 miliona evra, što odgovara godišnjem porastu od 23,8 procenta (porast od 4,4 procenta u 2019.) (grafikon 12).⁸ Do povećanja izvoza robe došlo je uprkos padu spoljne potražnje, ali i padu cena metala. Najveći porast zabeležen je u izvozu proizvoda hemijske industrije, povrća, proizvoda od plastike itd. Čak su i osnovni metali, koji imaju najveći udeo u strukturi ukupnog izvoza zemlje (oko 36,6 procenta), zabeležili značajan rast (29,4 procenta). S druge strane, izvoz mineralnih proizvoda, izvoz kože i proizvoda od kože itd. karakteriše pad (grafikon 13).

Grafikon 13. Struktura izvoza po kategorijama, u procentima

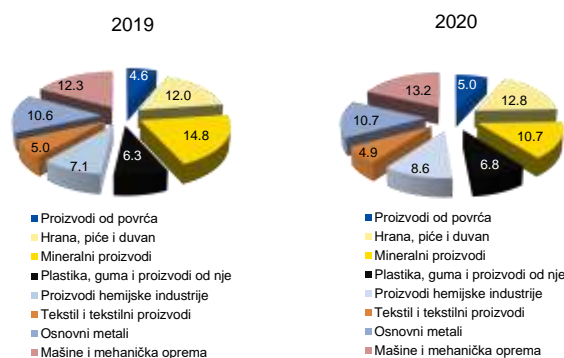

Izvor: KAS (2021)

Tokom 2020. godine uvoz robe smanjio se za 5,7 procenta (rast od 4,5 procenta u 2019. godini) i dostigao je 3,3 milijarde EUR. Pad uvoza se pripisuje padu ukupne potražnje na globalnom nivou, dinamici koja se pretvorila u pad cena metala i minerala (uglavnom naftnih derivata) na međunarodnim tržištima, kao i pad ekonomske aktivnosti u zemlji. Najveći pad zabeležen je u uvozu mineralnih proizvoda, prevoznih sredstava, osnovnih metala, kao i tekstilnih proizvoda, dok je najveći rast zabeležen u uvozu hemijskih proizvoda, uvozu plastike, gume i proizvoda od njih, uvozu tekstila i tekstilnih proizvoda, uvozu električnih mašina i opreme, itd. (grafikon 14).

Unutar platnog bilansa trgovina uslugama bila je komponenta koja je najviše opala kao direktna posledica restriktivnih mera preduzetih za upravljanje zdravstvenom krizom. Bilans u trgovini uslugama zabeležio je vrednost od 391,5 miliona evra, ili 57,7 procenata manje u odnosu na 2019. godinu. Vrednost izvoza usluga zabeležila je godišnji pad od 40,7 procenta, na 994,0 miliona evra.

Grafikon 14. Struktura uvoza po kategorijama, u procentima

Izvor: KAS (2021)

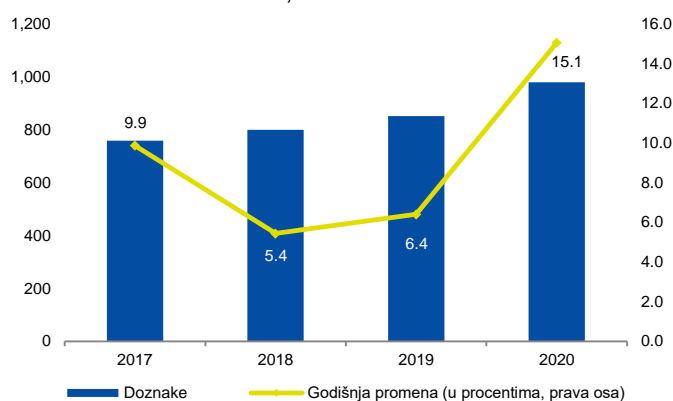
Ovaj pad izvoza usluga jedan je od glavnih kanala prenosa krize, s obzirom na to da izvoz usluga ima visok udeo u BDP-u zemlje i sastoji se uglavnom od izdataka dijaspore tokom njihovog boravka na Kosovu. Smanjenje poseta dijaspore Kosovu zbog pandemijske situacije i pratećih ograničenja uticalo je na izvoz putničkih usluga u vrednosti od samo 628,0 miliona EUR, ili 52,2 procenta manje u odnosu na 2019. godinu. Takođe izvoz građevinskih usluga kao i izvoz transportnih usluga karakterisao je godišnji pad od 46,1, odnosno 29,7 procenta. S druge strane, uvoz usluga smanjio se za 19,6 procenta i dostigao 602,5 miliona evra. Takođe u uvozu usluga, najveći pad zabeležen je u uvozu putničkih usluga (-37,2 procenta), a sledi uvoz građevinskih usluga (-36,9 procenta), računarskih usluga (-31,8 procenta), transportnih usluga (-10,5 procenta) itd. Račun primarnog dohotka zabeležio je rast od 2,3 procenta. Prihod od naknade zaposlenima⁹

⁸ Izvor podataka o izvozu i uvozu robe na Kosovu je Kosovska agencija za statistiku.

⁹ Naknade zaposlenima uključuju zarade, plate i ostale beneficije koje su zaposleni u inostranstvu primali. U tom kontekstu, ova

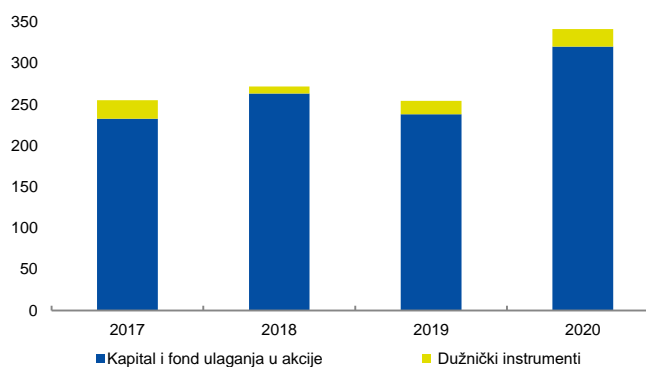
zabeležio je rast od 3,7 procenta. Sekundarni saldo dohotka povećao se za 13,5 procenta, što se uglavnom pripisuje višem nivou doznaka. Doznake primljene na Kosovu, koje takođe predstavljaju najveću kategoriju na računu sekundarnog dohotka, iznosile su 980,1 miliona EUR u 2020. godini, što predstavlja godišnji porast od 15,1 procenat (grafikon 15). Ovo ubrzanje rasta doznaka došlo je uprkos činjenici da su čak i zemlje u kojima je koncentrisana kosovska dijaspora teško pogođene pandemijskom krizom. Povećanje doznaka bilo je dvocifreno tokom celog perioda, osim u martu i aprilu 2020. godine kada su opale. Što se tiče kanala za prenos doznaka, velika većina doznaka (68,6 procenta) dolazila je preko agencija za transfer novca, što je zabeležilo rast od 60,0 procenta. Doznake putem banaka povećale su se za 14,9 procenta, dok su se kao rezultat zatvaranja granica i drugih ograničenja doznake putem "neformalnog kanala" smanjile za 46,0 procenta. Doznake na Kosovo uglavnom dolaze iz Nemačke i Švajcarske, zemalja iz kojih je poslato 42,3 procenta, odnosno 22,3 procenta ukupnih doznaka. Značajan udeo doznaka prihvaćen je i iz SAD-a (6,4 procenta ukupnih doznaka).

Grafikon 15. Doznake, milioni EUR

Izvor: CBK (2021)

Grafikon 16. Struktura stranih direktnih investicija po

Izvor: CBK (2021)

Strane direktne investicije (SDI) u 2020. godini dostigle su vrednost od 341,7 miliona evra, što predstavlja povećanje od 34,2 procenta. Unutar strukture SDI, investicije u dužničke instrumente porasle su za 29,9 procenta, dok su kapital i fond investicija u akcije porasli za 34,5 procenta (grafikon16). Porast stranih direktnih investicija zabeležen je uglavnom u sektoru finansijskih aktivnosti, energetike, kao i rudarstva i vađenja ruda. S druge strane, sektor nekretnina, koji je sektor sa najvećim udelom u strukturi stranih investicija, smanjio se za 10,1 procenat u 2020. godini.

3.4. Finansijski sektor

3.4.1 Opšte karakteristike

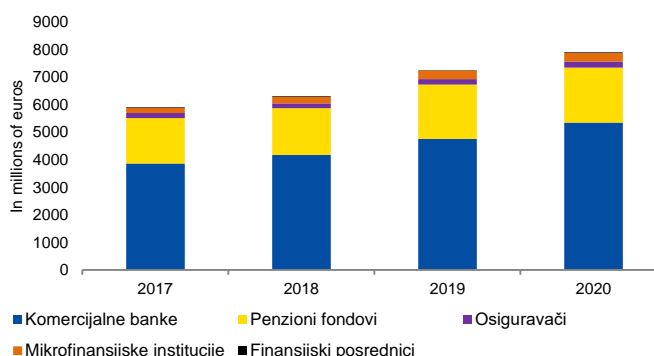
Finansijski sistem zabeležio je porast aktivnosti tokom 2020. godine, uprkos suočavanju sa izazovima zdravstvene i ekonomske krize izazvane pandemijom Covid-19. Vrednost ukupne aktive kosovskog finansijskog sistema dostigla je 7,91 milijarde EUR u 2020. godini, što odgovara godišnjem povećanju od 8,9 procenta, odnosno 6,0 procentnih poena nižem u odnosu na prethodnu godinu (grafikon 17). Bankarski sektor i dalje ima glavni doprinos u širenju aktivnosti finansijskog sistema u zemlji.

stavka uključuje sezonske ili druge kratkoročno zaposlene (manje od godinu dana) i granične zaposlene koji imaju središte ekonomskog interesa u svojoj ekonomiji.

Što se tiče strukture finansijskog sistema, broj komercijalnih banaka i pomoćnih finansijskih institucija povećao se tokom 2020. godine, dok se broj mikrofinansijskih institucija smanjio. Broj institucija u ostalim sastavnim delovima finansijskog sistema ostao je nepromenjen.

Tokom 2020. godine bankarski se sektor proširio na 11 banaka kao rezultat licenciranja nove banke u poslednjem kvartalu godine. Takođe, pomoćni finansijski službenici, kao sektor sa najvećim brojem institucija, povećali su se dalje na 61 instituciju, iako njihov udeo u ukupnoj aktivni finansijskog sistema ostaje na samo 0,2 procenta. U međuvremenu, broj mikrofinansijskih institucija smanjen je na 16, kao rezultat povlačenja registracije dve institucije (table 2).

Grafikon 17. Vrednost aktive kosovskog finansijskog sistema

Izvor: CBK (2021)

Tabela 2. Broj finansijskih institucija

Opis	2016	2017	2018	2019	2020
Komercijalne banke	10	10	10	10	11
Osiguravači	15	15	14	13	13
Penzioni fondovi	2	2	2	2	2
Finansijski posrednici	48	52	51	54	61
Posrednici u osiguranju	15	16	13	16	16
Mikrofinansijske institucije i nebankarske finansijske institucije	16	18	22	20	18

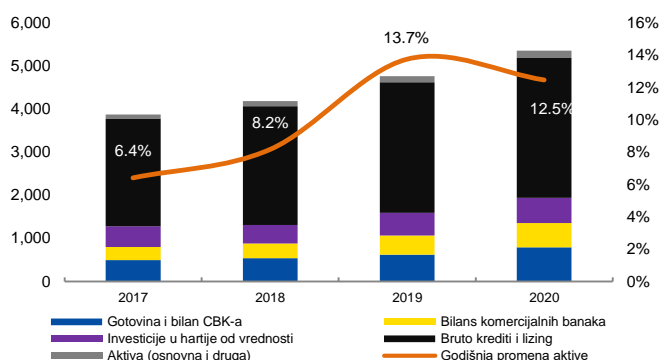
Izvor: CBK (2021)

3.4.2 Bankarski sektor

Aktiva

Aktiva bankarskog sektora u 2020. godini zabeležila je godišnji porast od 12,5 procenta, dostigavši vrednost od 5,35 milijardi evra (grafikon 18). Restriktivne mere za sprečavanje širenja virusa Covid-19 bile su među glavnim faktorima koji su diktirali efekat bilansnih stavki sektora. Kao rezultat neizvesnosti koje je donelo ograničenje ekonomskih aktivnosti, aktiva bankarskog sektora zabeležila je sporiji rast u odnosu na prethodnu godinu, što se uglavnom pripisuje dinamici kreditne aktivnosti, jer je stavka sa glavnim doprinosom aktiva bankarskog sektora. Ovu aktivnost uglavnom podržavaju depoziti koji čine oko 81 procenat ukupnih obaveza i vlastiti izvori. Pozicija hartija od vrednosti zabeležila je godišnji porast od 11,0 procenta, zajedno sa rastom od 22,4 procenta u prethodnoj godini. Aktiva u komercijalnim bankama takođe je imala sporiji rast, sa godišnjim rastom od 27,6 procenta, u odnosu na 29,3 procenta u prethodnoj godini. Jedina stavka sa ubrzanim rastom bila je gotovina i bilans stanja CBK, koji su porasli za 27,0 procenta, u poređenju sa 14,9 procenta prošle godine. Porast rezervi komercijalnih banaka ove godine uglavnom odražava neizvesnosti stvorene pandemijskom situacijom i posledično, ograničenje mogućnosti ulaganja sredstava u ovim okolnostima.

Grafikon 18. Aktiva komercijalnih banaka, godišnje promene, milioni evra

Source: CBK (2021)

Tabela 3. Struktura aktive bankarskog sektora

Opis	2016		2017		2018		2019		2020	
	Milioni evra	Udeo (%)	Milioni evra	Udeo (%)	Milioni evra	Udeo (%)	Milioni evra	Udeo (%)	Milioni evra	Udeo (%)
Gotovina i bilans CBK-a	457.3	12.6%	499.4	12.9%	541.8	12.9%	622.5	13.1%	790.6	14.8%
Bilans komercijalnih banaka	342.0	9.4%	296.6	7.7%	340.8	8.1%	440.6	9.3%	562.2	10.5%
Hartije od vrednosti	510.3	14.0%	486.4	12.6%	430.2	10.3%	526.5	11.1%	584.3	10.9%
Bruto krediti	2,230.0	61.3%	2,485.5	64.2%	2,755.5	65.8%	3,031.9	63.7%	3,246.6	60.6%
Osnovna sredstva	58.5	1.6%	60.1	1.6%	79.6	1.9%	98.9	2.1%	116.4	2.2%
Ostala aktiva	39.0	1.1%	41.8	1.1%	37.5	0.9%	40.1	0.8%	53.2	1.0%
Ukupno	3,637.1	100%	3,869.8	100%	4,185.5	100%	4,760.5	100%	5,353.4	100%

Izvor: CBK (2021)

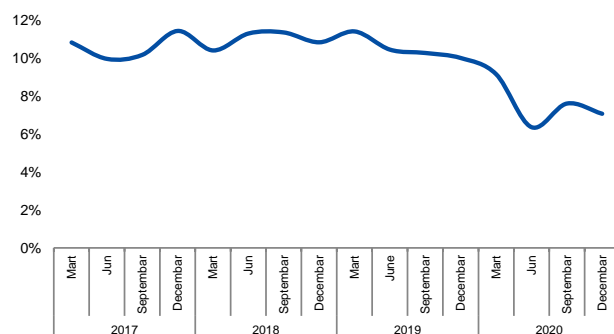
Stepen koncentracije u bankarskom sektoru i dalje opada. Aktiva tri najveće banke smanjila je udeo na 55,8 procenta sektorske imovine, u odnosu na 56,8 procenta u prethodnoj godini. Takođe, Herfindal-Hirschmanov indeks za imovinu bankarskog sektora pao je na 1.475, u odnosu na 1.489 prošle godine.

Kreditni

U 2020. kreditni portfelj bankarskog sektora povećao se za 7,1 procenta (grafikon 19), dok je vrednost ukupnih kredita dostigla 3,25 milijardi evra. Pokazalo se da je dinamika rasta tokom ove godine sporija u odnosu na dvocifreni rast u poslednje četiri godine. U Anketi o kreditiranju banaka banke su navele da su tokom prve polovine godine na dinamiku kreditne aktivnosti negativno uticali i ponuda i potražnja kredita. Mere koje je Vlada Kosova preduzela da spreči širenje pandemije COVID-19 ogleдалe su se u povećanom riziku koji banke opažaju, pogoršanju perspektive domaćeg i globalnog tržišta, padu kvaliteta kreditnog portfelja i smanjenju tolerancije banaka na rizik. Dok je u drugoj polovini godine došlo do olakšavanja kreditnih standarda i povećanja potražnje za kreditima. Mere koje je CBK preduzela za obustavu isplate rata kredita i dalje restrukturisanje kredita kao rezultat pandemije uticale su na ovu dinamiku. Banke su takođe izjavile da je podrška KFKG-a u kreditima, povećani konkurentski pritisci i povoljan pristup finansijama takođe dala pozitivan doprinos.¹⁰

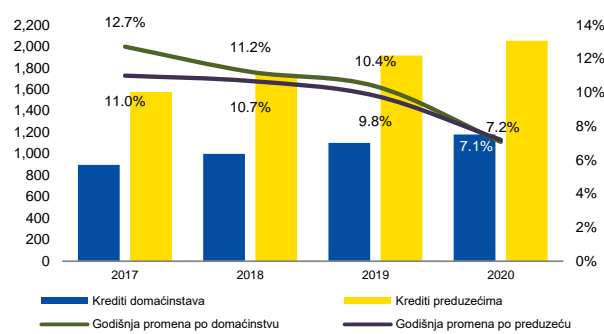
Kreditni preduzećima u 2020. godini zabeležili su godišnji porast od 7,2 procenta (grafikon 20). Kreditiranje gotovo svih ekonomskih sektora se povećalo, osim poljoprivrednog sektora, koji je zabeležio godišnji pad od 22,1 procenta. Građevinarstvo, finansijske usluge i prerađivački sektor porasli su za 61,8 procenat¹¹, 43,9 procenta, i 21,4 procenat, (grafikon 22).

Grafikon 19. Godišnji rast kredita

Izvor: CBK (2021)

Grafikon 20. Krediti preduzećima i domaćinstvima

Izvor: CBK (2021)

Novi kreditni preduzećima u 2020. godini zabeležili su godišnji porast od 4,4 procenta, pri čemu su sve potkategorije novih kredita karakterisane rastom, osim kategorije ostalih sektora. U strukturi

¹⁰ Anкета o kreditnim aktivnostima banaka i Izveštaj o očekivanjima inflacije

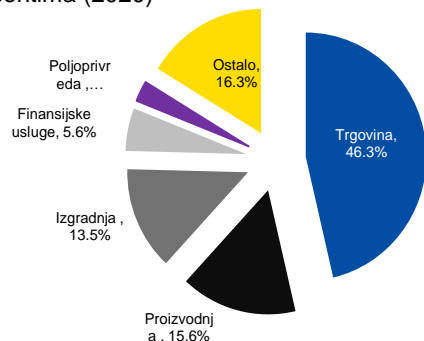
¹¹ Značajno povećanje kredita u građevinarstvu pripisuje se rekatgorizaciji dela kreditnog portfelja od strane ostalih usluga u građevinarstvu, proizvodnji i trgovini.

kredita preduzećima po ekonomskim delatnostima i dalje dominiraju krediti trgovinskom sektoru, a slede oni za proizvodnju i građevinarstvo (Figure 21).

Kreditiranje malih i srednjih preduzeća u 2020. godini podržao je i Kosovski fond za kreditne garancije, čija upotreba označava kontinuirani trend rasta. Kumulativni broj bankarskih kredita malim i srednjim preduzećima, za koje garantuje KFKG, dostigao je 6.103 do kraja 2020. (4.052 do kraja 2019). Ukupan iznos kredita zagarantovanih u 2020. godini dostigao je 229,0 miliona evra, u poređenju sa zagarantovanom vrednošću od 156,3 miliona evra u prethodnoj godini. Struktura zagarantovanih kredita predstavlja opštu strukturu kredita bankarskog sektora, u kojem slučaju krediti dominiraju u sektoru trgovine na veliko i malo, a slede uslužni i proizvodni sektor. Za razliku od prethodne godine, sektor poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, kao i sektor usluga, imali su manju zastupljenost u ukupnom zagarantovanom kreditnom portfelju za 9,0 procenta (10,0 procenta u decembru 2019.) i 25,0 procenta (28,0 procenta u decembru 2019.). Dok su sektor trgovine na veliko i malo, sektor prerađivačke industrije i građevine imali porast u ukupnom zagarantovanom kreditnom portfelju za 39 procenata (38 procenata u decembru 2019), 18 procenata (17 procenata u decembru 2019)) i 9,0 procenta (7,0 procenta u decembru 2019).

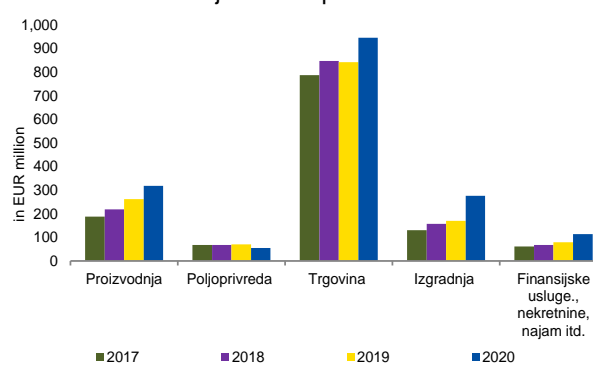
KFKG je tokom ove godine potpisao nekoliko finansijskih sporazuma o povećanju kapitala za oko 33 miliona EUR iz različitih donacija, povećanju kreditiranja poslovnog sektora i pomoći da se nose sa poteškoćama koje predstavlja pandemijska kriza. Takođe, Paket za ekonomski oporavak, koji je usvojen krajem 2020. godine, uključuje amandmane na postojeće zakone, uključujući povećanu kreditnu pokrivenost preduzeća od strane KFKG-a sa 50 na 80 procenata. Očekuje se da će se ova promena odraziti na daljem povećanju kreditiranja malih i srednjih preduzeća generalno, a posebno najugroženijih sektora, kako bi se prevladale poteškoće izazvane pandemijom.

Grafikon 21. Krediti po ekonomskim sektorima, u procentima (2020)

Izvor: CBK (2021)

Grafikon 22. Stanje kredita po ekonomskim sektorima

Izvor: CBK (2021)

Kreditni domaćinstvima, koji imaju udeo od 36,3 procenta u strukturi ukupnog fonda kredita, označili su sporiji godišnji rast u 2020. godini u odnosu na dvocifreni rast u pet godina zaredom. U decembru 2020. njihov godišnji rast iznosio je 7,1 procenat, 3,3 procentna poena niži u odnosu na prethodnu godinu (grafikon 20). Usporavanje rasta kreditiranja stanovništva uglavnom se pripisuje dinamici novih kredita u ovom sektoru, koji je tokom ovog perioda zabeležio pad od 2,4 procenta (pad od 1,0 procenat u decembru 2019. godine). U okviru novih kredita za domaćinstvo, kategorija novih hipotekarnih kredita zabeležila je značajan porast od 12,7 procenta tokom 2020. godine, međutim, uzimajući u obzir veći udeo potrošačkih kredita u ukupnim novim kreditima domaćinstvima, koji su zabeležili godišnji pad od 4,0 procenta, novi krediti domaćinstvima godinu su završili padom.

Pasiva i vlastita sredstva

U strukturi pasive bankarskog sektora dominiraju depoziti koji su u decembru 2020. činili 81,5 procenta ukupnih pasiva i vlastitih sredstava.

Tabela 4. Struktura pasive bankarskog sektora

Opis	2016		2017		2018		2019		2020	
	Milioni evra	Udeo (%)	Milioni evra	Udeo (%)	Milioni evra	Udeo (%)	Milioni evra	Udeo (%)	Milioni evra	Udeo (%)
Bilans kod ostalih banaka	59.1	1.6%	67.2	1.7%	108.3	2.6%	67.0	1.4%	90.4	1.7%
Depoziti	2,897.8	79.7%	3,094.5	80.0%	3,362.9	80.3%	3,908.1	82.1%	4,360.7	81.5%
Ostale pozajmice	17.8	0.5%	16.0	0.4%	14.1	0.3%	42.1	0.9%	43.1	0.8%
Ostala pasiva	203.4	5.6%	184.0	4.8%	169.1	4.0%	179.8	3.8%	202.2	3.8%
Subordinisani dug	38.4	1.1%	37.4	1.0%	33.5	0.8%	43.4	0.9%	46.9	0.9%
Vlastita sredstva	420.6	11.6%	470.8	12.2%	497.7	11.9%	520.1	10.9%	610.2	11.4%
Ukupna pasiva i vlastita sredstva	3,637.1	100%	3,869.8	100%	4,185.5	100%	4,760.5	100%	5,353.4	100%

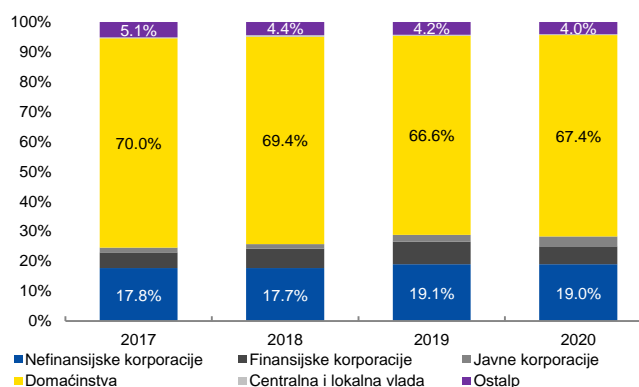
Izvor: CBK (2021)

Vlastita sredstva bankarskog sektora karakteriše značajan godišnji rast od 17,5 procenta, kao rezultat neraspodele dobiti iz prethodne godine. CBK je preporučio bankarskom sektoru da ne distribuira dividende tokom 2020. godine, kako bi stvorio dodatne kapacitete za apsorpciju potencijalnih gubitaka zbog efekata pandemije na ekonomiju zemlje.

Depoziti

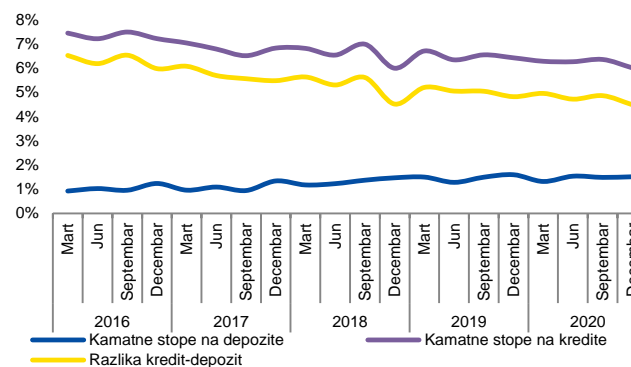
Depoziti u bankarskom sektoru Kosova zabeležili su godišnji porast od 11,6 procenta, u poređenju sa porastom od 16,2 procenta u decembru 2019. Depoziti domaćinstava, kategorija koja dominira u strukturi ukupnih depozita u bankarskom sektoru, ubrzali su rast na 12,9 procenta sa 11,4 procenta godinu dana ranije, međutim, usporavanje rasta ili čak pad ostalih kategorija depozita uticalo je na sporiji rast ukupnih depozita (grafikon 23). U istom periodu depoziti preduzeća¹² zabeležili su godišnji porast od 11,1 procenta u odnosu na 25,0 procenta godinu dana ranije. Povećanje depozita domaćinstava može se, između ostalog, pripisati povećanju prihoda u ekonomiji poput doznaka, ograničenja potrošnje zbog neizvesnosti izazvanih pandemijom COVID-19, kao i raspodeli sredstava od povlačenja 10 procenta penziona štednje u KPŠT-u (deo Paketa za ekonomski oporavak) na kraju godine. Usporavanje rasta depozita preduzeća može biti povezano sa padom ekonomske aktivnosti. U decembru 2020. prenosivi depoziti povećali su svoj udeo za 3,0 procentna poena na 63,9 procenta, dok su oročeni depoziti smanjili svoj udeo na 23,4 procenta u odnosu na 26,2 procenta godinu dana ranije, pogođeni potrebom za likvidnošću sredstava od strane deponenata u okolnostima povećane nesigurnosti zbog pandemije COVID-19.

Grafikon 23. Struktura depozita, u procentima

Izvor: CBK (2021)

Grafikon 24. Prosečna kamatna stopa na kredite i depozite

Izvor: CBK (2021)

¹² Privatna nefinansijska preduzeća.

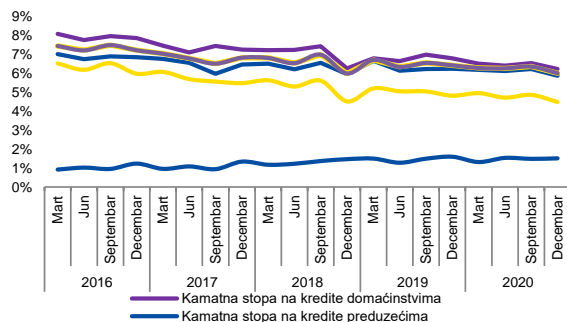
Kamatne stope

Razlika između prosečne kamatne stope na kredite i one na depozite smanjila se na 4,5 procenta u odnosu na 4,8 procenta u istom periodu prethodne godine. Prosečna kamatna stopa na kredite u decembru 2020. smanjila se na 6,0 procenta, dok je prosečna kamatna stopa na depozite dosegla 1,5 procenta (grafikon 24).

Kamatne stope na kredite

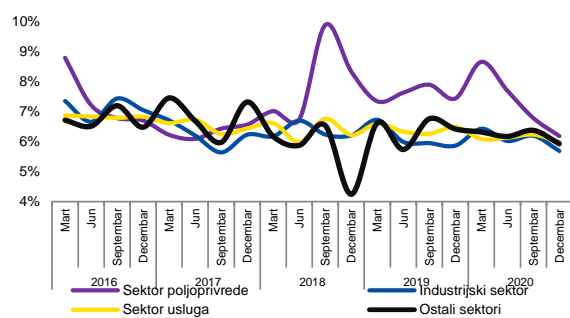
Prosečna kamatna stopa na kredite preduzećima smanjila se na 5,9 procenta u odnosu na 6,2 procenta u decembru 2019. godine (grafikon 25). Unutar ove kategorije do kraja godine smanjile su se i kamatne stope na investicione kredite i one na neinvesticione kredite.

Grafikon 25. Prosečna kamatna stopa na kredite domaćinstvima i preduzećima

Izvor: CBK (2021)

Grafikon 26. Prosečna kamatna stopa na kredite po ekonomskim sektorima

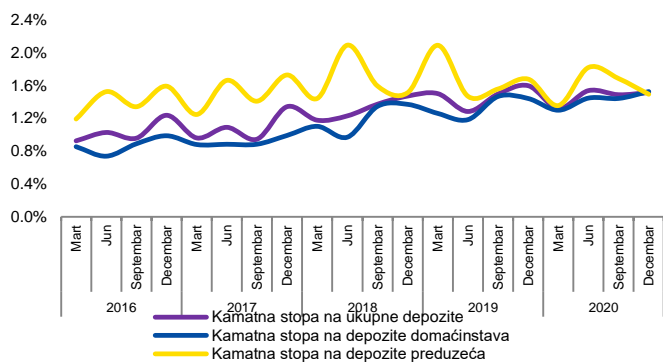

Izvor: CBK (2021)

Po određenim sektorima ekonomije krediti svim sektorima (poljoprivreda, industrija, uslužni i drugi sektori) karakterisale su niže kamatne stope u odnosu na prethodnu godinu (Figure 26).

Kreditni domaćinstvima takođe su zabeležili pad prosečne kamatne stope na 6,2 procenta, sa 6,8 procenta u decembru 2019.

Grafikon 27. Prosečna kamatna stopa na depozite

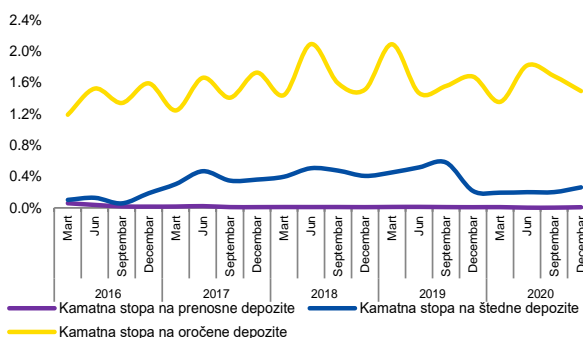

Izvor: CBK (2021)

Kamatne stope na depozite

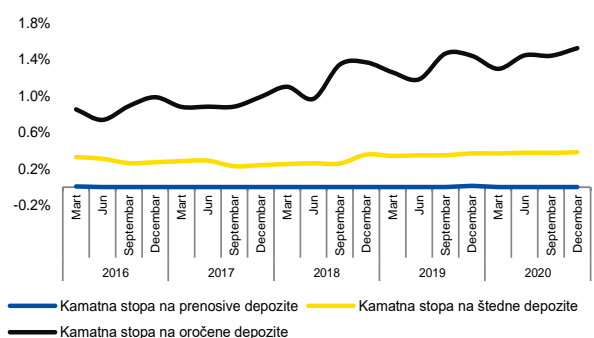
Prosečnu kamatnu stopu na ukupne depozite karakterisao je granični pad. U decembru 2020. godine kamate na depozite bile su 1,5 procenta, 0,08 procentnih poena niže u odnosu na isti period prethodne godine (grafikon 27).

Grafikon 28. Prosečne kamatne stope na depozite preduzeća, po kategorijama

Izvor: CBK (2021)

Grafikon 29. Prosečna kamatna stopa na depozite stanovništva, po kategorijama

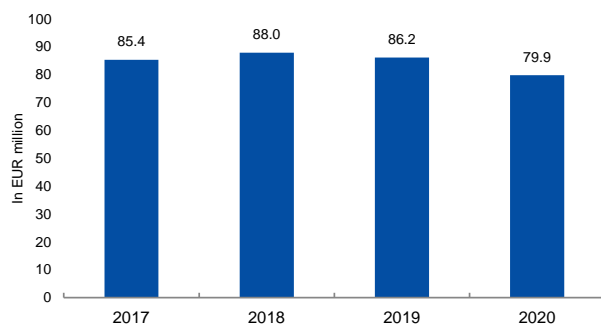
Izvor: CBK(2021)

Prosečna kamatna stopa na depozite preduzeća smanjila se za 0,2 procentna poena na 1,5 procenta, dok je prosečna kamatna stopa na depozite stanovništva zabeležila marginalni porast od 0,08 procentnih poena, i iznosila je oko 1,5 procenta u decembru 2020. godine (grafikoni 28 i 29).

Učinak bankarskog sektora

Bankarski sektor, uprkos suočavanju sa izazovima koje je postavila pandemija COVID-19, zatvorio je 2020. godinu sa pozitivnim finansijskim rezultatom, ali nižim nego prethodne godine. Neto dobit ostvarena u 2020. godini iznosila je 79,9 miliona evra, 7,4 procenta niže u odnosu na prethodnu godinu (grafikon 30).

Grafikon 30. Neto dobit bankarskog sektora, mil EUR

Izvor: CBK (2021)

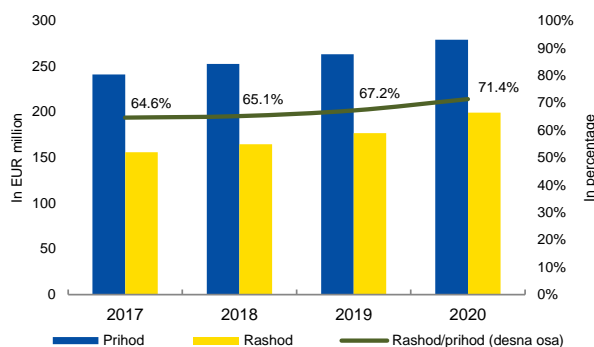
Pad profita bankarskog sektora u ovom periodu uglavnom se pripisuje većem rastu rashoda u poređenju sa sporijim rastom prihoda. Prihodi bankarskog sektora iznosili su 279,3 miliona evra i karakteriše ih godišnji rast od 6,1 procenta (grafikon 31). Glavni doprinos rastu prihoda dali su prihodi od kamata, tj. prihodi od kredita i hartija od vrednosti. Istovremeno su se povećali nekamatni prihodi u odnosu na prethodnu godinu, uglavnom prihodi od naknada i provizija.

Rashodi bankarskog sektora iznosili su

199,4 miliona evra i karakteriše ih godišnji porast od 12,7 procenta (grafikon 31.). Rashode je karakterisao porast u gotovo svim kategorijama, ali glavni doprinos rastu je trošenje rezervi za moguće gubitke po kreditima.

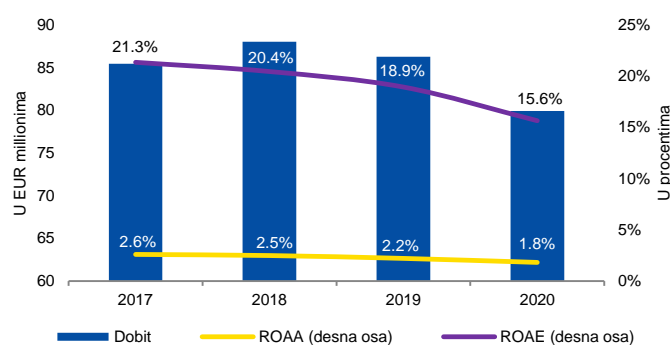
Veći porast rashoda u odnosu na rast prihoda uticao je da se odnos rashoda i prihoda sektora poveća u odnosu na isti period prethodne godine (grafikon 31.). Pokazatelji profitabilnosti nastavili su silazni trend u poslednje tri godine, gde su povrat na prosečnu aktivu (ROAA) i povrat na prosečni kapital (ROAE) iznosili 1,8 procenta, odnosno 15,6 procenta (grafikon 32).

Grafikon 31. Prihodi i rashodi bankarskog sektora

Izvor: CBK (2021)

Grafikon 32. Pokazatelji profitabilnosti bankarskog sektora

Izvor: CBK(2021)

Pokazatelji finansijskog zdravlja

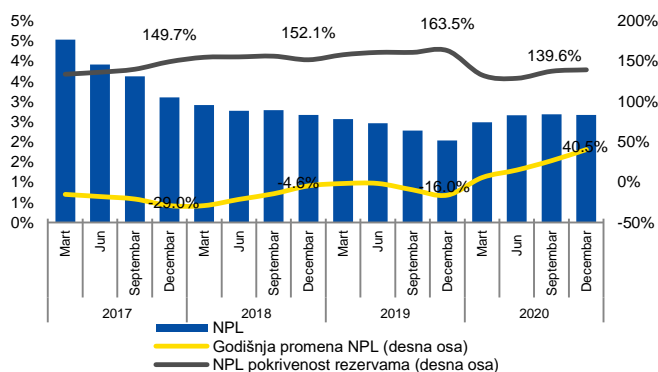
Pandemija COVID-19 povećala je rizike kojima je bankarski sektor izložen, naime kreditni rizik, koji se manifestovao pogoršanjem kvaliteta kreditnog portfelja. Krediti nivoa 2 povećali su svoj udeo na 11,2 procenta u decembru 2020. godine sa 4,4 procenta u januaru 2020. godine.¹³ Odnos nekvalitetnih kredita i ukupnih kredita povećao se na 2,7 procenta, 0,6 procentnih poena više nego prethodne godine. Očekuje se da će se dalja materijalizacija povećanog kreditnog rizika u pokazateljima kreditnog kvaliteta dogoditi u narednoj godini, nakon isteka mera restrukturisanja koje je omogućila CBK. U decembru 2020. odnos nekvalitetnih kredita i ukupnog stanja kredita i dalje je najniži u odnosu na zemlje Zapadnog Balkana. Pokrivenost nekvalitetnih kredita rezervama iznosila je 139,6 procenta (grafikon 33).

Bankarski sektor i dalje ima visok nivo i kvalitet kapitala. Preporuka CBK da se dividenda ne raspodeljuje kao mera za upravljanje mogućim posledicama pandemije, kao i usporavanje kreditiranja, dovela je do povećanja kapitala više od kreditiranja, što se odrazilo na povećanje stope adekvatnosti kapitala na 17,4 procenta sa 15,8 procenta u prethodnoj godini. Položaj likvidnosti bankarskog sektora i dalje je visok. Odnos likvidne aktive i kratkoročnih obaveza dostigao je 39,6 procenta, što je iznad potrebnog regulatornog minimuma od 25,0 procenta.

3.4.3 Penzioni sektor

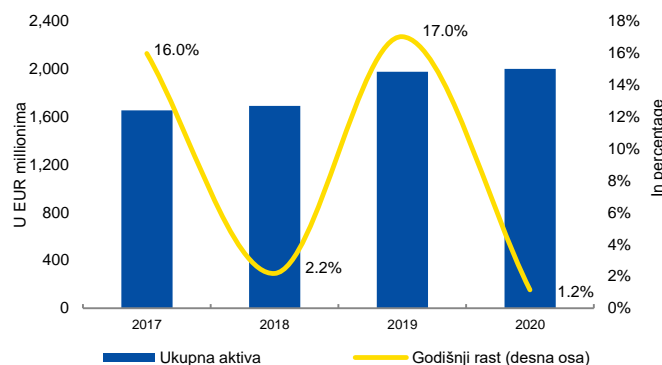
Penzioni sektor u 2020. godini karakterisalo je značajno usporavanje rasta u odnosu na prethodnu godinu. Ukupna vrednost aktive penzionog sektora dostigla je 2,0 milijarde evra do kraja 2020. godine, što odgovara godišnjem povećanju od 1,2 procenta (grafikon 34). Značajno usporavanje rasta aktivnosti sektora nastalo je zbog povlačenja 10 procenta povereničkih fondova od doprinosilaca, kao dela paketa ekonomskog oporavka. Štaviše, negativni povrat investicija tokom K1 2020 (kao rezultat efekata Covid-19 na ekonomiju i finansijska tržišta), takođe je doprineo daljem usporavanju aktivnosti penzionog sektora. Međutim, gubici nastali tokom prvog kvartala nadoknađeni su u narednim kvartalima, bruto prinosom od investicija od 160 miliona evra. Sledom toga, sektor je godinu zaključio sa pozitivnim bruto povraćajem investicija od 72,3 miliona evra, uprkos suočavanju sa izazovom koji je postavila pandemija Covid-19. KPŠT je ostvario bruto povraćaj investicija u iznosu od 71,9 miliona evra, sa jediničnom cenom od 1,56 evra, u poređenju sa 1,51 evra poslednjeg dana decembra 2019. Tokom 2020. godine, KPŠT je ostvario bruto povraćaj

Grafikon 33. Pokazatelji kvaliteta kreditnog portfelja i stopa rasta NPL-a

Izvor: CBK (2021)

Grafikon 34. Aktiva penzijskog sektora, u milionima evra

Izvor: CBK (2021)

¹³ Kreditna klasifikacija prema kvalitetu kreditne izloženosti, prema važećoj uredbi, kredite grupiše u 3 kreditna nivoa, počev od nivoa i koji predstavlja kredite najvišeg kvaliteta. Nivo 3 uključuje nekvalitetne kredite.

investicija u iznosu od 388,8 hiljada evra , dok je jedinična cena porasla na 184,4 EUR, u poređenju sa 178,7 EUR na kraju decembra 2019. godine.

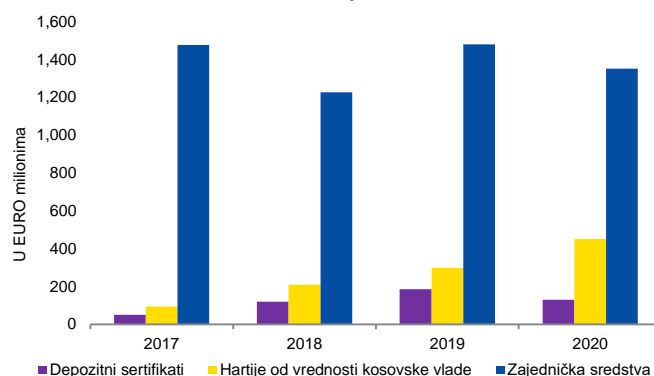
Prihodi od penzionog sektora zabeležili su godišnji porast od 4,1 procenat. Vrednost prikupljenih doprinosa u decembru 2020. godine iznosila je 194,9 miliona evra (187,2 miliona evra u 2019. godini). Vrednost prijema KPŠT-a iznosila je 194,4 miliona EUR, dok je vrednost SKPF iznosila 554,1 hiljada EUR.

KPŠT dominira imovinom penzionog sektora sa udelom od 99,6 procenta. Tokom 2020. godine, KPŠT je povećao investicije na domaćem tržištu, naime u instrument hartija od vrednosti Vlade Kosova, koji je zabeležio godišnji porast od 50,8 procenta, dostigavši 451,1 miliona EUR do kraja perioda (grafikon 35). U međuvremenu, investicije na stranom tržištu zabeležile su godišnji pad od 8,6 procenta, do vrednosti od 1,35 milijardi. Kao rezultat toga, oko 32,0 procenta imovine KPŠT dodeljeno je domaćem sektoru (24,8 procenta u 2019. godini), a ostatak eksternom sektoru (uzajamni investicioni fondovi). Slično tome, sredstva koja je SKPF uložio u najvećoj su meri dodeljena eksternom sektoru (76,3 procenta). Domaće investicije zabeležile su godišnji porast od 54,0 procenta naspram godišnjeg pada od 4,0 procenta aktive plasirane u eksterni sektor. Što se tiče domaćih investicija, kategoriju gotovine i investicija u hartije od vrednosti Vlade Kosova karakteriše porast (grafikon 36).

3.4.4 Sektor osiguranja

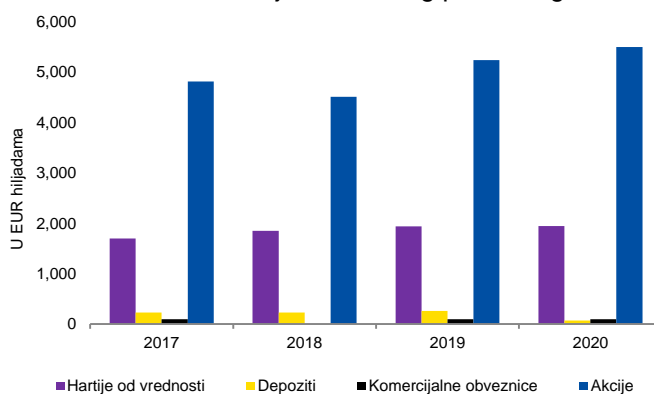
Nivo posredovanja i gustina sektora osiguranja ostali su na sličnom nivou kao prošle godine, sa marginalnim promenama u odnosu na poslednje godine. Izraženo kroz bruto zaračunate premije u odnosu na BDP, sektorsko posredovanje i dalje ostaje na relativno niskom nivou u odnosu na prosek zemalja Evropske unije, na 1,46 procenata (1,40 procenata u 2019. godini). Nivo gustine, meren kroz zaračunate premije po stanovniku, ostaje slično nizak, što je 2020. godine označilo vrednost od 54,85 EUR (54,77 EUR u

Grafikon 35. KPST investicije

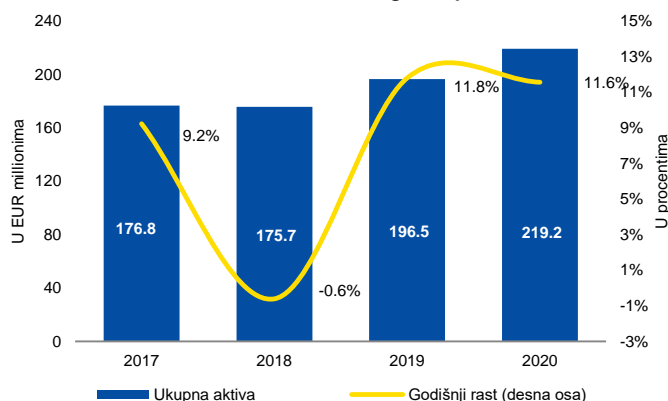
Izvor: KPST (2021)

Grafikon 36. Investicije Kosovskog penzionog trusta

Izvor: KPST (2021)

Grafikon 37. Aktiva sektora osiguranja

Izvor: CBK (2021)

2019.).¹⁴

Tržište osiguranja na Kosovu karakteriše niži stepen koncentracije u poređenju sa ostalim sektorima finansijskog sistema Kosova. Herfindahlov indeks¹⁵ izračunat za bruto zaračunate premije (GWP) za 2020. godinu pokazuje 925 bodova (za 2019. godinu iznosio je 930 bodova), dok isti indeks izračunat na osnovu imovine tržišta osiguranja pokazuje niže vrednosti, odnosno 845 bodova za 2020. godinu sa 853 boda u 2019. godini. U isto vreme, indeks CR5¹⁶ za 2020. godinu, izračunat u odnosu na GWP za sektor osiguranja, iznosi 55,1 procenat (u 2019. godini bilo je 54,7 procenta), dok je izračunat u odnosu na aktivu 50,2 procenta (u 2019. godini bilo je 50,8 procenta). Koncentracija je veća u sektoru životnog osiguranja, kao rezultat manjeg broja osiguravača u ovom segmentu tržišta osiguranja.

Aktiva sektora osiguranja u 2020. godini predstavljala je 2,8 procenta ukupne aktive finansijskog sistema. Vrednost ukupne aktive iznosila je 219,2 miliona evra, što predstavlja godišnji porast od 11,6 procenta, zadržavajući nivo rasta iz prethodne godine (11,8 procenta u 2019. godini) (grafikon 37). U okviru aktive najznačajniji rast zabeležen je u kategoriji depozita kod komercijalnih banaka, uglavnom u obliku oročenih depozita. Sledeća pozicija sa najvećim rastom bila je investicija u hartije od vrednosti Vlade Kosova. Dok je pozicija investicija u imovinu, gotovinu i depozite u CBK zabeležila pad u odnosu na prethodnu godinu (tabela 5).

Neživotna osiguranja, koja takođe imaju najveći udeo u ukupnoj aktivni sektora (91,4 procenta), zabeležila su godišnji porast od 12,0 procenta u 2020. godini, dok su životna osiguranja, koja čine preostali deo aktive, zabeležila rast godišnje od 7,3 procenta.

Tabela 5. Aktiva sektora osiguranja (u milionima evra)

Opis	2019	2020	Godišnja promena	Udeo 2019	Udeo 2020
Gotovina i depoziti kod CBK	8.8	6.1	-31.5%	4.5%	2.8%
Depoziti kod komercijalnih banaka	88.5	101.5	14.7%	45.0%	46.3%
Hartije od vrednosti	27.6	35.7	29.4%	14.1%	16.3%
Pozajmice i potraživanja	20.9	21.9	4.7%	10.7%	10.0%
Deo reosiguravača za tehničke rezerve	13.1	18.4	40.0%	6.7%	8.4%
Ulaganja u nekretnine	12.2	4.9	-60.3%	6.2%	2.2%
Ostala sredstva	25.2	30.8	21.9%	12.9%	14.0%
Ukupno tržište	196.5	219.2	11.6%	100.0%	100.0%

Izvor: CBK (2021)

Što se tiče sektorskih obaveza, tehničke i matematičke rezerve čine najveći udeo sa ukupno 63,7 procenta, sledi kapital sa 26,9 procenta, a ostatak iz ostalih obaveza (tabela 6). Ukupna vrednost kapitala osiguravača tokom ovog perioda zabeležila je značajan porast, sa 26,9 procenta, na 59,0 miliona evra.

Povećanje kapitala uglavnom se pripisuje povećanju uplaćenog osnovnog kapitala, koji je povećan za 7,2 miliona evra u odnosu na prethodnu godinu, na 91,3 miliona evra. Dobit ostvarena tokom 2020. godine, u iznosu od 3,4 miliona evra, imala je uticaja na povećanje, ali u manjoj meri. Dok je vrednost gubitaka koje je sektor akumulirao tokom godina dostigla 43,6 miliona evra, neutrališući dalje povećanje ukupnog osiguranja kapitala.

¹⁴ Prema statistikama objavljenim u bazi podataka Insurance Europe, nivo gustine u periodu 2009.-2018. u 32 evropske zemlje iznosio je 1.904 EUR (zapisane premije po stanovniku), dok je nivo prodiranja na tržište (posredovanje) u tom periodu iznosio 7,25 procenta. <https://www.insuranceeurope.eu/insurancedata>.

¹⁵ Herfindahlov indeks izračunava se prema sledećoj formuli: $HI = \sum_{i=1}^n (s_i)^2$, gde je S udeo kompanije u ukupnoj aktivni (bruto zaračunate premije) tržišnog osiguranja, n je ukupan broj institucija u dotičnom sektoru. Ako se indeks kreće između 1.000 i 1.800 jedinica, nivo koncentracije u sektoru osiguranja smatra se prihvatljivim.

¹⁶ Indeks CR5 kombinuje tržišni udeo 5 osiguravača sa najvišim vrednostima aktive u odnosu na ukupnu aktivni sektora i GWP na ukupne GWP-ove sektora.

Tabela 6. Pasiva i kapital sektora osiguranja (u milionima evra)

Opis	2019	2020	Godišnja promena	Udeo 2019	Udeo 2020
Tehničke rezerve	129.4	139.6	7.9%	65.8%	63.7%
Kreditni i obaveze iz nezavisnih hartija od vrednosti	0.1	0.1	-29.4%	0.1%	0.0%
Ostali računi za plaćanje	16.0	16.1	0.8%	8.1%	7.3%
Ostale pasive	3.6	4.4	20.6%	1.9%	2.0%
Ukupan akcionarski kapital	47.4	59.0	24.5%	24.1%	26.9%
Ukupno tržište	196.5	219.2	11.6%	100.0%	100.0%

Izvor: CBK (2021)

Vrednost premija koje su osiguravači upisali u 2020. godini dostigla je 99,3 miliona evra, zadržavajući nivo prihoda iz prethodne godine (godišnji rast od 0,1 procenat). U strukturi zaračunate premije dominiraju premije neživotnih osiguranja koje predstavljaju 96,4 procenta ukupne zaračunate premije. Vrednost zarađenih premija neživotnih osiguranja u 2020. godini dostigla je 95,7 miliona evra, slično kao prošle godine. Širenje pandemije Covid-19 imalo je ogroman efekat, gotovo prepolovivši broj prodatih polisa, posebno graničnih. Uprkos padu broja polisa, vrednost zaračunate premije tokom 2020. godine zadržala je ukupni nivo iz prethodne godine, kao rezultat prodaje polisa za obavezno osiguranje od autoodgovornosti. Neživotnim osiguranjem i dalje dominira obavezno osiguranje sa udelom od 62,3 procenta u ukupnoj bruto upisanoj neživotnoj premiji, dok dobrovoljno osiguranje čini 37,7 procenta ukupne bruto zapisane neživotne premije.

Dok je vrednost zapisanih premija životnih osiguranja dostigla 3,6 miliona evra, što je za 3,5 procenta veća vrednost u odnosu na 2019. godinu.

Tabela 7. Bruto obračunate premije prema poslovnoj klasi (u milionima evra)

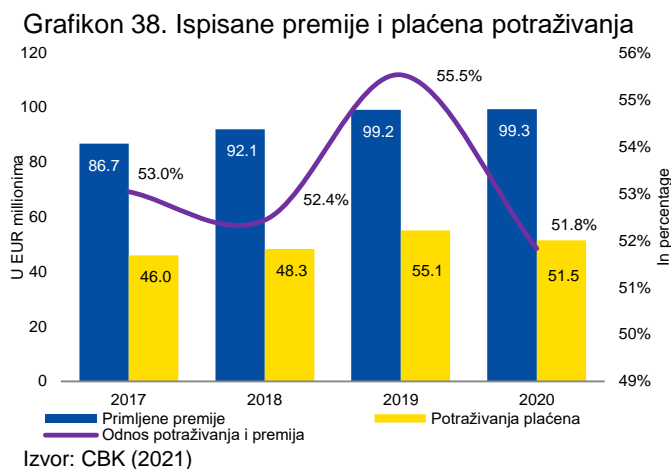
Aktivnost	2019	2020	Promena	Udeo 2019	Udeo 2020
<i>Ukupno neživotno osiguranje</i>	95.7	95.7	0.0%	96.5%	96.4%
<i>Obavezno osiguranje</i>					
MTPL (Odgovornosti za motorna vozila)	47.0	53.8	14.6%	47.3%	54.2%
TPL+ (odgovornost treće strane)	2.5	1.8	-29.8%	2.5%	1.8%
Granično osiguranje	8.0	4.1	-48.3%	8.0%	4.1%
<i>Dobrovoljno osiguranje</i>					
Nesreće i zdravlje	19.6	16.4	-16.3%	19.8%	16.5%
Casco	5.4	5.5	1.2%	5.5%	5.5%
Kreditni i garancije	4.5	4.4	-2.1%	4.6%	4.5%
Požar i druge materijalne štete	5.3	6.1	14.8%	5.3%	6.1%
Ukupne obaveze	3.5	3.6	4.6%	3.5%	3.7%
<i>Ukupno životno osiguranje</i>	3.5	3.6	3.5%	3.5%	3.6%
Ukupno tržište	99.2	99.3	0.1%	100.0%	100.0%

Izvor: CBK (2021)

U 2020. godini proizvodi obaveznog osiguranja zabeležili su godišnji porast od 3,9 procenta, a njihov udeo u ukupnim neživotnim premijama povećao se u odnosu na 2019. godinu. Na povećanje udela obaveznog osiguranja uglavnom su uticali proizvodi MTPL-a. Dok je dobrovoljno osiguranje zabeležilo godišnji pad od 5,9 procenta, istovremeno je njihov udeo u ukupnim neživotnim premijama zabeležio pad. Na pad udela dobrovoljnog osiguranja u ukupnim neživotnim bruto obračunatim premijama uticalo je smanjenje premije za proizvode „Nesreća i zdravlje“ i „Kreditni i garancije“ (tabela 7).

Potraživanja koja je uplatio sektor osiguranja, što uključuje potraživanja osiguravača i Kosovskog zavoda za osiguranje (KZO), smanjila su se za 6,5 procenta, pavši na 51,5 miliona evra (55,1 milion

evra 2019. godine). Od ukupnog iznosa isplaćenih šteta, 46,0 miliona evra (47,9 miliona evra u 2019. godini) bila su potraživanja osiguranika, dok je 5,5 miliona evra (7,1 milion evra u 2019. godini) platila KZO. Potraživanja koja su isplatili reosiguravači učestvuju sa 10,7 procenta u ukupnom iznosu potraživanja koja su uplatili osiguravači¹⁷ (15,5 procenta u prethodnoj godini). Ograničenja kretanja unutar zemlje i zatvaranje nebitnih ekonomskih aktivnosti smanjili su nastalu štetu, a time i plaćenu štetu. Takođe, zabrana i restriktivne mere ulaska / izlaska na teritoriji Kosova uticale su na smanjenje broja dolazaka sunarodnika, što se odrazilo na broj prodatih graničnih politika.

Vrednost šteta plaćenih neživotnim osiguranjem smanjila se na 45,1 milion evra u 2020. godini (47,2 miliona evra u 2019. godini), dok se iznos šteta plaćenih životnim osiguranjem povećao na 902,2 hiljade evra u odnosu na 718,3 hiljade evra u 2019. godini, tako da bio je godišnji porast od 25,6%.

Na pad nivoa šteta isplaćenih u 2020. godini iz neživotnih osiguranja uticale su i dobrovoljne i obavezne isplate šteta (tabela 8). Iznos šteta plaćen dobrovoljnim osiguranjem smanjio se za 1,2 miliona evra u odnosu na prethodnu godinu, odnosno na 16,6 miliona evra, ili godišnji pad od 7,0 procenata. Na ovaj pad uglavnom je uticao proizvod "Požar i druga imovinska šteta". U međuvremenu, štete plaćene obaveznim osiguranjem, koje imaju najveći udeo u ukupnom portfelju isplaćenih šteta, zabeležile su sporiji godišnji pad od 3,1 odsto, smanjujući se na 28,5 miliona evra.

Tabela 8. Isplaćene štete prema poslovnoj klasi (u milionima evra)

Aktivnost	2019	2020	Promena	Udeo 2019	Udeo 2020
<i>Ukupno neživotno osiguranje</i>	47.2	45.1	-4.5%	98.5%	98.0%
<i>Obavezno osiguranje</i>					
MTPL (Odgovornosti za motorna vozila)	25.5	25.9	1.6%	53.3%	56.4%
TPL+ (odgovornost treće strane)	0.7	0.1	-86.1%	1.5%	0.2%
Granično osiguranje	2.8	2.2	-21.3%	5.8%	4.8%
Sporazum o Memorandumu o razumevanju	0.4	0.3	-26.6%	0.8%	0.6%
<i>Dobrovoljno osiguranje</i>					
Nesreće i zdravlje	9.9	9.8	-1.1%	20.8%	21.4%
Casco	3.1	3.2	0.8%	6.5%	6.9%
Kredit i garancije	0.8	1.8	123.8%	1.7%	3.9%
Osiguranje imovine	3.6	1.5	-58.5%	7.5%	3.2%
Ukupne obaveze	0.3	0.3	-15.8%	0.7%	0.6%
<i>Ukupno životno osiguranje</i>	0.7	0.9	25.6%	1.5%	2.0%
Ukupno tržište	47.9	46.0	-4.1%	100.0%	100.0%

Izvor: CBK (2021)

Kao rezultat kretanja u sektorskim prihodima (prikupljene premije) i rashodima (isplaćene štete), odnos isplaćenih šteta i obračunate premije smanjio se za 3,7 procentnih poena, odnosno na 51,8 procenata (grafikon 38).

¹⁷ KZO nije uključen.

3.4.4.1 Učinak sektora osiguranja

Sektor osiguranja zaključio je ovu godinu sa pozitivnim finansijskim rezultatom od 3,4 miliona evra, za razliku od prošle godine kada je zabeležio negativan finansijski rezultat od 4,7 miliona evra (tabela 9). Neživotni osiguravači zabeležili su dobit u iznosu od 3,1 milion evra, u poređenju sa gubicima u iznosu od 5,2 miliona evra tokom 2019. Dok su životni osiguravači ostvarili manju neto dobit, u iznosu od 273,3 hiljade evra, u odnosu na 460,5 hiljada evra 2019. Pozitivni finansijski rezultat sektora odražava najveći pad rashoda, kao rezultat smanjenja nivoa nastalih šteta (godišnji pad od 7,6%) i smanjenja operativnih troškova (godišnji pad od 13,5%). S druge strane, prihodi, kojima je glavni izvor nivo upisane premije, ostali su na nivou gotovo sličnom prošloj godini (za 136,7 hiljada EVRA primitaka više nego 2019.).

Tabela 9. Finansijski rezultat (u milionima evra)

Opis	2017	2018	2019	2020
Neživotno osiguranje	6.2	1.0	-5.1	3.1
Životno osiguranje	0.2	0.6	0.5	0.3
Ukupno tržište	6.4	1.6	-4.7	3.4

Izvor: CBK (2021)

Kombinovani odnos sektora takođe odražava poboljšanje finansijske pozicije. U decembru 2020. godine ovaj odnos je iznosio 98,2 procenta, što odražava odnos šteta i neto zarađenih premija od 54,2 procenta, a odnos troškova i neto zarađenih premija od 44,0 procenta, isključujući prihod od kamata od investicija.

Sektor osiguranja povećao je nivo likvidnosti u odnosu na situaciju na kraju prošle godine. Odnos između gotovine i gotovinskih ekvivalenata i rezervi iznosio je 102,6% (96,6% u 2019. godini), kao rezultat većeg godišnjeg rasta gotovine i gotovinskih ekvivalenata od 14,7%, u odnosu na niži rast od 7,9% tehničke rezerve sektora osiguranja. U međuvremenu, odnos između gotovine i gotovinskih ekvivalenata prema ukupnim obavezama povećao se na 89,4 procenta (83,8 procenta u 2019.).

3.4.5 Sektor mikrofinansiranja

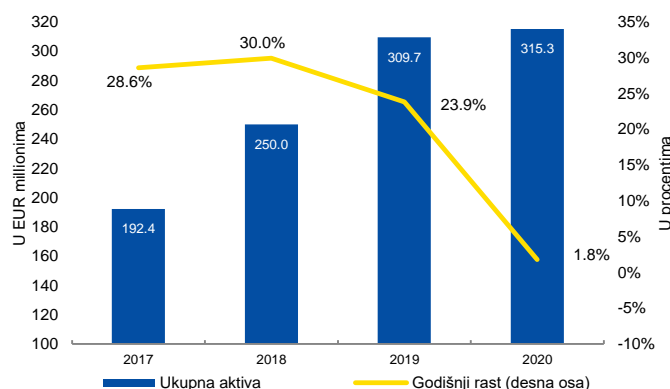
Aktiva

U 2020. godini imovina sektora mikrofinansiranja dostigla je vrednost od 315,3 miliona evra, što predstavlja godišnji porast od 1,8 procenta (grafikon 39). Ovaj rezultat u velikoj meri odražava opoziv licenci dve nebankarske mikrofinansijske / finansijske institucije tokom protekle godine, čija se imovina postepeno oduzima iz bilansa stanja čitavog sektora.

Negativni efekti pandemije Covid-19 takođe su doprineli ukupnom usporavanju aktivnosti. Kao rezultat, kreditiranje u zemlji opalo je u poređenju sa značajnim rastom poslednjih godina, pod uticajem i ponude i potražnje za kreditima. Takođe, nivo pozajmljivanja od spoljnog sektora smanjio se tokom 2020. godine, što je ujedno i glavni izvor finansiranja ovog sektora.

Strukturom imovine mikrofinansijskog sektora i dalje dominiraju bruto krediti (64,8%) i leasing

Grafikon 39. Aktiva mikrofinansijskog sektora

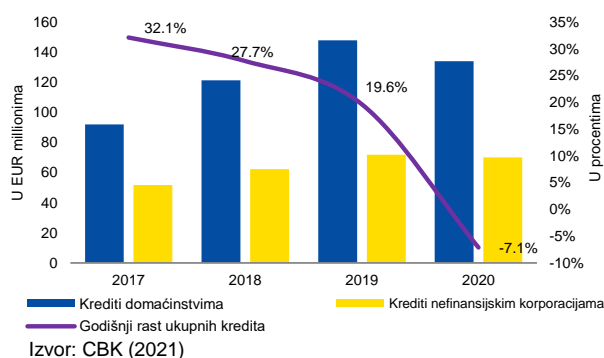
Izvor: CBK (2021)

sa udelom od 18,2%. U međuvremenu, kategorija bilansa stanja kod komercijalnih banaka povećala je svoj udeo u ukupnoj aktivni sektora, za 5,3 procentna poena u odnosu na prošlu godinu, na 10,7 odsto do kraja decembra 2020..

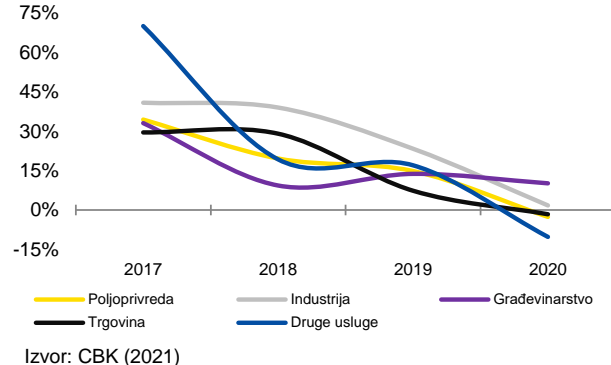
Kredit

Vrednost zaliha izdatih u 2020. godini iznosila je 204,3 miliona evra, što predstavlja godišnji pad od 7,1 procenta (godišnji porast od 19,6 procenta u 2019. godini) (grafikon 40). Kao što je gore navedeno, aktivnost zajma u padu ne odražava samo šokove koje je sektor primio od pandemije Covid-19, već i opoziv licenci dve mikrofinansijske institucije, što se odražava i na ukupan kreditni portfelj.

Grafikon 40. Vrednost kredita domaćinstvima i preduzećima i godišnji rast kredita

Grafikon 41. Stopa rasta kredita preduzećima po ekonomskim sektorima

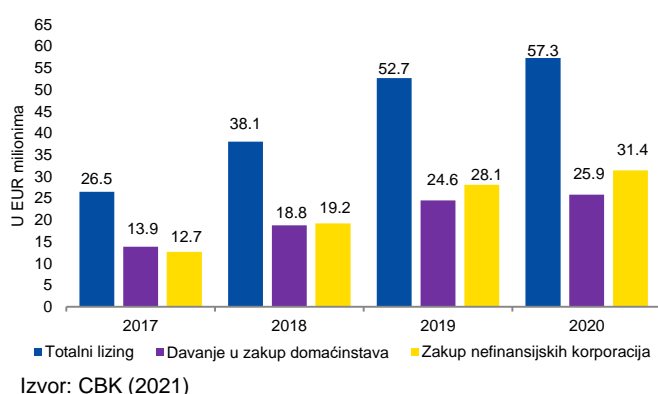
Ova kretanja dodatno su pogođena zajmovima domaćinstvima, smanjenim za 9,4 procenta, na vrednost od 134,1 miliona evra. U međuvremenu, zajmovi nefinansijskim korporacijama tokom ovog perioda zabeležili su godišnji pad od 2,4 procenta, pavši na 70,2 miliona evra.

Kreditna aktivnost po ekonomskim sektorima odražava opšti trend kreditiranja nefinansijskih korporacija, gde imamo značajno usporavanje / pad kreditiranja u određenim sektorima, izuzev sektora finansijskih usluga, koji se povećao (grafikon 41). Sektori poljoprivrede, trgovine i ostalih usluga karakterizuje pad, dok su građevinarstvo i industrija usporili.

Lizing

Lizing je druga najvažnija kategorija u strukturi imovine sektora mikrofinansiranja. Za razliku od kretanja u kreditnoj aktivnosti, lizing se proširio tokom 2020. godine, iako je stopa rasta bila znatno niža nego prethodne godine, od 8,8 procenta (38,5 procenta godišnjeg rasta u 2019. godini) (slika 42). Na usporavanje rasta ukupnog lizinga uticali su učinci finansijskog lizinga ('hipoteka' i 'za opremu') i drugi lizing.

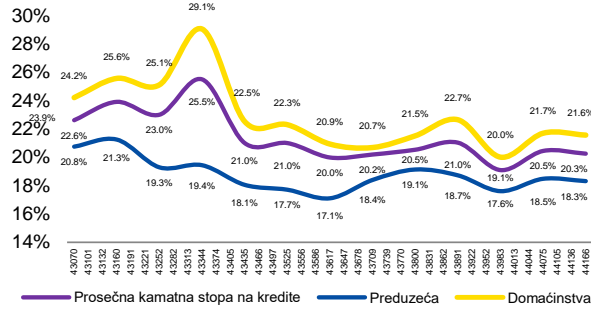
Grafikon 42. Zakup sektora mikrofinansiranja

Kamatne stope

Prosečna kamatna stopa na zajmove iz sektora mikrofinansiranja uglavnom se nije značajno promenila, pala je na 20,3 procenta, u odnosu na 20,5 procenta u decembru 2019.

Grafikon 43. Prosečna kamatna stopa na kredite sektora mikrofinansiranja

Izvor: CBK (2021)

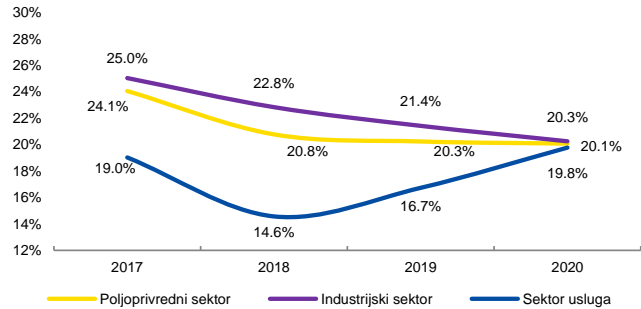
Kamatna stopa na kredite stanovništvu ostala je gotovo nepromenjena u odnosu na prethodni period, od 21,6 procenta, dok je na kredite nefinansijskim korporacijama smanjena za 0,8 procentnih poena, na 18,3 procenta (grafikon 43).

U okviru kredita nefinansijskim korporacijama, prosečna kamatna stopa smanjila se za sektor poljoprivrede i industrije, dok je porasla za sektor usluga, koji ima najnižu kamatnu stopu. U međuvremenu, krediti industrijskom sektoru i dalje imaju najveću kamatnu stopu od 20,3 procenta, uprkos padu od 1,2 procentna poena u odnosu na prošlu godinu (grafikon 44).

Učinak sektora mikrofinansiranja

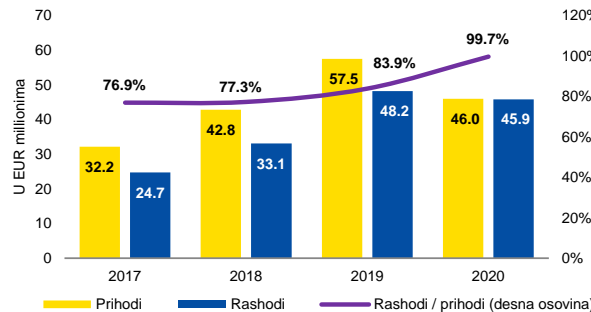
Sektor mikrofinansiranja ostvario je manju dobit u 2020. godini u iznosu od 0,1 miliona evra, u odnosu na 9,3 miliona evra dobiti ostvarene pre godinu dana.

Grafikon 44. Prosečna kamatna stopa na kredite po privre

Izvor: CBK (2021)

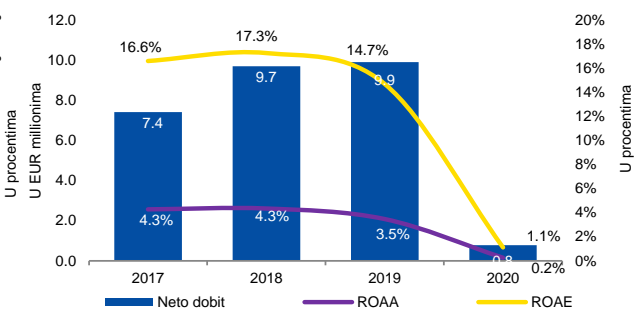
Grafikon 45. Prihodi i rashodi sektora mikrofinansiranja

Izvor: CBK (2021)

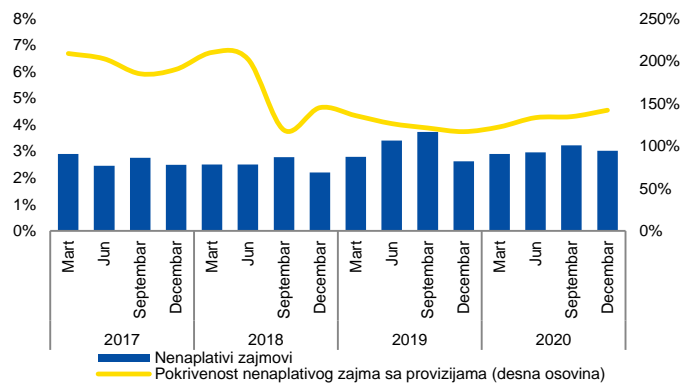
Brži pad prihoda u odnosu na pad rashoda rezultirao je značajnim smanjenjem dobiti ostvarene tokom 2020. godine (grafikon 45). Prihod od kamata na zajmove zabeležio je najznačajniji pad od 20,1 procenta u odnosu na prošlu godinu, kao rezultat smanjenja kreditne aktivnosti tokom 2020. godine. Dok je smanjenje rashoda rezultat smanjenja troškova kamata, kao rezultat smanjenja pozajmica od spoljnog sektora (koji je poslednjih godina zabeležio značajan rast) i smanjenja ostalih operativnih troškova. Međutim, jedina kategorija koja se povećala bila je nekamatna

Grafikon 46. Pokazatelji profitabilnosti sektora mikrofin...

Izvor: CBK (2021)

Grafikon 47. Pokazatelji kvaliteta kreditnog portfelja

Source: CBK (2021)

potrošnja i koja odražava najviši nivo rezervisanja za moguće gubitke po kreditima. Finansijski rezultati tokom 2020. godine odražavali su se i u pokazateljima sektorske profitabilnosti, koji su zabeležili značajan pad u odnosu na prethodni period (grafikon 46). Pandemijska kriza povećala je kreditni rizik sektora. Nivo nekvalitetnih kredita u odnosu na ukupne kredite povećao se za 0,4 procentna poena u odnosu na prethodni period, dostigavši 3,0 procenta. Porastao je i nivo pokrivenosti loših zajmova rezervisanjem, na 142,2 procenta u decembru 2020. godine (grafikon 47).

3.4.6 Pomoćne finansijske institucije

Pomoćne finansijske institucije čine najveći broj finansijskih institucija u zemlji, iako upravlja samo 0,2 procenta ukupne aktive. Ovaj sektor čine menjačnice i agencije za transfer novca (MTA). Vrednost imovine pomoćnih finansijskih institucija u 2020. godini dostigla je 20,8 miliona evra, što predstavlja godišnji porast od 24,8 procenta.

Prihodi pomoćnih finansijskih institucija zabeležili su godišnji rast od 20,0 procenta i dostigli vrednost od 10,0 miliona evra. U strukturi prihoda pomoćnih finansijskih institucija dominiraju prihodi od transfera (udeo od 76,1%), koje karakteriše godišnji porast od 34,1%. Rashodi su zabeležili godišnji rast od 13,1 procenta, dostigavši vrednost od 5,8 miliona evra. Neto dobit koju su ove finansijske institucije ostvarile u 2020. godini dostigla je 4,3 miliona evra, što predstavlja godišnji porast od 30,7 procenta. Na povećanje aktivnosti sektora, što se odrazilo i na prihode i dobit ostvarenu tokom 2020. godine, uticala je dinamika vezana za pandemiju Covid-19. Zatvaranje kopnenih i vazdušnih granica, što je sprečilo dolazak dijaspore i pogoršalo ekonomsku situaciju stanovništva, uticalo je na povećanje doznaka koje su dostigle rekordnu vrednost od 980,0 miliona evra. Doznake su u velikoj meri poslate putem MTA-a, utičući na rast njihove aktivnosti.

3.5. Makroekonomske projekcije za 2021. godinu

Kao rezultat restriktivnih mera za upravljanje širenjem pandemije, ekonomska aktivnost je opala za 3,9 procenta u 2020. godini. Što se tiče 2021. projekcije CBK sugerišu da će se ekonomska aktivnost oporaviti prema nivoima pre krize, beležeći rast od oko 4,4 procenta. Očekuje se da će ovaj porast generisati domaća potražnja i neto izvoz. Međutim, rizici za ekonomsku aktivnost i dalje su visoki, uglavnom zbog razvoja pandemije i političkih kretanja.

Očekuje se da će potrošnja, kao glavna komponenta domaće potražnje, zabeležiti realan rast od 2,8 procenta, na osnovu očekivanja da će privatna potrošnja rasti za 2,8 procenta, a javna za 2,4 procenta. Faktori za koje se očekuje da će među ostalim uticati na rast privatne potrošnje su povećanje doznaka, rast kredita i Program ekonomskog oporavka. Do kraja 2021. godine očekuje se da će doznake zabeležiti godišnji porast od oko 11,8 procenta.

Predviđa se da će investicije 2021. zabeležiti realan rast od 6,8 procenta, na osnovu prognoza za značajan rast javnih investicija, ali i privatnih investicija. Očekuje se da će bankarsko kreditiranje i dalje značajno doprinositi rastu investicija, jer ga karakterišu brže stope rasta i niže kamatne stope. Takođe, očekuje se da će promene u poreskoj politici poslednjih godina podstaknuti privatne investicije. Javne investicije karakteriše pad poslednjih godina, ali na osnovu budžeta za 2021. koji predviđa značajan porast kapitalnih izdataka, očekuje se njihov porast tokom ove godine.

Očekuje se da će neto izvoz roba i usluga 2021. godine imati blagi negativni doprinos BDP-u u odnosu na 2020. godinu kada je zabeležen vrlo visok negativan doprinos. Ova se pretpostavka uglavnom zasniva na prognozama rasta izvoza usluga od 40,5 procenta, dok se očekuje da će se izvoz robe povećati za 35,5 procenta, kao rezultat predviđanja rasta cena metala. U okviru uvoza očekuje se realni porast uvoza robe za oko 16,5 procenta, dok se očekuje da će se uvoz usluga povećati za oko 13,9 procenta. Shodno tome, očekuje se da će trgovinski deficit robe i usluga u stvarnom smislu biti veći za 0,7 procenta u odnosu na 2020. godinu. Što se tiče inflacije, očekuje se da će prosečna stopa biti oko 1,6 procenta, što je viši nivo u odnosu na 2020. Ovaj nivo inflacije u skladu je sa prognozama inflacije u evrozoni, kretanjem cena na međunarodnim tržištima i očekivanjima za rast ekonomske aktivnosti na Kosovu.

4. Licenciranje i regulacija finansijskog sistema

Prema Zakonu o CBK, njegov primarni cilj je promocija i održavanje stabilnog finansijskog sistema. CBK je posvećen postizanju ovog cilja ispunjavanjem dužnosti i odgovornosti kao odgovorno telo za izdavanje dozvola, nadzor i regulisanje finansijskih institucija koje posluju u Republici Kosovo.

CBK, u skladu sa svojim zakonskim odgovornostima kao organ za izdavanje dozvola, regulisanje i nadzor finansijskih institucija u zemlji, je uključen u:

- Regulisanje izlaska na tržište potencijalnih investitora, postavljanje kriterijuma za izdavanje dozvola za finansijske institucije i institucije koje poseduju dovoljan kapital za podršku predviđenim aktivnostima, predstavljanje odgovarajućih priprema za procenu i praćenje rizika, adekvatnih politika i postupaka za njegovu kontrolu, kao i administratora sa visokom nivo kvalifikacija, profesionalnost i etika.
- Izrada i održavanje regulatornog okvira koji se sastoji od niza minimalnih kriterijuma i regulatornih zahteva primenjivih na finansijske institucije, u skladu sa primarnim zakonodavstvom, evropskim direktivama i međunarodnim standardima;
- Razvijanje efikasnog nadzornog procesa, primenom supervizijskih principa zasnovanih na riziku kroz neposredne preglede, kao i analizom, procenom i tumačenjem podataka finansijskih institucija, procenom budućih finansijskih trendova; i preduzimanje korektivnih mera za rešavanje različitih problema.
- Saradnja sa finansijskim institucijama koje su licencirane i pod nadzorom CBK-a i sa stranim bankarskim nadzornim organima koji posluju na teritoriji Republike Kosovo.

Da bi obavljao svoje nadzorne funkcije, CBK teži najvišem nivou integriteta, profesionalnosti, efikasnosti, transparentnosti i kontinuiranog razvoja svojih nadzornih kapaciteta.

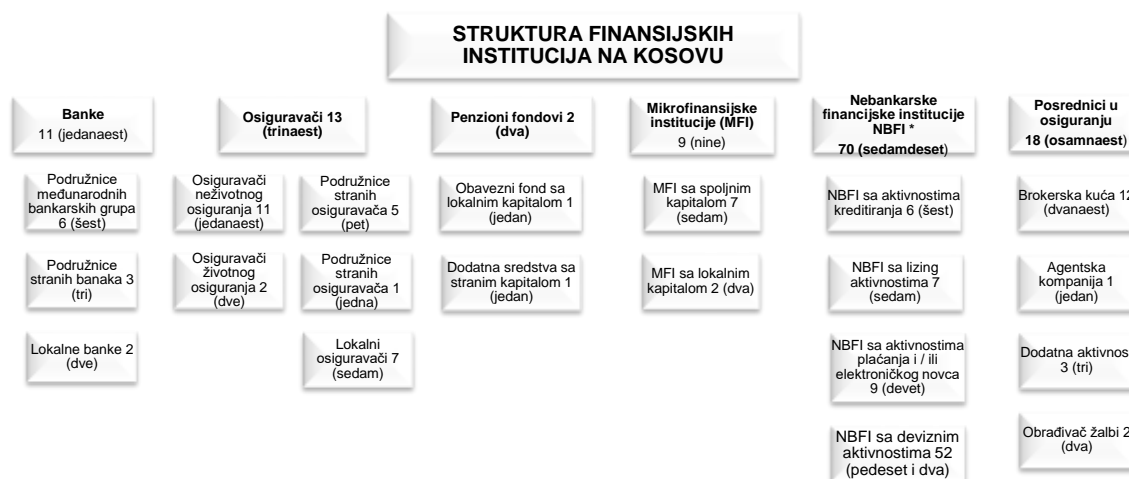
4.1. Licenciranje

Prema Zakonu o CBK, Centralna banka Republike Kosovo je jedini organ nadležan za regulisanje, licenciranje / registraciju i nadzor finansijskih institucija u Republici Kosovo.

CBK namerava da obezbedi transparentan i sveobuhvatan postupak izdavanja dozvola, koji pomaže u obezbeđivanju sigurnog, održivog i konkurentnog finansijskog okruženja uspostavljenog na principu pravde, poštenja i jednakosti. Ulazak stranih investitora na kosovsko tržište, posebno u finansijski sektor, pokazuje otvorenu politiku CBK prema stranim investicijama, bez kršenja zakonskih zahteva.

Prikazana je struktura finansijskog sistema na kraju 2020. godine, prema tipu licenciranih i registrovanih finansijskih institucija koje pružaju finansijske usluge na Kosovu, na osnovu važećeg zakonodavstva u Republici Kosovo i važećeg regulatornog okvira CBK, rangiranih po njihovoj težini u sistemu na grafikonu 48.

Grafikon 48. Struktura finansijskog sektora na Kosovu

*3 NBF1 sa aktivnostima kreditiranja, 4 NBF1 sa aktivnostima plaćanja i 2 NBF1 sa aktivnostima lizinga obavljaju i druge aktivnosti

Struktura finansijskog sistema sastoji se od ukupno 121 finansijske institucije, koje su licencirane i registrovane i obavljaju svoje aktivnosti na Kosovu u skladu sa važećim zakonodavstvom u Republici Kosovo i važećim regulatornim okvirom CBK.

4.1.2 Mreža finansijskog sektora

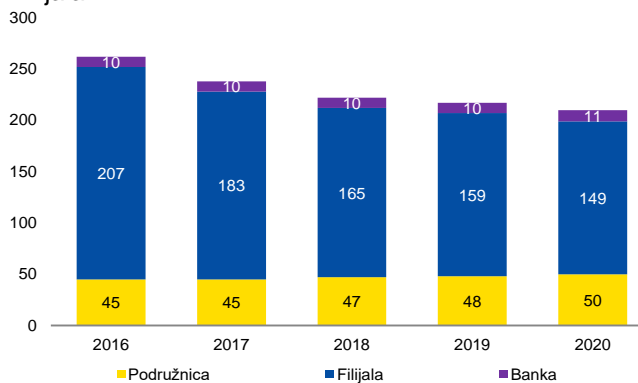
Do kraja 2020. banke su obavljale svoju delatnost u ukupno 50 filijala i 149 kancelarija na teritoriji zemlje (grafikon 49). Tokom ove godine, po odobrenju CBK, otvorena su 2 ogranka i likvidirano 10 kancelarija. Sužavanje fizičke mreže kancelarija izvršeno je uglavnom na osnovu procene njihovog učinka i efikasnosti, a kao rezultat širenja automatizovanih usluga kao što su: e-bankarstvo, bankomati, terminali na prodajnim mestima, mobilno bankarstvo, itd.

Geografska distribucija bankarske mreže uključuje gotovo celo područje zemlje, uprkos značajnom smanjenju u odnosu na broj podružnica i kancelarija (tabela 10).

Ipak, i dalje se primećuje veća koncentracija filijala i kancelarija u regionu Prištine (33,0%), gde je koncentracija stanovništva veća (28,8%), kao što je prikazano na grafikonu 50.

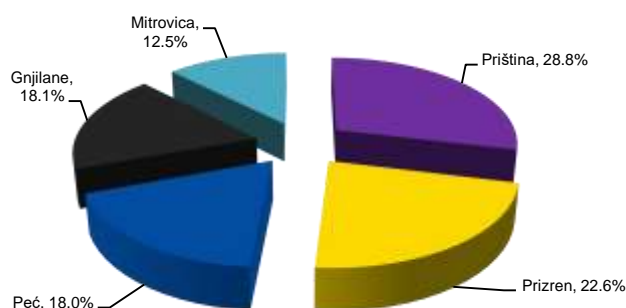
Petogodišnji trend sugerise konzistentnu bankarsku strategiju u pogledu geografskog fokusa bankarske mreže. S obzirom na to da u ovom periodu nema bitnih promena u odnosu na procenat filijala i poslovnica banaka, uprkos promenama u odnosu na broj filijala i kancelarija, jer je mrežno smanjenje proporcionalno izvršeno u svim regionima.

Grafikon 49. Mreža banaka prema broju podružnica / filijala

Izvor: CBK (2021)

Grafikon 50. Rasprostranjenost kosovskog stanovništva po regionima

Izvor: KAS (2021)

Tabela 10. Geografska raspodela filijala i kancelarija banaka

Opis	Region Priština		Region Prizren		Region Peć		Region Gnjilane		Region Mitrovica		Ukupno
	Br.	%	Br.	%	Br.	%	Br.	%	Br.	%	
2016	95	36%	38	15%	42	16%	52	20%	35	13%	262
2017	83	35%	37	16%	39	16%	47	20%	32	13%	238
2018	74	33%	35	16%	38	17%	44	20%	31	14%	222
2019	71	33%	35	16%	37	17%	44	20%	30	14%	217
2020	70	33%	34	16%	32	15%	41	19%	34	16%	211

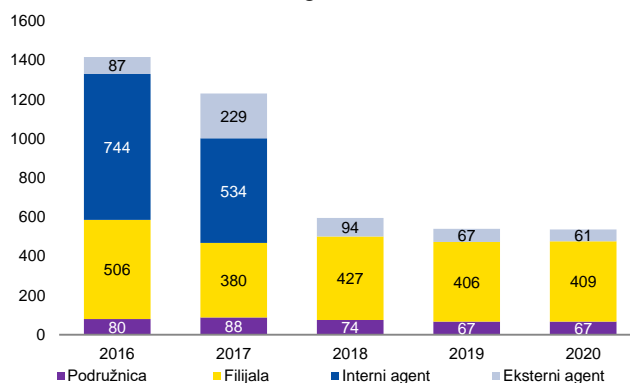
Izvor: CBK (2021)

Osiguravači svoju aktivnost sprovode kroz 67 podružnica, 406 kancelarija i 61 agenta unutar zemlje (vidi grafikon 50). Tokom 2020. godine došlo je do smanjenja opšte mreže osiguravača u zemlji, što odražava strategiju smanjenja troškova koju su sledile osiguravajuće kuće.

Geografska distribucija mreže osiguravača uključuje gotovo celu zemlju; međutim, ne podudara se sa geografskom raspodelom stanovništva. Dok je najveća koncentracija stanovništva u regionu Prištine 28,8%, (vidi grafikon 50),

koncentracija mreže osiguravača je u regionu Peći, koja je jedna od najmanje naseljenih regija u zemlji (vidi grafikon 51), a ova je struktura konzistentna u poslednjih pet godina (tabela 11).

Grafikone 51. Mreža osiguravača

Izvor: CBK (2021)

Tabela 11. Mreža osiguravača prema geografskoj distribuciji

Godina	Region Priština		Region Prizren		Region Peć		Region Gnjilane		Region Mitrovica		Ukupno
	Br.	%	Br.	%	Br.	%	Br.	%	Br.	%	
2016	11	15.3%	11	15.3%	21	29.2%	18	25.0%	11	15.3%	72
2017	13	17.8%	11	15.1%	20	27.4%	19	26.0%	10	13.7%	73
2018	14	18.9%	11	14.9%	20	27.0%	19	25.7%	10	13.5%	74
2019	13	19.4%	10	14.9%	18	26.9%	17	25.4%	9	13.4%	67
2020	13	19.4%	10	14.9%	18	26.9%	17	25.4%	9	13.4%	67

Izvor: CBK (2021)

Penzioni fondovi obavljaju svoje aktivnosti samo preko centralnih kancelarija smeštenih u Prištini.

Mikrofinansijske institucije su do kraja 2020. godine sprovodile svoju aktivnost kroz 128 kancelarije distribuirane unutar zemlje. Godine 2020. odobreno je otvaranje 2 kancelarije i preseljenje 6 kancelarija MFI-a. Geografska distribucija kancelarija mikrofinansijskih institucija koncentrisana je samo u dva regiona zemlje, odnosno u regionima Prištine i Prizrena (tabela 12).

Tabela 12. Mreža MFI prema geografskoj distribuciji

Opis	Region Priština		Region Prizren		Region Peć		Region Gnjilane		Region Mitrovica		Ukupno
	Br.	%	Br.	%	Br.	%	Br.	%	Br.	%	
2016	27	26%	24	23%	23	22%	19	18%	12	11%	105
2017	29	26%	26	23%	24	21%	20	18%	14	12%	113
2018	32	27%	28	23%	24	20%	22	18%	14	12%	120
2019	37	29%	30	23%	24	19%	23	18%	14	11%	128
2020	38	29%	30	23%	25	19%	23	18%	14	11%	130

Izvor: CBK (2021)

Do kraja 2020. godine nebankarske finansijske institucije sprovodile su svoju aktivnost u ukupno 827 kancelarija i agenata raspoređenih u zemlji. Geografska distribucija filijala i kancelarija nebankarskih finansijskih institucija koncentrisana je u gotovo celoj zemlji, isključujući region Mitrovica (tabela 13).

Tabela 13. Mreža NBFi-a (kancelarije i agenti), prema geografskoj distribuciji

Opis	Region Priština		Region Prizren		Region Peć		Region Gnjilane		Region Mitrovica		Ukupno
	Br.	%	Br.	%	Br.	%	Br.	%	Br.	%	
2016	136	29%	86	18%	101	22%	103	22%	41	9%	467
2017	158	30%	97	18%	109	21%	114	22%	52	10%	530
2018	181	30%	112	19%	122	20%	129	22%	53	9%	597
2019	223	31%	127	18%	139	19%	159	22%	65	9%	713
2020	278	34%	144	17%	153	19%	173	21%	79	10%	827

Izvor: CBK (2021)

4.1.3 Aktivnosti licenciranja

U ispunjavanju funkcije licenciranja i normalnog funkcionisanja finansijskih aktivnosti, CBK je tokom 2020. godine pregledao ukupno 494 zahteva, od kojih su 11 bili zahtevi za licenciranje / registraciju i 483 zahtevi finansijskih institucija za odobrenje transakcija, koji su, prema važećem zakonodavstvu, potrebno je prethodno odobrenje CBK-a (tabela 14).

Tabela 14. Struktura zahteva za finansijskim sistemom koje je odobrila / odbila CBK

Transakcije	2019						2020					
	Banka	Penzioni fond	IMF i NFBi	Osiguravač	Posrednici u osiguranju	Ukupno	Banka	Penzioni fond	IMF i NFBi	Osiguravač	Posrednici u osiguranju	Ukupno
Zahtevi	1	0	5	0	2	8	0	0	11	0	0	11
Glavni akcionari i promene kapitala	0	0	3	0	1	4	0	0	3	5	2	10
Direktori i viši menadžeri	24	0	29	40	8	101	17	0	47	48	2	114
Spoljni revizor	11	2	32	18	11	74	10	2	26	14	3	55
Izmene i dopune akta o osnivanju i / ili statuta	4	0	6	2	0	12	7	2	7	2	1	19
Sticanje kapitalnih kamata i transfer portfolija	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Proširenje finansijskih aktivnosti	0	0	0	3	0	3	1	0	5	1	1	8
Otvaranje, preseljenje i zatvaranje podružnica i filijala u zemlji i izvan nje	21	0	68	44	5	138	13	0	55	27	5	100
Licenciranje i registracija agenata / brokera	0	0	116	4	32	152	7	0	96	1	4	108
Povlačenje licence / registracije	0	0	72	10	2	84	0	0	53	9	0	62
Ostalo	0	0	0	3	0	3	0	0	0	6	1	7
Ukupno	61	2	331	124	61	579	55	4	303	113	19	494

Izvor: CBK (2021)

To ne uključuje: i) razmotrene zahteve i zahteve koji se prenose za donošenje odluka 2020. ; ii) iskazivanje interesa za licenciranje / registraciju, iii) zahtevi procenjeni, ali ne podležu odobrenju CBK-a, iv) pitanja, obaveštenja i druge procene koje je CBK pregledala.

U 2020. godini, slično kao i prethodne godine, CBK je uglavnom primala zahteve za registraciju NBFi-a.

Generalno, struktura zahteva za licencu ostaje slična. Zabeležen je blagi pad broja ovih zahteva u odnosu na prethodnu godinu (vidi tabelu 14).

U okviru ovih 11 zahteva za licenciranje / registraciju, CBK je tokom 2020. godine obradio zahteve za licenciranje / finansijsku registraciju, kako sledi:

- Odobrenje zahteva NBFi AGC Faktor za dobrovoljnu likvidaciju;
- Odobrenje registracije menjačnice "Gimi" L.L.C. kao nebankarska finansijska institucija koja vrši razmenu valuta;
- Zahtev za registraciju Euro Eki L.L.C. kao nebankarska finansijska institucija koja obavlja delatnost razmjene valuta (podnosilac zahteva je povukao ovaj zahtev);
- Odobrenje registracije ForexLena L.L.C. kao nebankarska finansijska institucija koja vrši razmenu valuta;
- odbijanje registracije FINSER-a kao nebankarske finansijske institucije za obavljanje delatnosti zakupa i plaćanja;
- Odobrenje registracije BKV L.L.C. kao nebankarska finansijska institucija koja vrši razmenu valuta;
- Odobrenje registracije PreExchange L.L.C. kao nebankarska finansijska institucija koja vrši razmenu valuta;
- Odobrenje registracije Dioni & AI L.L.C. kao nebankarska finansijska institucija koja vrši menjačku delatnost;
- Odobrenje registracije Paysera Kosova L.L.C. kao nebankarska finansijska institucija koja obavlja delatnost izdavanja elektroničkog novca, usluga plaćanja i razmene valuta;
- Odobrenje registracije menjačnice Rifa L.L.C kao nebankarske finansijske institucije za obavljanje menjačke delatnosti;
- Odobrenje registracije ForexLeo L.L.C. kao nebankarska finansijska institucija koja vrši menjačku delatnost;

U procesu izdavanja dozvola, CBK je posvetio posebnu pažnju primeni principa i osnovnih pravila za odgovorno i efikasno upravljanje, ocenjivanju organizacionih struktura, upravljanju i raspodeli odgovornosti.

Na osnovu propisa na snazi, CBK je pregledao (odobrio / odbio) sledeće:

- Odobrenje četiri zahteva za promenama u glavnoj deoničarskoj strukturi;
- Odobrenje 54 zahteva spoljnog revizora. Jedan zahtev je odbijen, dok su dva povučena tokom postupka razmatranja od strane institucija koje podnosi zahtev;
- Odobravanje 5 zahteva spoljnog člana odbora za reviziju;
- Odobrenje 22 zahteva za imenovanje novih članova odbora direktora u finansijskim institucijama. Dva zahteva su odbijena, dok je jedan povučen tokom postupka razmatranja od strane institucije koja je podnosi zahtev. Takođe jedan takav zahtev koji je primljen tokom 2020. godine nije završen u toku te godine;
- Odobrenje 65 zahteva za odobrenje imenovanja viših rukovodilaca. Osam zahteva je odbijeno, a šest je povučeno tokom postupka razmatranja od strane institucija koje su podnele zahtev. Četiri zahteva za odobrenje imenovanja viših menadžera primljena tokom 2020. godine nisu finalizovana do kraja godine;

- Odobrenje 38 zahteva za otvaranje novih filijala i / ili kancelarija finansijskih institucija. Jedan zahtev je povučen tokom postupka pregleda od strane institucije koja je podnela zahtev;
- Odobrenje 3 zahteva za licenciranje novih brokera posrednika u osiguranju;
- Odobrenje 96 zahteva za licenciranje / registraciju novih agenata finansijskih institucija. Jedan zahtev je povučen tokom postupka revizije, dok za preostala tri nije uspeo završiti u roku od 2020.
- Odobrenje 33 zahteva za likvidaciju kancelarija finansijskih institucija. Dva zahteva primljena tokom 2020. godine nisu finalizovana do kraja te godine;
- Odobrenje 16 zahteva za odobrenje izmena i dopuna osnivačkih akata i / ili statuta finansijskih institucija. Dva takva zahteva povučena su tokom postupka revizije od strane institucija koje su podnale zahtev, a jedan zahtev nije završen tokom 2020. godine.
- Odobrenje jednog zahteva za promenom imena posrednika u osiguranju;
- Odobrenje pet zahteva za promene kapitala;
- Odobrenje 62 zahteva za oduzimanje dozvole / registraciju agenata finansijskih institucija;
- Odobrenje šest zahteva za proširenje delatnosti. Institucija koja je podnela zahtev povukla je jedan takav zahtev, dok drugi nije završen tokom 2020;
- Odobrenje 29 zahteva za preseljenje podružnica i / ili kancelarija finansijskih institucija. Jedan zahtev ove vrste povučen je tokom postupka pregleda od strane institucije koja je podnela zahtev, dok drugi nije završen u roku od 2020;
- Odobrenje četiri zahteva za internet prodaju proizvoda osiguranja; i
- Odobrenje zahteva KIB-a za organizaciju ispita i kontinuirano profesionalno obrazovanje.

4.2. Regulisanje

4.2.1 Pravni i regulatorni okvir finansijskog sistema

Izrada novih zakonskih i podzakonskih akata kao i pregled važećeg zakonskog i regulatornog okvira ima za cilj dopunu i dosledno poboljšanje ovog okvira, kako bi se postigao efikasniji nadzor i sproveli zakonski zahtevi za finansijske institucije sa licencom / registrovan i nadgledan od strane CBK, usklađivanjem sa regulatornim okvirom Evropske unije, osnovnim principima za efikasan nadzor i dokumentima Bazelskog odbora, kao i drugih relevantnih institucija.

Utoliko je CBK uspostavila regulatorni okvir za licenciranje, regulisanje i nadzor finansijskih institucija zasnovan na najboljim međunarodnim praksama i kontinuirano podržan od Svetske banke, Međunarodnog monetarnog fonda, USAID-a, američkog trezora, KfW, GIZ, Evropske centralne banke, Evropske unije Banka za obnovu i razvoj i druge međunarodne institucije. Pravni i regulatorni okvir izrađen je kako bi se uskladio sa direktivama EU koje se bave regulativom finansijskih institucija, poput međunarodnih standarda i najboljih praksi u regulaciji i nadzoru finansijskih institucija. Takođe, CBK je nastavila sa postepenim procesom ka približavanju osnovnih principa nadzora banaka koje je izdala BIS - Banka za međunarodna poravnanja i osnovnih principa nadzora osiguranja koje je izdalo IAIS - Međunarodno udruženje za nadzor osiguranja. Budući da su direktive, međunarodni standardi i gore navedeni principi o regulaciji finansijskih institucija i polju njihovog delovanja dinamičnog karaktera, to proces izrade pravnog i regulatornog okvira čini kontinuiranim procesom i zahteva adekvatan pristup kako bi se pažljivo proučile specifične okolnosti na Kosovu, radi adekvatne adaptacije takvih međunarodnih pravnih instrumenata potrebama finansijskog sektora na Kosovu.

Na osnovu gore navedenog, CBK je nastavila da sprovodi aktivnosti predviđene Godišnjim planom 2020 i uz kontinuiranu posvećenost ispunjavanju određenih dužnosti i odgovornosti u okviru finansijskog nadzora, kao i pružanju podrške odeljenjima CBK-a i drugim odeljenjima u pogledu pravnih i regulatornih okvir. U cilju daljeg razvoja regulatornog okvira za nadzor finansijskih institucija, CBK je sproveo sledeće aktivnosti tokom 2020. godine.

4.2.2 Pravni i regulatorni okvir za bankarski nadzor

Da bi se dalje razvijao regulatorni okvir za regulaciju banaka, tokom 2020. godine sprovedene su sledeće aktivnosti.

4.2.2.1 Novi zakon o bankama

CBK je 2019. pripremio nacrt novog Zakona o bankama, koji uključuje i komentare primljene od Udruženja banaka. Novi zakon je restrukturisan u skladu sa evropskim direktivama, međunarodnim bankarskim standardima, kao i regionalnom zakonodavnom praksom. Njegovu izradu podržali su međunarodni bankarski stručnjaci angažirani u američkom Ministarstvu finansija i Evropskoj banci za obnovu i razvoj (EBRD). Novi zakon je prosleđen Izvršnom odboru CBK tokom 2019. godine, a očekuje se da će isti biti prosleđen Vladi Republike Kosova koja će ga dalje proslediti Skupštini Kosova na pregled i odobrenje.

4.2.2.2 Regulatorni okvir za oporavak, rešavanje i likvidaciju banaka

Radna grupa u okviru CBK izradila je poglavlje novog zakona o bankama koje se bavi delom oporavka, rešenja i likvidacije banaka uz podršku tehničke pomoći EBRD-a. Nakon usvajanja novog Zakona o bankama, planira se usvajanje 13 propisa koje je izradila Radna grupa i proizilaze iz novog dela izrađenog u zakonu koji uređuje postupak oporavka i likvidacije banaka na osnovu Evropske direktive o istom postupku.

4.2.2.3 Usklađivanje sa propisima EU u vezi sa upravljanjem rizikom likvidnosti u bankama

Tokom 2020. godine, CBK je završio nacrt propisa i metodološke smernice kako sledi:

- Uredba o koeficijentu pokrića likvidnosti;
- Uredba o stopi neto stabilnog finansiranja;
- Metodološke smernice za primenu Uredbe o stopi neto stabilnog finansiranja;
- Metodološke smernice za primenu Uredbe o stopi pokrića likvidnosti.

CBK je ova dva nacrta propisa dostavila na komentare Udruženju banaka. Udruženje banaka poslalo je neke komentare koji su navedeni u nacrtu propisa kada se to smatra potrebnim.

Ovi propisi i smernice su izrađeni kako bi se uskladili sa regulatornim zahtevima EU. Uredba o stopi pokrivenosti likvidnosti (LCR) temelji se na Uredbi EU 2015/61 o zahtevu za pokriće likvidnosti od 10. oktobra 2014. godine, kao i na Uredbi EU 2018/1620 o dopuni Uredbe 2015/61 o zahtevu za pokrićem likvidnosti od 13. jula 2018. godine. Uredba o stopi neto stabilnog finansiranja (NSFR) - zasniva se na Uredbi EU 2019/876 od 20. maja 2019.¹⁸.

Očekuje se da će nacrt Uredbe o stopi neto stabilnog finansiranja, nacrt Uredbe o stopi pokrića

¹⁸ (UREDBA (EU) 2019/876 EVROPSKOG PARLAMENTA I SAVETA od 20. maja 2019. o izmeni Uredbe (EU) br. 575/2013 u pogledu stope poluge, stope neto stabilnog finansiranja, zahteva za vlastitim sredstvima i prihvatljivih obaveza, druga strana kreditni rizik, tržišni rizik, izloženosti prema centralnim ugovornim stranama, izloženosti prema preduzećima za kolektivno ulaganje, velike izloženosti, zahtevi za izveštavanjem i objavljivanjem i Uredba (EU) br. 648/2012)

likvidnosti i smernice za njihovu primenu biti odobreni tokom 2021. godine.

4.2.2.4 Regulatorni okvir za vrednovanje nepokretnosti

CBK je nastavila projekat revizije regulatornog okvira za procenu nepokretne imovine, kako bi ažurirala zahteve za poboljšanje prakse procene nepokretne imovine od strane finansijskih institucija u skladu sa novim evropskim standardima (Evropski standardi vrednovanja - EVS 2016). Ovaj projekat je razvijen uz podršku savetnika Ministarstva finansija SAD-a. U okviru ovog projekta izrađena je Uredba o proceni nepokretne imovine i očekuje se da će je Odbor CBK odobriti 2021. godine.

4.2.2.5 Uredba o dnevnom i prekonocnom pozajmljivanju

Ova uredba je izrađena i odobrena tokom 2020. godine. Svrha ove uredbe je utvrđivanje uslova i kriterijuma prema kojima CBK može pružiti kolateralizovane zajmove za likvidnost unutar dana i preko noći za banke koje ispunjavaju uslove. Svrha ove dve olakšice je omogućavanje CBK-u da obavlja operacije sa prihvatljivim bankama i osigurava siguran rad međubankarskog sistema poravnanja plaćanja.

4.2.2.6 Uredba o informacionoj tehnologiji za banke;

Uredba o informatičkoj tehnologiji usvojena je 2020. godine. Svrha ove uredbe je definisati kriterijume i uslove koje banke moraju ispunjavati za organizaciju i rad svojih sistema informacione tehnologije (u daljnjem tekstu IT), koji omogućavaju smanjenje operativnog rizika koji može biti uzrokovan zloupotrebom IT sistema i održavanjem pouzdanosti tih sistema u podržavanju aktivnosti banaka.

4.2.2.7 Uredba o oglašavanju finansijskih usluga ¹⁹

Ova je Uredba izrađena kako bi utvrdila opšte i posebne uslove za oglašavanje finansijskih usluga, dužnosti i odgovornosti pružalaca finansijskih usluga u vezi s reklamnim porukama i druga pitanja koja se odnose na ovu vrstu oglašavanja, i reguliše oglašavanje koje direktno promovise finansijsku uslugu pružaoca usluga i / ili celokupnu njegovu aktivnost, a ne samo pojedinačne finansijske usluge koje pruža. Isto je odobreno u januaru 2020.

4.2.2.8 Ostali akti izrađeni i / ili odobreni za bankarsku regulativu

Tokom 2020. godine dovršeni su i odobreni sledeći regulatorni instrumenti:

- Uredba o licenciranju banaka i filijala stranih banaka;
- Uredba o izveštavanju banaka;

2020. godine, u okviru Radne grupe, revidiran je Priručnik o licenciranju banaka kako bi se prilagodio promenama u Uredbi o licenciranju banaka i filijala stranih banaka, koji još nije dostavljen na odobrenje CBK-u za donošenje odluka tela.

4.3. Regulatorni okvir za MFI-ove i NBFi-ove

U cilju daljeg razvoja regulatornog okvira za regulaciju mikrofinansijskih institucija kao i nebankarskih finansijskih institucija, tokom 2020. godine izrađeni su sledeći zakonski i podzakonski akti:

¹⁹ Ova uredba je primenjiva na banke, osiguravače, MFI i NBFi, kao i strane podružnice ovih vrsta institucija.

4.3.1 Zakon o MFI-ovima i NBFi-ovima

Nacrt ovog zakona izradila je međuinstitucionalna radna grupa čiji je član bio CBK. Ovaj nacrt je odobrila Vlada tokom 2018. godine i potom je prosleđena Skupštini Republike Kosovo.

4.3.2 Odobrene uredbe o MFI-ovima i NBFi-ovima

Što se tiče propisa o MFI-ovima i NBFi-ovima, sledeći propisi su izrađeni / revidirani i odobreni tokom 2020.:

- Uredba o registraciji mikrofinansijskih institucija;
- Uredba o registraciji nebankarskih finansijskih institucija.

Takođe tokom 2020. godine, radna grupa je pregledala priručnik za registraciju mikrofinansijskih institucija i nebankarskih finansijskih institucija kako bi ga prilagodila novoj uredbi o registraciji mikrofinansijskih institucija i izmenama i dopunama propisa o registraciji nebankarskih finansijskih institucija, koji još nije podnet organima koji donose odluke CBK na odobrenje.

4.4. Regulatorni okvir za osiguravače

Da bi se dalje razvijao pravni i regulatorni okvir za osiguravače i posrednike u osiguranju, tokom 2020. godine izrađeni su sledeći zakoni i podzakonski propisi:

4.4.1 Zakon o obaveznom osiguranju od automobilske odgovornosti

Tokom 2020. godine završena je izrada izmena i dopuna Zakona o obavezno osiguranje od odgovornosti za motorna vozila. Planirano je da novi zakon bude dostavljen na odobrenje nadležnim institucijama tokom 2021. godine.

4.4.2 Uredba o novčanim kaznama za osiguravače, posrednike u osiguranju i one koji obrađuju štete

CBK je 2019. godine izradio Uredbu o novčanim kaznama za osiguravače, posrednike u osiguranju i one koji obrađuju štete, u skladu sa članom 125. Zakona o osiguranju, kako bi odredio novčane kazne koje CBK može izreći, u slučajevima kada institucije i / ili pojedinci koji ih predstavljaju ne ispunjavaju uslove Zakona o osiguranju i / ili podzakonskih akata za njegovu primenu. Istu uredbu, tokom 2020. godine, odobrila su odgovorna tela CBK-a.

4.4.3 Uputstva o vrstama osiguranja

Tokom 2019. godine, CBK je završila izradu Uputstva o regulisanju klasifikacije vrsta rizika u vrstama u vrstama delatnosti osiguranja, kao i vrstama rizika unutar klasa osiguranja. Potreba za izdavanjem ove upute proizašla je iz brojnih zahteva osiguravača za objašnjenjima različitih proizvoda i klasa kojima pripadaju. Iste su tokom 2020. godine odobrili nadležni organi CBK-a.

4.4.4 Uredba o korporativnom upravljanju osiguravačima

CBK je 2019. godine završio izradu nacrta Uredbe o korporativnom upravljanju osiguravačima na osnovu principa definisanih u Osnovnim principima osiguranja, koje je izdalo Međunarodno udruženje supervizora osiguranja, kako bi se regulatorni okvir CBK uskladio sa evropskim regulatornim okvirom i najboljom međunarodnom praksom i standardima. Ovu uredbu su odobrila odgovorna tela CBK-a u januaru 2020. godine.

4.4.5 Ostali akti izrađeni i / ili odobreni za reguliranje osiguranja i posrednika u osiguranju

U skladu sa Zakonom o osiguranju i radi rešavanja pitanja koja su se smatrala potrebnim tokom 2020. godine, izrađene su izmene i dopune, a zatim su usvojeni sledeći propisi:

- Uredba o upravljanju provizijama i operativnim troškovima osiguravača;
- Uredba o primeni sistema bonus-malus;
- Uredba o licenciranju osiguravača i podružnica spoljnog osiguravača;
- Uredba o licenciranju posrednika u osiguranju.

Tokom 2020. godine radna grupa pregledala je priručnik za licenciranje osiguravača i priručnik za licenciranje posrednika u osiguranju kako bi ga prilagodila promenama u uredbi o licenciranju osiguravača i podružnicama stranih osiguravača, kao i uredbi o licenciranju osiguranja posrednici. Ista još nije podneta na odobrenje organima odlučivanja CBK-a.

4.5. Regulatorni okvir za penzijske fondove

Tokom 2020. godine, sastavljeni su sledeći propisi u oblasti penzijskih fondova, koji su zatim prosleđeni na odobrenje Odboru CBK-a:

- Uredba o vođenju evidencije u penzijskim fondovima i davaocima penzija (usvojena);
- Uredba o određivanju korisnika penzije;
- Uredba o spoljnoj reviziji penzijskih fondova i davalaca penzija.

5. Nadzor nad finansijskim sistemom

Da bi se prikazala njegova aktivnost na polju nadzora finansijskog sistema, u skladu sa zahtevima koji proizilaze iz relevantnog primarnog i sekundarnog zakonodavstva, u nastavku je predstavljena aktivnost finansijskog nadzora po prirodi finansijskih institucija.

Bankarski sektor

Tokom 2020. godine, uprkos izazovima povezanim s pandemijom Covid-19, nastavljena je delimična primena plana bankarskog pregleda primenom pristupa supervizije zasnovanog na riziku. Kao rezultat pandemije, nadzorne aktivnosti banaka na licu mesta ograničene su i to je doprinelo nesprovođenju plana bankarskog pregleda koji je odobren početkom 2020. Tokom 2020. godine u bankama su obavljeni sledeći pregledi:

Tabela 15. Broj pregleda banaka

Institucija	Vrsta pregleda
Banka	1 potpuni pregled
	4 fokusirana pregleda

Izvor: CBK (2021)

Kompletan izveštaj o ispitivanju pripremljen je prema vrsti bankarskih rizika kao što su: rizik likvidnosti, kreditni rizik, tržišni rizik i operativni rizik. S druge strane, iz ispitivanja usmerenog na banku, date su preporuke sa rokovima za sprovođenje. Njihovo ispunjavanje od strane banaka kontinuirano se pratilo, gde se proveravalo da li su ove preporuke poštovane u skladu sa zadatim rokovima.

Mere ublažavanja preduzete tokom perioda Covid-19

Kao rezultat pandemijske situacije Covid-19, CBK je preduzeo konkretne akcije kako bi pažljivo pratio situaciju banaka i ublažio situacije koje mogu nastati u bankama i korisnicima finansijskih proizvoda kao rezultat pandemije. U početku, 16. marta 2020. godine, CBK je odlučila da privremeno obustavi primenu određenih odredbi bankarskih propisa koje se odnose na pitanje rezervisanja i kreditni rejting. Ovom odlukom kupci su dobili priliku da odlažu rate kredita i istovremeno održavaju postojeći kreditni rejting i održavaju isti nivo rezervisanja, koji će biti ukinuti do 1. decembra 2020..

U međuvremenu su u junu i avgustu 2020. godine izdate dve smernice kako bi se uspostavili kriterijumi na kojima bi se trebao temeljiti postupak restrukturisanja zajma kako bi zajmoprimci u finansijskim poteškoćama imali priliku ispuniti obaveze predviđene ugovorom. Proces restrukturisanja zajmova kupaca imao je za cilj vraćanje njihove poslovne aktivnosti u normalno stanje ili poboljšanje solventnosti pojedinaca u odnosu na tekuće obaveze. Prema predmetnim smernicama, restrukturisanje ili olakšavanje plaćanja rata kredita ne može se odobriti na period duži od 12 meseci.

Da bi obuhvatila sve do sada preduzete mere, u februaru 2021. godine, CBK je izdala treću smernicu, dajući dodatni rok u vezi sa restrukturisanjem zajmova. Smernica navodi kategorije zajmova za restrukturisanje koje su uključivale: (i) zajmove koji prethodno nisu bili predmet restrukturisanja zbog Covid-19, gde restrukturisanje zajma u ovoj kategoriji ne bi trebalo rezultirati periodom otplate dužim od 9 meseci; i (ii) zajmovi koji su prethodno bili predmet restrukturiranja zbog Covid-19, u kom slučaju su produženi uslovi otplate kraći od 9 meseci.

Takođe u drugom scenariju, restrukturisanje zajma ove kategorije može rezultirati dodatnim produženjem perioda otplate, koje produženje zajedno sa prethodnim produženjem ukupno ne bi trebalo biti duže od 9 meseci.

Grubi nadzor nad bankarskim sektorom tokom perioda Covid-19

Da bi bile bliže informisane tokom pandemijskog perioda i u skladu sa proaktivnim pristupom u vezi sa praćenjem kretanja u bankarskom sektoru, banke su trebale izveštavati svakodnevno u odnosu na mesečno izveštavanje u normalnim periodima i slati nove izveštaje u skladu sa preduzetim merama ublažavanja. Preciznije, najbliži nadzor nad periodom Covid-19 u kontekstu izveštavanja uključuje sledeće izveštaje:

- Dnevni izveštaj o likvidnosti - uključuje dnevno izveštavanje o učestalosti putem kog se CBK svakodnevno informiše o stanju likvidnosti i drugim ključnim pokazateljima za prethodni dan;
- Izveštaj o reprogramiranju rata kredita - novi mesečni izveštaj pokrenut na osnovu odluke CBK-a iz marta 2020. u vezi sa reprogramiranjem rata kredita, putem kojeg se prosleđuju zahtevi za reprogramiranje, odobrenja reprograma kredita, prema institucionalnim i ekonomskim sektorima;
- Izveštaj o restrukturisanju kredita - uključuje mesečno izveštavanje o restrukturisanim kreditima, kao izvedenicama odobrenih smernica. Nadalje, ovaj izveštaj uključuje podelu u 21 kategoriju prema NACE klasifikaciji i specifikaciji restrukturisanja u skladu sa preduzetim merama: odlaganje (odluka iz marta), restrukturisanje (na osnovu smernica) i klasično restrukturisanje.

Pored izveštavanja, iz perspektive bankarske supervizije, održani su i pojedinačni sastanci sa bankama u vezi sa pitanjem rezervisanja i kreditnim rejtingom. Ovo je bilo namenjeno preliminarnom merenju težine i finansijskog efekta na banke u slučaju modifikacije ili preduzimanja novih mera ublažavanja ili njihovog uklanjanja.

Sektor osiguranja

CBK je nastavio svoju aktivnost na sprovođenju ispitivanja i drugih dužnosti i odgovornosti u funkciji opreznog nadzora nad sektorom osiguranja, uprkos suočavanju sa pandemijom Covid-19. Nadzorna aktivnost se sprovodi kroz sistem praćenja i analize finansijskog izveštaja, kao i ostalih podataka izveštaja o osiguranju i osiguravajućih društava, kao i nadzorne kontrole na licu mesta - ispitivanja.

Zbog okolnosti sa pandemijom Covid-19 i posledično potencijalnim negativnim efektima na poslovanje i finansijske performanse osiguravača, CBK je odlučila da odloži planove finansijskog oporavka za osiguravače koji su bili podvrgnuti odgovarajućim administrativnim merama. Zbog neispunjavanja plana finansijskog oporavka i teške finansijske situacije, Izvršni odbor CBK stavio je osiguravača Kosova e Re pod privremenu upravu od 1. novembra 2020. do 30. aprila 2021..

Kao rezultat bliskog nadzora nad osiguranjem i administrativnim merama CBK, osiguravači tokom 2020. godine nastavili su da povećavaju svoj kapital. U ovoj godini dodano je 7,2 miliona evra, dok je tokom 2019. godine dodano 6,9 miliona evra. Ovo je doprinelo smanjenju broja osiguravača koji nisu bili u zakonskim parametrima potrebnim za kapital, solventnost i imovinu da pokriju tehničke rezerve. Takođe, 2020. godina je završena povećanjem tehničkih rezervi za 9,0 miliona u odnosu na isti period prošle godine.

Kao rezultat suočavanja sa pandemijom COVID-19, 2020. je bila izazovna godina u organizaciji i sprovođenju pregleda na licu mesta. Međutim, uprkos tome, CBK je posvećen prilagođavanju novim okolnostima u sprovođenju potpunih i ciljanih pregleda. Svrha ispitivanja bila je da se proceni opšte stanje relevantnih institucija u odnosu na profil rizika i usklađenost sa zakonima i propisima CBK, kako bi se zaštitili osiguranici i održala finansijska stabilnost institucija. Ocena osiguravača koja će biti predmet ispitivanja zasniva se na nekoliko faktora, od analize finansijskih pokazatelja od redovnog izveštavanja CBK-a, mišljenja o finansijskim izveštajima spoljnog revizora, sprovedenih preliminarnih ispitivanja, pritužbi osiguranika CBK-u, kao i drugi faktori. To je dovelo do toga da institucije sa većim rizikom postanu prioritet da budu podvrgnute sledećim ispitima od strane CBK, a samim tim i povećanju nivoa efikasnog nadzora.

Tabela 16. Broj pregleda sektora osiguranja

Institucija	Vrsta pregleda
Osiguravači	3 potpuna pregleda
	2 fokusirana pregleda

Izvor: CBK (2021)

Tokom 2020. godine, kako bi se uskladila sa modernim principima nadzora osiguranja, proširila i promovisala rano prepoznavanje rizika koji predstavljaju osiguravače, kao i izrada preporuka bonitetnog nadzora u cilju održavanja sigurnosti i finansijske stabilnosti osiguravača, CBK je započeo sa primenom Priručnika za nadzor na osnovu rizika, koji je napredni konceptualni okvir vezan za nadzor.

Penzioni fondovi

Da bi se održala stabilnost finansijskog sektora, u 2020. godini su sprovedeni pregledi u penzijskim fondovima prema godišnjem planu. Nadzor nad CBK se usredsredio na ispunjavanje njegovih ciljeva i razvojnih planova. U ovom periodu posebna pažnja posvećena je kolebanjima finansijskih tržišta kao rezultat COVID-19, praćenju učinka i uticaja na aktivnost i zdravlje penzijskih fondova.

Tokom 2020. godine, Skupština Kosova usvojila je Zakon o ekonomskom oporavku koji je omogućio povlačenje 10% penzijske štednje. U saradnji sa drugim relevantnim akterima, CBK je preduzeo sve mere kako bi stvorio zakonske i tehničke uslove za izvršenje plaćanja od 10 procenata.

Što se tiče nadzora nad penzijskim fondovima, tokom 2020. godine sprovedeno je celovito ispitivanje i dva ciljana ispitivanja (praćenje sprovođenja preporuka) u penzijskim fondovima, kako bi se procenom ukupnog stanja penzijskih fondova za finansijsku 2019. godinu izvršila procena usklađenosti sa relevantnim zakonima i propisima CBK, efikasnost funkcionisanja unutrašnjih kontrola, sprovođenje preporuka istaknutih u izveštajima o ispitivanju CBK-a.

Tabela 17. Broj pregleda

Institucija	Vrsta pregleda
Penzioni fondovi	1 potpuni pregled
Penzioni fondovi	2 fokusirana pregleda - praćenje primene preporuka

Izvor: CBK (2021)

Sektor mikrofinansijskih institucija i nebankarskih finansijskih institucija

Sektor mikrofinansijskih institucija (MFI) i nebankarskih finansijskih institucija (NBFI) kao rezultat situacije stvorene s Covid-19 tokom 2020. godine imao je uticaj, između ostalog, na ograničenja ispitivanja u zemlji. U tom kontekstu, tokom 2020. godine sprovedeno je jedno ispitivanje u nebankarskoj finansijskoj instituciji. Uprkos gore spomenutim ograničenjima, mikrofinansijske i nebankarske institucije kontinuirano se prate ili putem brojnih sastanaka i drugih tekućih komunikacija, kao i iz perspektive spoljnog nadzora. Što se tiče mera koje je preduzela CBK, kako su primenjivane na sve zajmodavce, a samim tim i na MFI i NBFI. Treba napomenuti da su u ovom sektoru ukinuti propisi samo o kreditnom riziku i kreditnom registru, ali ne i oni koji se odnose na likvidnost.

Da bi bile proaktivne u procesu nadzora, mikrofinansijske institucije i nebankarske finansijske institucije sa kreditnom aktivnošću morale su dostaviti strateške planove i finansijske projekcije za period 2021. - 2023., kako bi se mogle proceniti ovi poslovni planovi, kao i očekivanja o razvoj u ovom sektoru tokom ovog perioda. Strategije će se kontinuirano pratiti i analizirati kako bi se utvrdila potencijalna odstupanja i izmerio profil rizika.

Pored direktnih aktivnosti sa MFI i NBFI, tokom 2020. godine održan je detaljan mrežni sastanak sa kompanijom koju je angažovala EBRD na projektu korporativnog upravljanja koji se odnosi na razvoj u nebankarskom sektoru, uključujući njihov regulatorni aspekt.

Sprečavanje pranja novca

Što se tiče sprečavanja pranja novca i borbe protiv finansiranja terorizma, za najefikasniju primenu u praksi zakona o sprečavanju pranja novca i borbi protiv finansiranja terorizma, smatralo se potrebnim analizirati potrebu za izdavanjem smernice od strane CBK-a. Nakon revizije Uredbe CBK o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma, tokom 2020. godine završena je smernica za popunjavanje izjave o poreklu sredstava i utvrđivanje prava vlasništva.

Da bi se ojačala saradnja i povećala briga za finansijski sektor, održani su potrebni sastanci i prezentacije sa Komisijom za usklađenost poslovanja u okviru Udruženja banaka i poslovnih banaka, na kojima su sastanci i prezentacije razmotrili zahteve u vezi sa pravnim i operativnim okvirom oblasti. Dalje, pojačana je komunikacija sa sektorima u instituciji i pojačano praćenje aktivnosti tokom pregleda banaka i finansijskih institucija i komunikacije sa drugim institucijama za sprovođenje zakona..

Odeljenje je intenziviralo saradnju sa drugim organizacionim jedinicama u okviru CBK-a, gde vredi napomenuti saradnju sa odeljenjem za izdavanje dozvola, u procesu obrade zahteva za odobrenje i procene podobnosti za fizička i pravna lica, u pogledu podobnosti u smislu pranja novca ili finansiranje terorizma.

Tabela 18. Broj pregleda

Institucija	Vrsta pregleda
Banke, osiguravači, MFI i NBFI	1 potpuni pregled 5 fokusirana pregleda

Izvor: CBK (2021)

Žalbe korisnika finansijskih usluga

Tokom 2020. godine pristizale su žalbe korisnika finansijskih usluga, sistematizovane su i revidirane u skladu sa odgovarajućom uredbom, kao i redovno izveštavanje o aktivnostima na rešavanju žalbi korisnika finansijskih usluga na kvartalnom nivou prema Evropskoj komisiji.

Od 1. januara 2020. mrežni sistem za pritužbe počeo je sa radom, **prilagođen okolnostima stvorenim pandemijom, kada se povećao protok pritužbi i potreba građana**, dok rešavanje zahteva u fizičkom obliku nije bilo moguće.

Tabela 19. Broj žalbi tokom poslednje tri godine

Finansijska industrija	Broj žalbi po godinama		
	2018	2019	2020
Komercijalne banke	471	550	1,048
MFI / NBFi	56	156	376
Osiguravajuća društva	395	495	409
Penzijski fondovi	0	0	5
Ostali zahtevi	4	10	8
Ukupno žalbi	926	1,211	1,846

Izvor: CBK (2021)

Tokom 2020. godine razmotreno je 1.846 žalbi korisnika finansijskih usluga (fizičkih i pravnih lica):

- Ukupan broj žalbi komercijalnim bankama upućenih CBK-u za 2020. godinu bio je 1.048, dok su se najčešće žalbe odnosile na redovnu kamatu primenjenu tokom odlaganja perioda otplate zajma / perioda moratorijuma.
- Ukupan broj žalbi protiv mikrofinansijskih institucija (MFI) i nebankarskih finansijskih institucija (NBFi) upućenih CBK-u za 2020. godinu iznosio je 376. Čak i u tim institucijama najveći broj žalbi odnosio se na period moratorija i plaćanje redovne kontaktirane kamate.
- Ukupan broj žalbi protiv osiguravajućih društava upućenih CBK-u za 2020. godinu bio je 409. Najčešći prigovori se odnose na nenaplatu materijalne i nematerijalne štete od osiguranja od automobilske odgovornosti TPL, nepoštovanje rokova za plaćanje u vezi sa vansudskim sporazumima i nenaplatom zdravstvenih troškova od strane zdravstvenog osiguranja.

Tabela 20. Broj žalbi prema statusu žalbe

Finansijska industrija	Broj žalbi	Podržane	Odbijene
Komercijalne banke	1,048	303	745
MFI / NBFi	376	134	242
Osiguravajuća društva	409	261	147
Penzijski fondovi	5	1	4
Ostali zahtevi	8	1	7
Ukupno žalbi	1,846	701	1145

Izvor: CBK (2021)

Gornja tabela prikazuje broj pregledanih žalbi tokom poslednje tri godine. Iz godine u godinu povećao se broj pritužbi. U 2020. obrađeno je još 635 žalbi u odnosu na 2019. godinu, gde je izraženo u procentima ovo povećanje od 52 procenta. Najveći porast broja prigovora zabeležile su banke i MFI-ova ili NBFi-ova. Razlog za ovo povećanje rezultat je uticaja pandemije na finansijsku industriju, naime pružanja mogućnosti moratorija. Od ukupno 1.048 žalbi, odbijeno je 745 ili 71,1 procenat ukupnih žalbi protiv komercijalnih banaka, dok je u slučaju osiguravajućih društava 262 ili 64,4 procenta ukupnih žalbi rešeno u korist strana (vidi tabelu 22).

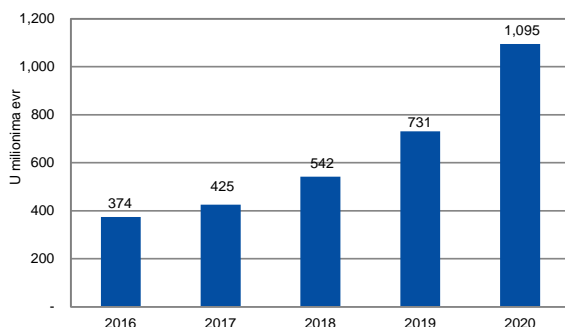
6. Usluge koje se pružaju vlastima, finansijskoj zajednici i javnosti

6.1. Operacije i upravljanje gotovinom

CBK, kao deo svojih operacija upravljanja gotovinom, osigurava da se domaća ekonomija snabdeva odgovarajućom količinom i kvalitetom novčanica i kovanica evra. Za ostvarenje ove funkcije održava i upravlja monetarnim rezervama, reguliše i utvrđuje standarde finansijskih institucija u oblasti gotovinskih transakcija povezanih sa kontrolom i prometom novčanica i kovanog novca, obavezu povlačenja novca iz opticaja za koji se sumnja da je falsifikovan i neprikladni za ponovnu cirkulaciju, kao i kriterijumi za razmenu oštećenog novca.

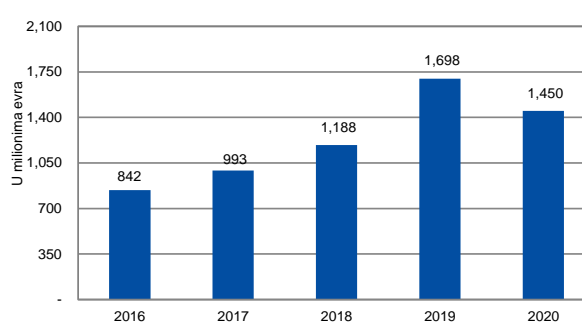
Tokom 2020. godine, uprkos situaciji izazvanoj pandemijom Covid-19, sve gotovinske operacije svakodnevno su se nadzirale i njima se upravljalo kako bi se prilagodili povećanim potrebama za snabdevanjem kao rezultat pandemijske situacije. Kao rezultat toga, CBK je uspešno snabdevao lokalnu ekonomiju pravom količinom i kvalitetom novčanica i kovanica evra. Situacija izazvana pandemijom Covid-19 imala je glavni uticaj na nivo depozita i podizanja gotovine. Iako je došlo do pada gotovinskih depozita, podizanje gotovine tokom ove godine zabeležilo je značajan porast. Devizna rezerva koju je CBK držala tokom 2020. godine bila je dovoljna da se izbori sa situacijom izazvanom pandemijom Covid-19, iako je tokom marta 2020. godine zabeležila značajan pad, kao rezultat povećanih zahteva građana za bankarskim sektorom i kasnije u CBK. Period april i maj 2020. praćen je stabilnijom situacijom deviznih rezervi, a ublažavanjem restriktivnih mera gotovinsko poslovanje počelo se vraćati u normalu i kao rezultat toga devizne rezerve dosegle su svoj optimalni nivo.

Grafikon 52. Priliv gotovine (vrednost), u milionima evra

Izvor: CBK (2021)

Grafikon 53. prijem gotovine (vrednost), u milionima evra

Izvor: CBK (2021)

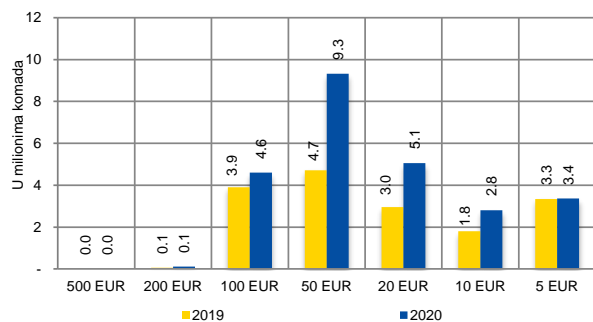
Ukupna vrednost novčane mase u 2020. godini povećana je za 49,7 procenta u odnosu na 2019. godinu. Struktura gotovine isporučene po apoenima, koja je prvenstveno određena zahtevima bankarskog sektora, nije zabeležila značajnije promene od 2019. do 2020. godine. Što se tiče novčanica evra, iznos potražnje za isporukom tokom 2020. godine zabeležio je značajan porast od oko 50,5 procenta u odnosu na 2019. godinu i nastavio je dominirati potražnjom za isporukom apoena od 20, 50 i 100 evra. Takođe, potražnja za količinama apoena od 200 evra zabeležila je značajan porast tokom 2020. godine. Potražnja za isporukom apoena u iznosu od 200, 100 i 50 evra zabeležila je rast grupe od oko 61.

Kao što je prikazano na donjim slikama, tokom 2020. godine CBK je bankarskom sektoru isporučio približno 25,26 miliona evra u novčanicama (u iznosu od oko 1,1 milijarde evra) i oko 5,38 miliona evra u kovanicama (u vrednosti preko 1,05 miliona evra).

Što se tiče zahteva za snabdevanje CBK gotovinom, tokom perioda restriktivnih mera izazvanih Covid-19 (mart - maj 2020. godine) oni su zabeležili porast od 151,7 miliona evra u odnosu na isti period prošle godine. Dok je u istom periodu prošle godine potražnja za gotovinskom ponudom bila

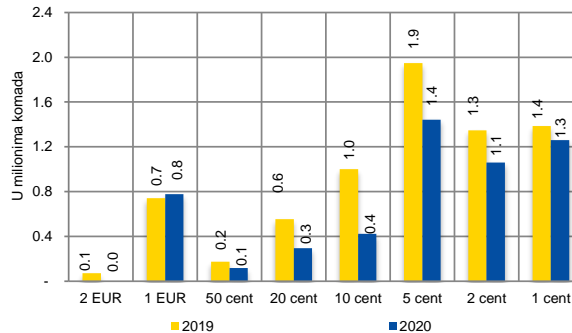
ukupno 181,5 miliona evra, u istom periodu 2020. godine potražnja za gotovinskom ponudom dostigla je 333,2 miliona evra ili rast od 83,6 procenta. Tokom perioda ublažavanja mera (jun - decembar 2020. godine) potražnja za gotovinskom ponudom zabeležila je porast od 182,5 miliona evra u odnosu na isti period prošle godine. Dok je u istom periodu prošle godine potražnja za novčanom ponudom iznosila ukupno 474,2 miliona evra, u istom periodu 2020. godine potražnja za novčanom ponudom dostigla je 656,7 miliona evra ili rast od 38,5 procenta.

Grafikon 54. Snabdevanje novčanicama evra prema apoenima (broj komada)

Izvor: CBK (2021)

Grafikon 55. Snabdevanje kovanicama evra prema apoenima (broj komada)

Izvor: CBK (2021)

Količine potražnje za kovanicama tokom 2020. godine zabeležile su pad od oko 25,6 procenta u odnosu na 2019. Potražnjom za ponudom evro kovanica u 2020. dominirali su kovanice male vrednosti od 1, 2 i 5 centi evra. U poređenju sa prethodnom godinom, potražnja za apoenima od 10, 5, 2 i 1 evro centa zabeležila je grupni pad od 26,4 procenta, dok su zahtevi za ponudom apoena od 2, 1 evra, 50 i 20 evro centa označili grupu pad od 22,8 procenta u odnosu na prethodnu godinu.

Ukupna vrednost gotovine primljene kao depoziti zabeležila je pad od 14,6 procenta u 2020. godini u odnosu na prethodnu godinu. CBK je primala oko 29,27 miliona komada novčanica (u proseku oko 117 000 komada novčanica dnevno) od bankarskog sektora, dok nije bilo depozita u kovanicama. Izraženi u vrednosti, novčani depoziti iznosili su približno 1,45 milijardi evra novčanica, odnosno kovanice od 0 miliona evra. Količine primljenih novčanica tokom 2020. godine bile su gotovo iste u odnosu na 2019. godinu.

Tokom perioda restriktivnih mera koje je pokrenuo Covid-19 (mart - maj 2020. godine), ukupna vrednost gotovine primljene kao depoziti iznosila je ukupno 236,5 miliona evra, što je smanjenje za 135,4 miliona evra u odnosu na isti period prošle godine. Glavni razlog pada gotovinskih depozita od komercijalnih banaka u CBK tokom ovog perioda bio je povećanje njihovih zaliha i ponuda povećane potražnje za podizanjem gotovine od strane građana tokom pandemije. Tokom perioda ublažavanja mera (jun - decembar 2020.) ukupna vrednost gotovine primljene kao depoziti od komercijalnih banaka iznosila je ukupno 907,6 miliona evra, što je smanjenje za 158,5 miliona evra u odnosu na isti period prošle godine. Glavni razlog pada gotovinskih depozita komercijalnih banaka u CBK tokom ovog perioda bio je manji priliv dijaspore tokom letnjeg perioda (posebno tokom avgusta), perioda kada gotovinski depoziti u bankarskom sektoru dostižu svoj najviši nivo.

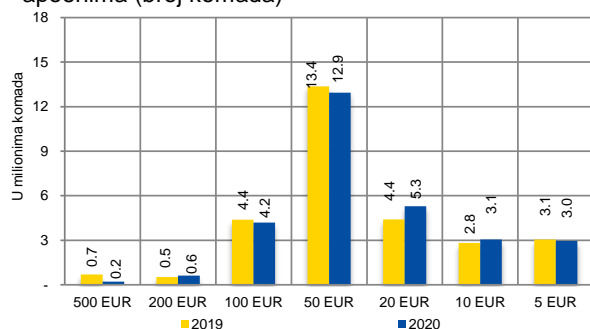
Struktura novčanica evra primljenih tokom 2020. godine nije se značajno promenila u odnosu na prethodnu godinu i kao što je prikazano na grafikonu ispod, depoziti kovanica bili su na nuli.

Slično prethodnim godinama, tokom 2020. godine primljena gotovina bila je veća od isporučene gotovine. Zapravo, tokom 2020. neto gotovina²⁰ iznosila je oko 354,56 miliona evra, što je bilo znatno niže u odnosu na prošlu godinu kada je neto gotovina iznosila oko 966,24 miliona evra. Ovaj

²⁰ Depoziti minus podizanje gotovine

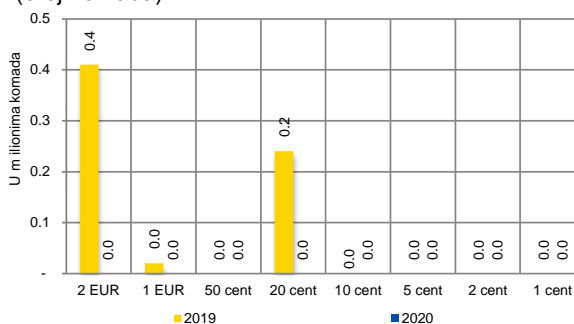
pad uglavnom je posledica pada gotovinskih depozita iz bankarskog sektora, s jedne strane, i povećanja novčane mase sa druge strane.

Grafikon 56. Primanje novčanica evra prema apoenima (broj komada)

Izvor: CBK (2021)

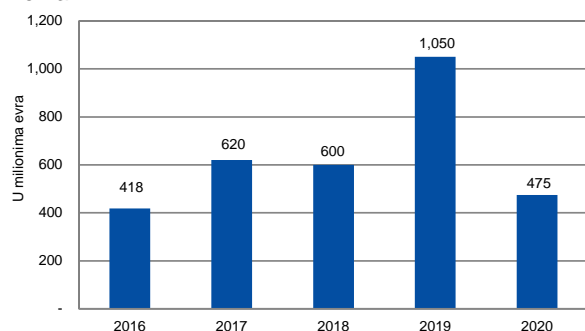
Grafikon 57. Prijem evrokovaca prema apoenima (broj komada)

Izvor: CBK (2021)

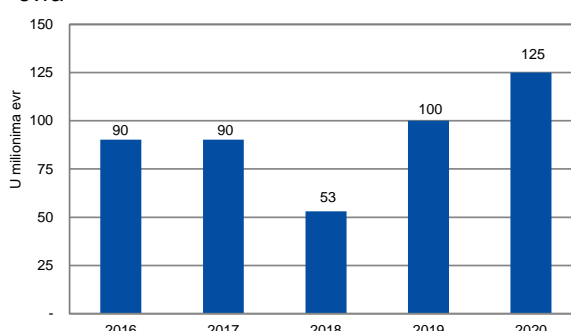
Budući da CBK zadržava samo optimalni nivo gotovine potreban za obavljanje operacija, viškovi se šalju u evro zonu, koji se zatim koriste za međunarodna plaćanja i putem investicija vraćaju u imovinu koja zarađuje od kamata. Neto doznake u gotovini²¹ u 2020. godini iznosile su 350 miliona evra, što je za 63,2 procenta manje nego godinu dana ranije kada je iznosilo 950 miliona evra. Ovaj neto pad doznaka u 2020. godini rezultat je pada gotovinskih depozita iz bankarskog sektora, sa jedne strane, i povećanja novčane mase sa druge strane. Učinak izvoza i uvoza gotovine tokom proteklih godina predstavljen je u sledeće dve brojke.

Grafikon 58. Izvoz gotovine (vrednost), u milionima evra

Izvor: CBK (2021)

Grafikon 59. Uvoz gotovine (vrednost), u milionima evra

Izvor: CBK (2021)

Tokom 2020. godine sav novac primljen iz bankarskog sektora obrađen je autentifikacijom i klasifikovan prema stepenu podobnosti (blizu 29,27 miliona novčanica evra).

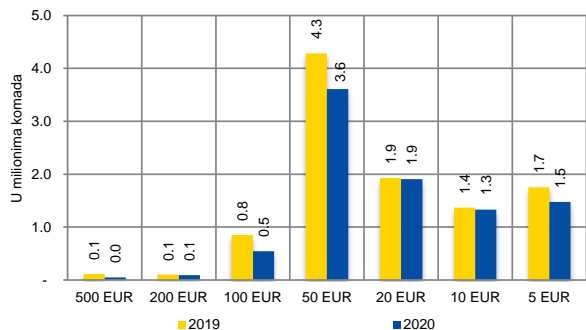
Oko 9,0 miliona novčanica evra (30,8 procenta od ukupnog broja novčanica evra koje je deponovao bankarski sektor) tokom 2020. godine klasifikovano je kao neprikladne za ponovni promet (izuzetno zastarelo / oštećeno) i povučeno iz opticaja slanjem bankama Evrozone. Takva značajna količina nepodobnih evro novčanica povučenih iz opticaja doprinela je poboljšanju kvaliteta gotovine u opticaju u Republici Kosovo. Kao i prethodnih godina, novčanice koje su uglavnom klasifikovane kao neprikladne za ponovni promet bile su apoeni od 50, 20, 10 i 5 evra. Oni čine oko 92,4 procenta nepodobnih novčanica za ponovni promet zbog češće upotrebe od strane građana.

Kvalitet gotovine u opticaju takođe se poboljšao isporukom potpuno novih novčanica evra u bankarski sektor, dopremljenih iz evrozone. Tokom 2020. godine CBK je bankarskom sektoru isporučio više od 5,21 miliona komada novih novčanica evra (20,6 procenata od ukupnog broja isporučenih novčanica evra). Oko 86,4 procenta novih novčanica isporučenih tokom 2020. godine

²¹ Uvoz minus izvoz gotovine

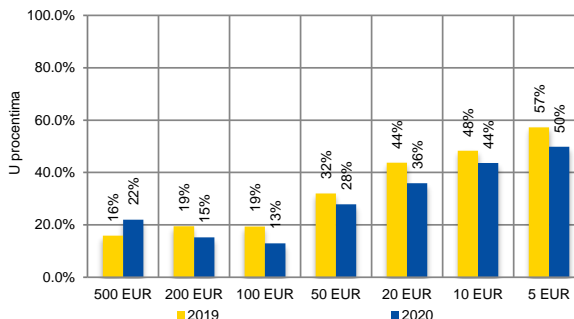
bile su novčanice niskog apoenana (20, 10 i 5 evra), koje su isporučene komercijalnim bankama u svrhu otplate gotovinskih transakcija. Štaviše, sve novčanice evra pogodne za ponovni promet koje su isporučene bile su visokog kvaliteta (pogodne za ponovni promet).

Grafikon 60. Zastarele novčanice povučene iz opticaja (broj komada)

Izvor: CBK (2021)

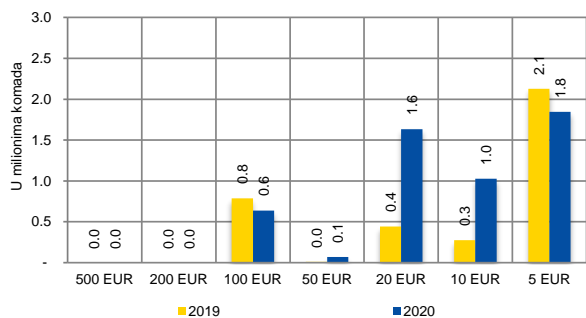
Grafikon 61. Zastarele novčanice povučene iz opticaja od ukupno primljenih (u procentima)

Izvor: CBK (2021)

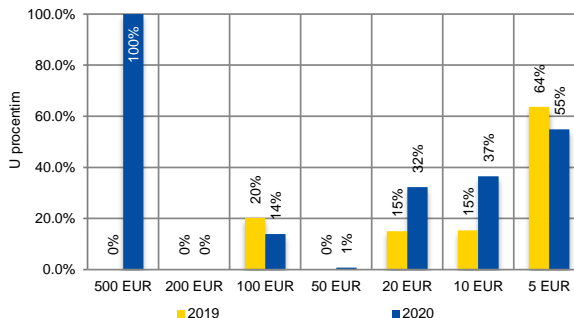
Kao i prethodnih godina, tokom 2020. godine, u vezi sa merama protiv falsifikovanja, CBK je nastavila da saraduje sa vlastima radi unapređenja izveštavanja gotovine za koju se sumnja da je falsifikovana.

Grafikon 62. Stavljene u opticaj nove novčanice (broj komada)

Izvor: CBK (2021)

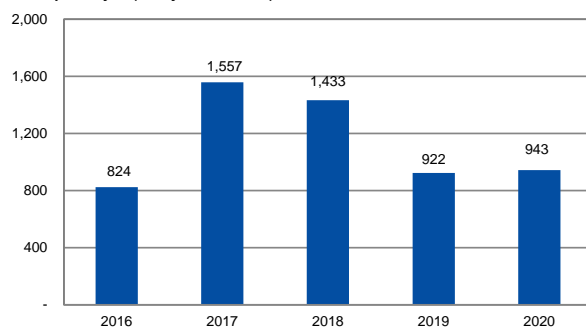
Grafikon 63. Nove novčanice puštene u opticaj u odnosu na ukupno isporučene (u procentima)

Izvor: CBK (2021)

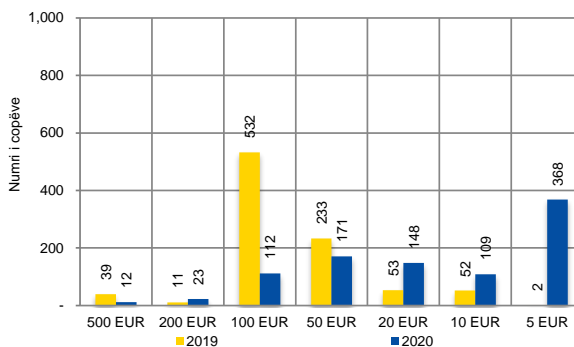
CBK je zajedno sa Forenzičkom laboratorijom objavio na veb stranici CBK statistiku o falsifikovanom novcu u Republici Kosovo. Tokom 2020. godine identifikovan je broj od 943 novčanice i 2.671 falsifikovanog novca. Većinu ovih novčanica i kovanica zaplenile su finansijske institucije tokom njihove redovne aktivnosti.

Grafikon 64. Falsifikovane novčanice evra zaplenjene u opticaju (broj komada)

Izvor: Kosovska forenzička agencija(2021)

Grafikon 65. Falsifikovane novčanice evra zaplenjene

Izvor: Kosovska forenzička agencija(2021)

Za razliku od prethodnih godina kada je najviše falsifikovanih novčanica bilo u apoenima od 50 i 100 evra, u 2020. najviše falsifikovanih novčanica bilo je u apoenima od 5 evra, što je činilo oko 39 procenta svih falsifikovanih novčanica povučениh iz prometa. Što se tiče kovanica u 2020. godini,

kao i prethodne godine, najviše je falsifikovanih kovanica bilo apoena od 2 eura, što je činilo oko 98 procenta ukupnog broja krivotvorenih kovanica povučenih iz prometa.

6.1.1 Održavanje računa i transakcije

CBK pruža bankarske usluge Vladi Republike Kosovo, Kosovskoj agenciji za privatizaciju i drugim institucijama kao što su banke i druge finansijske institucije, javni subjekti, strane banke, centralne banke, međunarodne finansijske institucije (Međunarodni monetarni fond, Svetska banka) i međunarodne organizacije, kako je navedeno u članu 9. Zakona br. 03 / L-209 CBK.

CBK je podržao poboljšanje izvršenja transakcija i procesa alokacije Ministarstva finansija i Kosovske agencije za privatizaciju. Čak i tokom 2020. godine, kao i prethodnih godina, sva međunarodna plaćanja izvršena su putem SWIFT mreže, a sva domaća plaćanja putem ATS sistema, što je skratilo vreme obrade i povećalo efikasnost obrade.

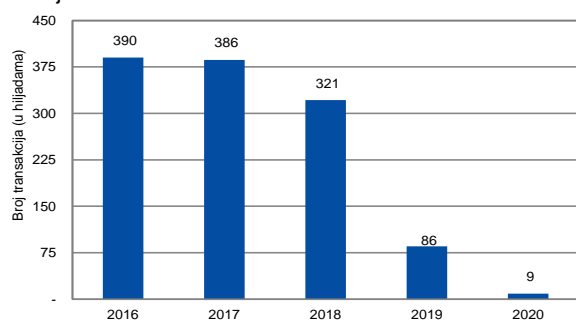
Tabela 21. Iznos transakcija po glavnim vrstama plaćanja (u hiljadama evra)

Vrsta transakcija	2016	2017	2018	2019	2020
Novčane transakcije	+467,362	+563,570	+643,831	+965,364	+354,562
Gotovinski depoziti	842,240	989,618	1,187,889	1,697,993	1,449,546
Podizanje gotovine	374,878	426,048	544,057	732,629	1,094,984
Domaći transferi	+1,041,198	+1,131,645	+1,050,203	+425,715	+70,305
Domaći dolazni transferi	1,712,605	1,861,640	1,882,670	693,428	110,763
Domaći odlazni transferi	671,407	729,995	832,467	267,714	40,458
Međunarodni transferi	-580,656	-432,050	-642,864	-954,036	-424,086
Međunarodni dolazni transferi	970,941	1,081,879	1,054,765	1,971,668	1,794,963
Međunarodni odlazni transferi	1,551,597	1,513,929	1,697,629	2,925,705	2,219,049

Izvor: CBK (2021)

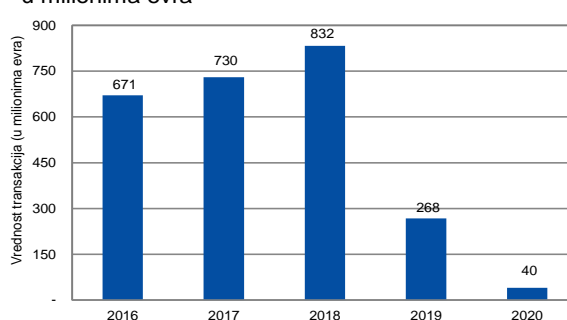
Iako je većina transakcija gotovine CBK u 2020. godini izvršena u ime i na račun komercijalnih banaka, većina domaćih plaćanja CBK izvršena je u ime i na račune KAP-a ²².

Grafikon 66. Količina domaćih odlaznih transakcija, broj

Izvor: CBK (2021)

Grafikon 67. Vrednost domaćih odlaznih transakcija, u milionima evra

Izvor: CBK (2021)

Tokom 2020. godine, CBK je obradila blizu 9 hiljada domaćih odlaznih naloga za plaćanje u ime svojih klijenata (pad od 89,5% u odnosu na prethodnu godinu) i primila je blizu 9,5 ²³ hiljada dolaznih naloga za plaćanje u njihovo ime (smanjenje za 74,8 procenta u odnosu na prethodnu godinu). Izraženi u vrednosti, odlazni domaći platni nalozi iznosili su preko 40,45 miliona evra (pad od 84,89% u odnosu na prethodnu godinu), dok su odlazni domaći platni nalozi iznosili preko 110,76

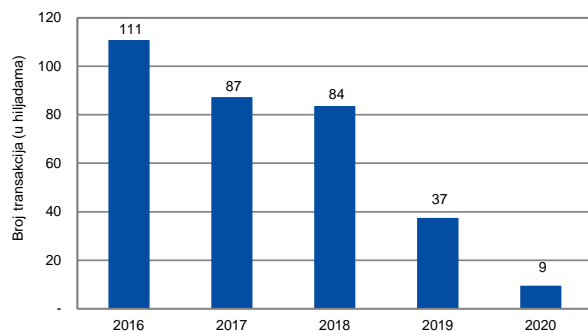
²² KAP - Kosovska agencija za privatizaciju

²³ Većina dolaznih plaćanja sa primenom ATS sistema prihvata CBK kao grupisane

miliona evra (pad od 84,0% u odnosu na prethodnu godinu). Najveći broj i iznos domaćih transakcija izvršila je CBK sa nalogom i za KAP. Pad obima transakcija tokom 2020. godine objašnjava se činjenicom da su svi računi Trezora²⁴ direktno povezani sa sistemom plaćanja.

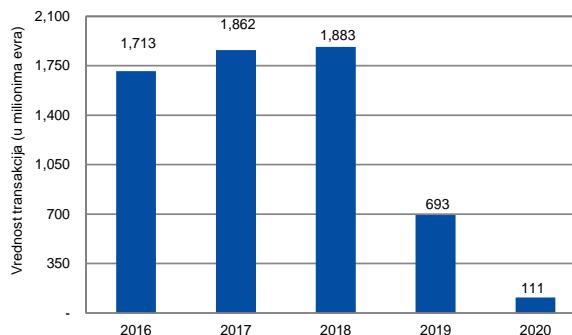
Što se tiče domaćih odlaznih plaćanja, treba napomenuti da ih sve komercijalne banke generiraju same, dok osiguravajuća društva veći deo svojih plaćanja vrše preko komercijalnih banaka. U stvari, svi ostali vlasnici računa CBK koriste usluge plaćanja koje pruža CBK na ograničen način, jer svi imaju račune u komercijalnim bankama.

Grafikon 68. Količina domaćih dolaznih transakcija, broj

Izvor: CBK (2021)

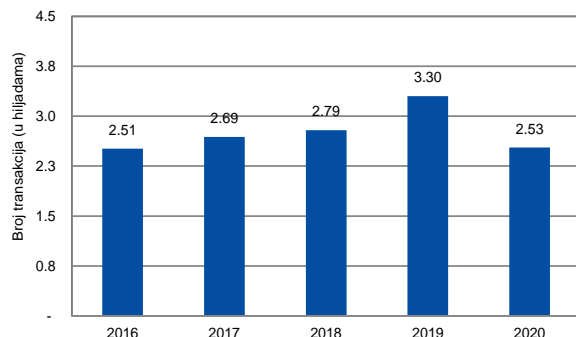
Grafikon 69. Vrednost domaćih dolaznih transakcija, u milionima evra

Izvor: CBK (2021)

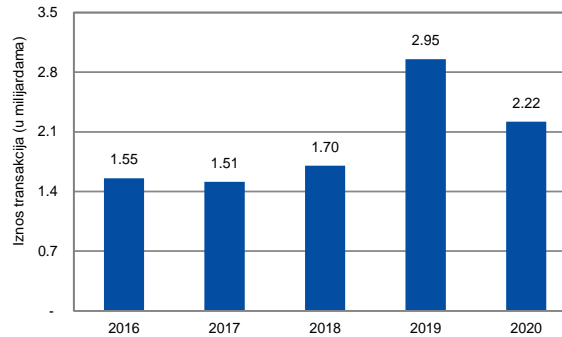
Što se tiče međunarodnih transakcija, većinu njih je izvršila CBK po nalogu Trezora. S druge strane, uzimajući u obzir njihovu vrednost, većina međunarodnih transakcija koje je sprovedla CBK odnosila se na transfere sredstava od komercijalnih banaka i Kosovskog penzijskog fonda. Godišnji podaci o međunarodnim transakcijama predstavljeni su u sledeće četiri brojke.

Grafikon 70. Količina međunarodnih odlaznih transakcija, broj

Izvor: CBK (2021)

Grafikon 71. Vrednost međunarodnih odlaznih transakcija, iznos

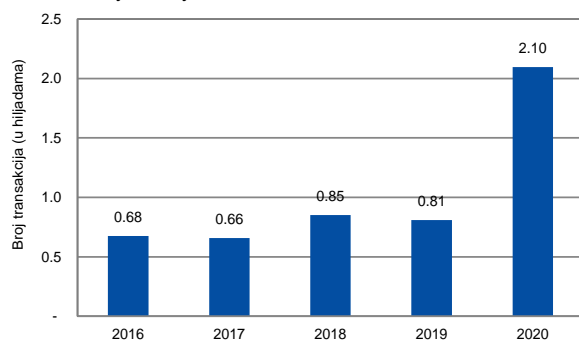
Izvor: CBK (2021)

Tokom 2020. godine, CBK je obradila blizu 2.530 međunarodnih odlaznih naloga za plaćanje u ime svojih klijenata (umereni pad od 23,4 procenta u odnosu na prethodnu godinu) i u njihovo ime je primila blizu 2.095²⁵ međunarodnih dolaznih naloga za plaćanje (rast od 159,3 procenta u odnosu na prethodnu godinu). Izraženi u vrednosti, međunarodni odlazni platni nalozi iznosili su preko 2,22 milijarde evra (smanjenje od 24,8% u odnosu na prethodnu godinu), dok su međunarodni dolazni platni nalozi iznosili preko 1,79 milijardi evra (pad od 9,0% u odnosu na prethodnu godinu).

²⁴ Trezor - Ministarstvo finansija

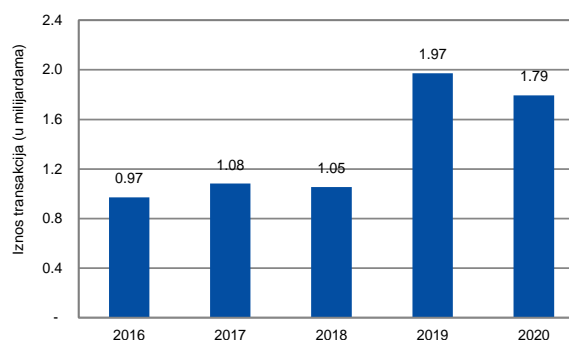
²⁵ Većina budućih plaćanja odnosi se na transfere sredstava komercijalnim bankama

Grafikon 72. Količina međunarodnih dolaznih transakcija, broj

Izvor: CBK (2021)

Grafikon 73. Vrednost međunarodnih dolaznih transakcija, iznos

Izvor: CBK (2021)

Na dan 31. decembra 2020. depoziti institucija Vlade Kosova iznosili su 316,90 miliona evra, dok su depoziti KAP-a iznosili 191,46 miliona evra. Zajedno, depoziti kosovskih vladinih institucija i KAP činili su oko 41,9 procenta depozita koji su se držali u CBK na kraju 2020..

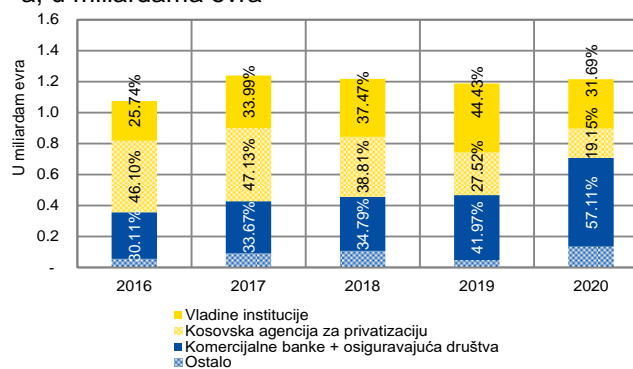
Tabela 22. Nivo depozita glavnih kupaca (u hiljadama evra)

Stanje računa	2016	2017	2018	2019	2020
Ukupno stanje	1,074,458	1,239,730	1,217,914	1,187,685	1,214,559
Vladine institucije	257,393	339,906	374,663	444,301	316,897
Kosovska agencija za privatizaciju	460,961	471,299	388,116	275,160	191,457
Komercijalne banke i osiguravatelji	301,051	336,732	347,931	419,659	571,114
Ostalo	55,053	91,793	107,205	48,566	135,091

Izvor: CBK (2021)

Komercijalne banke i osiguravajuća društva imaju značajan udeo u nivou depozita u CBK. Ovi se depoziti uglavnom odnose na zakonska i regulatorna potraživanja i obaveze komercijalnih banaka i osiguravajućih društava. Oni su činili 47,0% depozita koji su se držali u CBK do kraja 2020. godine. Na dan 31. decembra 2020. depoziti komercijalnih banaka i osiguravajućih društava iznosili su 571,11 miliona evra.

Grafikon 74. Razvoj depozita ključnih klijenata CBK-a, u milijardama evra

Izvor: CBK (2021)

6.2. Sistem plaćanja

Uprkos situaciji koja je nastala kao rezultat globalne krize usled pandemije i potražnje za prilagođavanjem predstavljenim specifičnim potrebama, platni sistem se pokazao stabilnim i spremnim za suočavanje sa izazovima ove prirode, u cilju pružanja platnih usluga Vladi, preduzećima i domaćinstvima, biti na raspolaganju da se zahtevi učesnika obraćaju odmah, celo vreme.

U početku, tokom prvog kvartala nakon aktiviranja hitnog akcionog plana, došlo je do smanjenja aktivnosti plaćanja i učesnici su iznosili specifične potrebe, uglavnom radi prilagođavanja ograničenom rasporedu kretanja i pripreme za moguće situacije. Međutim, čak i tokom ovog

izveštajnog perioda, sektor plaćanja u CBK je funkcionisao bez prekida i punim kapacitetom, uprkos činjenici da se posao uglavnom obavljao na daljinu. Isto tako, uspostavljene su zajedničke grupe s bankama, trezorom i drugim institucijama za brzo rešavanje mogućih zahteva ili prepreka, kao i brže izveštavanje o transakcijama i stanju likvidnosti banaka. Ovo je osiguralo siguran rad platnog sistema, koji je omogućio pravovremeno kliring i izmirenje i bez prepreka svih plaćanja i transakcija sa hartijama od vrednosti.

Kao rezultat stvorenih okolnosti i funkcija koje nude međubankarski sistem plaćanja i registar bankovnih računa, CBK je pružio podršku za posebne potrebe institucija kako bi podržao sprovođenje mera preduzetih za upravljanje situacijom i ekonomskim oporavak. U tom pogledu, CBK je omogućio validaciju bankovnih računa za korisnike hitnih paketa i pružio svoju infrastrukturu za bržu i lakšu distribuciju plaćanja. Tehnička podrška takođe je pružena Fondu penzijske štednje i Slovenačko-kosovskom fondu, gde su tokom poslednjeg kvartala razvijene dodatne funkcije u sistemu registra bankovnih računa za validaciju računa podnosilaca zahteva za 10 procenata fondova penzijske štednje, prema Zakon o ekonomskom oporavku. Ovo je omogućilo laku i brzu daljinsku aplikaciju, kao i brzu raspodelu sredstava na bankovnim računima, poštujući mere za suzbijanje širenja Covid-19.

Uprkos redovnim zadacima i specifičnim zahtevima situacije, platni sistem je nastavio sa aktivnostima u toku za implementaciju strateškog plana Centralne banke. U okviru Programa doznaka i plaćanja, koji Centralna banka razvija uz podršku Svetske banke, nastavljeni su praktično sastanci sa stručnjacima Svetske banke u vezi sa izradom Strategije za razvoj nacionalnog sistema plaćanja male vrednosti, pregled politike nadzora platnih sistema i drugih aktivnosti koje su u toku u okviru ovog programa.

Tokom 2020. godine NBFI-ovi su prvi put ovlašteni za izdavanje elektronskog novca, kao nova prilika za proširenje instrumenata elektronskog plaćanja i povećanje konkurencije. Takođe, kako bi se pripremili za moguće poteškoće u upravljanju likvidnošću, kao odgovor na situaciju, izdata je uredba o unutardnevnom i prekonocnom kreditiranju koje CBK može pružiti bankama, u slučaju mogućih kratkoročnih poteškoća sa likvidnošću. Istovremeno, napravljeni su neophodni operativni događaji za izvršenje ovih instrumenata u slučaju potrebe.

Tokom 2020. godine nastavljene su aktivnosti na izgradnji kapaciteta na polju platnih sistema, u kom slučaju je osoblje CBK pohađalo neke od online obuka koje su pružale važne međunarodne institucije i centralne banke zemalja EU.

6.3.1 Rad međubankarskog platnog sistema

Međubankarski platni sistem (IPS) omogućava obradu niza platnih instrumenata, međubankarsko kliring i poravnanje hartija od vrednosti. Sledeće brojke predstavljaju broj i vrednost transakcija izvršenih putem IPS-a za odgovarajuće periode.

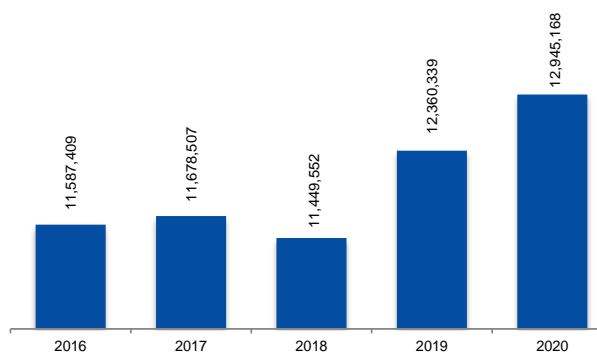
Statistički pokazatelji IPS aktivnosti odražavaju povećanje obima i blagi pad vrednosti transakcija u odnosu na prethodnu godinu, kao što je prikazano u nastavku.

Slike 73 i 74 pokazuju da je tokom 2020. godine obrađeno oko 13 miliona transakcija u ukupnoj vrednosti od blizu 14 milijardi evra. U poređenju sa IPS transakcijama iz prethodne godine, opseg transakcija povećan je za 4,7 procenta, a vrednost transakcija blago je smanjena za 1,0 procenat.

Unutar IPS-a, plaćanja se vrše kroz dve komponente: RTGS (bruto poravnanje u realnom vremenu) i ACH (automatska klirinška kuća). U RTGS komponenti sva plaćanja preko 10 hiljada evra vrše se u realnom vremenu, kao i sva plaćanja koja su naručili kupci sa prioritetom, dok se u komponenti ACH sva plaćanja vrše u iznosu manjem od 10 hiljada evra i uključuju ove vrste isplate: redovne isplate (pojedinačne i masovne), plate i penzije, isplate Kos-Giro i direktno zaduživanje. Poređenje obima i vrednosti ovih kategorija plaćanja za određene godine

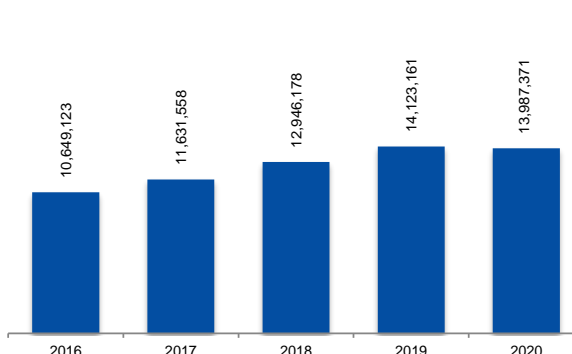
predstavljeno je u sledećim grafikonima. Redovna plaćanja (pojedinačna i masovna) čine oko 45,0% obima i 16,2% vrednosti IPS transakcija.

Grafikon 75. Broj IPS transakcija

Izvor: CBK (2021)

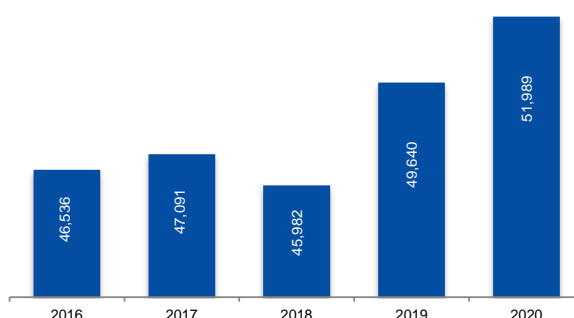
Grafikon 76. Vrednost IPS transakcija (u hiljadama)

Izvor: CBK (2021)

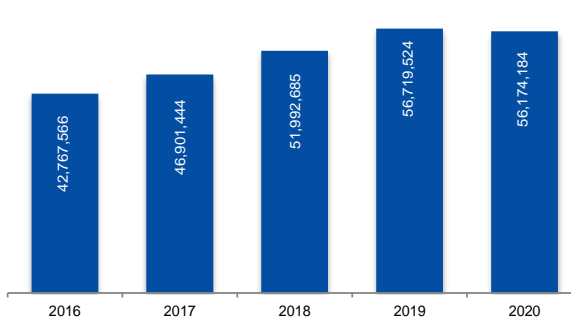
RTGS transakcije obrađuju se i podmiruju tokom radnog vremena u realnom vremenu i na bruto osnovi. Tokom 2020. godine njihov broj je činio oko 3,4 procenta ukupnog broja MPS transakcija, dok je njihova vrednost iznosila oko 38,5 procenta vrednosti transakcija putem MPS-a.

Grafikon 77. Dnevni proseki broja transakcija u IPS-u

Izvor: CBK (2021)

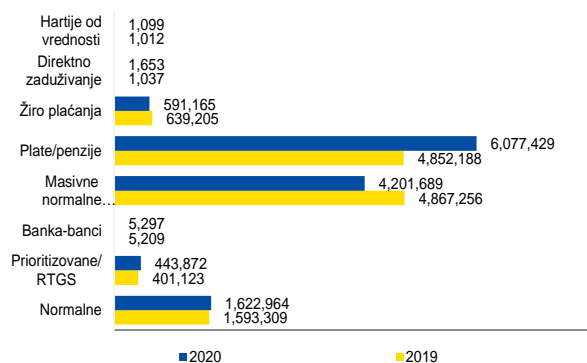
Grafikon 78. Dnevni proseki vrednosti transakcije u IPS-u

Izvor: CBK (2021)

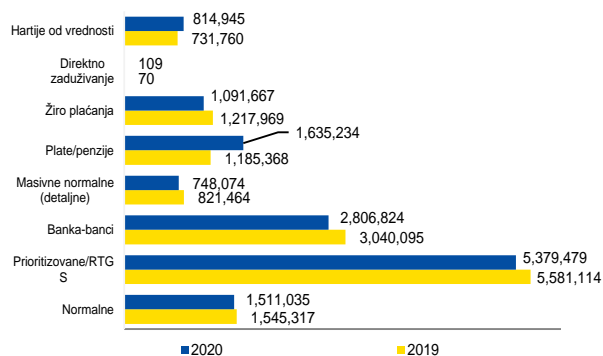
Značajan porast može se primetiti u kategoriji isplata plata / penzija u odnosu na prethodnu godinu, kako po broju tako i po vrednosti transakcija. Povećava se broj od 25,0% i vrednost transakcija za 38,0%, a ovo povećanje odnosi se na neke dodatne isplate (socijalna pomoć, dodatne plate za različite kategorije, novčana podrška) koje su izvršene tokom godine za preduzeća i zaposleni koji su uglavnom pogođeni pandemijom.

Grafikon 79. Godišnji obim transakcija IPS-a, prema njihovoj vrsti

Izvor: CBK (2021)

Grafikon 80. Godišnja transakcijska vrednost IPS-a, prema njihovim vrstama (u hiljadama)

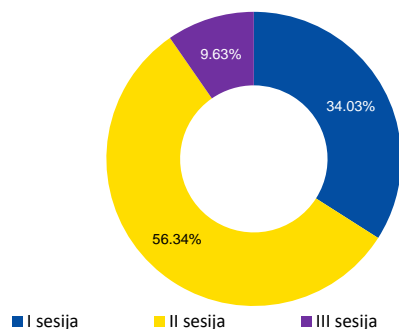

Izvor: CBK (2021)

Pregled plaćanja obrađenih kroz sistem ACH tokom 2020. godine, po sesijama, pokazuje izraženiju koncentraciju u prvom i drugom kliringu u odnosu na prošlu sesiju. Izbegavanje preopterećenja tokova plaćanja tokom poslednje sesije kliranga umanjuje dodatne rizike u funkcionisanju platnog sistema, stoga se niže naknade primenjuju na transakcije obrađene u prve dve sesije.

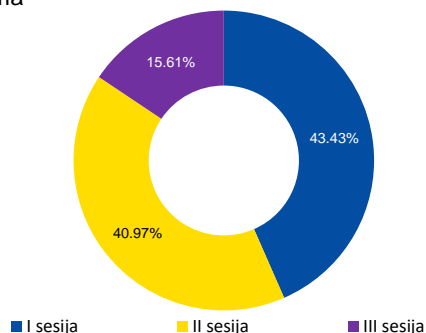
Ukupna vrednost izmirenih transakcija u MPS tokom 2019. godine iznosila je preko 14 milijardi evra, od kojih su prve tri institucije sa najvišom vrednošću započetih transfera činile 60,3 procenata ukupne vrednosti, dok su sve ostale institucije činile 39,7 procenata. Kada je reč o broju započetih transfera, od njihovog ukupnog broja od 12,9 miliona evra, prve tri institucije sa najvećim brojem započetih transfera činile 70,8 procenata ukupnog broja, dok sve ostale institucije činile 29,2 procenata.

Grafikon 81. IPS transakcije po broju sesija

Izvor: CBK (2021)

Grafikon 82. Vrednost IPS transakcija prema sesijama

Izvor: CBK (2021)

Izmereno HHI indeksom, koncentracija učesnika u MPS tokom 2019. godine pokazuje visoku koncentraciju, tako da je iznosila 2.030 bodova u odnosu na broj transakcija, dok je njihova vrednost bila umerena koncentracija, 1.680 bodova. U poređenju sa 2019. godinom, postoji blagi trend pada koncentracije učesnika u sistemu.²⁶

Visok nivo koncentracije u pogledu broja transakcija dostavljenih u MPS odnosi se na dostavu transakcija nebankarskih finansijskih institucija preko komercijalnih banaka, koje su uglavnom plaćanja male vrednosti, pa stoga postoji razlika u nivou koncentracije vrednosti transakcija kao u obimu transakcija.

Tabela 23. Koncentracija MPS učesnika za započete/dostavljene transakcije

IPS sistem	Obim transakcija	Vrednost transakcija
HHI - 2020	2030	1680
HHI - 2019	2240	1620

Izvor: CBK (2021)

U okviru operativnih funkcija, igra važnu ulogu ima Registar bankovnih računa. Registar bankovnih računa predstavlja infrastrukturu baze podataka koja omogućava izveštavanje podataka o bankovnim računima od strane pružalaca podataka o računima (komercijalne banke); kao i upotreba ovih podataka radi sprovođenja konačnih rešenja za izvršenje od strane izvršnih organa i drugih nadležnih institucija u skladu sa odredbama Zakona o izvršnom postupku. Tokom 2020. godine napravljeno je nekoliko razvoja ovog registra, kako bi se prilagodili promenama koje je izvršila Agencija za registraciju preduzeća u vezi sa jedinstvenim brojevima za registraciju

²⁶ HHI do 1.000 ukazuje da ne postoji koncentracija na tržištu; 1.000-1.800 pokazuje umerenu koncentraciju; preko 1.800 visoku koncentraciju.

preduzeća i ostalim potrebama koje su predstavili učesnici.

U registru bankovnih računa tokom izveštajne godine imali su pristup 43 privatna izvršitelja, 110 službenika Sudskog saveta Kosova, i 22 službenika iz Poreske uprave Kosova, preko kojeg su sa komercijalnim bankama razmenili 14,793 slučajeve o izvršnom postupku, od kojih je 11,406 okončano. Tabela u nastavku pokazuje značajan pad slučajeva u odnosu na prethodnu godinu, na koji je mogao uticati ukupni pad ekonomske aktivnosti i suspenzija kaznenih mera odlukama Vlade zbog pandemije, za različite ekonomske kategorije.

Tabela 24. Slučajevi obrađeni u RLLB-u

Status predmeta	2019	2020	Povećanje/smanjenje (%)
Otvoreni	24,540	14,793	-39.72
Zatvoreni	13,903	11,406	-17.96

Izvor: CBK (2021)

6.2.2 Nadzor i analiza platnog sistema

U oblasti nadzora i analize platnih sistema sprovedeni su procesi koji su uticali na poboljšanje tehničke infrastrukture i regulatornog okvira. Tokom 2020. godine obračun u realnom vremenu po bruto principu (RTGS) definisan je kao sistem od sistemskog značaja, a istovremeno je osnovana radna grupa za procenu ovog sistema u skladu sa metodologijom za procenu sistemski važnih platnih sistema, zasnovanu na principima koje je izdao IOSCO / BIS za infrastrukturu finansijskog tržišta.

Tokom 2020. godine, nakon stupanja na snagu regulatornih promena koje se odnose na usluge plaćanja i izdavanje elektronskog novca, primljeni su prvi zahtevi od postojećih NBFJ-ja ovlašćenih za pružanje usluga plaćanja, koji bi bili ovlašćeni za delatnost izdavanja elektronskog novca, takođe. Slično tome, registrovan je novi NBFJ za pružanje usluga plaćanja i izdavanje elektronskog novca.

Procenjuje se da omogućavanje izdavanja elektronskog novca od strane ovih institucija ima direktan uticaj na promociju konkurencije i inovacija na polju plaćanja male vrednosti. Dakle, promocija elektronskog plaćanja i povećanje njihove efikasnosti. S tim u vezi, CBK je takođe izradio „Uputstvo o izveštavanju o instrumentima plaćanja elektronskim novcem“ i obrasce izveštavanja putem kojih se redovno zahteva izveštavanje o aktivnostima elektronskog novca za kontinuirano praćenje razvoja instrumenata elektronskog novca i njihovih upotreba za plaćanje.

U okviru RPP (Program doznaka i plaćanja), u cilju daljeg jačanja nadzora platnog sistema, tim Svetske banke podržao je CBK u izradi izmena i dopuna Politike nadzora platnih sistema, koja je još uvek u toku.

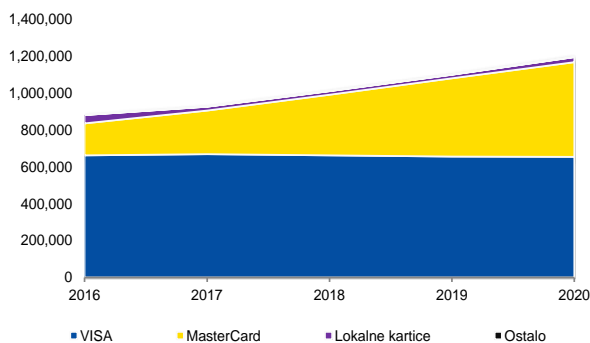
Tokom 2020. godine revidirana je godišnja analiza upotrebe kartica na Kosovu, koja pored informacija vezanih za socio-demografsku distribuciju kartica koje koriste građani Kosova i relevantnih faktora koji su uticali na distribuciju takvih kartica, uključuje i informacije o vrste kartica, upotreba „kontaktnih“ i „beskontaktnih“ kartica, upotreba online kartica itd. Godišnja analiza upotrebe kartica na Kosovu objavljuje se redovno godišnje na zvaničnoj veb stranici CBK.

Takođe, u okviru pripreme analiza i izveštaja o statistici plaćanja, redovnih godišnjih i mesečnih izveštaja o broju i vrednosti plaćanja međubankarskog platnog sistema, o depozitima i rezervama komercijalnih banaka, o gotovini i bezgotovinskim instrumentima i uporednom izveštaju na elektronskim instrumentima, koji se objavljuju elektronskim putem na veb stranici CBK.

6.2.3 Platni instrumenti i bankarska infrastruktura za usluge plaćanja

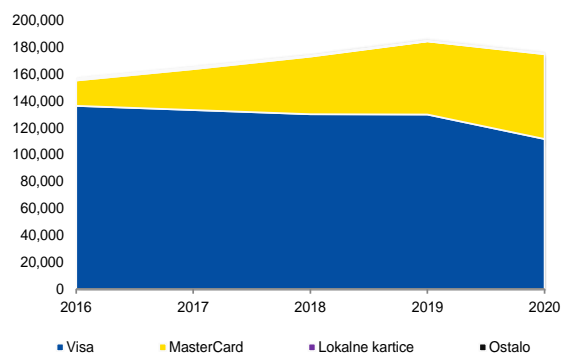
Izveštaji banaka o platnim instrumentima pokazuju da je do kraja decembra 2020. godine broj debitnih kartica dostigao 1,2 miliona, dok je broj kreditnih kartica dostigao 175 hiljada. U odnosu na prethodnu godinu, utvrđeno je da je broj debitnih kartica beležio rast za 8,4 procenata, dok je broj kreditnih kartica povećan za 5,2 procenata.

Grafikon 83. Broj debitnih kartica prema vrsti

Izvor: CBK (2021)

Grafikon 84. Broj kreditnih kartica prema vrsti

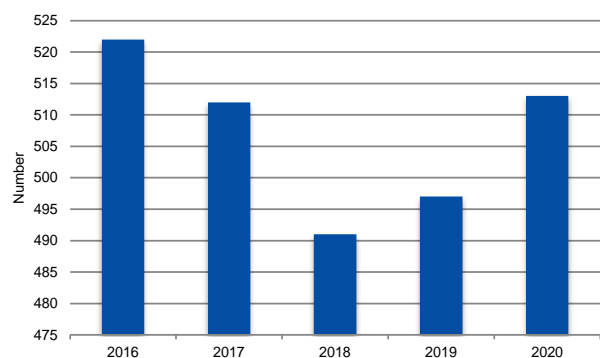

Izvor: CBK (2021)

Što se tiče infrastrukture ATM terminala, poslednje tri godine karakteriše porast, dok je zabeležen blagi pad broja POS terminala tokom 2020.

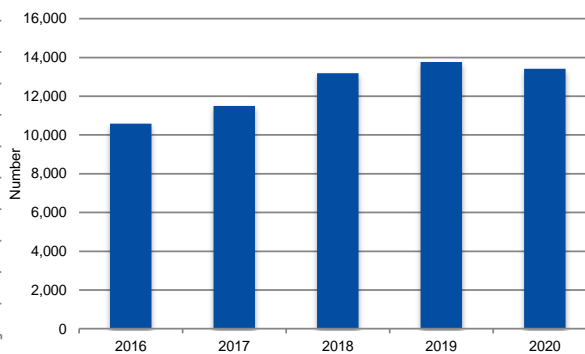
Uz rast broja platnih terminala i instrumenata, statistički podaci pokazuju da je 2020. godinu karakterisalo i povećanje upotrebe elektronskih platnih instrumenata.

Grafikone 85. Broj ATM terminala

Izvor: CBK (2021)

Grafikon 86. Broj POS terminala

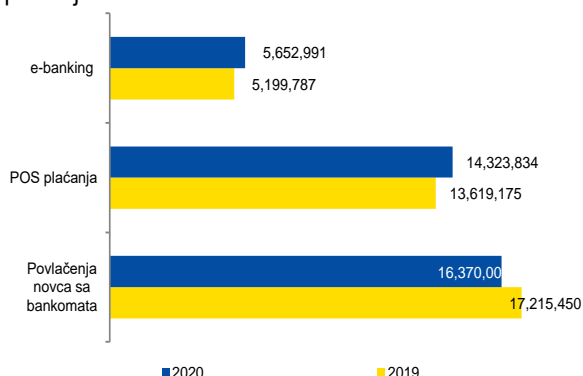
Izvor: CBK (2021)

Broj plaćanja izvršenih putem usluge e-bankarstvo dostigao je 5,6 miliona transakcija, što u odnosu na prethodnu godinu predstavlja porast od 8,7 procenta, dok je njihova vrednost dostigla 10,7 milijardi evra, uz godišnji rast od 3,9 procenta.

2020. godinu karakteriše i sve veći trend korišćenja kartica za plaćanje. Broj plaćanja na POS terminalima povećan je za 5,2 procenta, dok je njihova vrednost manja, gde je smanjenje za 6,0 procenta u odnosu na prethodnu godinu. Povlačenja sredstava sa bankomata pokazuju smanjenje njihovog broja u odnosu na prethodnu godinu i povećanje njihove vrednosti. Broj podizanja sredstava sa bankomata smanjio se za 4,9 procenta, dok se vrednost podizanja povećala za 4,0 procenta.

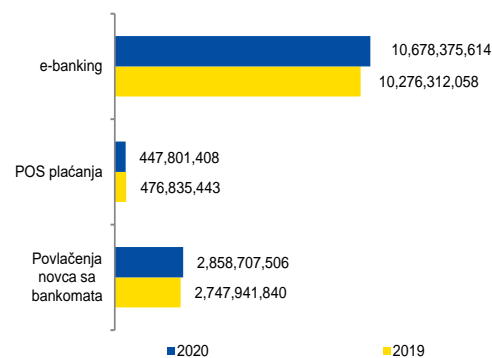
Izveštaji banaka pokazuju da je na kraju 2020. godine ukupan broj bankovnih računa klijenata iznosio 2,3 miliona, što je povećanje od 6,5 procenta u odnosu na kraj 2019. Oko 98,6 procenta računa pripada rezidentima, dok oko 1,4 procenta nerezidentima.

Grafikon 87. Godišnji obim elektronskih instrumenata plaćanja

Izvor: CBK (2021)

Grafikon 88. Vrednost godišnjeg prometa elektronskog

Izvor: CBK (2021)

Od ukupnih računa na kraju 2020. godine, preko 411 hiljada računa imalo je online pristup za obavljanje plaćanja ili za proveru stanja na računima. Ovo predstavlja porast od oko 21,0 procenat na računima za daljinski pristup, na koje su takođe mogle uticati potrebe pandemijske situacije za daljinskim pristupom, kao rezultat ograničenja kretanja.

Na osnovu statističkih podataka, razvoj infrastrukture rezultirao je bržim tempom, a brzi trend rasta upotrebe instrumenata elektronskog plaćanja i dalje ohrabruje.

Tabela 25. Broj računa

Opis računa	Tukupno računa klijenata			Računi dostupni preko Interneta		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Računi klijenata (1+2)	2,054,799	2,152,128	2,292,172	250,733	337,693	411,346
1-Rezidentni računi (a+b)(%)	98.43%	98.49%	98.57%	97.96%	97.96%	98.22%
a-Pojedinačni (%)	92.98%	92.77%	92.71%	82.95%	84.57%	86.63%
b-Poslovni (%)	7.02%	7.23%	7.29%	17.05%	15.43%	13.37%
2-Nerezidentni računi(c+d) (%)	1.57%	1.51%	1.43%	2.04%	2.04%	1.78%
c-Pojedinačni (%)	98.70%	98.68%	98.79%	91.40%	93.16%	93.66%
d-Poslovni (%)	1.30%	1.32%	1.21%	8.60%	6.84%	6.34%

Izvor: CBK, Izveštavanje banaka prema „Uredbi o izveštavanju o statistikama platnih instrumenata“ (2021)

Na kraju 2020. godine nebankarske finansijske institucije licencirane za izdavanje elektronskog novca prijavile su 3.483 računa elektronskog novca. To predstavlja brzi porast s obzirom na početak pružanja ovih usluga tek tokom druge polovine 2020. godine, međutim još je rano proceniti nivo upotrebe ovih računa. To direktno zavisi od mogućnosti i vrsta instrumenata koji će se nuditi na tržištu i njihovom prilagođavanju potrebama korisnika platnih usluga.

Tabela 26. Broj računa elektronskog novca

Opis računa	2020
Računi e-novca	3,483

Izvor: CBK (2021)

Što se tiče poređenja Kosova sa zemljama u regionu, može se videti da je brzi razvojni trend poslednjih godina uticao na to da je danas Kosovo poboljšalo svoj položaj u poređenju sa susednim zemljama, iako je i dalje relativno nisko u poređenju sa zemljama EU i sa mogućnost napredovanja u određenim kategorijama kako bi se dostigao nivo zemalja u regionu.

Tabela 27. Usporedna tabela platnih instrumenata i terminala²⁷

Opis	Stanovnici	Bankomat na milion stanovnika	POS na milion stanovnika	Kreditne kartice na milion stanovnika	Debitne kartice na milion stanovnika	E-Banking na milion stanovnika
Kosovo	1.78	279	7,735	103,774	622,671	170,562
Albanija	3.05	232	3,670	37,303	336,249	144,784
Češka Republika	10.68	488	-	146,483	1,066,935	-
Turska	81.25	653	19,686	859,395	2,045,675	-
Slovenija	2.1	736	17,237	60,831	1,322,059	-
Bugarska	7.05	802	-	176,409	881,959	-
Mađarska	9.82	519	16,071	128,453	826,373	-
Bosna	3.84	427	7,721	64,003	450,010	203,575
Crna Gora	0.61	-	-	-	-	109,072
Hrvatska	4.27	1,275	26,036	41,907	1,601,159	-
Severna Makedonija	2.11	493	15,479	176,764	698,779	216,898

Izvor: CBK (2021) i centralne banke ili nadzorna tela dotičnih država

6.2.4. Istraživačke aktivnosti u oblasti plaćanja

U cilju modernizacije opšte infrastrukture plaćanja male vrednosti i povećanja efikasnosti platnih instrumenata, u okviru programa za doznake i plaćanja, razvijenog uz podršku Svetske banke (Program doznaka i plaćanja - RPP), tokom prvog kvartala 2020, realizovan je projekat studije troškova plaćanja male vrednosti, dela troškova za korisnike platnih usluga. Projekat je takođe podržala Kosovska agencija za statistiku, koja je uključivala istraživanje vladinih organizacija, preduzeća i domaćinstava. Ukupno je u procesu ankete bilo uključeno 395 preduzeća, 1.000 domaćinstava i 7 vladinih agencija;

Rezultati ove studije, zajedno sa rezultatima studije troškova za pružaoce usluga platnog prometa male vrednosti, sprovedene tokom 2019. godine, imaju za cilj identifikovati troškove različitih platnih instrumenata (gotovina, debitne i kreditne kartice, kreditni transferi i direktno zaduženje) za pružaoce usluga i njihove korisnike, koji se dobijaju kao ukupni troškovi u odnosu na ekonomiju zemlje. Takođe, studija ima za cilj da identifikuje faktore koji imaju najveći uticaj na nivo ovih troškova.

Podaci dobijeni ovom studijom omogućavaju orijentaciju zajedničkih akcija CBK-a, banaka i drugih relevantnih institucija na polju plaćanja, kako bi se smanjili troškovi plaćanja male vrednosti i povećala efikasnost i sigurnost elektronskih instrumenata plaćanja kako bi se smanjila upotreba i troškovi koji proizlaze iz upotrebe gotovine za ekonomiju zemlje.

Tokom 2020. godine nastavila je sa radom Radna grupa koju je osnovao Izvršni odbor CBK za praćenje međunarodnih kretanja u regulaciji virtuelnog novca, usredsređujući se na njihov tretman od strane regulatora u Evropskoj uniji i zemljama regiona. Tokom ovog izveštajnog perioda, izrađena su dva periodična izveštaja za Izvršni odbor, kako bi se ažurirali podaci o međunarodnim kretanjima u pogledu načina na koji se regulatorni organi obraćaju virtualnom novcu.

U okviru gore pomenutog RPP programa, u saradnji sa stručnjacima Svetske banke, pokrenuto je istraživanje u vezi sa ispitivanjem mogućnosti prilagođavanja lokalne međubankarske šeme za obradu, kliring i izmirenje brzih plaćanja male vrednosti, poznatog kao „Instant plaćanje“. U okviru ove aktivnosti održano je nekoliko virtuelnih sastanaka sa timom Svetske banke i predstavnicima komercijalnih banaka, kao i podaci o nivou razvijenosti bankarske infrastrukture i obimu postojećih transakcija, kao neophodne osnove za ovu studiju. Cilj studije je da da preporuke

²⁷ Podaci u tabeli su iz 2019. godine jer većina zemalja u regionu još nije objavila podatke za 2020. godinu.

u vezi sa najprikladnijim mogućnostima za prilagođavanje šeme / sistema brzih plaćanja na Kosovu, koja se očekuje da bude finalizovana tokom 2021.

6.3. Upravljanje sredstvima

Centralna banka Kosova realizuje ulaganje nacionalnih rezervi, kao i rad centralnog depozitnog sistema za trgovanje hartijama od vrednosti koje izdaje Republika Kosovo. Dužnosti upravljanja nacionalnim rezervama specifikovani su Zakonu o Centralnoj banci Republike Kosovo, odnosno članom 15. Zakona br. 03 / L-209.

6.3.1. Upravljanje investicijama

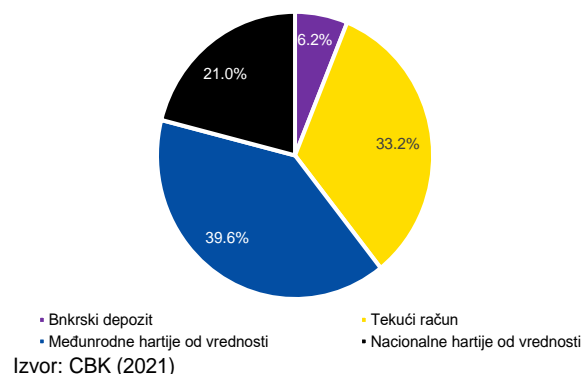
Centralna banka upravlja svojim rezervama za postizanje ciljeva Politike investicija koju je odobrio Izvršni odbor, gde sigurnost i likvidnost sredstava imaju prednost pre povraćaja od investicija.

Instrumenti

Portfolio rezervi se sastoji od instrumenata u likvidnom portfoliju i onih u investicionom portfoliju. Likvidni deo rezervi se održava da obezbedi dovoljna sredstva za izvršenje plaćanja i transfera u skladu sa potrebama CBK-a i njenih depozitora, u skladu sa ciljevima Investicione politike. Investicioni deo sastoji se od sigurnih finansijskih instrumenata sa kreditnom procenom sa odgovarajućim stepenom ulaganja.

Sastav portfolija rezervi CBK prikazan je na grafikonu 89 od 31. decembra 2020. godine, gde vidimo značajnu koncentraciju pozicija na tekućim računima od 33,2 procenata. Ova koncentracija osigurava da CBK bude dosledno likvidna u ispunjavanju zahteva za prenos svojih deponenata kao i u poštovanju primarnog cilja investicione politike. Međunarodne hartije od vrednosti koje čine 39,6 procenata portfolija takođe doprinose cilju likvidnosti, jer se ovim hartijama od vrednosti lako može trgovati ili konvertirati u gotovinu. Nacionalne hartije od vrednosti čine 21,0 procenta portfolija i njima se trguje na sekundarnom tržištu hartija od vrednosti putem lokalnih komercijalnih banaka. Bankovni depoziti od 6,2 procenta kao kratkoročni instrument tržišta novca čine imovinu sa najmanjim udelom u portfoliju rezervi.

Grafikon 89. CBK portfelj rezervi, na dan 31. decembra 2020

Ovi finansijski instrumenti predstavljaju investicioni portfolio rezervi CBK-a:

- bankarski depoziti sa fiksnim ili neograničenim rokom, odnosno oročena evra i američki dolari plasirani kod banaka zemalja EU-a sa kreditnom procenom stepena ulaganja ili američkim Federalnim rezervama SAD-a;
- međunarodne hartije od vrednosti, odnosno vladine, nadnacionalne obveznice, državne agencije ili kreditne institucije u evrima sa rokom dospeća do sedam godina; ugovori o reotkupu gore pomenutih instrumenata.
- državne obveznice koje je izdala Vlada Kosova kojima se trguje na sekundarnom tržištu hartija od vrednosti sa rokom dospeća do sedam godina, i ugovori o reotkupu hartija od vrednosti koje je izdala Vlada Republike Kosovo.

CBK je 2020. godine prvi put stavio ugovore o reotkupu sa lokalnim komercijalnim bankama kao novi instrument u investicionom portfoliju CBK-a. Ovaj instrument pomaže likvidnosti bankarskog sektora, ali i ukupnoj likvidnosti nacionalnih hartija od vrednosti.

2020. CBK je postala deo ugovora o reotkupu Euroistema putem Deutsche Bundesbank za centralne banke (EUREP)²⁸. Ovaj ugovor o reotkupu omogućava Centralnoj banci Republike Kosovo da se zadužuje iz paketa likvidnosti Evro-sistema, protiv odgovarajućeg kolaterala u evru koji se sastoji od dužničkih hartija od vrednosti kojima se trguje, a koje su izdale centralne vlade i nadnacionalne institucije evrozone. Ovaj ugovor o otkupu odnosi se na potencijalne potrebe za likvidnošću u evrima CBK u slučaju potraživanja koja nastaju kao rezultat situacije izazvane pandemijom COVID-19.

Prema ugovoru o reotkupu, Centralna banka Republike Kosovo moći će da pozajmi do 100 miliona evra od Evropske centralne banke. Ugovor o reotkupu ostaće na snazi do kraja marta 2022. godine, osim ako se ne odluči o produženju.

Valute

Evro je glavna valuta u investicionom portfoliju CBK-a sa 99 odsto denominovanih sredstava i uplaćen u evrima. Oko jedan odsto portfolija rezervi drži se u američkim dolarima uloženi u jednodnevne plasmane

uz kamatnu stopu navedenu ugovorom o otkupu sa Federalnim rezervama SAD-a. Raspodela sredstava u dve odgovarajuće valute vrši se na osnovu sadržaja rezervi CBK-a od strane njenih depozitora, koji uglavnom dolaze i čuvaju se u valuti evro.

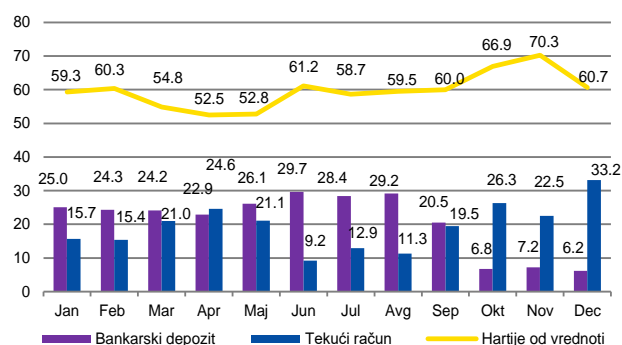
Raspodela

U skladu sa ciljevima Investicione politike CBK, plasman rezervnih ulaganja fokusiran je na sigurne i likvidne finansijske instrumente, tj. dužničke instrumente ili obveznice sa maksimalnim rokom dospeća do sedam godina i adekvatnim kreditnim rejtingom.

Kao što je prikazano na grafikonu 90, hartije od vrednosti su glavni instrumenti sa najvećim udelom u portfelju CBK.

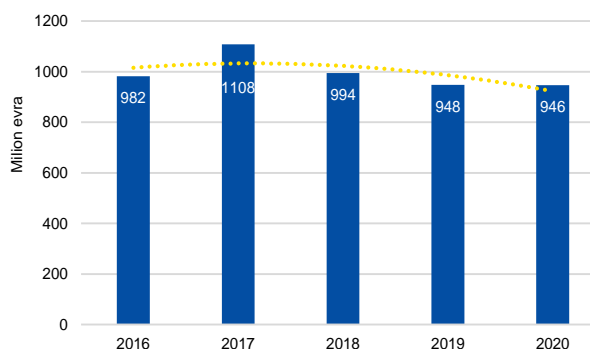
Glavnu promenu u raspodeli portfolija vidimo u kategoriji bankarskih depozita gde u januaru 2020. bankarski depoziti čine 25 procenata investicionog portfolija, dok u decembru ove godine imamo pad od 6,2 procenata investicionog portfolija.

Grafikon 90. Stopa raspodele investicionih ulaganja CBK (u procentima)

Izvor: CBK (2021)

Grafikon 91. Konačno stanje uloženi sredstava prema njihovom stanju na dan 31. decembra svake godine

Izvor: CBK (2021)

²⁸ Repo sistem Euroistema za centralne banke - Često postavljana pitanja (europa.eu)

Raspodela portfolija CBK u hartijama od vrednosti takođe je bila diktirana cenama obveznica na tržištu i tržišnom ponudom državnih, nadnacionalnih obveznica, agencija i kreditnih institucija, izdatih i plaćenih u evrima, čija je stopa povrata značajno opala tokom 2020. Izuzetno ograničena ponuda za ovu kategoriju instrumenata i negativne stope u evrima sprečile su novu kupovinu ovih obveznica od strane CBK. Međutim, CBK je zadržao zadovoljavajući nivo alokacije hartija od vrednosti tokom 2020, osiguravajući da ograničenja budu u skladu sa ograničenjima utvrđenim u Investicionoj politici.

Negativna stopa depozita primenjena na aktive u evru dovela je do relativno nižeg nivoa ukupnih depozitarnih rezervi kod CBK-a u 2020. godini. Stopa depozita u evrima zasniva se na stopi koju je postavila Evropska centralna banka za depozite (stopa depozita) koja tokom 2020. iznosila je -0,5 procenta.

Kao što se vidi na grafikonu 91, rezerve dostupne u portfoliju CBK zabeležile su mali pad pod uticajem deponenata CBK koji su takođe tokom 2020. godine održavali niži nivo sredstava kako bi se izbegli troškovi koji se primenjuju na račune u evrima, odnosno da bi se izbegla stopa depozita u evrima.

Glavna promena u strukturi distribucije portfolija može se videti na grafikonu 92 za bankarske depozite. Ova kategorija imovine je opala kako bi se povećala koncentracija na tekućim računima. Izloženost ili raspodela imovine u hartijama od vrednosti relativno je približna u odnosu na prethodne godine, osim u 2018. godini gde je koncentracija u hartijama od vrednosti bila veća. Ova raspodela omogućava CBK-u da održi dovoljnu likvidnost u svom portfoliju rezervi, istovremeno osiguravajući da dodeljivanjem sredstava ovim instrumentima doprinosi ukupnoj likvidnosti portfelja i generiše zadovoljavajuću stopu povrata iz ove kategorije imovine.

6.3.2. Učinak portfolija

Instrumenti u portfoliju CBK su imali dobar učinak sa prihodima od 2,85 miliona evra iz svih kategorija ulaganja, uključujući razliku između prihoda i rashoda od stopa depozita primenjenih na račune. Hartije od vrednosti predstavljaju instrument sa najboljim učinkom u portfelju CBK, dok naročito hartije od vrednosti Republike Kosovo čine instrument sa najpovoljnijim prinosom na portfolio.

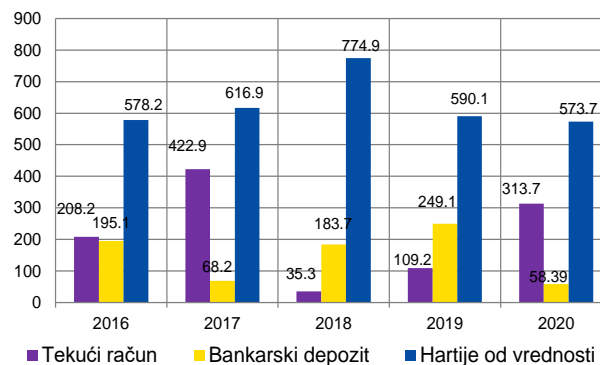
6.3.3. Upravljanje rizikom

Investicije sredstava vrše se u hartije od vrednosti koje izdaju države, najkredibilnije agencije evrozone i nadnacionalne institucije sa investicionim kreditnim rejtingom prema rejtingu međunarodnih kreditnih agencija: Standard & Poor's i Moody's, kao i u hartije od vrednosti Republike Kosovo.

Finansijski rizici tokom investiranja sredstava od strane CBK su: kreditni rizik, rizik kamatnih stopa, rizik likvidnosti, valutni rizik i operativni rizik.

Kreditni rizik – Portfolio investicija se distribuira kako bi se kreditni rizik održao na niskom nivou. Sve investicije izvršene su u skladu sa kriterijumima kratkoročnog i dugoročnog kreditnog rangiranja definisanog u Investicionoj politici P-2 / A-2 (Moody's / S&P) na

Grafikon 92. Raspodela investicionog portfelja na kraju svake godine

Izvor: CBK (2021)

kratkoročno i Baa2 / BBB (Moody's / S&P) na dugoročno, kao i u izuzetnim slučajevima na tržištu, sa P-3 / A-3 za kratkoročno i Baa3 / BBB- (Moody's / S&P) za dugoročno.

Rizik kamatne stope - upravljanje rizikom kamatne stope od strane CBK-a nasuprot ograničenju promene kamatnih stopa, dopunjuje se nadgledanjem osetljivosti sredstava i obaveza CBK-a na različite standardne i nestandardne scenarije kamatnih stopa.

Rizik likvidnosti - je rizik u blagovremenom izvršavanju obaveza iz njegovih finansijskih obaveza. Stav CBK-a u upravljanju likvidnošću je da osigurava da ima dovoljno likvidnosti za blagovremeno ispunjavanje obaveza, kako pod normalnim tako i u nepovoljnim uslovima, a da pritome ne pretrpi neprihvatljive gubitke ili rizikuje da naruši ugled CBK-a.

Valutni rizik - pojavljuje se kao rezultat kretanja deviznog kursa koje utiču na vrednost valuta na finansijskom tržištu gde se može pojaviti povraćaj ili gubitak kao posledica promene deviznog kursa; **Operativni rizik** - je rizik ispunjenja koji se odnosi na plasiranje depozita, trgovanje hartijama od vrednosti i njihovu blagovremenu isplatu.

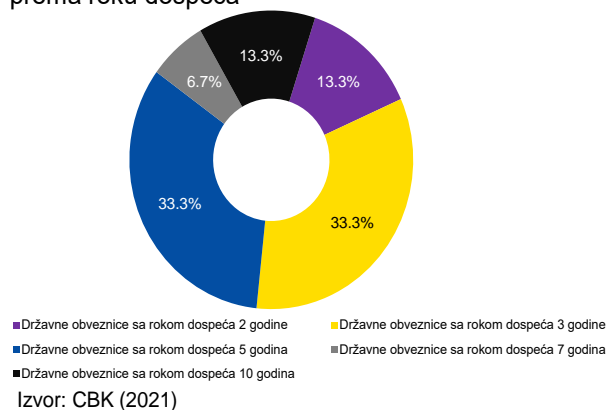
6.3.4. Hartije od vrednosti Vlade Kosova

U skladu sa Zakonom o javnom dugu, CBK deluje kao fiskalni agent za Ministarstvo finansija u procesu izdavanja državnih hartija od vrednosti.

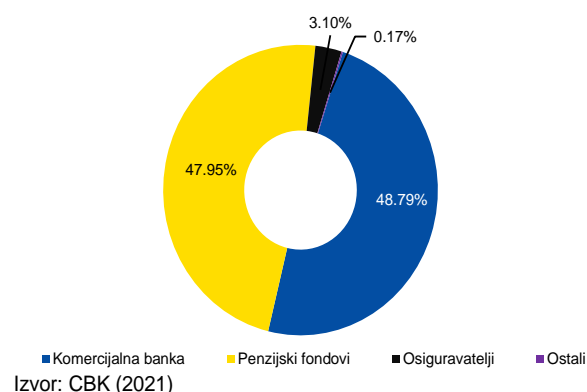
Prema kalendaru izdavanja hartija od vrednosti koji je objavilo Ministarstvo finansija, u 2020. godini putem elektronske platforme realizovano je ukupno 15 aukcija: 2 aukcije državnih obveznica sa rokom dospeća od dve godine, 5 aukcije državnih obveznica sa rokom dospeća tre godine, 5 aukcije za državne obveznice sa rokom dospeća od pet godine, 1 aukcija za državne obveznice sa rokom dospeća od sedam godina i 1 aukcija državnih obveznica sa rokom dospeća od deset godina. Tokom 2020. godine prvi put je sprovedena aukcija za izdavanje državne obveznice sa rokom dospeća od 10 godina direktnim izdavanjem državnih hartija od vrednosti, na osnovu sporazuma između Ministarstva finansija i transfera i Kosovskog fonda za penzionu štednju.

Grafikon 93 prikazuje strukturu hartija od vrednosti koje je izdala Vlada Republike Kosovo tokom 2020. godine, izraženu u procentima po dospeću. Grafikon 94 prikazuje učešće po kategorijama investitora na aukcijama hartija od vrednosti Vlade Kosova na primarnom tržištu.²⁹

Grafikon 93. Struktura državnih hartija od vrednosti prema roku dospeća

Grafikon 94. Struktura investitora na aukcijama

²⁹ Učesnici u aukcijama hartija od vrednosti Vlade au komercijalne banke, penzioni fondovi, osiguravači kao i fizička lica preko komercijalnih banaka (Primarni akteri).

Grafikon 95 prikazuje prosečnu godišnju stopu prinosa u odnosu na prethodnu godinu, koja se za državne obveznice sa rokom dospeća od 2 godine u 2020. godini smanjila za 27 baznih poena. Prosečna godišnja stopa prinosa na državne obveznice sa rokom dospeća od 3 godine smanjena je za 8 baznih bodova, za državne obveznice za 5 godina smanjena je za 2 bazna boda, za državne obveznice za 7 godina porasla je za 71 bazni bod obveznice vlade 10 godina zabeležile su pad od 53 bazna boda.

Grafikon 96 prikazuje sve aukcije koje ukazuju da je najveća tržišna potražnja bila za državnim obveznicama sa rokom dospeća 5 godina i 3 godine, a zatim još 10 godina.

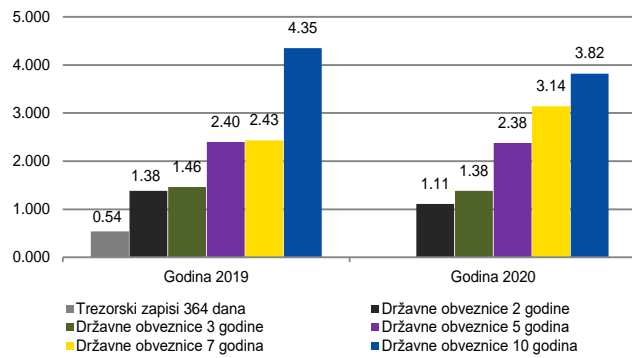
Aktivnosti kupovine na sekundarnom tržištu, uzimajući u obzir broj transakcija i obim trgovine hartijama od vrednosti Vlade Kosova u odnosu na prethodnu godinu, nastavljene su sa sličnim intenzitetom. Godišnji broj transakcija za 2020. godinu bio je 79, dok su u 2019. godini realizirane 102 transakcije. Godišnji obim trgovine na sekundarnom tržištu hartija od vrednosti koje je izdala Vlada Republike Kosovo tokom 2020. godine iznosio je 109,5 miliona evra, dok je u 2019. godini iznosio 104,5 miliona, uz rast od 4,8 procenata. Učesnici u kupovini hartija od vrednosti koje je izdala Vlada Republike Kosovo bile su komercijalne banke, javne institucije i fizička lica.

Tokom 2020. godine usvojena je Uredba o unutardnevnom i prekonocnom kreditiranju državnih hartija od vrednosti koja bankarskom sektoru omogućava što efikasnije upravljanje dnevnom likvidnošću.

Na osnovu Uredbe o otkupu državnih hartija od vrednosti kod CBK, objavljena je kamatna stopa za reotkup hartija od vrednosti izdatih od Vlade Republike Kosovo, koja se sastoji od osnovne stope, dodajući maržu koju je odredila CBK. Ova stopa služi u svrhu kratkoročnog kreditiranja založenog kolateralom od hartija od vrednosti koje je izdala Vlada Republike Kosovo putem transakcija otkupa hartija od vrednosti sa komercijalnim bankama.

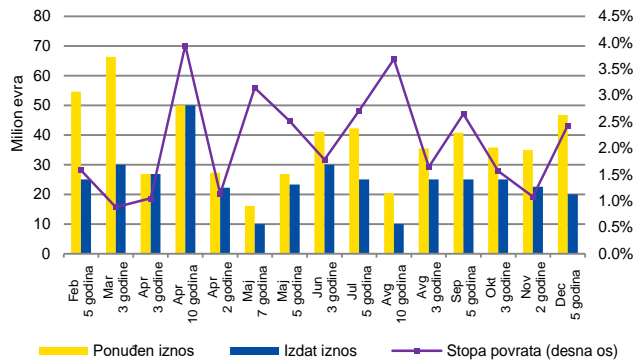
Nakon objavljivanja kamatne stope, počeli su se objavljivati podaci o tržišnim procenama svih nedospelih hartija od vrednosti, u obliku procenjene stope povrata za svaku kategoriju dospeća od 1 do 10 godina. Kao rezultat, obim transakcija otkupa preko CBK iznosio je 7,8 miliona evra. Takođe tokom ove godine, međubankarske transakcije otkupa hartija od vrednosti izdatih od Vlade Republike Kosovo u obimu od 60,3 miliona evra nastavile su da se realizuju sa povećanim intenzitetom, pokazujući značajan rast u odnosu na prošlu godinu koji je iznosio 6,1 milion evra.

Grafikon 95. Prosečne godišnje stope povrata za 2019. i 2020. godinu, u procentima

Izvor: CBK (2021)

Grafikon 96. Aukcije državnih hartija od vrednosti u 2020

Izvor: CBK (2021)

6.4. Informaciona tehnologija

Tokom 2020. godine Odeljenje za informacione tehnologije nastavilo je sa unapređenjem sistema informacione tehnologije i radnih procesa.

Zbog pandemije izazvane širenjem virusa COVID-19, u trenutku proglašenja vanredne situacije od strane Vlade Republike Kosovo, aktiviran je plan za vanredne situacije, koji je omogućio nastavak usluga koje pruža Centralna banka Kosova finansijskim i vladinim institucijama i građanima Republike Kosovo. Kao rezultat daljinskog rada, sajber-napadi u svetu su se povećali, njegovi sistemi se kontinuirano testiraju i nadgledaju zbog bilo kakvog eventualnog napada ili pokušaja zloupotrebe.

Kako bi se poboljšali radni procesi, nastavljen je rad na razvoju različitih aplikacija, kako bi se pokrile rastuće potrebe za novim aplikacijama i poboljšale postojeće. Takođe, poboljšane su pružene usluge na osnovu okvira za upravljanje uslugama - ITIL.

6.5. Kreditni registar Kosova

U skladu sa Zakonom o Centralnoj banci Republike Kosovo, CBK može da upravlja, reguliše, licencira, registruje i nadgleda sisteme kreditnih informacija u svrhu prikupljanja i distribucije kreditnih podataka među kreditnim institucijama, a takođe može da izdaje propise za odgovarajuću primenu.

Na osnovu ovog cilja, od 2006. godine, CBK upravlja Sistemom kreditnog registra (CRS), koji funkcioniše kao Internet aplikacija i ima za cilj prikupljanje i distribuciju pozitivnih i negativnih informacija o fizičkim i pravnim licima, kako bi se poboljšao postupak procene kreditnim klijentima, kao i vršenje nadzorne funkcije CBK-a.

Iz opšte ekonomske perspektive, Kreditni registar olakšava odobravanje zajmova u smislu obima i troškova i uopšteno doprinosi finansijskoj stabilnosti pomažući zajmodavcima da kratkoročno donose ispravne odluke, tačno i objektivno.

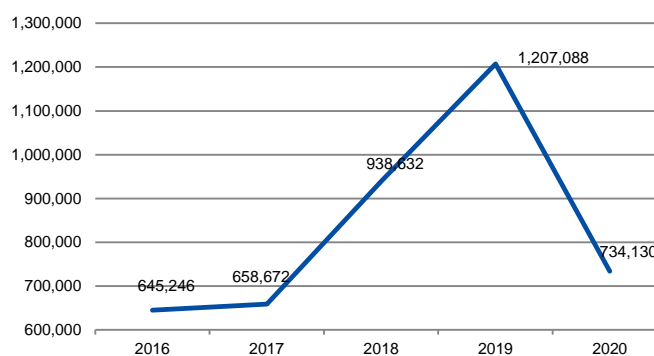
Prema uredbi o Kreditnom registru, članice CRK sistema su sve finansijske institucije koje je CBK odredila za davaoce zajmova, uključujući sve banke sa licencom i mikrofinansijske institucije, kao i nebankarske finansijske institucije i osiguravajuća društva koja imaju dozvolu za bavljenje posebnim kreditnim aktivnostima.

Na osnovu podataka sistema CRK, trenutno je 1.928 registrovanih aktivnih korisnika kreditnih institucija, među kojima dominira broj korisnika iz bankarskih institucija sa 1.430 aktivnih korisnika, mikrofinansijskih i nebankarskih institucija sa 465 korisnika i osiguravača sa 33 aktivna korisnika CRK sistem. Tokom 2020. godine, Kreditni registar je registrovao 238 novih korisnika.

Sistem registra kredita osmišljen je da pruži naprednu infrastrukturu za funkcionisanje tržišta kredita predstavljanjem važnog alata za kreditne institucije u proceni kreditnog rizika.

CRK sistem je aplikacija zasnovana na Internetu i osoblje kreditnih institucija može mu pristupiti direktno i u stvarnom vremenu.

Grafikon 97. Broj anketa u CRK sistemu

Izvor: CBK (2021)

Kreditne institucije u CRS sistemu istražuju kreditnu istoriju korisnika kredita, gde prema statističkim podacima izvedenim iz CRS sistema, broj anketa tokom 2020. godine dostiže brojku od 734.130 anketa.

Pregled ove aktivnosti na godišnjem nivou za godine 2016. - 2020. predstavljen je na grafikonu 97 u nastavku.

Svi zajmodavci su dužni da prijave CRS-u, o svim zahtevima za kredite i kredite odobrene njihovim klijentima, u skladu sa uslovima relevantnih uputstava izdatih od CBK.

Na osnovu podataka sistema CRK, tokom 2020. godine prijavljeno je 194.160 kredita, uključujući kredite, kreditne kartice, prekoračenja, hipoteke na stanove, kreditne linije, garancije, zakup, faktoring i drugu kreditnu imovinu. Za razliku od prethodnih godina, imamo smanjenje broja kredita prijavljenih u sistemu CRK, uglavnom zbog zatvaranja dveju institucija za kreditiranje Iute i Monego, kao i smanjenja nivoa kreditiranja zbog pandemije.

Odnos broja odobrenih kredita prema vrsti kreditne institucije za godine 2016, 2017, 2018, 2019 i 2020 predstavljen je u nastavku na grafikonu 98.

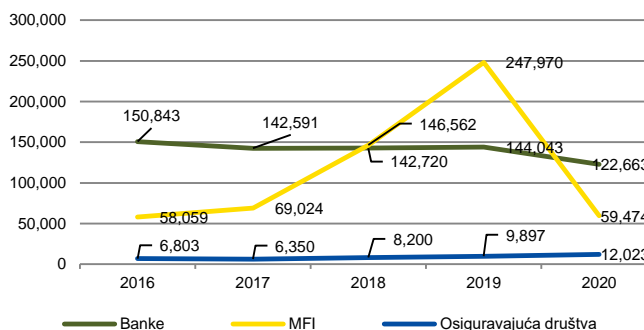
Grafikon 99 prikazuje broj zahteva za pojedinačni kreditni odnos korisnika kredita (fizičko / pravno lice) na osnovu podataka sistema kreditnog registra za 2016., 2017., 2018., 2019. i 2020.

6.6. Aktivnosti u oblasti ekonomske analize i finansijske stabilnosti

Da bi postigla svoj primarni cilj, održavanje finansijske stabilnosti redovnim praćenjem sistemskog rizika, između ostalog, CBK redovno kvartalno identifikuje, nadgleda i analizira sistemski rizik. U tom kontekstu, identifikacija potencijalnih rizika vrši se kontinuiranim praćenjem cikličnih i strukturnih makroekonomskih kretanja. Procena rizika i njihov potencijalni uticaj na finansijsku stabilnost, a time i ukupnu makroekonomsku stabilnost vrši se redovnom kvalitativnom i kvantitativnom analizom, uključujući analizu učinka visokofrekventnih ekonomskih i finansijskih pokazatelja, prognoze ključnih makroekonomskih pokazatelja i primenu modela koji se bave cikličnim, strukturna i međusektorska dimenzija sistemskog rizika.

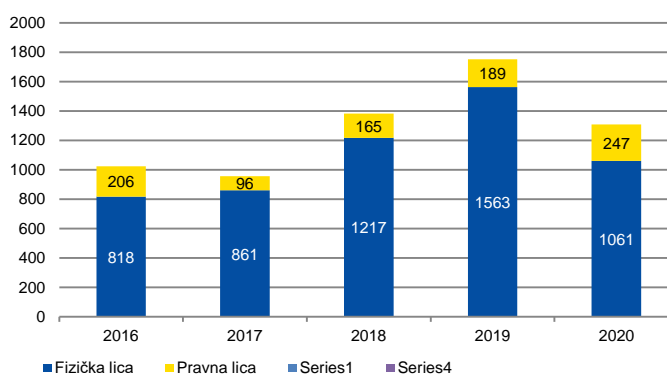
CBK je i dalje fokusirana na povećanje obima i kvaliteta analiza koje ispituju ključna makroekonomska kretanja u zemlji i onih usredsređenih na procenu finansijske stabilnosti, posebno sa novom dinamikom stvorenom pandemijskom situacijom u 2020. godini. Kroz identifikaciju i procenu rizika koji prete finansijskom sistemu i njegovoj infrastrukturi, sa perspektivom analize zasnovane na riziku, CBK je nastavila da informiše javnost o situaciji u finansijskom sistemu, povećava transparentnost i promovise profesionalnu debatu o razvoju i

Grafikon 98. Broj kredit prijavljenih sistemu CRK

Izvor: CBK (2021)

Grafikon 99. Broj zahteva za kreditne izveštaje

Izvor: CBK (2021)

izazovima finansijskog sistema zemlje i njene infrastrukture.

Pored različitih periodičnih analiza i redovnog praćenja ključnih pokazatelja kretanja u relevantnim sektorima ekonomije, CBK je razvio i prilagodio nekoliko modela procene rizika, poput modela karte finansijske stabilnosti (koji analizira kretanja u osam dimenzija rizika za finansijska stabilnost), model stres testa (jedna od ključnih sredstava za prepoznavanje trenutne krhkosti u bankarskom sektoru i potencijalnih sistemskih rizika u narednoj godini), model identifikacije bankarskog sistema (tipičan instrument makroprudencijalne politike koji procenjuje rizik od širenja negativnih efekata sistemske institucije u celom sistemu), kao i model kontrakličnog bafera kapitala (tipičan model makroprudencijalne politike).³⁰

Jedan od najvažnijih periodičnih publikacija, koja se i dalje objavljuje dva puta godišnje, je Izveštaj o finansijskoj stabilnosti. Ovaj izveštaj odražava održivost finansijskog sistema, analizirajući opšta ekonomska kretanja, zajedno sa razvojem aktivnosti, učinka i održivosti svih komponenti finansijskog sistema zemlje.

Da bi javnosti pružila najbrži mogući pristup informacijama o dešavanjima u ekonomiji zemlje, CBK je nastavila da redovno objavljuje Tromesečne izveštaje o proceni, izveštaje koji pružaju pregled ključnih makroekonomskih kretanja i kretanja u svim komponentama finansijskog sistema ekonomije na tromesečnoj osnovi. Štaviše, CBK nastavlja da objavljuje Mesečni izveštaj informacija o finansijskom sistemu, koji predstavlja rezime ključnih pokazatelja za sve komponente finansijskog sistema Kosova i objavljuje se mesečno.

Od posebnog interesa, posebno u 2020. godini, kao rezultat novih okolnosti prouzrokovanih pandemijskom krizom, CBK je nastavila da sprovodi Anketu o kreditiranju banaka (BLS) sa komercijalnim bankama, prikupljajući tako važne informacije o faktorima koji utiču na kreditnu aktivnost banaka Kosovo i njihova očekivanja za kreditne aktivnosti u narednom periodu. Informacije iz ovog istraživanja, koje se već sprovodi kvartalno, osim što pomažu boljem razumevanju kretanja u bankarskom sektoru, poslužile su i kao važan input za predviđanje ekonomskog rasta i drugih makroekonomskih agregata. Dodatni razvoj u Anketi o kreditiranju banaka je proširenje ankete sa procenom inflatornih očekivanja od strane banaka. Kao rezultat toga, BLS je tokom 2020. godine obogaćen dodatnim pitanjima koja se bave očekivanjima komercijalnih banaka od kretanja cena u zemlji, čime pomažu i dopunjuju našu analizu u pogledu analize, modeliranja i predviđanja dinamike inflacije. Istraživanje takođe služi kao sredstvo za identifikovanje specifičnih faktora koji mogu potencijalno uticati na očekivanja banaka za određeni nivo inflacije. Do kraja 2020. godine, vremenske serije očekivanja banaka od dinamike inflacije takođe su objavljene na veb stranici CBK-a.

6.7. Glavne aktivnosti u oblasti statistike tokom 2020

U skladu sa članom 25. Zakona o Centralnoj banci Republike Kosovo, CBK prikuplja statističke podatke kako bi izvršavala svoje dužnosti predviđene zakonom. Prikuplja podatke potrebne za promociju i održavanje stabilnog finansijskog sistema; efikasan i siguran sistem plaćanja; doprinosi postizanju i održavanju stabilnosti domaćih cena; podržava opštu ekonomsku politiku vlade; kao i da informiše Skupštinu Republike Kosovo i širu javnost o stvarnim pokazateljima ekonomije i sprovođenju politika od strane same CBK. Statistički podaci se takođe prikupljaju u svrhu izveštavanja međunarodnih organizacija.

CBK prikuplja podatke od komercijalnih banaka, penzionih fondova, osiguravača, drugih finansijskih institucija, preduzeća u stranom vlasništvu, kosovske carine, vladinih institucija, drugih preduzeća i drugih privatnih lica. Ove informacije su potrebne za analizu kretanja na

³⁰ Detaljnije informacije o metodologiji i analizi modela prikazane su u Izveštaju o finansijskoj stabilnosti br.17.

finansijskim tržištima i platnom sistemu, ili za pripremu statistike platnog bilansa, doznaka, statistika o međunarodnom položaju na Kosovu, direktnih investicija, spoljnog duga itd. Podaci koje prikupljaju izveštači podležu režim poverljivosti i koristi se samo u statističke svrhe. Objavljaju se samo u zbirnom obliku.

Tokom 2020. godine, pandemija Covid-19 stvorila je poteškoće u generisanju mnogih ključnih statistika, jer su operacije povezane sa istraživanjem bile otežane i u nekim slučajevima poremećene, kao što je slučaj sa istraživanjem kosovskih migranata koji su stizali na Kosovo tokom letnje sezone.

Uprkos poteškoćama, CBK je nastavila da objavljuje redovne statistike o monetarnom i spoljnom sektoru, koji su glavna odgovornost CBK-a. Ove godine, CBK je objavila neke nove informacije u vezi sa statističkim sektorom finansijskih računa. Glavna metodologija koja se koristi je metodologija Međunarodnog monetarnog fonda, Evropske centralne banke, Svetske banke i Eurostata. Da bi se povećala transparentnost i pouzdanost statistika koje je izradila CBK, tokom 2020. godine, Metodologija o monetarnoj i finansijskoj statistici je ažurirana i ponovo objavljena na veb stranici CBK-a. Metodologija o spoljnom sektoru ažurirana je prošle godine. Kompletne informacije o generisanju kosovske statistike i praksi širenja takođe su predstavljene na veb stranici MMF-a „Bilten o standardima diseminacije“.

CBK objavljuje svoje statistike na svojoj veb stranici (www.bqk-kos.org) i, u nekim slučajevima, u obliku štampanih publikacija (Godišnji izveštaj CBK). Do kraja 2020. godine, na veb stranici CBK-a objavljeni su brojni novi tabeli unutar Vremenskih serija (<https://bqk-kos.org/statistikat/seritekohore>). Generalno, CBK je ispunila unutrašnje i spoljašnje zahteve sa potrebnim statistikama za praćenje finansijske stabilnosti, kao i ispunjavanje statističkih zahteva za potrebe nadzora finansijskih institucija, ekonomske analize. CBK je takođe ispunila brojne zahteve sa podacima za spoljne strane, uključujući vladine institucije, medije, međunarodne organizacije, širu javnost itd.

Tokom 2020. godine, CBK je nastavila dalje usklađivati statistiku pod svojom odgovornošću sa standardima EU utvrđenim u Evropskom sistemu nacionalnih i regionalnih računa (ESA 2010). Stoga je redovno mesečno izveštavala Evropsku centralnu banku (ECB) o statistikama kamatnih stopa. Tromesečno je Eurostatu slala statistiku platnog bilansa međunarodne investicione pozicije, dok je na godišnjoj osnovi izveštavala statistiku o direktnim ulaganjima i statistiku međunarodne trgovine uslugama.

Ove godine postignut je značajan napredak u izgradnji okvira za sastavljanje statistike finansijskih računa (FAS); kao i Bilans stanja prema sektorskom pristupu. Krajem 2019. godine objavljeni su podaci o zalihama za FAS, uključujući podatke za prethodne godine od 2006. nadalje. Ove godine periodičnost se poboljšala sa godišnje na kvartalnu; objavljeni su i podaci o transakcijama (prošle godine to su bili samo podaci o deonicama); kao i nastavak redovnim tromesečnim objavljivanjem. Sve gornje tabele objavljuju se na osnovi "kome-kome", što znači da su ispunjeni zahtevi Eurostata i MMF-a za objavljivanje bilansa stanja prema sektorskom pristupu.

Tokom 2020. godine potpisana su dva ugovora sa GOPA / Eurostatom za unapređenje statistike vezane za sastavljanje postupka makroekonomskih neravnoteža (MIP) i dalje poboljšanje kvaliteta statistike međunarodne trgovine uslugama.

Tokom 2020. poboljšala se periodičnost za prikupljanje statistika za penzione fondove i izveštaje o finansijskom sektoru, sa tromesečnih na mesečne. Tabele za direktne investicije pripremljene su za objavljivanje prema NACE Rev. 2. CBK je takođe poboljšala vremensko ograničenje za objavljivanje statistika o doznakama, sa 90 na 25 dana nakon kraja referentnog meseca.

U pogledu prikupljanja informacija, primenjena je nova verzija Smernica za izveštavanje o međunarodnom sistemu izveštavanja o transakcijama (SRTN). Nakon napora za brze informacije

tokom pandemije, CBK je počeo da koristi nove izvore informacija. Stoga se podaci iz baze podataka SWIFT sistema koriste za izradu „BLIC“ procena za potrebe analize trendova kao rezultat razvoja tokom pandemije.

Na polju obrade podataka zabeležen je porast automatizacije radnih procesa za prikupljanje i proveru statistika. Poboljšanje procesa statističke validacije, sa fokusom na tabele objavljene na veb stranici CBK i one dostavljene međunarodnim organizacijama (npr. Eurostat).

Uprkos napretku, pandemija Covid-19 uticala je na neke projekte planirane za ovu godinu koji će biti odgođeni sledeće godine. To uključuje primenu nove mrežne platforme za prikupljanje statističkih izveštaja o direktnim ulaganjima izveštajnih kompanija, povećavajući broj anketa za sastavljanje određenih komponenata platnog bilansa; poboljšanje periodičnosti statistike platnog bilansa koja se podnosi Eurostatu sa tromesečnih na mesečne; kao i prikupljanje statistike finansijskog računa za domaćinstva, vladin sektor i nefinansijske korporacije; unapređenje menija 'Statistika' na veb stranici CBK.

6.8. Razmatranje zahteva finansijskih institucija koje nadgleda CBK

CBK tokom vršenja svojih nadzornih ovlašćenja, postupajući u skladu sa članom 67. stav 4. Zakona br. 03 / L-209 o Centralnoj banci Republike Kosovo, pre izricanja administrativnih kazni, daje detaljnu izjavu osobi protiv koga se izriče kazna, opisujući činjenice i zakon koji potkrepljuje postojanje kršenja, i daje takvoj osobi punu priliku da pruži činjenice i argumente zašto kazna ne bi trebala biti izrečena. U dokumentu / izjavi koji je poslala CBK (Obaveštenje u svrhu izricanja administrativnih kazni), pruža se pravni savet, pri čemu se institucija obaveštava sa pravom da podnese zahtev, u roku od 15 kalendarskih dana od dana prijema ovog izjava, na uvid od strane Odeljenja za pregled.

Institucije koje nadgleda CBK nakon što su primile takvu izjavu i imale priliku da preispitaju kaznenu meru, ukoliko se odluče na žalbu, uputiti zahtev Odseku za reviziju.

Tokom 2020. godine primljena su 4 zahteva za pregled od finansijskih institucija pod nadzorom CBK-a. Svi zahtevi su pregledani sa profesionalnom pažnjom i u skladu sa zakonskim okvirom, adresirani u obliku preporuka i prosleđeni Izvršnom odboru CBK-a na donošenje odluka.

Ovaj odsek kontinuirano prati razvoj propisa kako bi se utvrdile potrebe za izmenama bilo koje odredbe koja bi se odnosila na pitanja razmatranja zahteva koji dolaze od gore navedenih institucija.

7. Unutrašnja kretanja

7.1. Unutrašnja revizija

Unutrašnja revizija (UR) je važna funkcija koja osigurava Odbor CBK-a i više rukovodstvo da su mehanizmi unutrašnje kontrole dizajnirani i efikasno funkcionišu. Unutrašnja revizija zajedno sa spoljnom revizijom dovršava lanac odgovornosti unutar svake institucije.

Zakonski okvir CBK-a pruža pun mandat UR da samostalno sprovodi revizorske angažmane kako bi davao preporuke odboru / upravi kako bi se povećala efikasnost unutrašnjih kontrola i dodala vrednost instituciji.

Iako je veći deo 2020. godine unutrašnja revizija poslovala sa smanjenim brojem zaposlenih, angažmani / revizije su nastavljeni u skladu sa Godišnjim planom 2020, koji je odobrio Odbor CBK-a. Ovaj plan pripremljen je unapred na osnovu metodologije procene rizika, prema pristupu zasnovan na riziku (model prilagođen praksi Evropske centralne banke - ECB).

Revizije sprovedene tokom 2020. bile su: finansijske, usklađenosti, operativne i informacione prirode. Opseg unutrašnje revizije i dalje je orijentisan na poboljšanje i unapređenje sistema / procesa koji pomažu menadžmentu u postizanju postavljenih ciljeva. Unutrašnja revizija davanjem preporuka i dalje predstavlja dodatnu vrednost za upravu i odbor CBK-a.

UR, u skladu sa zakonskim zahtevima, takođe je pripremila Godišnji plan 2021, čijem je planu prethodila priprema Područja revizije za trogodišnji period 2021-2023. O ovom dokumentu, u skladu sa zakonskim procedurama, prvo raspravlja Odbor za reviziju, a zatim raspravlja i odobrava Odbor CBK-a. Nakon 15. juna 2020. godine, kao rezultat isteka mandata dva (2) neizvršna člana Odbora CBK-a (koji su takođe bili članovi Odbora za reviziju), ova dva tela su ostala nefunkcionalna.

Međutim, šef unutrašnje revizije je krajem decembra 2020. godine podneo godišnji plan 2021. predsedniku odbora CBK-a, guverneru i spoljnom članu odbora za reviziju. Očekuje se da će ovaj plan biti odobren nakon što Odbor CBK-a i Odbor za reviziju postanu operativni.

U skladu sa Zakonom o CBK-u i Statutom unutrašnje revizije, šef UR je do 15. juna 2020. godine izveštavao Odbor za reviziju i Odbor CBK-a o nalazima (rezultatima revizije), preporukama, kao i radnjama preduzetim u cilju rešavanja date preporuke.

Dok je tokom perioda jul-decembar 2020. godine šef interne revizije nastavio redovno izveštavanje predsedavajućem odbora CBK-a, guverneru i spoljnom članu revizorskog odbora. Takođe, tokom ovog perioda, održano je nekoliko informativnih sastanaka između predsednika odbora CBK-a, guvernera, spoljnog člana AC-a i šefa UR-a. Na tim sastancima razgovarano je o napretku aktivnosti unutrašnje revizije, sa posebnim naglaskom na proces praćenja primene preporuka.

UR je nastavio sa aktivnostima vezanim za adresiranje preporuka datih u okviru spoljnih procena, kao što su: Svetska banka, Evropska centralna banka, Međunarodni monetarni fond - Procena zaštitnih mera i USAID.

Da bi se adresirale ove preporuke, Odbor za unutrašnju reviziju i Odbor CBK-a odobrili su Priručnik za unutrašnju reviziju. Dok su standardni obrasci revizije ažurirani, oblik izveštaja o reviziji se promenio, akcioni planovi za adresiranje preporuka sadrže rokove za adresiranje preporuka itd. Sve ove aktivnosti preduzimaju se u cilju unapređenja i povećanja kvaliteta revizorskog rada, uvek zasnovanog na međunarodnim standardima za profesionalnu praksu unutrašnje revizije.

Uprkos činjenici da je 2020. bila prilično izazovna, kao rezultat pandemije Covid-19, UR je nastavila svoje aktivnosti oko kontinuiranog profesionalnog obrazovanja osoblja, kroz učešće u

nekoliko virtuelnih obuka i seminara.

Odeljenje za unutrašnju reviziju uključeno je u program za jačanje kapaciteta centralnih banaka na zapadnom Balkanu kako bi se integrisao u Evropski sistem centralnih banaka, u organizaciji Deutsche Bundesbank, a koji, u zavisnosti od situacije sa pandemijom, nastavlja sa sprovođenjem tokom 2021.

Takođe, da bi ispunio svoje dužnosti, UR je tokom 2020. godine održavao stalne kontakte sa spoljnim revizorima CBK-a.

7.2. Ljudski resursi

U skladu sa strateškim ciljevima Centralne banke Republike Kosovo i politikama upravljanja ljudskim resursima, CBK je kontinuirano bila usredsređena na sticanje i primenu najboljih praksi upravljanja ljudskim resursima primenjenih u sličnim institucijama.

Efikasno upravljanje ljudskim resursima pridaje posebnu važnost prilagođavanju regulatorne infrastrukture institucije najboljim standardima, a takođe pruža mogućnosti za razvoj i unapređenje za sve zaposlene, u cilju povećanja profesionalnosti, učinka i motivacije zaposlenih.

Na kraju 2020. godine, broj zaposlenih u Centralnoj banci Republike Kosovo iznosio je 226. Prosečna starost zaposlenih bila je 41 godinu. Zastupljenost polova na nivou stručnjaka i menadžera je uravnotežena. Odnos žena i muškaraca je 53,5 prema 46,5 procenata, dok je ovaj odnos na nivou uprave 41,4 do 58,6 procenata.

U opštoj strukturi Centralne banke Republike Kosovo 5 zaposlenih ili 2,2 procenta su sa doktoratom, 84 zaposlena ili 37,2 procenta sa postdiplomskim obrazovanjem, 111 zaposlenih ili 49,1 procenta sa fakultetskim obrazovanjem, 23 zaposlena ili 10,2 procenta sa srednjim obrazovanjem i 3 zaposlena ili 1,3 procenta sa osnovnim obrazovanjem (grafikon 100).

Centralna banka Republike Kosovo prepoznaje osoblje kao jedan od najvažnijih resursa i kontinuirano se angažuje u njihovoj podršci kako bi im pružila odgovarajuće znanje, veštine, stručnost i adekvatno profesionalno usavršavanje kako bi ispunili svoje dužnosti i odgovornosti prema najvišim standardima, i da ostvare svoj puni potencijal, stvarajući uslove za postdiplomske studije i učešće na konferencijama, obukama, kursevima, seminarima itd.

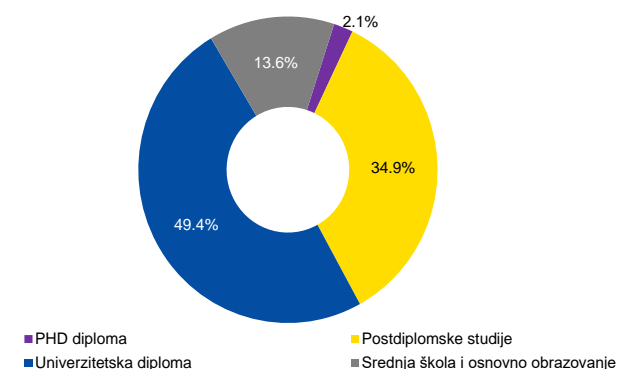
Od ukupnog broja zaposlenih, 65 zaposlenih ili njih 28,8 pohađalo je stručno osposobljavanje koje su uglavnom organizovali Evropska centralna banka, Međunarodni monetarni fond-MMF, Zajednički bečki institut - JVI, Deutsche Bundesbank, Holandska banka, Poljska Banka, Francuska Banke, Italijanska Banke, Češka Banka, Istanbulska škola centralnog bankarstva, Kosovsko udruženje banaka i „Centar izvrsnosti u finansijama - CEF“.

7.3. Pravne aktivnosti CBK-a

Tokom 2020. godine, Centralna banka je u skladu sa svojim ciljevima i zadacima nastavila usmeravati pravne aktivnosti ka poboljšanju i ažuriranju regulatornog okvira finansijskog sektora u skladu sa relevantnim zakonodavstvom Evropske unije i međunarodnim standardima.

Uzimajući u obzir nove okolnosti stvorene zbog pandemije virusa Covid-19, posebno tokom ove

Grafikon 100. Struktura prema obrazovanju

Izvor: CBK (2020)

godine, pravna aktivnost CBK-a bila je orijentisana na preduzimanje adekvatnih mera ublažavanja kako bi se prevazišli izazovi sa kojima se suočava, a sve ovo u cilju stabilnog finansijskog sektora, kao jednog od glavnih ciljeva CBK-a.

S tim u vezi, u smislu podzakonskih akata, donete su Smernice o restrukturisanju kredita zbog Covid-19, privremene suspenzije određenih odredbi finansijskih propisa, kao i niza drugih mera, a sve u cilju očuvanja finansijske stabilnosti. Pored gore pomenutih neophodnih regulatornih radnji, tela CBK koja donose odluke tokom ove godine nastavila su sa odobravanjem podzakonskih akata, koji su pre njihovog odobrenja bili predmet revizije sa pravnog stanovišta, kako bi kako bi se osiguralo poštovanje važećeg zakonskog okvira.

Što se tiče primarnog zakonodavstva CBK, nadležni organi su u postupku odobravanja sledećeg: nacrt zakona o mikrofinansijskim institucijama i nebankarskim finansijskim institucijama, nacrt zakona o bankama, kao i nacrt zakona o obaveznom osiguranju od automobilske odgovornosti. Svrha izmene / dopune ovih zakona je usklađivanje sa zakonodavstvom Evropske unije, kao i najboljom međunarodnom praksom i standardima, kako bi se postigli ciljevi CBK-a za održavanje i očuvanje finansijske stabilnosti i zaštita interesa osiguranika i depozitara.

Tokom ove godine, CBK je takođe posvećena postizanju sporazuma o saradnji sa domaćim i međunarodnim institucijama, kako bi efikasno izvršavala dužnosti u vezi sa pitanjima iz oblasti uzajamne nadležnosti relevantnih institucija. S tim u vezi, potpisani su sporazumi navedeni u nastavku:

- Sporazum o saradnji između Ministarstva finansija, Ministarstva unutrašnjih poslova, Centralne banke Republike Kosovo i Kosovskog zavoda za osiguranje radi pokrivanja obaveza premije graničnog osiguranja od strane Vlade Republike Kosovo za sve sunarodnike i strance koji podležu premiji graničnog osiguranja i dolaze na Kosovo za 2020. godinu;
- Memorandum o razumevanju između Centralne banke Republike Kosovo i Povereničkog fonda penzione štednje Kosova za razmenu podataka o bankovnim računima obveznika penzionog fonda u elektronskom obliku radi sprovođenja mera ekonomskog oporavka koje je vlada preduzela kao odgovor na pandemiju izazvao Covid-19;
- Memorandum o saradnji između Ministarstva obrazovanja i nauke i Centralne banke Republike Kosovo u cilju povećanja ekonomskog i finansijskog znanja učenika, mladih, šire javnosti i unapređenja saradnje u oblasti finansijskog obrazovanja;
- Memorandum o razumevanju između Finansijskog nadzornog organa Republike Albanije i Centralne banke Republike Kosovo o međusobnoj saradnji u okviru regulisanja i nadzora finansijskih tržišta;
- Ugovor o zajmu za makrofinansijsku pomoć koji su potpisali Centralna banka Republike Kosovo i Ministarstvo finansija sa Evropskom unijom.

Uopšteno, pravna aktivnost tokom ove godine bila je usmerena na dalji razvoj pravne infrastrukture koja je omogućila nastavak sigurnog i efikasnog funkcionisanja finansijskog sektora na Kosovu. Da bi osigurala finansijsku stabilnost kao primarni cilj CBK-a i njegovo sigurno i efikasno poslovanje, CBK ostaje posvećena preispitivanju i unapređivanju zakonodavnog okvira u skladu sa najnovijim dešavanjima u finansijskom sektoru.

7.4. Funkcija upravljanja rizikom

Upravljanje rizikom u Centralnoj banci Republike Kosovo usmereno je ka postizanju ciljeva CBK-a kako je predviđeno Zakonom.

Procesi upravljanja rizikom osmišljeni su da služe postizanju strateških ciljeva Centralne banke

pružajući pravovremene strukturisane i sveobuhvatne informacije o izloženosti riziku, što olakšava donošenje odluka.

U CBK, procesi upravljanja rizikom usredsređeni su na identifikaciju i procenu rizika, a praćeni su odgovorom na rizik i praćenjem njegovog nivoa u skladu sa važećim regulatornim okvirom. Ovi procesi su deo okvira za upravljanje rizicima.

Povremeno se podnosi izveštaj Izvršnom odboru CBK-a o sprovedenim aktivnostima koje su bile u službi upravljanja operativnim rizikom, unapređenju procesa upravljanja operativnim rizikom i proširenju opsega izvan ove vrste rizika.

Radilo se na razvoju i ažuriranju regulatornog okvira, na održavanju i daljem razvoju okvira za upravljanje rizicima i na integraciji upravljanja rizikom u sve funkcije CBK-a. Kako bi se zadovoljili zahtevi institucije, kao deo okvira za upravljanje rizicima, dalje su razvijeni i prilagođeni različiti instrumenti i modeli upravljanja rizikom.

Izrađene su smernice kako bi se vlasnicima rizika olakšali procesi identifikacije i procene rizika, a izrađeni su i članci o svesti o važnosti upravljanja rizikom i u cilju podizanja kulture rizika. Sve ovo zasnovano je na prihvatljivim standardima i najboljim praksama za upravljanje rizikom.

Za svaki izveštajni period baze podataka su dopunjene i ažurirane: ona o radnim procesima na nivou CBK-a, podržana potrebnim detaljima i registrom rizika kao vrlo kritična baza podataka za instituciju dinamičke prirode. Kako bi podržao registar rizika, razvijena je kontrolna knjiga koja sadrži sve kontrolne kategorije prema njihovoj funkciji i načinu na koji su dizajnirane. Ove kontrole, uspostavljene kao odgovor na identifikovane rizike u radnim procesima, procenjuju se na lestvici efikasnosti kako bi se osiguralo postizanje strateških ciljeva.

Da bi se olakšao postupak identifikacije rizika i sprovedila strukturirana procena rizika, razvijene su taksonomije kao koherentan i ujednačen skup definicija koje bolje pokrivaju kategorije i potkategorije operativnog rizika. Taksonomije pomažu u preciznom opisivanju rizika i davanju prioriteta aktivnostima upravljanja rizikom.

Procena ukupnog nivoa rizika zasniva se na mnogim komponentama koje su potom bile predmet procesa kvantitativne i kvalitativne analize kako bi se, što je preciznije moguće, utvrdio nivo rizika i preporučile radnje za njegovo upravljanje.

Katalog ključnih pokazatelja rizika razvijen je kao instrument koji omogućava prosuđivanje o toleranciji na operativni rizik pružajući signal menadžmentu u slučaju povećanja određenih rizika koji mogu uticati na postizanje strateških ciljeva institucije.

Proglašenjem pandemije i aktiviranjem Plana kontinuiteta poslovanja stvoreni su dodatni instrumenti za upravljanje operativnim rizikom za rad u vanrednim uslovima. Među glavnim instrumentima bili su dizajn posebnog skupa ključnih pokazatelja rizika putem kojih se pratio nivo rizika za kritične radne procese u CBK-u identifikovan u Planu kontinuiteta. Izveštavanje o skupu pokazatelja rađeno je u čestim vremenskim periodima kako bi se pratili trendovi za te pokazatelje tokom celog tog perioda.

Da bi se odgovorilo na nivo rizika, razvijeni su i prosleđeni akcioni planovi kroz koje se prate mere preduzete za upravljanje i ublažavanje rizika.

Što se tiče tretmana ostalih vrsta rizika, pored operativnog rizika, preduzete su i konkretne akcije koje su dovele do razvoja procesa i metodologija za upravljanje strateškim i finansijskim rizicima. U tu svrhu pokrenute su aktivnosti saradnje sa drugim centralnim bankama i na osnovu rezultata te saradnje, uspostaviće se zahtevi i strateški ciljevi CBK-a, okviri upravljanja za sve vrste rizika kojima je CBK izložena.

8. Spoljni odnosi i međunarodna saradnja

8.1. Međunarodni odnosi

Centralna banka Republike Kosovo intenzivno nastavlja da unapređuje međunarodnu saradnju u okviru svojih funkcija i odgovornosti, uprkos situaciji stvorenoj pandemijom, kako u našoj zemlji tako i širom sveta.

Tokom 2020. godine, CBK je nastavila saradnju sa međunarodnim finansijskim institucijama, kao što su: Međunarodni monetarni fond (MMF), Svetska banka (WB), Evropska centralna banka (ECB), Evropska bankarska uprava (EBA), Crans Montana Economic Forum u Švajcarskoj, Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID), Evropska komisija (EK), Deutsche Bundesbank, nemački savezni nadzorni organi, austrijski nadzorni organ, turska banka, Međunarodna finansijska korporacija (IFC), deo Svetske banke, Eurostat i druge institucije.

Lideri CBK-a na čelu sa Guvernerom održali su sastanke sa misijom MMF-a, koji su bili upoznati sa trenutnom situacijom u finansijskom sistemu Kosova, uopšte i bankarskom sistemu posebno, koji i dalje ostaje stabilan i raste.

Takođe, održan je sastanak sa kompanijom Checchi i Company Consulting, ugovaračem USAID-a, sa kojima su razgovarali o mogućnostima koje nudi arbitraža u rešavanju pravnih sporova, što bi pomoglo u daljem razvoju finansijskog sektora.

U međuvremenu, sa timom Svetske banke razgovarano je o Svetskom ekonomskom memorandumu, kao i o budućim perspektivama i izazovima vezanim za ekonomski razvoj zemlje.

Zahvaljujući bliskoj saradnji između CBK-a i MMF-a, Kosovo je obezbedilo finansijsku podršku u iznosu od 52 miliona evra, što je potvrđeno tokom virtuelnog sastanka Guvernera, Ministra Finansijske i Transfera, sa direktorom odeljenja za Evropu Međunarodnog monetarnog fonda.

Na ovom virtuelnom sastanku, uverio da će MMF podržati Kosovo da odgovori na izazove sa kojima će se suočiti ekonomija zemlje.

Takođe, zamenik guvernera za finansijski nadzor Centralne banke Republike Kosovo, i ministar finansija potpisali su sporazum sa komesarom za ekonomiju Evropske unije.

Ovim sporazumom Kosovo je dobilo zajam od 100 miliona evra za makrofinansijsku pomoć i ima za cilj da pomogne Kosovu u Planu ekonomskog oporavka i u primeni hitnih mera.

Potpisani sporazum dolazi nakon otvaranja mogućnosti ostvarivanja koristi od ove šeme Evropske unije za zemlje zapadnog Balkana.

Rad CBK-a i dobra saradnja sa Sjedinjenim Američkim Državama takođe se ogleda u izveštaju američkog Stejt departmenta o investicionoj klimi za 2020. godinu za Kosovo, koji je dao visoku ocenu finansijskog sistema zemlje.

Evropska unija je takođe prepoznala posvećenost i reforme koje je preuzela CBK i objavila u Izveštaju o zemlji za Evropsku komisiju za 2019. godinu.

U međuvremenu, Međunarodni monetarni fond procenio je akcije Centralne banke Republike Kosovo u vezi sa odlaganjem otplate kredita.

U završnoj izjavi Misije za procenu člana IV, MMF primećuje da su odluke CBK o odlaganju otplate kredita, a zatim i odluka o reprogramu zajmova do jedne godine, ublažile uticaj na zajmoprimce i banke.

Takođe, guverner Centralne banke Republike Kosovo, potpisao je Memorandum o razumevanju za regulisanje, licenciranje i nadzor tržišta sa izvršnim direktorom Uprave za finansijski nadzor

Republike Albanije.

Ovim Memorandumom CBK i AFSA uspostavljaju sistem međusobne saradnje i razmene informacija između strana, zasnovan na važnosti razvoja finansijskih tržišta obe zemlje, koji će se proširiti na tržišta osiguranja / reosiguranja, tržišta kapitala i druga finansijske aktivnosti banaka.

Guverner Centralne banke Republike Kosovo, održao je virtuelni sastanak sa predsednikom Međunarodnog arbitražnog suda (ICC) i direktorkom Arbitražne komisije za Evropu. Na virtuelnom sastanku koji je održan, guverner zatražio je podršku od institucije Međunarodnog arbitražnog suda u vezi sa pitanjem Zelene karte, mogućnosti uklanjanja prepreka međunarodnom transportu, internacionalizacije kosovskih preduzeća i podrške kosovskoj ekonomiji putem PKK-a u ICC-u.

Dobra saradnja CBK-a ostvarena je sa međunarodnim institucijama i ambasadama koje deluju na Kosovu.

8.2. Komunikacija i finansijsko obrazovanje

Tokom 2020. godine, Centralna banka Republike Kosovo je dalje poboljšala svoju transparentnost i svest javnosti o svom radu i povećala svoje aktivnosti na polju komunikacije, informisanja i finansijskog obrazovanja.

Javne informacije kroz sve kanale komunikacije uticale su na to da CBK, u nastavku, bude jedna od najtransparentnijih institucija, u širenju informacija o dostignućima i rezultatima aktivnosti u okviru svojih funkcija i odgovornosti.

U okviru Programa finansijskog obrazovanja, CBK je nastavila da sprovodi aktivnosti, priprema obrazovne materijale i projekte koji su usmereni na sve starosne grupe šire javnosti, kako bi uticali na povećanje ekonomskog i finansijskog znanja opšte javnosti.

U cilju snabdevanja učenika osnovnih škola osnovnim ekonomskim i finansijskim konceptima, Centralna banka Republike Kosovo i Ministarstvo obrazovanja i nauke potpisali su Memorandum o razumevanju kojim se institucionalizuje uključivanje kolekcije od 5 udžbenika finansijskog obrazovanja u školski program. Pripremu ovih knjiga podržalo je Odeljenje za Evropski fond za razvoj za jugoistočnu Evropu (EFSE). Udžbenike su pripremili relevantni stručnjaci iz ove oblasti, u skladu sa osnovnim planom i programom za osnovno obrazovanje na Kosovu. Kako bi se obuhvatila sva deca, udžbenici su pripremljeni na albanskom, srpskom, turskom i romskom jeziku. Objavljena je i verzija audio tekstova.

U okviru već tradicionalnih aktivnosti finansijskog obrazovanja, Centralna banka Republike Kosovo obeležava Svetski dan štednje putem virtuelnih aktivnosti koje su uglavnom posvećene učenicima osnovnih škola. Kroz takmičenje smo pozvali učenike VI-IX razreda osnovnih škola na Kosovu da učestvuju u takmičenju za izbor najboljeg eseja o štednji i finansijama. Moto obeležavanja ovog dana bio je "Uz male uštede za velike svrhe".

Tokom ove godine CBK je povećala broj obrazovnih materijala objavljenih na platformi za finansijsko obrazovanje na sva tri jezika. Neki od ovih materijala su: Zbirka (5 knjiga) knjiga o finansijskom obrazovanju za razrede od 1 do 5 osnovne škole, podržana od strane Evropskog razvojnog fonda za jugoistočnu Evropu (EFSE); Knjige u audio i animacionom formatu (5 video zapisa) - podržava EFSE; Video animacija "Korišćenje bankovnih kartica"; Informativni letak "Štedite novac dok se snovi ne ostvare" koji podržava EFSE; Informativni letak "Šta moramo znati pre dobijanja kredita", koji podržava EFSE; Letak sa informacijama "Vodite li svoj novcem ili novac vodi vas", koji podržava EFSE; Informativna brošura "Međunarodni transferi novca - osnovni koncepti", podržana od strane Svetske banke; Informativna brošura "Finansijske usluge i proizvodi", podržana od strane Svetske banke; Brošura "Finansije mladih"; Dečija audio knjiga

"Učenje veverica"; Knjiga sa pobjedničkim radovima na konkursu "Štednja za bolju budućnost".

CBK takođe nastavlja sa dodelom tradicionalne nagrade „Mladi ekonomista“, koja se dodeljuje u cilju promocije istraživanja među mladim ekonomistima na Kosovu. Ove godine tema koja je morala biti razrađena u takmičarskim radovima bila je "Kosovska ekonomija tokom pandemije, uticaj COVID-19 na lokalnu i međunarodnu ekonomiju".

Uprkos merama štednje koje su preduzete kako bi se sprečilo širenje virusa, CBK je tokom 2020. godine bila fokusirana na informisanje javnosti u realnom vremenu, organizovanje konferencija za štampu, učestvovanje u emisijama i vođenje intervjua. Takođe, nastavljena je saradnja sa Bankom za međunarodna poravnanja u kojoj su objavljeni govori guvernera. Takođe su svi govori bili titlovani i objavljeni na službenom kanalu CBK-a na YouTube-u. Takođe, kako bi bila što bliža informacijama, CBK je nastavila sa objavljivanjem knjige "Bilten aktivnosti CBK-a", koja sadrži informacije o svim aktivnostima sprovedenim u roku od godinu dana. Ova knjiga, koja obeležava treću godinu izdanja, izlazi svakih šest meseci.

U kontekstu informacija, CBK je informisala građane putem: objavljivanja brojnih materijala, putem svojih zvaničnih platformi, zvanične veb stranice, Facebook-a, YouTube-a i obrazovne platforme. Komunikacija s javnošću nastavljena je kroz odgovore na pitanja novinara; odgovori na pitanja građana; učestvovanje u TV emisijama i debatama, radio predstavljanja; organizacija konferencija za štampu itd.

CBK objavljuje sve događaje u vezi sa svojim aktivnostima, zakonodavstvom i merama preduzetim u okviru svog mandata na svojoj veb stranici www.bqk-kos.org. Veb stranica takođe sadrži publikacije, izveštaje i stalno ažurirane podatke o razvoju finansijskog sektora.

8.3. Tehnička pomoć

CBK je nastavila da saraduje sa međunarodnim finansijskim institucijama, kao i sa centralnim bankama i regulatornim agencijama, kako na regionalnom, tako i na međunarodnom nivou. Uglavnom tokom 2020. godine ostvarena je saradnja u novim okolnostima kao rezultat pandemije sa međunarodnim institucijama kao što su: MMF, WB, ECB, Američko ministarstvo finansija, EBRD, EFSE, SECO, itd.

Međunarodni monetarni fond (MMF)

U okviru stalne podrške iz MMF-a, CBK je tokom 2020. godine dobila tehničku pomoć za sledeće projekte:

- Procena zaštitnih mera (Safeguard assesment), koja je obuhvatila oblasti i funkcije CBK-a, kao što su: spoljna revizija, interna revizija, zakonski okvir, finansijsko izveštavanje i interne kontrole.
- Revidiranje investicione politike CBK-a, uključujući: investicije u vreme krize, alokaciju i diversifikaciju investicija, procenu performansa portfelja CBK-a tokom prethodnih godina, procenu tehničkih i operacionalnih kapaciteta, procenu upravljanja rizikom itd.
- Obuku za sprovođenje zahteva SNRF 9, tehnička pomoć koja je obuhvatila sledeće oblasti: upravljanje kreditnim rizikom i okviri kontrole, procena modela kreditnog rizika, procena adekvatnosti očekivanih kreditnih gubitaka itd.

Svetska banka (WB)

U okviru saradnje i podrške Svetske banke, tokom 2019. godine nastavljena je podrška u projektima, kao što su: zajednički program finansiran u okviru programa koji finansira SECO za

doznake i isplate - RPP.

Ovaj program nastavljen je s ciljem:

- Studija o proceni troškova za plaćanja male vrednosti za pružaoce platnih usluga (CBK, banke, NBFi za plaćanja) i korisnike platnih usluga (vladine institucije, preduzeća, potrošači);
- Pripreme nacрта nacionalne strategije za plaćanja male vrednosti;
- Jačanja okvira za nadzor platnih sistema.
- Greenback projekat, za koji CBK podržavaju Svetska banka i Švajcarski državni sekretarijat za ekonomska pitanja (SECO), projekt je koji ima za cilj povećati efikasnost upotrebe doznaka putem inovativnog pristupa i uticati na uspostavljanje informacija o migrantima kroz aktivnosti finansijskog obrazovanja.

Programi koje finansira EU

Tokom 2019. CBK je, kroz programe donatorske pomoći, Velikog vojvodstva Luksemburga i Kraljevine Norveške, postala korisnik projekata koji podržavaju Vladu Republike Kosovo u ispunjavanju zahteva Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SPP) između Evropske Unije (EU) i Kosova. U tu svrhu uspostavljen je Mehanizam za razvoj ljudskih kapaciteta (HCDF) koji podržava sprovođenje SSP-a. Tom prilikom, CBK je takođe potpisala pismo o namerama, koje služi kao pravni osnov za sprovođenje aktivnosti na razvoju kapaciteta koje će biti od koristi Centralnoj banci Republike Kosovo (CBK) i drugim imenovanim agencijama, u skladu sa relevantnim planova sprovođenja. Projekt finansiraju vlada Luksemburga u iznosu od 1,685 miliona evra i Norveška u iznosu od 1,466 miliona evra, a oba pokrivaju različita poglavlja ACQUIS-a, dok je CBK deo finansiranja Vlade Norveške. Značajan broj obuka koji je planirano da se održe tokom 2020. godine produžen je na 2021. godinu (zbog pandemije), a očekuje se da će 2021. godine sve obuke biti završene prema planu programa podrške.

Od 2019. godine, CBK je strana sporazuma sa Evropskim sistemom centralnih banaka „Programom jačanja kapaciteta centralnih banaka na zapadnom Balkanu u cilju integracije u Evropski sistem centralnih banaka“ (Program izgradnje kapaciteta Centralne banke na zapadnom Balkanu usmeren na integraciju u Evropski sistem centralnih banaka)", koja uključuje specijalizovanu obuku osoblja, profesionalne radionice na visokom nivou, programe stručne prakse osoblja i bilateralne mere saradnje sa centralnim bankama zemalja EU. Takav se program nastavio u prvim mesecima 2020. godine, ali zbog okolnosti stvorenih Covid-19, obuke osoblja, radionice i prakse obustavljene su u martu 2020. godine, dok su mere bilateralne saradnje obrađivane online. Očekuje se da će ovaj program saradnje, sa eventualnim neophodnim promenama u okolnostima stvorenim od strane Covid-19, biti završen do kraja 2021. godine.

CBK je takođe bio uključen u dva IPA projekta ove godine, među mnogim drugim institucijama, kao što su Finansijska obaveštajna jedinica, Kosovska policija, Ministarstvo finansija, Carina Kosova, Poreska uprava Kosova, itd.:

- "Projekat protiv ekonomskog kriminala (PECK II)", finansiran od strane Saveta Evrope i Kancelarije Evropske unije, i
- Program jačanja kapaciteta Centralne banke na zapadnom Balkanu u cilju integracije u Evropski sistem centralnih banaka (Bilateralna mera između Centralne banke Republike Kosovo i Bugarske narodne banke).

EFSE & Finansije i kretanje

- Projekat pripreme kompleta knjiga - za koji je CBK podržala Finance in Motion (EFSE) Kancelarija na Kosovu. Kroz ovaj projekat pripremljen je set od 5 knjiga za učenike osnovnih škola na Kosovu, na albanskom jeziku, za prvi do peti razred. Projekat će se nastaviti 2021. godine, gde će se završiti štampanje i distribucija knjiga širom Kosova, takođe na jezicima drugih zajednica na Kosovu.
- Projekat za izgradnju platforme za upoređivanje kamatnih stopa - za koji je CBK podržala Finance in Motion (EFSE) Kancelarija na Kosovu, projekat je koji ima za cilj da doprinese transparentnosti tržišta finansijskog sektora na Kosovu o efikasnim kamatnim stopama i cene finansijskih proizvoda i usluga kako bi klijenti finansijskog sektora mogli donositi informisane i odgovorne odluke za upotrebu finansijskih proizvoda i usluga.

8.4. Evropska integracija

U cilju ostvarivanja perspektive zemlje za članstvo u Evropskoj uniji (EU), Centralna banka Republike Kosovo nastavila je i ove godine da ispunjava svoje obaveze u okviru procesa evropskih integracija. Nadgledanje ključnih zakonskih dešavanja i nadzornih praksi, odnosno usklađivanje zakonodavstva CBK sa pravnom tekovinom EU, kao i nedavni makroekonomski razvoj neprekidno se izveštavaju kroz izveštavajuće dokumente, kao i sastanci sa lokalnim i međunarodnim akterima uključenim u proces evropskih integracija Kosova.

Centralna banka Republike Kosovo tokom 2020. godine saradivala je sa relevantnim institucijama pružajući kontinuiranu podršku za unapređenje procesa evropskih integracija u Republici Kosovo. Važnu ulogu u ovoj oblasti ima saradnja sa Kancelarijom premijera Kosova (KP), koja je glavni koordinator procesa evropskih integracija u Republici Kosovo. CBK je takođe saradivao sa drugim ministarstvima i institucijama koje deluju na Kosovu, kao što su: Ministarstvo spoljnih poslova, Ministarstvo finansija, Ministarstvo trgovine i industrije i Kancelarija EU u Prištini. Tokom 2020. godine, CBK je nastavila redovno izveštavanje kako bi donela zaključke unutar struktura za stabilizaciju i pridruživanje. CBK je izveštavala o sastanku Saveta za stabilizaciju i pridruživanje, izveštavajući o inputima koje je zatražila Vlada Republike Kosovo. Ovi inputi su deo zvaničnog stava (Dokument o stavu), koji predstavlja napredak i dostignuća u određenim oblastima (uključujući finansijski sektor).

Tokom 2020. godine, CBK je takođe izveštavala u okviru Pododbora za unutrašnje tržište i zaštitu potrošača, kao i Pododbora za ekonomiju, finansijska pitanja i statistiku.

Pored zajedničkih struktura sa Evropskom komisijom, CBK je redovno izveštavala u okviru Nacionalnog plana za sprovođenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (NPSSSP). U tom kontekstu, CBK je izvestila o sastavnim poglavljima NPSSSP-a, koja imaju za cilj sprovođenje reformi koje zahteva Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP): poglavlje o slobodnom kretanju kapitala i poglavlje o finansijskim uslugama. Prema SSP-u postoje obaveze za Centralnu banku Kosova (CBK) u oblasti finansijskih usluga, kao što su:

- pravo na odlučivanje i sloboda pružanja bankarskih usluga;
- sloboda pružanja osiguranja i drugih usluga u finansijskom polju, i
- usklađivanje i primena zakonskog i regulatornog okvira sa zakonodavstvom Evropske unije, Statutom Evropske centralne banke i Evropskim sistemom centralnih banaka.

Ostali zahtevi iz SSP-a, pored gore pomenutih, uključuju slobodno kretanje kapitala:

- Pravila za prekogranično plaćanje i izvršenje naloga za prenos koji se odnose na hartije od vrednosti. Obaveze koje nastaju u vezi sa bilo kojim plaćanjem ili prenosom na platni bilans /

tekući račun između EU i Kosova; i

- Slobodno kretanje kapitala vezano za trgovinske transakcije između Kosova i EU;

Poglavlje o finansijskim uslugama preciznije pokriva pitanja kao što su:

- U oblasti banaka i finansijskih konglomerata: (ovlašćenja, funkcionisanje i pažljiv nadzor kreditnih institucija, zahtevi za izračunavanje kapitala kreditnih institucija i investicionih društava, međunarodni standardi Bazel III);
- U oblasti osiguranja od zaposlenja i penzija: Evropske direktive koje utvrđuju pravila o odobravanju, radu i nadzoru životnog i neživotnog osiguranja i poslovnog reosiguranja;
- U oblasti tržišta hartija od vrednosti i investicionih usluga: Direktiva 2004/39/EZ o tržištima finansijskih instrumenata (MiFID).

U oblasti evropskih integracija, na sastancima sa Evropskom komisijom, CBK je redovno izveštavala o ključnim događajima u gore pomenutim oblastima. Ostala poglavlja u kojima CBK neprekidno daje svoj doprinos su sledeća:

- Poglavlje o pravu na osnivanje preduzeća i slobodi pružanja usluga,
- Poglavlje o ekonomskoj i monetarnoj politici, Poglavlje o statistici, Poglavlje o slobodi, sigurnosti i pravdi (član 89. pranje novca i finansiranje terorizma), kao i Poglavlje o finansijskoj kontroli.

CBK je pripremila inpute za izveštaj Evropske komisije (EK), a inputi koje zahteva EK pruženi su u skladu sa rokovima. Inputi su jedinstveni format izveštavanja za sve zemlje kandidate i potencijalne kandidate, pokrivajući specifična kretanja tokom godine. O glavnim pravnim događanjima izveštava se putem upitnika koji je izradila Evropska komisija o svim područjima političkih i pravnih tekovina EU.

CBK je korisnička institucija u okviru programa donatorske pomoći Velikog vojvodstva Luksemburg i Kraljevine Norveške, koja podržava napore Vlade Republike Kosovo i njenih institucija da ispuni zahteve Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) između Evropske unije (EU) i Kosova. U tu svrhu uspostavljen je Mehanizam za izgradnju ljudskih kapaciteta (HCDF) koji podržava sprovođenje SSP-a. Krajem 2020. godine pripremljen je konsolidovani nacrt NPSSSP-a, u kojem je CBK napravila sažetak primarnog zakonodavstva i podzakonskih akata za koje se očekuje da će biti usvojeni tokom 2021. godine.

Zakonodavni predlozi proizlaze iz zahteva za sastanke sa članovima Evropske komisije. Na osnovu toga, nacrt NPSSSP-a sadrži primarno i sekundarno zakonodavstvo kojim se prenose direktive ili sadrže konkretni predlozi Evropske komisije. CBK ostaje posvećen obradi nalaza Izveštaja o zemlji (ranije izveštaja o napretku), što je rezultiralo značajnim brojem nalaza iz Izveštaja EK za 2020. godinu, koji su obrađeni kako bi se primenili tokom 2021. Izveštaji EK o zemljama pozitivno smatraju doprinos Centralne banke Republike Kosovo u smislu konsolidacije makroekonomske stabilnosti, održavanja finansijske stabilnosti, poboljšanja nadzornih praksi i poboljšanja platnog sistema u Republici Kosovo. CBK ostaje dalje posvećena sprovođenju prioritarnih strukturnih reformi koje će dalje doprinositi postizanju standarda traženih od Evropske unije.

CBK nastavlja da igra važnu ulogu doprinoseći sprovođenju Agende evropskih integracija Republike Kosovo.

9. Finansijski izveštaji

Ova stranica je namerno ostavljena prazna

Centralna banka Republike Kosovo

Finansijski izveštaji

na dan i za godinu koja se završila 31. decembra 2020

uz Izveštaj nezavisnog revizora

Sadržaj	Strana
Izveštaj nezavisnog revizora	1-2
Izveštaj o finansijskoj poziciji	3
Izveštaj o sveobuhvatnoj dobiti	4
Izveštaj o promenama u kapitalu	5
Izveštaj o novčanim tokovima	6
Napomene uz finansijske izveštaje	7 - 48

Izveštaj nezavisnog revizora

Grant Thornton LLC
Rexhep Mala 18
10000 Pristina
Kosovo
T +383 (0)38 247 801
F +383 (0)38 247 802
E Contact@ks.gt.com
VAT No. 330086000

Za Odbor Centralne Banke Republike Kosovo

Mišljenje

Obavili smo reviziju priloženih finansijskih izveštaja Centralne Banke Republike Kosovo (u daljem tekstu "Centralna banka"), koji obuhvataju izveštaj o finansijskoj poziciji na dan 31. decembar 2020. godine i izveštaj o sveobuhvatnoj dobiti, izveštaj o promenama na kapitalu i izveštaj o novčanim tokovima za godinu koja se završava na navedeni datum, kao i pregled značajnih računovodstvenih politika i napomena uz finansijske izveštaje.

Prema našem mišljenju, priloženi finansijski izveštaji fer prikazuju, u svim materijalnim značajnim aspektima, finansijski položaj Centralne banke na dan 31. decembar 2020. godine, rezultate njenog poslovanja i novčane tokove za godinu koja se završava na navedeni datum, u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja ("MSFI").

Osnova za mišljenje

Obavili smo reviziju u skladu sa Međunarodnim revizijskim standardima (MRS). Naše odgovornosti, u skladu sa navedenim standardima su opisane u ovom izveštaju u odjeljku o revizorskim odgovornostima za reviziju finansijskih izveštaja. Mi smo nezavisni od Centralne banke u skladu sa Kodeksom etike za profesionalne računovođe Odbora za međunarodne standarde etike za računovođe (IESBA Kodeksom) kao i u skladu sa etičkim zahtjevima koji su relevantni za našu reviziju finansijskih izveštaja Centralne banke u Kosovo i ispunili smo naše ostale etičke odgovornosti u skladu sa tim zahtjevima. Vjerujemo da su revizijski dokazi koje smo dobili dovoljni i primjereni da osiguraju osnovu za naše mišljenje.

Odgovornosti rukovodstva i onih koji su zaduženi za upravljanje za finansijske izveštaje

Rukovodstvo je odgovorno za sastavljanje i fer prezentaciju finansijskih izveštaja u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja i za one interne kontrole za koje rukovodstvo odredi da su potrebne za omogućavanje sastavljanja finansijskih izveštaja, a koji su bez značajnog pogrešnog prikaza usljed prevare ili greške.

U sastavljanju finansijskih izveštaja, rukovodstvo je odgovorno za procjenjivanje sposobnosti Centralne banke da nastavi s poslovanjem po vremenski neograničenom poslovanju i objavljivanje, ako je primjenjivo, pitanja povezanih s vremenski neograničenim poslovanjem i korištenjem računovodstvene osnove utemeljene na vremenskoj neograničenosti poslovanja.

Lica zadužena za upravljanje Centralne Banke Republike Kosovo su odgovorna za nadzor procesa finansijskog izveštavanja Centralne banke.

Odgovornosti revizora za reviziju finansijskih izveštaja

Naši ciljevi su steći razumno uvjerenje o tome jesu li finansijski izveštaji kao cjelina bez značajnog pogrešnog prikaza usljed prevare ili greške i izdati revizorski izveštaj koji uključuje naše mišljenje. Razumno uvjerenje je viši nivo uvjerenja, ali nije garancija da će revizija obavljena u skladu s MRS uvijek otkriti značajno pogrešno prikazivanje kada ono postoji. Pogrešni prikazi mogu nastati usljed prevare ili greške i smatraju se značajnim ako se razumno može očekivati da, pojedinačno ili u zbiru, utiču na ekonomske odluke korisnika donijete na osnovu tih finansijskih izveštaja.

Kao sastavni dio revizije, u skladu sa MRS, stvaramo profesionalno prosuđivanje i odražavamo profesionalni skepticizam tokom revizije. Mi takođe:

- Prepoznamo i procjenjujemo rizike značajnog pogrešnog prikaza finansijskih izveštaja, zbog prevare ili greške, oblikujemo i obavljamo revizijske postupke kao reakciju na te rizike i pribavljamo revizijske dokaze koji su dostatni i primjereni da osiguraju osnovu za naše mišljenje. Rizik neotkrivanja značajnog pogrešnog prikaza nastalog usljed prevare je veći od rizika nastalog usljed greške, jer prevara može uključiti tajne sporazume, krivotvorenje, namjerno ispuštanje, pogrešno prikazivanje ili zaobilaženje internih kontrola.
- Stičemo razumijevanje internih kontrola relevantnih za reviziju kako bismo oblikovali revizijske postupke koji su primjereni u datim okolnostima, ali ne i za svrhu izražavanja mišljenja o učinkovitosti internih kontrola Centralne banke.
- Ocjenjujemo primjerenost korištenih računovodstvenih politika, razumnost računovodstvenih procjena i povezanih objava koje je stvorilo rukovodstvo.
- Zaključujemo o primjerenosti korištenja računovodstvene osnove utemeljene na vremenskoj neograničenosti poslovanja koju koristi rukovodstvo i, temeljno na pribavljenim revizijskim dokazima, zaključujemo o tome postoji li značajna neizvjesnost u vezi s događajima ili okolnostima koji mogu stvarati značajnu sumnju u sposobnost Centralne banke da nastavi s poslovanjem po vremenski neograničenom poslovanju. Ako zaključimo da postoji značajna neizvjesnost, od nas se zahtijeva da skrenemo pažnju u našem revizorskom izveštaju na povezane objave u finansijskim izveštajima ili, ako takve objave nisu odgovarajuće, da modifikujemo naše mišljenje. Naši zaključci se temelje na revizijskim dokazima pribavljenim sve do datuma našeg revizorskog izveštaja. Međutim, budući događaji ili uslovi mogu uzrokovati da Centralna banka prekine s nastavljanjem poslovanja po vremenski neograničenom poslovanju.
- Ocjenjujemo ukupnu prezentaciju, strukturu i sadržaj finansijskih izveštaja, uključujući i objave, kao i odražavaju li finansijski izveštaji, osnovne transakcije i događaje na način kojim se postiže fer prezentacija.

Ostvarili smo komunikaciju sa licima zaduženim za upravljanje Centralne Banke Republike Kosovo u vezi sa, između ostalog, planiranim obimom i vremenom obavljanja revizije i značajnih rezultata revizije, uključujući bilo koje značajne nedostatke interne kontrole koje smo identifikovali tokom naše revizije.

Grant Thornton LLC
Prishtina

Suzana Stavrikj
Pravni revizor

6 maj 2021. godine

Centralna banka Republike Kosovo

Izveštaj o finansijskoj poziciji

Na dan 31. decembra 2020.

<i>U hiljadama evra</i>	<i>Napomena</i>	2020	2019
Aktiva			
Gotovina	7	308,090	302,166
Tekući računi kod nerezidentnih banaka	8	313,343	108,863
Hartije od vrednosti (trezorski zapisi i obveznice)	9	587,794	576,616
Depozitni računi kod nerezidentnih banaka	10	58,324	248,864
Sredstva povezana sa MMF-om	11	268,199	298,345
Nekretnine i oprema	12	4,888	4,967
Nematerijalna sredstva	13	1,700	1,945
Ostala sredstva	14	1,883	1,700
Ukupna aktiva		1,544,221	1,543,466
Pasiva			
Obaveze prema komercijalnih domaćih banaka	15	566,426	414,942
Obaveze u odnosu na račune povezane sa MMF-om	16	269,138	297,236
Obaveze prema vladinih institucija	17	508,446	719,819
Obaveze prema javnih i komercijalnih preduzećima	18	138,661	52,167
Zaduživanje	19	2,154	2,266
Ostala pasiva	20	2,539	1,778
Ukupna pasiva		1,487,364	1,488,208
Kapital i rezerve			
Odobreni kapital	21	30,000	30,000
Rezervni fond	21a	23,903	22,622
Revalorizaciona rezerva	21a, 29	792	527
Zadržana zarada		2,162	2,109
Ukupni kapital i rezerve		56,857	55,258
Ukupna pasiva, kapital i rezerve		1,544,221	1,543,466

Ove finansijske izveštaje pripremio je i izdao Izvršni odbor Centralne banke Republike Kosovo 5. maja 2021. godine i u njegovo ime potpisali su ih¹:

Fehmi Mehmeti
Guverner

Faton Ahmetaj
Direktor za planiranje i finansijsko
izveštavanje

Priložene napomene 1 do 33 sastavni su deo ovih finansijskih izveštaja

¹ Pozivajući se na Zakon o CBK br. 03 / L209, odobravanje finansijskih izveštaja prema članu 59, stav 2.1 dotičnog zakona je u toku i biće realizovano nakon završetka kvoruma za donošenje odluka u Odboru CBK..

Centralna banka Republike Kosovo

Izveštaj o sveobuhvatnoj dobiti

Na dan 31. decembra 2020.

<i>U hiljadama EUR</i>	<i>Napomena</i>	2020	2019
Prihodi od kamata			
Prihodi od kamata		3,829	3,529
Rashodi od kamata		(965)	(1,599)
Neto prihod od kamata	22	2,864	1,930
Prihod od naknada i provizija			
Prihod od naknada i provizija		2,719	2,798
Troškovi naknada i provizija		(387)	(576)
Neto prihod od provizija i naknada	23	2,332	2,222
Prihod od regulatornih i ostalih poslovnih aktivnosti			
Prihod od regulatorne aktivnosti	24	5,382	4,956
Prihod od grantova	20, 25	119	120
Ostali poslovni prihodi	26	11	8
Neto dobitak / gubitak od razmene valute	29	(663)	248
Operativni prihod		10,045	9,484
Operativni troškovi			
Troškovi osoblja	27	(4,833)	(4,989)
Amortizacija	12,13	(1,040)	(1,041)
Opšti i administrativni troškovi	28	(1,346)	(1,451)
Ooperativni troškovi		(7,219)	(7,481)
Finansijski rezultat pre rezervi za očekivane kreditne gubitke		2,826	2,003
Rezerve za očekivane kreditne gubitke, neto povećanje / (smanjenje)	4	(664)	106
Godišnja dobit		2,162	2,109
Ostali sveobuhvatni dobit		-	-
Ukupni sveobuhvatni dobit za godinu		2,162	2,109

Priložene napomene 1 do 33 sastavni su deo ovih finansijskih izveštaja

Centralna banka Kosova

Izveštaj o promenama u kapitalu

Za godinu koja se završila dan 31. decembra 2020.

	Kapital	Rezervni i fond	Revalorizac ione rezerve	Zadržane zarade	Ukupno
<i>U hiljadama EUR</i>					
Bilans na dan 1. januara 2019	30,000	21,215	-	1,934	53,149
Transfer u rezervni fond	-	1,407	527	(1,934)	-
Ukupne transakcije propisane zakonom	-	1,407	527	-	-
Dobit za godinu	-	-	-	2,109	2,109
Ostali sveobuhvatni dobit	-	-	-	-	-
Ukupni sveobuhvatni dobit za godinu	-	-	-	2,109	2,109
Bilans na dan 31. decembra 2019	30,000	22,622	527	2,109	55,258
Bilans na dan 1. januara 2020. (kako je navedeno)	30,000	22,622	527	2,109	55,258
Prilagođavanje za dugoročna primanja zaposlenih i za dobit od razmene valute (EUR / SDR) za kreditiranje Svetske banke	-	(580)	17	-	(563)
Bilans na dan 1. januara 2020. (prepravljeno)	30,000	22,042	544	2,109	54,695
Transfer u rezervni fond	-	1,861	248	(2,109)	-
Ukupne transakcije propisane zakonom	-	1,861	248	(2,109)	-
Dobit za godinu	-	-	-	2,162	2,162
Ostali sveobuhvatni dobit	-	-	-	-	-
Ukupni sveobuhvatni dobit za godinu	-	-	-	2,162	2,162
Bilans na dan 31. decembra 2020	30,000	23,903	792	2,162	56,857

Prateće napomene 1 do 33 sastavni su deo ovih finansijskih izveštaja

Centralna banka Kosova

Izveštaj o promenama u kapitalu

Za godinu koja se završila dan 31. decembra 2020.

<i>U hiljadama evra</i>	<i>Napomena</i>	2020	2019
Novčani tokovi iz operativnih aktivnosti			
Dobit za godinu		2,162	2,109
<i>Prilagođavanja za:</i>			
Deprecijacija	12	628	645
Amortizacija	13	412	396
Prihod od granta	25	(119)	(120)
Rezerve za očekivane kreditne gubitke		664	(106)
Prihodi od kamata	22	(3,829)	(3,529)
Rashodi od kamata	22	965	1,599
		883	994
Promene u trezorskim zapisima		(11,435)	180,657
Promene na depozitnim računima kod nerezidentnih banaka		190,000	(65,000)
Promene aktive povezane sa MMF-om		29,854	27,520
Promene u ostaloj aktivi		(184)	(289)
Promene depozita komercijalnih banaka		151,484	
Promene računa povezanih sa MMF-om		(27,800)	71,548
Promene depozitavladinih institucija		(211,373)	(24,434)
Promene u depozita javnih i komercijalnih institucija		86,495	(43,082)
Povećanje / (smanjenje) zaduživanja		(95)	(58,696)
Promene ostale pasive		279	80
		208,108	89,298
Primljena kamata		3,932	4,814
Plaćena kamata		(1,263)	(1,783)
Neto novac ostvaren iz / (korišćen u) operativnim aktivnostima		210,777	92,329
Novčani tokovi od investicionih aktivnosti			
Kupovina opreme	12	(549)	(596)
Kupovina nematerijalne imovine	13	(167)	(551)
Neto novac koji se koristi u investicionim aktivnostima		(716)	(1,147)
Novčani tokovi od finansiranja			
Prihod od granta		20	21
Neto novac ostvaren finansijskim aktivnostima		20	21
Neto povećanje / (smanjenje) gotovine i gotovinskih ekvivalenata		210,081	91,202
Novac i novčani ekvivalenti na dan 1. januara		420,109	328,907
Novac i novčani ekvivalenti na dan 31. decembra	30	630,190	420,109

Priložene napomene 1 do 33 sastavni su deo ovih finansijskih izveštaja

Centralna banka Kosova

Izveštaj o promenama u kapitalu

Za godinu koja se završila dan 31. decembra 2020.

1. Subjekt koji izveštajem

Centralna banka Republike Kosovo (u daljem tekstu „CBK“ ili „Centralna banka“), naslednik Centralne bankarske vlasti Kosova, je nezavisno pravno lice sa punim ovlašćenjima kao pravno lice prema zakonu koji se primenjuje u Republici Kosovo. CBK je zasebno javno telo koje ima ovlašćenje da izdaje dozvole, nadgleda i reguliše finansijske institucije u Republici Kosovo. Banka posluje u skladu sa Zakonom br. 03 / L-209 o Centralnoj banci Republike Kosovo (u daljem tekstu: Zakon o CBK). Prema ovom zakonu, glavni ciljevi CBK su:

- podsticati i održavati stabilan finansijski sistem, uključujući siguran, zdrav i efikasan sistem plaćanja.
- doprineti postizanju i održavanju stabilnosti domaćih cena.
- podržati opštu ekonomsku politiku vlade.

Kao što je opisano u zakonu, CBK mora da deluje u skladu sa načelima otvorenog tržišta sa slobodnom konkurencijom, favorizujući efikasnu alokaciju resursa.

CBK posluje iz svojih kancelarija lociranih u Prištini. Registrovana adresa kancelarije CBK je sledeća:

Ul. Garibaldi, br. 33

Priština, Kosovo.

Odbor, izvršni odbor i guverner Centralne banke

Organi CBK-a koji donose odluke su Odbor Centralne banke, Izvršni odbor i Guverner. U skladu sa članom 34. stav 2., kao i privremenom odredbom člana 79. stav 2. Zakona o CBK, Odbor Centralne banke sastoji se od guvernera i četiri² neizvršna člana i zadužen je za nadzor nad sprovođenjem politike i nadzor administracije i poslovanja CBK.

Na dan 31. decembra 2020. godine, Odbor Centralne banke sastojao se od sledećih članova:

- Flamur Mrasori – Predsednik odbora (neizvršni)
- Fehmi Mehmeti – Guverner

Dok se 31. decembra 2019. godine Odbor Centralne banke sastojao od sledećih članova:

- Flamur Mrasori – Predsednik odbora (neizvršni)
- Fehmi Mehmeti – Guverner
- Behxhet Brajshori – Član (neizvršni)
- Nuhi Ahmeti – Član (neizvršni)

U junu 2020. godine, mandat dva člana Odbora CBK je istekao i CBK je u procesu popunjavanja upražnjenih mesta koja su stvorena nakon toga.

Izvršni odbor na dan 31. decembra 2020. i 31. decembra 2019. godine sastoji se od guvernera, koji je predsedavajući, i dva zamenika guvernera i zadužen je za primenu politika i operacija CBK-a. Nije bilo pokreta funkcija i službenika koji čine Izvršni odbor tokom 2020. i 2019. godine.

² Od 31. decembra 2020., tri mesta neizvršnih članova su upražnjena.

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine

(u hiljadama EUR, osim ako nije drugačije naznačeno)

2. Osnova pripreme (nastavak)

a) Izjava o usklađenosti

Finansijski izveštaji pripremljeni su u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja (MSFI).

b) Osnova merenja

Finansijski izveštaji pripremljeni su na osnovu merenja utvrđenih MSFI-jem za svaku aktivu, pasivu, prihod i rashod. Osnove za merenje detaljnije su otkrivene u računovodstvenim politikama u Napomeni 3 u nastavku.

c) Funkcionalna valuta i valuta prezentacije

Ovi finansijski izveštaji su predstavljani u evrima („EUR“), koji su funkcionalna valuta CBK, osim ako nije drugačije navedeno. Ako nije drugačije navedeno, predstavljani finansijski podaci zaokruženi su na najbližu hiljadu.

d) Upotreba procena

Priprema finansijskih izveštaja zahteva od uprave da donosi procene i pretpostavke koje utiču na primenu politika i prijavljene iznose aktive, pasive, prihoda i rashoda. Stvarni rezultati mogu se razlikovati od onih koji su procenjeni.

Procene i osnovne pretpostavke pregledavaju se kontinuirano. Izmene računovodstvenih procena priznaju se u periodu u kojem se revidira i u budućim periodima ako na njih utiču. Informacije o važnim oblastima neizvesnosti procene i kritičnim odlukama u primeni računovodstvenih politika sa najznačajnijim uticajem na iznose priznate u finansijskim izveštajima opisane su u Napomeni 5 u nastavku.

Računovodstvene politike navedene u nastavku dosledno su primenjene na sve periode predstavljene u ovim finansijskim izveštajima.

2. Značajne računovodstvene politike

a) Transakcije u stranoj valuti

Transakcije u stranoj valuti preračunavaju se u funkcionalnu valutu po kursu važećem na datum transakcija. Monetarna aktiva i pasiva denominirane u stranim valutama na datum izveštavanja preračunavaju se u funkcionalnu valutu po kursu tog datuma. Devizni dobitak ili gubitak na novčanim stavkama je razlika između amortizovanih troškova u funkcionalnoj valuti na početku perioda, usklađenih sa efektivnim kamatama i plaćanjima tokom perioda, i amortizovanih troškova u stranoj valuti preračunatih po kursu na dan završetka perioda. Nenovčana aktiva i pasiva denominirane u stranim valutama koje se mere po fer vrednosti preračunavaju se u funkcionalnu valutu po kursu na dan utvrđivanja fer vrednosti. Devizne razlike nastale preračunavanjem priznaju se u bilansu uspeha.

b) Prihodi i rashodi od kamata

Prihodi i rashodi od kamata priznaju se u bilansu uspeha primenom metode efektivne kamate. Efektivna kamatna stopa je stopa koja tačno diskontuje procenjene buduće gotovinske isplate i primanja tokom očekivanog veka trajanja finansijske aktive ili pasive (ili, gde je to prikladno, na kraći period) na knjigovodstvenu vrednost finansijske aktive ili pasive. Efektivna kamatna stopa utvrđuje se prilikom početnog priznavanja finansijske aktive ili pasive i ne revidira se naknadno.

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine

(u hiljadama EUR, osim ako nije drugačije naznačeno)

2. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

b) Prihodi i rashodi od kamata (nastavak)

Obračun efektivne kamatne stope uključuje sve provizije i plaćene iznose ili primljene troškove transakcije, te popuste ili premije koji su sastavni deo efektivne kamatne stope.

Transakcioni troškovi uključuju dodatne troškove koji se mogu direktno pripisati akviziciji, izdavanju ili otuđenju finansijske aktive ili finansijske pasive. Prihodi i rashodi od kamata prikazani u računu dobiti i gubitka uključuju kamatu na finansijsku aktivu ili pasivu po amortizovanom trošku na osnovu efektivne kamatne stope.

c) Naknade i provizije

Prihodi i rashodi od naknada i provizija koji su sastavni deo efektivne kamatne stope na finansijsku aktivu ili pasivu uključuju se u merenje efektivne kamatne stope.

Ostali prihodi od provizija i naknada, uključujući naknade za transakcije za operativne račune, transfere sredstava i naknade za licenciranje, priznaju se tokom obavljanja povezanih usluga. Ostali troškovi naknada i provizija odnose se prvenstveno na transakcione naknade i naknade za usluge koje predstavljaju troškove prilikom primanja usluga.

d) Beneficije zaposlenih

CBK primenjuje obavezne doprinose za socijalno osiguranje, koji su definisani kao doprinosi za penzije zaposlenih kada se penzionišu. Ovi doprinosi su klasifikovani prema definisanim planovima doprinosa, na osnovu kosovskog zakonodavstva. Doprinosi CBK naplaćuju se kao trošak kada nastanu.

CBK takođe distribuira beneficije zaposlenima na jubilarni način i u obliku unapred određenog iznosa u vreme penzionisanja. CBK priznaje ove troškove prilikom nastanka ovih događaja prema dugoročnim planovima naknada.

e) Oporezivanje i raspodela dobiti

CBK je izuzeta od poreza na dohodak na osnovu zakona br. 03 / L-209 usvojenog 22. jula 2010. godine. Videti napomenu 4 (f) o tome kako CBK raspoređuje svoj profit.

f) Finansijska aktiva i pasiva

Klasifikacija finansijske aktive i pasive

CBK je primenila MSFI 9 Finansijski instrumenti (kako je revidiran u julu 2014.) i s tim povezane naknadne izmene i dopune ostalih standarda MSFI koji su na snazi za godišnji period koji počinje 1. januara 2018. ili kasnije.

Pored toga, CBK je usvojila posledične izmene MSFI 7 Finansijski instrumenti: obelodanjivanja koja su se primenjivala na obelodanjivanja za 2020. godinu i uporedni period.

CBK nastavlja primenjivati zahteve MSFI 9 za:

- 1) Klasifikaciju i merenje finansijske aktive i pasive,
- 2) Umanjenje vrednosti finansijske aktive i
- 3) Opšte hedž računovodstvo.

Njihova analiza kao i njihov uticaj na finansijske izveštaje CBK opisani su i obelodanjeni u nastavku.

(a) Klasifikacija i merenje finansijske aktive i finansijske pasive

Datum početne prijave (tj. datum na koji je CBK procenila postojeću finansijsku aktivu i pasivu u skladu sa zahtevima MSFI 9) je 1. januar 2018. Stoga je CBK primenila zahteve MSFI 9 na instrumente koji nastavljaju biti priznati 1. januara 2018. i nije primenila zahteve na instrumente koji su već prestali priznavati se 1. januara 2018.

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine

(u hiljadama EUR, osim ako nije drugačije naznačeno)

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

f) Finansijska aktiva i pasiva (nastavak)

Finansijska aktiva CBK uključena u ove finansijske izveštaje klasifikovana je kao finansijski instrument po amortizovanom trošku (model zadržavanja za naplatu) u sastavu gotovine i gotovinskih ekvivalenata, hartija od vrednosti, depozitnih računa kod nerezidentnih banaka, aktive povezane sa MMF-om i ostala aktiva.

Finansijska imovina se meri po amortizovanom trošku ako ispunjava oba sledeća uslova i nije označeno kao FVTPL (fer vrednost kroz dobitak ili gubitak):

- aktiva se drži u okviru poslovnog modela čija je svrha zadržavanje aktive radi naplate ugovornih novčanih tokova; i

- ugovorni uslovi finansijske aktive na određene datume dovode do novčanih tokova koji su isključivo isplate glavnice i kamata (SPPI) na neizmireni iznos glavnice.

CBK klasifikuje svu svoju finansijsku pasivu mereno po amortizovanom trošku primenom metode efektivne kamatne stope. Prihodi od kamata ili rashodi od kamata od finansijske pasive mereni po amortizovanom trošku priznaju se u računu dobiti i gubitka.

Finansijska pasiva merena po amortizovanom trošku uključuju depozite domaćih banaka, vladinih institucija, javnih i komercijalnih entiteta, zaduživanje kod MMF-a, pozajmice i ostale finansijske pasive.

i. Priznavanje

Pri početnom priznavanju, finansijska aktiva klasifikuje se kao merena po: amortizovanom trošku (AC), fer vrednosti kroz drugi sveobuhvatni prihod (FVOCI) ili fer vrednosti kroz račun dobiti i gubitka (FVTPL).

Finansijska aktiva ili finansijska pasiva inicijalno se mere po fer vrednosti za stavku koja nije po fer vrednosti kroz bilans uspeha, transakcijske troškove koji se mogu direktno pripisati njenoj akviziciji ili emisiji.

Kao što je gore pomenuto, CBK u svojim knjigama ima samo finansijske instrumente po amortizovanom trošku, koji ispunjavaju kriterijume modela zadržavanja za naplatu.

ii. Reklasifikacija

Finansijska aktiva banke može se, zavisno od okolnosti, tj. promeni njenog poslovnog modela za upravljanje finansijskom aktivom, reklasifikovati čak i nakon njihovog početnog priznavanja.

Ako banka prekvalifikuje finansijsku pasivu ili grupu finansijske aktive iz kategorije merenja po amortizovanom trošku u kategoriju merenja po fer vrednosti kroz bilans uspeha, njihova fer vrednost će se meriti na datum reklasifikacije. Bilo koja neto dobit ili gubitak koja proizlazi iz razlike između amortizovanog troška i fer vrednosti finansijske aktive priznaje se u računu dobiti i gubitka.

iii. Prestanak priznavanja

CBK prestaje prepoznavati finansijsku aktivu kada joj isteknu ugovorna prava na novčane tokove iz finansijske aktive ili prenosi prava na primanje ugovornih novčanih tokova u transakciji u kojoj se prenose u osnovi svi rizici i koristi od vlasništva nad finansijskom aktivom u kojoj CBK niti prenosi niti zadržava suštinski sve rizike i koristi od vlasništva i ne zadržava kontrolu nad finansijskom aktivom.

Pri prestanku priznavanja finansijske aktive, razlika između knjigovodstvene vrednosti aktive (ili knjigovodstvene vrednosti raspoređene na deo aktive koja se prestala priznavati) i zbira (i) primljene naknade (uključujući bilo koju novu aktivu stečenu umanjenu za bilo koju novu pasivu) i (ii) bilo koji kumulativni dobitak ili gubitak koji je priznat u drugom sveobuhvatnom prihodu („OCI“) priznaje se u dobiti ili gubitku. Bilo koji udeo u prenesenoj finansijskoj aktivu koji ispunjava uslove za prestanak priznavanja koji je stvorila ili održava CBK priznaje se kao posebna aktiva ili pasiva.

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine

(u hiljadama EUR, osim ako nije drugačije naznačeno)

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

f) Finansijska aktiva i pasiva (nastavak)

CBK ulazi u transakcije kojima prenosi aktivu priznatu u njenom izveštaju o finansijskoj poziciji, ali zadržava u osnovi sve rizike i koristi od prenesene aktive ili njihovog dela. U takvim slučajevima prenesena aktiva se ne prestaje priznavati. Primeri takvih transakcija su procene hartija od vrednosti i transakcije prodaje i otkupa.

U transakcijama u kojima CBK niti zadržava niti prenosi suštinski sve rizike i koristi od vlasništva nad finansijskom aktivom, zadržavajući kontrolu nad aktivom, CBK nastavlja da priznaje aktivu do stepena njenog kontinuiranog učešća, određenog stepenom do kojeg je izložena promenama u vrednosti prenesene aktive.

CBK prestaje da priznaje finansijsku pasivu kada su njene ugovorne obaveze ispunjene ili otkazane ili ističu.

iv. *Modifikacije finansijske aktive i pasive*

Ako su uslovi finansijske aktive izmenjeni, CBK procenjuje da li su novčani tokovi modifikovane aktive bitno različiti. Ako su novčani tokovi bitno različiti, tada se smatra da su ugovorna prava na novčane tokove iz izvorne finansijske aktive istekla. U ovom se slučaju prestaje priznavati izvorna finansijska aktiva (videti (iii)), a nova finansijska aktiva priznaje se po fer vrednosti.

Ako se novčani tokovi modifikovane aktive koji se vode po amortizovanom trošku bitno ne razlikuju, tada modifikacija neće rezultirati prestankom priznavanja finansijske aktive. U ovom slučaju, CBK preračunava bruto knjigovodstveni iznos finansijske aktive i priznaje iznos koji proizlazi iz prilagođavanja bruto knjigovodstvene vrednosti kao modifikacioni dobitak ili gubitak u dobiti ili gubitku. Ako se takva modifikacija sprovodi zbog finansijskih poteškoća zajmoprimca, tada se dobitak ili gubitak prikazuje zajedno sa gubicima od umanjenja vrednosti. U ostalim se slučajevima prikazuje kao prihod od kamata.

CBK prestaje priznavati finansijsku pasivu kada su njeni uslovi modifikovani, a novčani tokovi modifikovane pasive su bitno različiti. U ovom slučaju, nova finansijska pasiva zasnovana na modifikovanim uslovima priznaje se po fer vrednosti. Razlika između knjigovodstvene vrednosti ugašene finansijske pasive i nove finansijske pasive sa modifikovanim uslovima priznaje se u računu dobiti i gubitka. Ako se promjena finansijske pasive ne obračunava kao prestanak priznavanja, tada se amortizovani trošak pasive preračunava diskontovanjem modifikovanih novčanih tokova po prvobitnoj efektivnoj kamatnoj stopi, a rezultirajući dobitak ili gubitak priznaju se u računu dobiti i gubitka.

v. *Prebijanje*

Finansijska aktiva i pasiva se kompenzuju, a neto iznos se prikazuje u izveštaju o finansijskoj poziciji kada i samo kada CBK ima zakonsko pravo da izvrši poravnanje tih iznosa i namerava ili da ih namiri na neto osnovi ili da realizuje aktivu i podmiri pasivu istovremeno.

Prihodi i rashodi iskazuju se na neto osnovi samo kada je to dozvoljeno računovodstvenim standardima ili za dobit i gubitak koji proizlaze iz grupe sličnih transakcija.

vi. *Merenje amortizovanog troška*

Amortizovani trošak finansijske aktive ili finansijske pasive je iznos po kojem se finansijska aktiva ili finansijska pasiva meri pri početnom priznavanju, umanjeno za isplate glavnice, plus ili minus kumulativna amortizacija primenom metode efektivne kamate bilo koje razlike između početnog priznatog iznosa i iznosa dospeća, umanjeni za sve amortizacione gubitke.

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine

(u hiljadama EUR, osim ako nije drugačije naznačeno)

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

f) Finansijska aktiva i pasiva (nastavak)

vii. Merenje fer vrednosti

Fer vrednost je cena koja bi se dobila za prodaju aktive ili platila za prenos pasive u urednoj transakciji između učesnika na tržištu na datum merenja.

Kada je dostupno, CBK meri fer vrednost instrumenta koristeći kotirane cene na aktivnom tržištu za taj instrument. Tržište se smatra aktivnim ako su kotirane cene lako i redovno dostupne i predstavljaju stvarne i redovne tržišne transakcije na dohvata ruke.

Ako tržište za finansijski instrument nije aktivno, CBK postavlja fer vrednost koristeći tehniku procene. Tehnike vrednovanja uključuju upotrebu nedavnih transakcija van dohvata ruke između upućenih, voljnih strana (ako su dostupne), pozivanje na trenutnu fer vrednost drugih instrumenata koji su u osnovi isti, analize diskontovanog novčanog toka i modele određivanja cena opcija. Odabrana tehnika vrednovanja maksimalno koristi tržišne ulaze, oslanja se što je manje moguće na procene specifične za CBK, uključuje sve faktore koje bi učesnici na tržištu uzeli u obzir pri određivanju cene i u skladu je sa prihvaćenim ekonomskim metodologijama za određivanje cena finansijskih instrumenata. Ulazi u tehnike vrednovanja razumno predstavljaju tržišna očekivanja i mere faktora povrata rizika svojstvenih finansijskom instrumentu. CBK kalibriše tehnike vrednovanja i testira ih na valjanost koristeći cene iz uočljivih tekućih tržišnih transakcija u istom instrumentu ili na osnovu drugih dostupnih vidljivih tržišnih podataka.

viii. Naknade za gubitak

CBK priznaje rezerve za gubitke za očekivane kreditne gubitke "ECL" za finansijsku aktivu koja se meri po amortizovanom trošku, a ne po FVTPL. CBK meri nadoknade za gubitak u iznosu jednakom doživotnom ECL, osim u sledećim slučajevima za koje se meri kao 12-mesečni ECL:

- hartije od vrednosti za dužničke investicije za koje je utvrđeno da imaju nizak kreditni rizik na datum izveštavanja; i
- ostali finansijski instrumenti za koje se kreditni rizik nije značajno povećao od početnog priznavanja.

CBK smatra da dužnička hartija od vrednosti ima nizak kreditni rizik kada je ocena kreditnog rizika ekvivalentna globalno shvaćenoj definiciji „investicione klase“. Dvanaestomesečni ECL deo je ECL-a koji proizlazi iz neispunjenih događaja na finansijskom instrumentu koji su verovatni u roku od 12 meseci nakon datuma izveštavanja. Finansijski instrumenti za koje se priznaje 12-mesečni ECL nazivaju se "finansijski instrumenti 1. faze".

Doživotni ECL su ECL koji su rezultat svih mogućih događaja neispunjenja obaveza tokom očekivanog veka trajanja finansijskog instrumenta. Finansijski instrumenti za koje se priznaje doživotni ECL, ali koji nisu umanjani za kredit, nazivaju se "Finansijski instrumenti faze 2".

Merenje ECL-a

ECL model umanjenja vrednosti merenje je zasnovano na verovatnoći i uključuje uticaj različitih mogućih ishoda. To operativno može biti teško sprovodljivo, a odabir relevantnih ekonomskih scenarija može biti izazov.

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine

(u hiljadama EUR, osim ako nije drugačije naznačeno)

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

f) Finansijska aktiva i pasiva (nastavak)

Za detaljnu primenu ECL-a koristili smo jednostavnu metodu koja koristi eksplicitni pristup verovatnoće neispunjavanja obaveze koji je:

Očekivani kreditni gubici (ECL) = Izloženost prema neispunjavanju obaveze (EAD) x Gubitak usled neispunjenja obaveza (LGD) x Verovatnoća neispunjenja obaveza (PD).

EAD - Izloženost prema neispunjavanju obaveza je bruto knjigovodstvena vrednost finansijske aktive koja spada u model.

LGD - Gubitak s obzirom na neispunjavanje obaveza, koristili smo na osnovu naše interne procene i percepcije ove vrednosti, takođe zasnovane na Bazelskim pristupima riziku za neplaćanje zajmoprimaca.

PD - Verovatnoća neispunjavanja obaveza je najosetljivija varijabla i predstavlja verovatnoću neizvršenja obaveza druge strane u posmatranom periodu (12 meseci ili tokom veka trajanja instrumenta).

Model očekivanog kreditnog gubitka (ECL) je verovatnoća ponderisana procena kreditnih gubitaka i meri se na sledeći način:

- finansijska aktiva koja nije umanjena za kredit na datum izveštavanja: kao sadašnja vrednost svih novčanih nedostataka (tj. razlika između novčanog toka koji je dospeo za CBK, u skladu sa ugovorom i novčanih tokova koje CBK očekuje da će dobiti);
- finansijska aktiva koja je na datum izveštavanja umanjena za kredit: kao razlika između njihove bruto vrednosti i očekivanog kreditnog gubitka za isti.

g) Novac i njegovi ekvivalenti

U svrhu izveštaja o novčanom toku, novac i novčani ekvivalenti uključuju gotovinsko stanje na računu, depozite po viđenju kod banaka i visoko likvidnu finansijsku imovinu sa originalnim dospećem kraćim od tri meseca, koja su podložna beznačajnom riziku od promene njihove fer vrednosti i koje CBK koristi u upravljanju svojim kratkoročnim obavezama.

Novac i novčani ekvivalenti iskazuju se po amortizovanom trošku u izveštaju o finansijskoj poziciji.

h) Investicione hartije od vrednosti

Investicione hartije od vrednosti, koje se sastoje od državnih zapisa i obveznica, u početku se mere po fer vrednosti uvećanoj za povećane direktne transakcione troškove i naknadno se obračunavaju kao amortizovani trošak / zadržavanje radi naplate investicija metodom efektivne kamatne stope. Sve kupovine i prodaje investicionih hartija od vrednosti priznaju se na datum poravnanja, tj. na datum kada je sredstvo primljeno ili isporučeno drugoj strani.

Amortizovani trošak / zadržavanje za prikupljanje investicija su nederivativna imovina sa fiksnim ili odredivim plaćanjima i fiksnim dospećem kada CBK ima pozitivne izume i sposobnost zadržavanja do dospeća, a koja nisu određena po fer vrednosti kroz bilans uspeha.

i) Depoziti i pozajmice

Depoziti i pozajmice se inicijalno mere po fer vrednosti umanjenoj za inkrementalne direktne troškove transakcije, a zatim se mere po amortizovanom trošku primenom metode efektivne kamate.

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine
(u hiljadama EUR, osim ako nije drugačije naznačeno)

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

j) Imovina i oprema

i. Priznavanje i merenje

Nekretnine i oprema mere se po trošku nabavke umanjenom za akumuliranu amortizaciju i gubitke od umanjenja vrednosti zbog promene vrednosti.

Trošak uključuje troškove koji se mogu direktno pripisati sticanju aktive. Troškovi aktive koju je sama CBK izgradila uključuju troškove materijala i direktne radne snage, sve ostale troškove koji se mogu direktno pripisati dovođenju aktive u radno stanje za predviđenu upotrebu i troškove rastavljanja i uklanjanja predmeta i obnavljanja lokacija na kojoj su se nalazili.

Kupljeni softver koji je neophodan za rad povezane opreme kapitalizuje se kao deo te opreme.

Kada delovi aktive ili opreme imaju različit vek trajanja, oni se knjiže kao zasebni predmeti (glavni delovi) imovine i opreme.

ii. Naknadni troškovi

Troškovi zamene dela predmeta imovine ili opreme priznaju se u knjigovodstvenoj vrednosti predmeta ako je verovatno da će buduće ekonomske koristi sadržane u delu prilivati CBK-u i njegov trošak može biti pouzdano izmeren. Troškovi svakodnevnog servisiranja imovine i opreme (dugotrajna materijalna sredstva) priznaju se u računu dobiti i gubitka po nastanku.

iii. Deprecijacija

Deprecijacija se priznaje u izveštaju o prihodima i rashodima linearnom metodom tokom procenjenog veka upotrebe svakog dela stavke dugoročnih materijalnih sredstava.

Procenjeni vek upotrebe za tekući i uporedni period je kako sledi:

	2020	2019
Poboljšanja zakupa	20 godina	20 godina
Oprema	5 godina	5 godina
Računari	3 godine	3 godine
Vozila	5 godina	5 godina

Korisni vek ostale opreme procenjuje se od slučaja do slučaja. Metode deprecijacije, vek trajanja i preostale vrednosti ponovno se procenjuju na datum izveštavanja.

k) Nematerijalna imovina

Softver koji je nabavio CBK iskazan je po trošku umanjenom za akumuliranu amortizaciju i akumulirane gubitke od umanjenja ako postoje.

Naknadni izdaci za softver kapitalizuju se samo kada povećaju buduću ekonomsku korist od te imovine. Svi ostali izdaci priznaju se kao nastali.

Amortizacija se priznaje u računu dobiti i gubitka linearnom metodom tokom procenjenog veka upotrebe softvera, od datuma kada je dostupan za upotrebu. Procenjeni vek upotrebe svakog softvera zasniva se na proceni upotrebe tog softvera bez velike potrebe za nadogradnjom, trenutno od 3 do 10 godina.

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

l) Umanjenje vrednosti nefinansijske imovine

Knjigovodstveni iznosi nefinansijske imovine CBK preispituju se na svaki datum izveštavanja kako bi se utvrdilo da li postoje indikacije umanjenja vrednosti. Ako postoji bilo kakva takva indikacija, tada se procenjuje nadoknadivi iznos imovine.

Gubitak zbog umanjenja vrednosti priznaje se ako knjigovodstvena vrednost sredstva ili njegove jedinice koja generiše novac premašuje njegovu nadoknadivu vrednost. Jedinica koja generiše novac je najmanja prepoznatljiva grupa imovine koja generiše novčane tokove koji su u velikoj meri nezavisni od druge imovine i grupa. Gubici od umanjenja vrednosti priznaju se u računu dobiti i gubitka. Gubici zbog umanjenja vrednosti jedinica koje generišu novac raspoređuju se kako bi se proporcionalno smanjila knjigovodstvena vrednost ostale imovine jedinice (grupe jedinica). Nadoknadivi iznos imovine ili jedinice koja generiše novac najveća je vrednost u upotrebi i fer vrednost umanjena za troškove prodaje. Prilikom procene vrednosti u upotrebi, procenjeni budući novčani tokovi diskontuju se na njihovu sadašnju vrednost koristeći diskontnu stopu pre oporezivanja koja odražava trenutne tržišne procene vremenske vrednosti novca i rizika specifičnih za sredstvo. Gubici zbog umanjenja vrednosti priznati u prethodnim periodima procenjuju se na svaki datum izveštavanja radi bilo kakvih naznaka da se gubitak smanjio ili više ne postoji.

Gubitak zbog umanjenja vrednosti poništava se ako je došlo do promene procena korišćenih za određivanje nadoknadivog iznosa. Gubitak zbog umanjenja vrednosti ukida se do te mere da knjigovodstvena vrednost sredstva ne prelazi knjigovodstvenu vrednost koja bi bila utvrđena, umanjenu za amortizaciju, da nije priznat gubitak od umanjenja vrednosti.

m) Finansijska pasiva

Izvori finansiranja CBK su depoziti međunarodnih, vladinih, javnih, bankarskih i drugih finansijskih institucija. Finansijske obaveze mere se po trošku amortizacije primenom metode efektivne kamatne stope.

n) Prihod od granta

Državni grantovi se inicijalno priznaju kao odloženi prihodi kada postoji razumna sigurnost da će biti primljeni i da će CBK poštovati uslove za dodelu granta. Grantovi koje CBK nadoknađuju nastale troškove priznaju se u dobiti ili gubitku sistematski u istim periodima u kojima se priznaju troškovi. Grantovi koji nadoknađuju CBK trošak aktive priznaju se u dobiti ili gubitku sistematski tokom korisnog veka trajanja aktive.

o) Plate koje finansiraju donatori

Određeni pojedinci angažovani u CBK su međunarodni stručnjaci koje su međunarodne organizacije imenovala i kratkoročno finansiraju. Finansiranje ovih međunarodnih organizacija uključuje, ali nije ograničeno na, isplatu plata tim međunarodnim stručnjacima. Kako međunarodne organizacije ovu pomoć plaćaju direktno imenovanom, obim isplate nije poznat niti je uključen u ove finansijske izveštaje.

p) Rezerve

Rezerve se priznaju ako, kao rezultat prošlih događaja, CBK ima sadašnju zakonsku ili konstruktivnu obavezu koja se može pouzdano proceniti, a verovatno je da će biti potreban odliv gotovine ili ekonomske koristi za podmirivanje obaveze. Rezerve se utvrđuju diskontovanjem očekivanih budućih novčanih tokova po stopi pre oporezivanja koja odražava trenutne tržišne procene vremenske vrednosti novca i, prema potrebi, rizika specifičnog za obaveze.

Rezerve za teške ugovore priznaju se kada su očekivane koristi koje će CBK izvući iz ugovora niže od neizbežnih troškova ispunjavanja obaveze po ugovoru. Rezerve se mere po sadašnjoj vrednosti po nižem od očekivanog troška raskida ugovora i očekivanog neto troška nastavka ugovora. Pre nego što se rezerve uspostave, CBK priznaje svaki gubitak zbog umanjenja vrednosti imovine povezane sa tim ugovorom.

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine

(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

(i) Promene u računovodstvenim politikama i otkrivanjima podataka

(ii) Efektivni standardi i tumačenja za tekući period

Sledeće izmene postojećih standarda koje je izdao Odbor za međunarodne računovodstvene standarde i koji su stupili na snagu za izveštajni period:

- **Izmene MSFI 3 „Poslovne kombinacije“** - Definicija poslovanja (na snazi za poslovne kombinacije za koje je datum sticanja na ili nakon početka prvog godišnjeg izveštajnog perioda koji počinje 1. januara 2020. ili nakon njega i za sticanje imovine koje je nastalo na dan ili nakon početka tog perioda),
- **Izmene MSFI 7, 9 i MRS 39** - Reforma kamatnih stopa (na snazi za godišnje periode koja počinju na dan ili nakon 1. januara 2020. godine),
- **Izmene MRS 1 "Prezentacija finansijskih izveštaja" i MRS 8 "Računovodstvene politike, promene računovodstvenih procena i greške"** - Definicija materijala (na snazi za godišnje periode koji počinju na dan ili nakon 1. januara 2020. godine),
- **Izmene i dopune referenci na konceptualni okvir u standardima MSFI** (na snazi za godišnje periode koji počinju na dan ili nakon 1. januara 2020. godine).
- **Izmene MSFI 16 „Zakupi“** - Koncesije zakupnina povezane sa Covid-19 na snazi su za godišnje periode koji počinju na dan ili nakon 1. juna 2020. godine, ali je dozvoljena prethodna primena, uključujući u finansijskim izveštajima koji još nisu odobreni za izdavanje 28. maja 2020. godine (izmena je takođe dostupna za privremene izveštaje).

Primena ovih standarda, izmena i tumačenja nije imala značajniji uticaj na finansijske izveštaje CBK u izveštajnom periodu.

ii) Standardi i tumačenja nemaju datum stupanja na snagu u izveštajnom periodu

Na datum odobrenja ovih finansijskih izveštaja, IASB je objavio sledeće standarde, revizije i tumačenja, ali još uvek nisu na snazi za izveštajni period i kao takve još uvek nije primenila Centralna banka:

- **Izmene MSFI 10 „Konsolidovani finansijski izveštaji“ i MRS 28 „Investicije u kompanije i zajednička ulaganja“** - Prodaja ili doprinos aktive između investitora i njegovog partnera ili zajedničkog ulaganja i dalje promene (datum stupanja na snagu odložen na neodređeno vreme do završetka metode kapitala),
- **Godišnja poboljšanja ciklusa MSFI-a 2018-2020**, što je rezime izmena MSFI-ja 1, MSFI 9, MSFI 16, MRS 41 (na snazi za periode koji počinju na dan ili nakon 1. januara 2022. godine),
- **MSFI 17 „Ugovori o osiguranju“** (na snazi za godišnje periode koji počinju na dan ili nakon 1. januara 2023. godine),
- **Izmene MRS 1 - „Prezentacija finansijskih izveštaja“** - Klasifikacija pasive kao tekuće ili dugoročne (na snazi za periode koji počinju na dan ili nakon 1. januara 2023. godine)
- **Izmene MRS 37 - „Rezervisanja, potencijalna pasiva i potencijalna aktiva“** - Teški ugovori. Troškovi ispunjenja ugovora (na snazi za periode koji počinju na dan ili nakon 1. januara 2022. godine),
- **Izmene MRS 16 - Nekretnine, postrojenja i oprema** - Prihodi pre predviđene upotrebe (na snazi za periode koji počinju na dan ili nakon 1. januara 2022. godine).

Centralna banka je odlučila da neće primenjivati ove standarde, revizije i tumačenja pre njihovog stupanja na snagu. Centralna banka predviđa da primena ovih standarda, revizija i tumačenja neće imati materijalni uticaj na finansijske izveštaje Centralne banke.

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine

(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

4. Upravljanje finansijskim rizikom

a) Uvod i pregled

CBK je izložena sledećim rizicima zbog upotrebe finansijskih instrumenata:

- Kreditni rizik
- Operativni rizik
- Rizik likvidnosti
- Tržišni rizik

Ova napomena predstavlja informacije u vezi sa izloženošću CBK navedenim rizicima, ciljevima, politikama i postupcima CBK za merenje i upravljanje rizikom, kao i upravljanjem kapitalom od strane CBK-a. Ostale kvantitativne i kvalitativne napomene uključene su u sve ove finansijske izveštaje.

Struktura upravljanja rizikom

Uspostavljanje i nadzor upravljanja rizikom CBK-a je odgovornost odbora Centralne banke. Uprava CBK redovno podnosi izveštaje preko Izvršnog odbora CBK Odboru Centralne banke o praksama upravljanja rizicima. Izvršni odbor, Investicioni odbor i Odeljenje za upravljanje rizicima odgovorni su za izradu i praćenje politika upravljanja rizikom CBK-a. Te politike zatim sprovode odgovarajuće organizacione jedinice.

Politike upravljanja rizikom CBK-a su dizajnirane da identifikuju i analiziraju rizike sa kojima se suočava CBK, kao i da uspostave odgovarajuća ograničenja i kontrole rizika, kao i da nadgledaju rizike i poštovanje utvrđenih ograničenja. Politike i sistemi upravljanja rizikom redovno se pregledaju kako bi odrazili promene u tržišnim uslovima, proizvodima i ponuđenim uslugama. CBK, kroz obuku, standarde i procedure upravljanja, ima za cilj da razvije efikasno i disciplinovano kontrolno okruženje, u kojem su svi zaposleni svesni svoje uloge i odgovornosti.

Komisija za reviziju CBK odgovorna je za nadgledanje i pregled usklađenosti sa politikama i procedurama upravljanja rizikom, kao i za pregled adekvatnosti strukture upravljanja rizikom u odnosu na rizike sa kojima se suočava CBK. Revizorskom odboru CBK pomaže u obavljanju svojih dužnosti Odeljenje interne revizije. Interna revizija podrazumeva redovne i ad-hoc revizije kontrola i postupaka upravljanja rizikom, čiji se rezultati putem šefa interne revizije izveštavaju Komisiji za reviziju.

b) Kreditni rizik

Kreditni rizik je rizik od finansijskog gubitka za CBK ako ugovorna strana finansijskog instrumenta ne ispuni svoje ugovorne obaveze, a može proizaći prvenstveno iz investiranja CBK u hartije od vrednosti i depozite (na tržištima novca ili tekućim računima) u drugim bankama. U svrhu izveštavanja o upravljanju kreditnim rizikom, CBK razmatra i objedinjuje sve elemente izloženosti kreditnom riziku (kao što su rizik neizvršenja obaveza pojedinačnog dužnika, rizik zemlje i sektora).

Upravljanje kreditnim rizikom

i. Investicije i izloženost kreditnom riziku u CBK-u

CBK ograničava svoju izloženost kreditnom riziku investirajući samo u hartije od vrednosti koje izdaju vlade zemalja EU i imajući depozite kod stranih banaka, kratkoročne obaveze koje su međunarodno priznate agencije za kreditni rejting procenile u jednu od dve najviše kategorije. S obzirom na visoku kreditnu sposobnost, uprava ne očekuje da bilo koja ugovorna strana ne ispuni svoje obaveze.

Upravljanje rizikom se vrši kroz:

- Ograničavanje opsega i trajanja finansijskih instrumenata,
- Ograničavanje izdavalaca ugovornih strana, prihvatljivim kreditnim rejtingom na investicionom nivou i višem,
- Ograničavanje maksimalne količine i koncentracije kod partnera.

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine

(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

4. Upravljanje finansijskim rizikom (nastavak)

Upravljanje kreditnim rizikom (nastavak)

ii. Izloženost kreditnom riziku

Najveću izloženost kreditnom riziku na dan 31. decembra 2019. i 31. decembra 2020. godine predstavljaju knjigovodstveni iznos tekućih računa kod nerezidentnih banaka, trezorski zapisi i obveznice i plasmani na tržištu novca kod nerezidentnih banaka. Za detalje u vezi sa izloženošću pogledajte napomene 8, 9 i 10.

Kreditni rejting za finansijske instrumente kojima je CBK izložena za period završen 31. decembra 2020. godine je od AAA do BBB + / Aaa do A3.

Knjigovodstvene vrednosti izloženosti kreditnom riziku podeljene po vrstama i izražene u procentima od ukupnog iznosa su kako sledi:

2020						
Kreditni rejting (S&P / Moody's)	Nostro računi	Depozitni računi kod nerezidentnih banaka	Hartije od vrednosti	Računi povezani sa MMF-om (SDR i upotreba sredstava)	Ukupna knjigovodstv ena vrednost	% ukupnog pondera
AAA/Aaa	128,168	8,394	105,714	-	242,276	21.42%
AA+/Aa1	86,666	-	147,567	-	234,233	20.71%
AA/Aa2	-	-	10,017	-	10,017	0.89%
AA-/Aa3	-	-	-	-	-	0.00%
A+/A1	460	-	-	-	460	0.04%
A/A2	-	-	103,282	-	103,282	9.13%
BBB+/A3	98,412	50,000	222,180	-	370,592	32.76%
N/A (bez rejtinga / IFI ³)	-	-	-	58,761	58,761	5.19%
N/A (bez rejtinga) ⁴	-	-	-	111,652	111,652	9.87%
Ukupno	313,706	58,394	588,760	170,413	1,131,273	100.00%

2019						
Kreditni rejting (S&P / Moody's)	Nostro računi	Depozitni računi kod nerezidentnih banaka	Hartije od vrednosti	Računi povezani sa MMF-om (SDR i upotreba sredstava)	Ukupna knjigovodstv ena vrednost	% ukupnog pondera
AAA/Aaa	248	9,080	79,207	-	88,535	7.83%
AA+/Aa1	-	-	88,978	-	88,978	7.86%
AA/Aa2	1,827	-	99,335	-	101,162	8.94%
AA-/Aa3	-	-	125,770	-	125,770	11.12%
A+/A1	-	-	-	-	-	0.00%
A/A2	-	-	-	-	-	0.00%
BBB+/A3	106,788	240,000	183,845	-	530,633	46.90%
N/A (bez rejtinga /MFI)	-	-	-	63,651	63,651	5.63%
N/A (bez rejtinga)	-	-	-	132,610	132,610	11.72%
Ukupno	108,863	249,080	577,135	196,261	1,131,339	100.00%

Nijedna izloženost CBK-a nije dospela. CBK ne poseduje nikakva sredstva obezbeđenja ili bilo koja druga kreditna poboljšanja protiv svoje izloženosti kreditnom riziku.

Finansijska imovina koja potpada pod opseg očekivanih kreditnih gubitaka kod CBK je:

- Tekući računi i depoziti kod stranih banaka

- hartije od vrednosti,

- ostala potraživanja koja se odnose na više od dve stavke, ako ih ima.

Osnovni kriterij za utvrđivanje izloženosti je kreditna sposobnost. Kreditni rejting dobija se od agencija za kreditni rejting. Minimalni kreditni rejting dozvoljen za kratkoročna investiranja je P-2 (Moody's ili A-2 Standard & Poor's, dok je dugoročni Baa2 (Moody's) ili BBB (Standard & Poor's). S tim u vezi ne investiramo u tom razredu.

³ MFI - Međunarodne finansijske institucije.

⁴ Ne postoji kreditni rejting (ni spoljni ni interni) za predmetnu imovinu.

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine

(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

4. Upravljanje finansijskim rizikom (nastavak)

Upravljanje kreditnim rizikom (nastavak)

Model umanjenja vrednosti finansijske imovine zasnovan na zajedničkim karakteristikama kreditnog rizika, odnosno promenama kreditnog rizika od početnog priznavanja finansijske imovine, definiše tri faze u modelu procene očekivanih kreditnih gubitaka. Ove faze se mogu sažeti kao u nastavku:

1. Faza 1 (Izvođenje) raspodele izloženosti - finansijska imovina koja se tretira kao izloženost niskom ili srednjem riziku, sva ona koja su u nju uključena, podeljena je u fazu 1 pri početnom priznavanju. Prema našoj internoj proceduri, ne smemo ulagati u izloženost većem kreditnom riziku. Na osnovu toga svako investiranje pri početnom priznavanju raspoređuje se na fazu 1 izloženosti.
2. Faza 2 (slab performans) raspodele izloženosti - ako imamo značajan porast od početnog priznavanja, finansijsko sredstvo koje se nalazi na nivou 1 prenosi se u fazu 2.
3. Faza 3 (neizvršenje) distribucije izloženosti - prelazak u fazu 3 vrši se samo kada postoje objektivni dokazi da klijent neće ispuniti svoje obaveze.

Procena se vrši na početnom priznavanju i na datum izveštajnog perioda. U fazi 1, Banka će izmeriti rezervu za gubitak tog finansijskog instrumenta ECL u iznosu jednakom očekivanom 12-mesečnom kreditnom gubitku. Ako imamo značajan porast kreditnog rizika od početnog priznavanja, finansijski instrument će se preneti u fazu 2 (nedovoljno uspešno). U fazi 2, Banka će izmeriti rezervu za gubitak tog finansijskog instrumenta ECL u iznosu jednakom očekivanom kreditnom gubitku tokom svog životnog veka.

Kriterijumi za neispunjavanje obaveza, odnosno prelaska u Fazu 3, trebali bi se zasnivati na objektivnim dokazima kako sledi:

- dužnici, imaju značajne finansijske poteškoće,
- kada je u pitanju kršenje ugovornih obaveza, u pogledu glavnice i kamata,
- kada se dogodi bilo kakvo restrukturisanje postojećih uslova servisiranja obaveze iz finansijskog instrumenta,
- jasni dokazi / verovatnoća da dužnik bankrotira i / ili likvidira,
- Znakovi neaktivnosti u trgovanju (na finansijskim tržištima).

Sledeća tabela prikazuje vrednosti izloženosti na nivou faze. Na datum izveštavanja nemamo značajnih promena u kreditnom riziku od početnog priznavanja, stoga su sva finansijska sredstva u fazi 1.

	2020			2019		
	Faza 1	Faza 2	Faza 3	Faza 1	Faza 2	Faza 3
Depozitni računi kod nerezidentnih banaka	313,706	-	-	108,863	-	-
Hartije od vrednosti	588,760	-	-	577,135	-	-
Depozitni računi kod nerezidentnih banaka	58,394	-	-	249,080	-	-
Bruto knjigovodstvena vrednost	960,860	-	-	935,078	-	-
Prilagođene vrednosti prema ECL-u	(1,399)	-	-	(735)	-	-
Neto knjigovodstvena vrednost	959,461	-	-	934,343	-	-

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine

(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

4. Upravljanje finansijskim rizikom (nastavak) Upravljanje kreditnim rizikom (nastavak)

Kretanje odgovarajuće ECL za finansijske instrumente kojima CBK ima izloženost su sledeći:

	2020			
	Faza 1	Faza 2	Faza 3	Ukupno
ECL na dan 1. januara 2020	735	-	-	735
Transferi do faze 1	-	-	-	-
Transferi do faze 2	-	-	-	-
Transferi do faze 3	-	-	-	-
ECL naplata godine	664	-	-	664
Uticao na ECL izloženosti prebačenih između faza tokom godine	-	-	-	-
Opuštanje popusta (priznaje se u prihodu od kamata)	-	-	-	-
Promene zbog izmena koje nisu rezultirale prestankom prepoznavanja	-	-	-	-
Promene u modelima i ulazima koji se koriste za ECL proračune	-	-	-	-
Korekcije deviznog kursa	-	-	-	-
Dana 31. decembra 2020.	1,399	-	-	1,399

	2019			
	faza 1	faza 2	faza 3	Ukupno
ECL 1. januara 2019.	841	-	-	841
Transferi u fazi 1	-	-	-	-
Transferi u fazi 2	-	-	-	-
Transferi u fazi 3	-	-	-	-
ECL naplata godine	(106)	-	-	(106)
Uticao na ECL izloženosti prebačenih između faza tokom godine	-	-	-	-
Opuštanje popusta (priznaje se u prihodu od kamata)	-	-	-	-
Promene zbog izmena koje nisu rezultirale prestankom prepoznavanja	-	-	-	-
Promene u modelima i ulazima koji se koriste za ECL proračune	-	-	-	-
Korekcije deviznog kursa	-	-	-	-
Dana 31. decembra 2019.	735	-	-	735

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine

(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

4. Upravljanje finansijskim rizikom (nastavak)

c) Rizik likvidnosti

Rizik likvidnosti je rizik da će CBK imati poteškoća u pravovremenom ispunjavanju svojih finansijskih obaveza.

Upravljanje rizikom likvidnosti

Pristup CBK-a upravljanju likvidnošću je osigurati, koliko je to moguće, da ima dovoljno likvidnosti da pravovremeno podmiri svoje obaveze, kako u normalnim, tako i u nepovoljnim uslovima, bez stvaranja neprihvatljivih gubitaka ili rizika da naruši ugled CBK-a.

Politike za nadgledanje i adresiranje rizika likvidnosti utvrđuje Izvršni odbor CBK. CBK upravlja rizikom likvidnosti investirajući u kratkoročne depozite kod nerezidentnih banaka i držeći odgovarajuće iznose gotovine u svojim trezorima. Politike upravljanja likvidnošću postavljene su tako da osiguraju da čak i pod lošim uslovima CBK može da ispuni svoje obaveze. Nadgleda se dnevna pozicija likvidnosti i sprovodi se redovno testiranje otpornosti na likvidnost u raznim scenarijima koji pokrivaju i normalne i ozbiljnije tržišne uslove. Sve politike i postupci likvidnosti podležu pregledu i odobrenju od strane uprave CBK. Mesečni izveštaji koji pokrivaju likvidnosnu poziciju CBK redovno se dostavljaju članovima Odbora za investicije od strane Odeljenja za upravljanje aktivom.

Izloženost riziku likvidnosti

Preostalo ugovorno dospeće finansijskih obaveza, isključujući buduće isplate kamata:

	Napome na	Prenesena neto vrednost	Manje od 1 meseca	1-3 meseca	3 meseca do 1 godine	1 do 5 godina	preko 5 godina
31. decembar 2020.							
<i>Nederivativna aktiva</i>							
Gotovina		308,090	308,090	-	-	-	-
Tekući računi u nerezidentnim bankama	8	313,343	313,343	-	-	-	-
Hartije od vrednosti	9	587,794	15,690	4,021	49,613	518,470	-
Depozitni računi kod nerezidentnih banaka	10	58,324	8,388	-	49,936	-	-
Račun kod MMF-a	11	187,828	80,335	11,720	35,160	60,613	-
		1,455,379	725,846	15,741	134,709	579,083	-
<i>Nederivativna pasiva</i>							
Obaveze prema domaćim bankama	15	(566,426)	(566,426)	-	-	-	-
Obaveze u odnosu na račune povezane sa MMF-om	16	(195,113)	(4,415)	(11,720)	(35,160)	(60,613)	(83,205)
Obaveze prema vladinim institucijama	17	(508,446)	(508,446)	-	-	-	-
Obaveze prema javnim i komercijalnim preduzećima	18	(138,661)	(138,661)	-	-	-	-
Zaduživanje	19	(2,154)	-	-	-	(1,077)	(1,077)
Ostala domaća pasiva	20	(756)	(756)	-	-	-	-
		(1,411,556)	(1,218,704)	(11,720)	(35,160)	(61,690)	(84,282)
		43,823	(492,858)	4,021	99,549	517,393	(84,282)

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine
(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

4. Upravljanje finansijskim rizikom (nastavak)

c. Rizik likvidnosti

31. decembar 2019.	Napome na knjigovodst vena vrednost	Neto Manje od 1 meseca	1 do 3 meseca	3 do meseca do godinu dana	1-5 godina	OKO 5 godina
Nederivativna aktiva						
Gotovina		302,166	302,166	-	-	-
Tekući računi u nerezidentnim bankama	8	108,863	108,863	-	-	-
Hartije od vrednosti	9	576,616	-	100	150	486,309
Depozitni računi kod nerezidentnih banaka	10	248,864	9,080	20,000	219,784	-
Računi kod MMF-a	11	214,090	90,162	-	58,411	65,517
		1,450,599	510,271	20,100	278,345	551,826
Nederivativna pasiva						
Obaveze prema domaćim bankama	15	(414,942)	(414,942)	-	-	-
Obaveze u odnosu na račune povezane sa MMF-om	16	(219,664)	(8,942)	-	(58,411)	(65,517)
Obaveze prema vladinim institucijama	17	(719,819)	(719,819)	-	-	-
Obaveze prema javnim i komercijalnim preduzećima	18	(52,167)	(52,167)	-	-	-
Zaduživanje	19	(2,266)	-	-	-	(907)
Ostale domaće obaveze	20	(756)	(756)	-	-	-
		(1,409,614)	(1,196,626)	-	(58,411)	(66,424)
		40,985	(686,355)	20,100	219,934	485,402
						1,904

Prethodna tabela prikazuje nediskontirane novčane tokove finansijskih obaveza CBK na osnovu njihovog najranijeg ugovornog dospeća. Da bi upravljala rizikom likvidnosti koji proizlazi iz finansijskih obaveza, CBK drži likvidnu imovinu koja se sastoji od gotovine i gotovinskih ekvivalenata i hartija od vrednosti za koje postoji aktivno i likvidno tržište.

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine

(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

4. Upravljanje finansijskim rizikom (nastavak)

d) Tržišni rizik

Tržišni rizik je rizik da će promene tržišnih cena, poput kamatne stope, cena dionica, deviznih kurseva i kredita (koje se ne odnose na promene kreditnog statusa zajmoprimca / izdavaoca) uticati na prihod CBK ili vrednost finansijskih instrumenata koje poseduje. Cilj upravljanja tržišnim rizikom je upravljanje i kontrola izloženosti tržišnom riziku u okviru prihvatljivih parametara, uz istovremeno optimizovanje povrata investicija.

Upravljanje tržišnim rizikom

Poslovanje CBK podložno je riziku od kolebanja kamatnih stopa do te mere da kamatonosna imovina i obaveze dospevaju ili se ponavljaju u različito vreme ili iznosima. Aktiva i pasiva sa promenljivim stopama izloženi su osnovnim rizicima, što je razlika u ponovnim karakteristikama različitih indeksa sa promenljivom stopom.

Aktivnosti upravljanja rizikom usmerene su na optimizaciju neto prihoda od kamata, na osnovu nivoa tržišnih kamatnih stopa u skladu sa operativnim strategijama CBK-a. Izloženost CBK-a tržišnom riziku povezana je samo sa netrgovinskim portfeljima.

Izloženost riziku od kamatnih stopa - netrgovinski portfelji

Glavni rizik, kojem su izloženi netrgovinski portfelji, je rizik od gubitka, uzrokovanog fluktuacijom budućih novčanih tokova ili fer vrednosti finansijskih instrumenata usled promene tržišnih stopa. Rizikom kamatnih stopa upravlja se uglavnom praćenjem razlika u kamatnim stopama i unapred odobrenim limitima za ponovljene intervale. Investicioni odbor je nadzorno telo za sprovođenje ovih ograničenja. Sažetak razlike u kamatnim stopama CBK na netrgovinskim portfeljima je sledeći:

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine

(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

4. Upravljanje finansijskim rizikom (nastavak)

d) Tržišni rizik

Izloženost riziku od kamatnih stopa - netrgovinski portfelji

31. decembar 2020.	Napomena	Neto knjigovodstvena vrednost	Manje od 3 meseca	3-6 meseca	6-12 meseca	1-5 godina	Preko 5 godina
Tekući računi kod nerezidentnih banaka	8	313,343	313,343	-	-	-	-
Hartije od vrednosti (obveznice i trezorski zapisi)	9	587,794	-	-	-	501,505	86,289
Depozitni računi kod nerezidentnih banaka	10	58,324	8,388	-	49,936	-	-
Sredstva na računima povezanim sa MMF-om	11	187,828	76,176	-	-	111,652	-
Ukupno		1,147,289	397,907	-	49,936	613,157	86,289
Obaveze prema domaćim bankama	15	(566,426)	(566,426)	-	-	-	-
Obaveze u odnosu na račune povezane sa MMF-om	16	(195,113)	(16,135)	-	-	(95,773)	(83,205)
Obaveze prema vladinim institucijama	17	(508,446)	(508,446)	-	-	-	-
Obaveze prema javnim i komercijalnim preduzećima	18	(138,661)	(138,661)	-	-	-	-
Zaduživanje	19	(2,154)	-	-	-	-	(2,154)
Ostale domaće obaveze	20	(756)	(756)	-	-	-	-
Ukupno		(1,411,556)	(1,230,424)	-	-	(95,773)	(85,359)
Razlika		(264,267)	(832,517)	-	49,936	517,384	930

31. decembar 2019.	Napomena	Neto knjigovodstvena vrednost	Manje od 3 meseca	3-6 meseca	6-12 meseca	1-5 godina	Preko 5 godina
Tekući računi kod nerezidentnih banaka	8	108,863	108,863	-	-	-	-
Hartije od vrednosti (obveznice i trezorski zapisi)	9	576,616	-	100	150	486,309	90,057
Depozitni računi kod nerezidentnih banaka	10	248,864	9,080	20,000	219,784	-	-
Imovina na računima povezanim sa MMF-om	11	214,090	81,480	-	-	132,610	-
Ukupno		1,148,433	199,423	20,100	219,934	618,919	90,057
Obaveze prema domaćim bankama	15	(414,942)	(414,942)	-	-	-	-
Obaveze u odnosu na račune povezane sa MMF-om	16	(219,664)	(8,942)	-	-	(123,928)	(86,794)
Obaveze prema vladinim institucijama	17	(719,819)	(719,819)	-	-	-	-
Obaveze prema javnim i komercijalnim preduzećima	18	(52,167)	(52,167)	-	-	-	-
Zaduživanje	19	(2,266)	-	-	-	-	(2,266)
Ostale domaće obaveze	20	(756)	(756)	-	-	-	-
Ukupno		(1,409,614)	(1,196,626)	-	-	(123,928)	(89,060)
Razlika		(261,181)	(997,203)	20,100	219,934	494,991	997

Nekamatonsna finansijska imovina i obaveze nisu uključeni u prethodnu tabelu.

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine

(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

4. Upravljanje finansijskim rizikom (nastavak)

(d) Tržišni rizici (nastavak)

Sveukupnim rizikom kamatnih stopa koji ne trguje upravlja Odeljenje za upravljanje imovinom, koji koristi investicione vrednosne papire i depozite kod banaka za upravljanje ukupnim rizikom koji proizlazi iz ne-aktivnosti CBK-a da trguje.

Upravljanje rizikom kamatnih stopa u odnosu na ograničenja kamatnih stopa dopunjeno je praćenjem osetljivosti finansijske imovine i obaveza CBK u odnosu na različite standardne i nestandardne scenarije kamatnih stopa. Standardni scenariji koji se redovno procenjuju uključuju paralelni pad ili porast svih kriva prinosa od 100 baznih bodova („bps“). Analiza osetljivosti CBK na povećanje ili smanjenje tržišnih kamatnih stopa (pod pretpostavkom da nema asimetričnog kretanja krive prinosa i konstantne finansijske pozicije) je sledeća:

2020

	100 pbs povećanje	100 pbs smanjenje
Procenjeni efekat dobiti (gubitka)	(2,643)	2,643

2019

	100 pbs povećanje	100 pbs smanjenje
Procenjeni efekat dobiti (gubitka)	(2,612)	2,612

Izloženost ostalim tržišnim / deviznim rizicima nerazmenjivih portfelja

CBK je izložena SDR-u u odnosu na svoju imovinu i obaveze prema MMF-u, koje kontinuirano nadgleda. Izloženost CBK deviznom riziku je kako sledi:

2020

	100 pbs povećanje	100 pbs smanjenje
Procenjeni efekat dobiti (gubitka)	(73)	73

2019

	100 pbs povećanje	100 pbs smanjenje
Procenjeni efekat dobiti (gubitka)	(56)	56

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine

(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

4. Upravljanje finansijskim rizikom (nastavak)

(d) Tržišni rizici (nastavak)

31. decembar 2020.	EVRA	USD (ekvivalent u EVRIMA)	SDR (ekvivalent u EVRIMA)	Ukupna neto vrednost prenesena
Aktiva				
Novac na raspolaganju	308,090	-	-	308,090
Tekući računi kod nerezidentnih banaka	313,170	173	-	313,343
Hartije od vrednosti (obveznice i trezorski zapisi)	587,794	-	-	587,794
Depozitni računi kod nerezidentnih banaka	49,930	8,394	-	58,324
Imovina na računima povezanim sa MMF-om	242	-	267,957	268,199
Ostala sredstva	1,883	-	-	1,883
Ukupno	1,261,109	8,567	267,957	1,537,633
Pasiva				
Obaveze prema domaćim bankama	566,426	-	-	566,426
Obaveze u odnosu na račune povezane sa MMF-om	244	-	268,894	269,138
Obaveze prema vladinim institucijama	508,446	-	-	508,446
Obaveze prema javnim i komercijalnim preduzećima	138,661	-	-	138,661
Zaduživanje	-	-	2,154	2,154
Ostala pasiva	2,539	-	-	2,539
Ukupno	1,216,316	-	271,048	1,487,364
Neto devizna pozicija	44,793	8,567	(3,091)	50,269

31. decembar 2019.	EUR	USD (ekvivalent u EVRIMA)	SDR (ekvivalent u EVRIMA)	Ukupna neto vrednost prenesena
Aktiva				
Novac na raspolaganju	302,166	-	-	302,166
Tekući računi kod nerezidentnih banaka	108,615	248	-	108,863
Hartije od vrednosti (obveznice i trezorski zapisi)	576,616	-	-	576,616
Depozitni računi kod nerezidentnih banaka	239,784	9,080	-	248,864
Imovina na računima povezanim sa MMF-om	535	-	297,810	298,345
Ostala sredstva	1,700	-	-	1,700
Ukupno	1,229,416	9,328	297,810	1,536,554
Pasiva				
Obaveze prema domaćim bankama	414,942	-	-	414,942
Obaveze u odnosu na račune povezane sa MMF-om	541	-	296,695	297,236
Obaveze prema vladinim institucijama	719,819	-	-	719,819
Obaveze prema javnim i komercijalnim preduzećima	52,167	-	-	52,167
Zaduživanje	2,266	-	-	2,266
Ostala pasiva	1,778	-	-	1,778
Ukupno	1,191,514	-	296,695	1,488,208
Neto devizna pozicija	37,902	9,328	1,115	48,346

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine

(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

4. Upravljanje finansijskim rizikom (nastavak)

(d) Tržišni rizici (nastavak)

CBK uglavnom obavlja operacije sa evrom, dok su strane valute kojima CBK trguje uglavnom „Specijalna prava vučenja“ („SDR“). Kursevi korišćeni za prevođenje na dan 31. decembra 2020. i 2019. bili su sledeći:

	2020	2019
	EVRO	EVRO
1 SDR	1.18385	1.23588
1 USD	0.81493	0.89015

SDR-ovi su dopunska devizna / transakciona rezervna imovina koju definiše i održava Međunarodni monetarni fond (MMF). Iako SDR sam po sebi nije valuta, on predstavlja potencijalni zahtev za valutama država članica MMF-a za koje se mogu razmeniti. SDR-ovi su stvoreni 1969. godine kako bi ublažili nedostatak preferirane devizne rezervne imovine, naime američkog dolara i zlata, a vrednost SDR-a definisana je kao srednja valutna korpa pet glavnih valuta, evra, američkog dolara, britanske funte, Japanski jen i kineski renminbi.

Američki dolar su sredstva tekućeg računa i depozita preko noći (kao što je repo) kod Federalne rezerve Njujork.

(e) Operativni rizik

Operativni rizik je rizik od direktnog ili indirektnog gubitka koji proizlazi iz širokog spektra uzroka povezanih sa procesima CBK-a, osoblja, tehnologije i infrastrukture, kao i od spoljnih faktora koji nisu kreditni, tržišni i likvidnosni rizici poput onih koji proizilaze iz zakonskih i regulatornih propisa i opšteprihvaćenim standardima korporativnog ponašanja. Operativni rizik proizlazi iz svih operacija CBK-a i utiče na sve organizacione jedinice.

Cilj CBK-a je upravljanje operativnim rizikom, kao i uravnoteženje izbegavanja finansijskih gubitaka i štete po reputaciju CBK efikasnim upravljanjem troškovima.

Glavna odgovornost za razvoj i primenu kontrola u cilju praćenja operativnog rizika dodeljena je rukovodećem osoblju unutar svake organizacione jedinice. Ova odgovornost je podržana poštovanjem opštih standarda CBK za upravljanje operativnim rizikom u sledećim oblastima:

- zahtevi za raspodelu dužnosti i odgovornosti, uključujući nezavisno odobrenje transakcija;
- zahtevi za procenu i praćenje transakcija;
- poštovanje regulatornih i drugih zakonskih zahteva;
- dokumentacija kontrola i procedura;
- zahtevi za periodičnom procenom operativnih rizika s kojima se suočava i adekvatnost kontrola i postupaka za rešavanje utvrđenih rizika;
- zahtevi za izveštavanje o operativnim gubicima i predložene korektivne mere;
- izrada planova za nepredviđene slučajeve;
- obuka i profesionalni razvoj;
- etički i kodeksi ponašanja;
- ublažavanje rizika, uključujući osiguranje, tamo gde je to efikasno.

Usklađenost sa standardima CBK podržana je programom periodičnih pregleda koje sprovodi Interna revizija. O nalazima pregleda interne revizije razgovara se sa rukovodstvom organizacione jedinice na koju se odnose, sa sažecima koji se dostavljaju Odboru za reviziju i rukovodstvu CBK.

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine

(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

4. Upravljanje finansijskim rizikom (nastavak)

(f) Upravljanje kapitalom

U skladu sa Zakonom, CBK će uspostaviti i održavati opštu rezervu. Opšta rezerva se ne može koristiti, osim za potrebe pokrivanja gubitaka koje je pretrpela CBK. Pored toga, CBK će uspostaviti nerealizovane račune revalorizacionih rezervi radi obračuna nerealizovane dobiti i gubitaka zbog svojih pozicija u SDR.

U skladu sa Zakonom br. 03 / L-209, neto dobit ili gubitak Centralne banke utvrdiće se u skladu s Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja (MSFI).

Zarada raspoloživa za raspodelu utvrđuje se na sledeći način:

- oduzimanjem od neto dobiti ukupnog iznosa nerealizovane revalorizacijske dobiti i dodelom ekvivalentnog iznosa na odgovarajući račun nerealizovane revalorizacijske rezerve; i
- odbijanjem sa odgovarajućeg računa nerealizovane revalorizacijske rezerve i dodavanju raspodeljive zarade iznosa bilo koje nerealizovane dobiti koja je oduzeta od neto dobiti za jednu ili više prethodnih godina i ostvarena je tokom tekuće finansijske godine.

Nerealizovani revalorizacioni gubici će se preneti na odgovarajuće račune nerealizovane revalorizacijske rezerve sve dok ti računi revalorizacijske rezerve nemaju nulti saldo, nakon čega će se ti gubici pokriti dobiti tekuće godine, zatim računom opšte rezerve i naknadno ovlašćeni račun kapitala.

Sva raspoređena zarada prvo će se primeniti na fond opšte rezerve sve dok ukupni iznos početnog kapitala i opštih rezervi ne bude jednak pet posto (5%) novčanih obaveza Centralne banke.

50% raspoređene zarade preostale nakon ispunjavanja gore pomenutih kriterijuma potrebno je preneti Ministarstvu finansija. Preostalih 50% biće dodeljeno opštem fondu rezerve Centralne banke.

(g) Upravljanje aktivom

U skladu sa Zakonom br. 03 / L-209 i Zakonom br. 03 / L-048, CBK je dodeljena odgovornost za vršenje i upravljanje ovlašćenim ulaganjima u ime Ministarstva finansija.

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine

(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

5. Upotreba procena i odluka

Uprava razgovara sa odborom Centralne banke o razvoju, odabiru i objavljivanju kritičnih računovodstvenih politika i procena CBK-a i primeni ovih politika i procena. Procene i odluke se kontinuirano preispituju i temelje se na istorijskom iskustvu i drugim faktorima, uključujući očekivanja od budućih događaja za koja se veruje da su razumna u datim okolnostima.

Ova otkrivanja dopunjuju komentar o upravljanju finansijskim rizikom (vidi napomenu 4).

Ključni izvori procene nesigurnosti

Naknade za kreditne gubitke

Imovina koja se obračunava po amortizovanom trošku procenjuje se na potencijalno umanjenje na osnovu opisane u računovodstvenoj politici 3 (f) (VI). Specifična komponenta ukupnih ispravki vrednosti umanjuje se za finansijsku imovinu koja se procenjuje pojedinačno za umanjenje vrednosti i temelji se na najboljoj proceni menadžmenta o sadašnjoj vrednosti novčanih tokova za koje se očekuje da će biti primljeni. Pri proceni ovih novčanih tokova, uprava donosi odluku o finansijskoj situaciji druge ugovorne strane i neto ostvarivoj vrednosti bilo kog kolaterala. Svaka umanjena imovina procenjuje se meritumom, a procena novčanih tokova koji se smatraju nadoknadivim nezavisno se odobrava.

Pandemija COVID 19

Vest o izbijanju COVID-19 u Kini došla je prvo u decembru 2019. 11. marta 2020. Svetska zdravstvena organizacija, videvši brzo širenje virusa, proglasila ga je pandemijom. Vlada Republike Kosovo, kao i sve druge vlade širom sveta, uvela je niz mera kako bi usporila moguće širenje virusa. Uvedena su različita ograničenja za aktivnosti unutar zemlje. Ograničenja uključuju zabranu svih prekograničnih putovanja, ograničenja svih domaćih putovanja tokom određenih sati, zatvaranje javnog prevoza, zabranu svih komercijalnih aktivnosti, osim za određene delatnosti (namirnice, apoteke, komercijalne banke, benzinske pumpe, pošte itd.) Ove mere rezultirale su ekonomskim usporavanjem na globalnom nivou.

Na datum ovih finansijskih izveštaja međunarodne rezerve banke, koje se sastoje od visoko vrednih hartija od vrednosti i kratkoročnih bankarskih depozita, nisu materijalno pogođene globalnim ekonomskim padom, tj. pogoršanjem tržišnih uslova.

Međutim, socijalni i ekonomski uticaj virusa COVID-19 i njegovo globalno širenje od marta 2020. godine mogu rezultirati povećanom nesigurnošću procena i odluka. To može zahtevati revizije koje mogu dovesti do situacija kada će prilagođavanje knjigovodstvene vrednosti aktive i pasive biti potrebne u narednoj finansijskoj godini. Međutim, bez prejudiciranja ukupnog globalnog i lokalnog uticaja COVID-19, naša očekivanja su da ove nove situacije / procene neće imati materijalnog uticaja na naše finansijske stavke.

Kritične računovodstvene odluke u primeni računovodstvenih politika CBK-a

Kritične računovodstvene odluke donesene u primeni računovodstvenih politika CBK uključuju:

Klasifikacija finansijske aktive i pasive

Računovodstvene politike CBK predviđaju da se aktiva i pasiva na početku odrede u različite računovodstvene kategorije u određenim okolnostima.

Klasifikujući finansijsku imovinu koja se drži radi naplate, CBK je utvrdila da ima i pozitivnu nameru i sposobnost da drži imovinu do datuma njihovog dospeća kako se zahteva računovodstvenom politikom 3 (h).

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine
(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

6. Finansijska aktiva i pasiva (Računovodstvene klasifikacije i fer vrednosti)

Tabela u nastavku daje klasifikaciju CBK-a za svaku klasu finansijske aktive i pasive i njihove fer vrednosti.

U hiljadama evra 31. decembar 2019.	Napomena	2020		2019	
		Amortizovani troškovi	Fer vrednosti	Amortizovani troškovi	Fer vrednosti
Novac na ruke	7	308,090	308,090	302,166	302,166
Tekući računi kod nerezidentnih banaka	8	313,343	313,343	108,863	108,863
Hartije od vrednosti	9	587,794	590,010	576,616	579,894
Depozitni računi kod nerezidentnih banaka	10	58,324	58,324	248,864	248,864
Sredstva povezana sa MMF-om	11	268,199	268,199	298,345	298,345
Ostala sredstva	14	99	99	142	142
		1,535,849	1,538,065	1,534,996	1,538,274
Obaveze prema domaćim bankama	15	566,426	566,426	414,942	414,942
Obaveze u odnosu na račune povezane sa MMF-om	16	269,138	269,138	297,236	297,236
Obaveze prema vladinim institucijama	17	508,446	508,446	719,819	719,819
Obaveze prema javnim i komercijalnim preduzećima	18	138,661	138,661	52,167	52,167
Zaduživanje	19	2,154	2,154	2,266	2,266
Ostala pasiva	20	756	756	756	756
		1,485,581	1,485,581	1,487,186	1,487,186

7. Gotovina

Gotovina je denominirana u Evrima.

	2020	2019
Gotovina	308,090	302,166
Ukupno	308,090	302,166

8. Tekući računi kod nerezidentnih banaka

Ovi računi se vode u sledećim bankama:

	2020	2019
Deutsche Bundesbank	127,998	71,230
Raiffeisen Zentralbank	9,903	9,900
Deutsche Bank London AG	88,509	24,169
Central Bank of Luxembourg	86,666	1,827
Commerzbank AG	460	499
Bayerische Landesbank	-	990
Federal Reserve Bank (FED-NY)	170	248
Ukupna knjigovodstvena vrednost	313,706	108,863
Očekivani kreditni gubici (ECL)	(363)	-
Ukupna neto vrednost	313,343	108,863

Povećanje u odnosu na 2019. godinu predstavlja normalan tok dnevnih aktivnosti, istovremeno se taj rast tekućih računa odražava gotovo u uravnoteženom obliku sa porastima napomena 7, 9 i 10 (gotovina, hartije od vrednosti i plasmani na tržištu novca).

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine
(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

8. Tekući računi kod nerezidentnih banaka (nastavak)

Odgovarajuća kretanja ECL za tekuće račune kod stranih banaka su kako sledi:

	2020			
	Faza 1	Faza 2	Faza 3	Ukupno
ECL 1. januara 2020.	-	-	-	-
Transferi u fazi 1	-	-	-	-
Transferi u fazi 2	-	-	-	-
Transferi u fazi 3	-	-	-	-
ECL opterećenja za godinu	363	-	-	363
Uticao ECL-a na kraju godine izloženosti prenesenih između faza tokom godine	-	-	-	-
Izdavanje odbitka (priznato u prihodima od kamata)	-	-	-	-
Promene zbog izmena koje ne rezultiraju odjavom	-	-	-	-
Promene u modelima i ulazima koji se koriste za ECL proračune	-	-	-	-
Korekcije deviznog kursa	-	-	-	-
Dana 31. decembra 2020.	363	-	-	363

	2019			
	Faza 1	Faza 2	Faza 3	Ukupno
ECL 1. januara 2019.	-	-	-	-
Transferi u fazi 1	-	-	-	-
Transferi u fazi 2	-	-	-	-
Transferi u fazi 3	-	-	-	-
ECL opterećenja za godinu	-	-	-	-
Uticao ECL-a na kraju godine izloženosti prenesenih između faza tokom godine	-	-	-	-
Izdavanje odbitka (priznato u prihodima od kamata)	-	-	-	-
Promene zbog izmena koje ne rezultiraju odjavom	-	-	-	-
Promene u modelima i ulazima koji se koriste za ECL proračune	-	-	-	-
Korekcije deviznog kursa	-	-	-	-
Dana 31. decembra 2019.	-	-	-	-

9. Hartije od vrednosti (Trezorski zapisi i Državne obveznice)

Obe kategorije koje su deo ove grupacije su dužničke hartije od vrednosti koje su izdale države Evropske unije. Državni zapisi dolje otkriveni imaju rok dospeća do jedne godine, dok obveznice do 6 godina. Svi su denominirani u EVRU i imali su efektivne godišnje kamatne stope u rasponu od 0.019% do 3.021% u 2020. godini (2019: 0.019% do 3.021% godišnje).

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine

(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

9. Hartije od vrednosti (Trezorski zapisi i Državne obveznice) (Nastavak)

Analitički prikaz hartija od vrednosti prema vrsti i državama koje su emitovale iste:

Prema državi:

Država	2020			2019		
	Knjigovodstvena vrednost	Očekivani kreditni gubitak	Neto Knjigovodstvena vrednost	Knjigovodstvena vrednost	Očekivani kreditni gubitak	Neto Knjigovodstvena vrednost
Nemačka	66,177	(157)	66,020	66,652	(60)	66,592
Francuska	10,017	(104)	9,913	10,023	(9)	10,014
Holandija	12,339	(27)	12,312	12,556	(11)	12,543
Slovenija	20,732	(67)	20,665	21,435	(19)	21,416
Luksemburg	88,382	(93)	88,289	89,313	(80)	89,233
EuroFima-Švajcarska	5,614	(3)	5,611	5,827	(5)	5,822
KommuneKredit-Danska	6,039	(8)	6,031	6,052	(5)	6,047
Austrija	74,729	(248)	74,481	77,099	(69)	77,030
Irska	103,282	(97)	103,185	104,335	(96)	104,239
Kosovo	201,449	(162)	201,287	183,845	(165)	183,680
Ukupno	588,760	(966)	587,794	577,135	(519)	576,616

Prema vrsti:

	2020			2019		
	Knjigovodstvena vrednost	Očekivani kreditni gubitak	Neto Knjigovodstvena vrednost	Knjigovodstvena vrednost	Očekivani kreditni gubitak	Neto Knjigovodstvena vrednost
Blagajnički zapisi	-	-	-	150	-	150
Vladine obveznice	588,760	(966)	587,794	576,985	(519)	576,466
Ukupno	588,760	(966)	587,794	577,135	(519)	576,616

Kretanje odgovarajućih ECL-a za amortizovani trošak dužničkih hartija od vrednosti je kako sledi:

	2020			
	Faza 1	Faza 2	Faza 3	Ukupno
ECL 1. januara 2020	519	-	-	519
Transfer u Fazi 1	-	-	-	-
Transfer u Fazi 2	-	-	-	-
Transfer u Fazi 3	-	-	-	-
Naknada za ECL u godini	447	-	-	447
Uticao na ECL izloženosti prenesene između faza tokom godine	-	-	-	-
Poništavanje popusta (priznato u prihodu od kamata)	-	-	-	-
Promene usled modifikacija koje ne rezultiraju prestankom prepoznavanja	-	-	-	-
Izmene modela i ulaza koji se koriste za proračun ECL-a	-	-	-	-
Prilagođavanje deviza	-	-	-	-
31. decembra 2020	966	-	-	966

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine

(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

9. Hartije od vrednosti (Trezorski zapisi i Državne obveznice) (Nastavak)

Kretanje odgovarajućih ECL-a za dužničke hartije od vrednosti po amortizovanim troškovima (nastavak)

	2019			
	Faza 1	Faza 2	Faza 3	Ukupno
ECL 1. januara 2019	683	-	-	683
Transfer u Fazi 1	-	-	-	-
Transfer u Fazi 2	-	-	-	-
Transfer u Fazi 3	-	-	-	-
Naknada za ECL u godini	(164)	-	-	(164)
Uticao na ECL izloženosti prenesene između faza tokom godine	-	-	-	-
Poništavanje popusta (priznato u prihodu od kamata)	-	-	-	-
Promene usled modifikacija koje ne rezultiraju prestankom prepoznavanja	-	-	-	-
Izmene modela i ulaza koji se koriste za proračun ECL	-	-	-	-
Prilagođavanje deviza	-	-	-	-
31. decembra 2019	519	-	-	519

Sledeća tabela prikazuje geografsku raspodelu ulaganja u hartije od vrednosti, uključujući minimalnu, maksimalnu i prosečnu stopu kupona i procenat koncentracije i dospeća na državnom nivou.

Država	Minimalni kupon br.	Maksimalni kupon br.	Prosečni kupon br.	Knjigovodstvena vrednost	2020	
					% pondera ukupno	Dospeće
Nemačka	0.13%	2.13%	0.96%	66,177	11.24%	2022 - 2023
Francuska	0.13%	0.13%	0.13%	10,017	1.70%	2022
Holandija	0.50%	2.25%	1.38%	12,339	2.10%	2022
Slovenija	3.00%	4.38%	3.69%	20,732	3.52%	2021
Luksemburg	0.00%	3.00%	1.05%	88,382	15.01%	2022
EuroFima-Švajcarska	4.00%	4.00%	4.00%	5,614	0.95%	2021
Kommune						
Kredit-Danska	0.25%	0.25%	0.25%	6,039	1.03%	2023
Austrija	3.40%	3.40%	3.40%	74,729	12.69%	2022
Irska	0.00%	3.90%	0.98%	103,282	17.54%	2022 - 2023
Kosovo	0.80%	3.50%	1.70%	201,449	34.22%	2021 - 2025
Ukupno				588,760	100%	

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine
(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

9. Hartije od vrednosti (Trezorski zapisi i Državne obveznice) (Nastavak)

2019

Država	Minimalni kupon br.	Maksimalni kupon br.	Prosečni kupon br.	Knjigovodstvena vrednost	% pondera ukupno	Dospeće
Nemačka	0.13%	2.13%	0.96%	66,652	11.55%	2022 - 2023
Francuska	0.13%	0.13%	0.13%	10,023	1.74%	2022
Holandija	0.50%	2.25%	1.38%	12,556	2.18%	2022
Slovenija	3.00%	4.38%	3.69%	21,435	3.71%	2021
Luksemburg	0.00%	3.00%	1.05%	89,313	15.48%	2022
EuroFima-Švajcarska	4.00%	4.00%	4.00%	5,827	1.01%	2021
Kommune Kredit-Danska	0.25%	0.25%	0.25%	6,052	1.05%	2023
Austrija	3.40%	3.40%	3.40%	77,099	13.36%	2022
Irska	0.00%	3.90%	0.98%	104,335	18.08%	2022 - 2023
Kosovo	0.00%	4.90%	1.62%	183,845	31.85%	2020 - 2025
Total				577,135	100%	

10. Depozitni računi kod nerezidentnih banaka

Depoziti kod stranih banaka sastoje se od:

	2020			2019		
	Knjigovodstvena vrednost	Očekivani kreditni gubitak	Neto knjigovodstvena vrednost	Knjigovodstvena vrednost	Očekivani kreditni gubitak	Neto knjigovodstvena vrednost
Oročeni depoziti						
Deutsche Bank	-	-	-	240,000	(216)	239,784
Raiffeisen Bank International AG	50,000	(64)	49,936	-	-	-
Federal Reserve Bank (FED-NY)	8,394	(6)	8,388	9,079	-	9,079
	58,394	(70)	58,324	249,079	(216)	248,863
Kamata obračunata na oročene depozite						
Deutsche Bank	-	-	-	-	-	-
Raiffeisen Bank International AG	-	-	-	-	-	-
Federal Reserve Bank (FED-NY)	-	-	-	1	-	1
	-	-	-	1	-	1
Ukupno	58,394	(70)	58,324	249,080	(216)	248,864

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine

(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

10. Depozitni računi kod nerezidentnih banaka (nastavak)

Kretanje odgovarajućih ECL za depozite kod stranih banaka po amortizovanim troškovima je kako sledi:

	2020			
	Faza 1	Faza 2	Faza 3	Ukupno
ECL 1. januar 2020	216	-	-	216
Transfer u Fazi 1	-	-	-	-
Transfer u Fazi 2	-	-	-	-
Transfer u Fazi 3	-	-	-	-
Naknada za ECL u godini	(146)	-	-	(146)
Uticaj na ECL izloženosti prenesene između faza tokom godine	-	-	-	-
Poništavanje popusta (priznato u prihodu od kamata)	-	-	-	-
Promene usled modifikacija koje ne rezultiraju prestankom prepoznavanja	-	-	-	-
Izmene modela i ulaza koji se koriste za proračun ECL	-	-	-	-
Prilagođavanje deviza	-	-	-	-
31. decembra 2020	70	-	-	70
	2019			
	Faza 1	Faza 2	Faza 3	Ukupno
ECL 1. januar 2019	158	-	-	158
Transfer u Fazi 1	-	-	-	-
Transfer u Fazi 2	-	-	-	-
Transfer u Fazi 3	-	-	-	-
Naknada za ECL u godini	58	-	-	58
Uticaj na ECL izloženosti prenesene između faza tokom godine	-	-	-	-
Poništavanje popusta (priznato u prihodu od kamata)	-	-	-	-
Promene usled modifikacija koje ne rezultiraju prestankom prepoznavanja	-	-	-	-
Izmene modela i ulaza koji se koriste za proračun ECL	-	-	-	-
Prilagođavanje deviza	-	-	-	-
31. decembra 2019	216	-	-	216

Depoziti plasirani kod stranih banaka denominirani su u evrima i dolarima, efektivna kamatna stopa kreće se od -0,590% do 1,500% godišnje (2019: 0,000% do 5,370% godišnje) i originalno dospevaju od 1 do 365 dana (2019.: od 1 u 367 dana). Depoziti imaju minimalni kreditni rejting od AAA/Aaa do A3/BBB +, prema ocenama Standard & Poors/Moody's za 2020. godinu.

U poređenju sa krajem 2020. godine, dolazi do smanjenja pozicije na kraju 2019. godine, što uglavnom proizlazi iz dospeća plasmana Deutsche Bank u obliku depozita sa mogućnošću poziva/povlačenja (Call Depoziti) sa neodređenim rokom dospeća, koji su prekinuti u oktobru 2020. Aktivni depoziti u EUR na datum izveštavanja iznose 50 miliona EUR u IRB-u koji imaju rok dospeća godinu dana. Takođe imamo datum plaćanja 10,3 miliona USD (8,4 miliona EUR (REPO sa FED New York) kao datum dospeća na datum izveštavanja (u tabeli plasmana).

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine

(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

11. Sredstva povezana sa MMF-om

	2020	2019
Članska kvota u MMF-u	97,786	102,084
Naslovi SDR	58,519	63,116
Obračunata kamata	242	535
MMF	156,547	165,735
Vlada		
Zahtev vlade Kosova za korišćenje fondova MMF-a (SBA i RFI)	111,652	132,610
Ukupno	268,199	298,345

Gore navedena sredstva odnose se na prijem Kosova u MMF, juna 2009. godine. U vezi sa članstvom Kosova u MMF, CBK deluje kao depozitni i fiskalni agent.

To je u skladu sa Zakonom br. 03/L-209 o Centralnoj banci Republike Kosova i Zakonom br. 03-L-152 o članstvu Republike Kosovo u Međunarodnom monetarnom fondu i Organizacijama grupe Svetske banke.

Kvota MMF-a predstavlja kvotu registracije koja je utvrđena za vreme prijema i koja je izražena u SDR-u. Porast prikazuje porast kvote od 59 miliona SDR u 82.6 miliona (gore prikazana u napomeni 11 su u evrima) i vrednost se utvrđuje na osnovu pravila, uredbi i odluka MMF-a.

Naslovi SDR-a predstavljaju aktive odobrene od strane Odbora guvernera MMF-a prema alokaciji SDR u zemljama članicama MMF-a (odluke donete 28. avgusta 2009. godine i 9. septembra 2009. godine). Naslovi SDR-a sadrže godišnje kamatne stope u 2020. godini koje variraju od 0.050% do 0.748% godišnje (2019: 0.738% do 1.148% godišnje).

Zahtevi Vlade za korišćenje sredstava MMF-a predstavljaju iznos koji Vlada dužuje prema MMF-u i Stand-by aranžmanu Kosova potpisanom u julu 2010., aprilu 2012. i julu 2018. godine, putem kojeg je Vlada Kosova od MMF-a dobila liniju za korišćenje sredstva u skladu sa dotičnim stand-by aranžmanima, kao i Sporazumom o hitnoj pomoći u okviru Instrumenta za brzo finansiranje (RFI) u iznosu od 41,3 miliona SDR 10 u aprilu 2020. Stanje na dan 31. decembra 2020. iznosi 94,3 miliona SRD (ili 111,65 EUR miliona). Kamatne stope ovih sporazuma povezane su sa kamatnom stopom u skladu sa tržišnim uslovima ključne kamatne stope koju je odredio MMF, a koja je sama povezana sa kamatnom stopom SRD-a. Kamatna stopa za 2020. godinu varira od 1,050% do 1,754% godišnje (u 2019. godini je fluktuirala od 1,744% do 2,157% godišnje).

CBK deluje kao depozitna institucija (Banka) za Vladu Kosova. Radi upravljanja aktivnostima koje proističu iz sporazuma sa MMF-om, CBK i Vlada Kosova su postigle sporazum o razumevanju za svaki Stand-by sporazum „o procedurama za zahtev, prijem, usluživanje i otkup fondova od MMF-a prema uslovima Stand-by sporazuma. Na osnovu ovog sporazuma, CBK povlači SDR-e od MMF-a u ime Vlade i kreditira ove fondove na račun Vlade.

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine
(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

12. Nekretnine i oprema

Nekretninu i opremu čine sledeće:

	Investicije u objekte pod zakupom	Oprema	Kompjuteri	Vozila	Imovina u procesu kapitalizacije	Ukupno
Troškovi						
1. januara 2019.	5,201	2,431	2,166	320	-	10,118
Nabavka	113	93	108	69	213	596
Transfer od/do	-	-	-	-	-	-
Transfer od/do (ispravka)	-	-	-	-	-	-
Otuđenje	-	-	-	-	-	-
31. decembra 2019.	5,314	2,524	2,274	389	213	10,714
1. januara 2020.	5,314	2,524	2,274	389	213	10,714
Nabavka	273	140	136	-	-	550
Transfer od/do	208	-	-	-	(208)	-
Transfer od/do (ispravka)	-	-	-	-	-	-
Otuđenje	-	-	(2)	-	-	(2)
31. decembra 2020.	5,795	2,664	2,408	389	5	11,261
Deprecijacija						
1. januara 2019.	1,153	1,907	1,751	291	-	5,102
Godišnja deprecijacija	265	162	185	33	-	645
Transfer od/do (ispravka)	-	-	-	-	-	-
Otuđenje	-	-	-	-	-	-
31. decembra 2019	1,418	2,069	1,936	324	-	5,747
1. januara 2020.	1,418	2,069	1,936	324	-	5,747
Godišnja deprecijacija	271	171	172	14	-	628
Transfer od/do (ispravka)	-	-	-	-	-	-
Otuđenje	-	-	(2)	-	-	(2)
31. decembra 2020.	1,689	2,240	2,106	338	-	6,373
<i>Neto knjigovodstvena vrednost</i>						
1. januara 2019.	4,048	524	415	29	-	5,016
31. decembra 2019.	3,896	455	338	65	213	4,967
31. decembra 2020.	4,106	424	302	51	5	4,888

Na dan 31. decembra 2020. godine nije založena imovina kao kolateral (31. decembra 2019 .: nema). Prema Zakonu o CBK, Centralna banka će za svoje službeno poslovanje koristiti i upravljati imovinom i objektima, uključujući pokretnu i nepokretnu imovinu, koja se nalazi u ulici Garibaldi 33, Priština.

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine
(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

13. Nematerijalna sredstva

Nematerijalna sredstva čine sledeće:

	Softver u razvoju	Softver	Ukupno
Troškovi			
Stanje na dan 1. januara 2019	-	3,971	3,971
Nabavka	508	43	551
Transferi (od)/za	-	-	-
Transferi (od)/za (ispravka)	-	-	-
Otuđenje	-	-	-
Stanje na dan 31. decembra 2019.	508	4,014	4,522
Stanje na dan 1. januara 2020.	508	4,014	4,522
Nabavka	31	136	167
Transferi (od)/za	(508)	508	-
Transferi (od)/za (ispravka)	-	-	-
Otuđenje	-	-	-
Stanje na dan 31. decembra, 2020	31	4,658	4,689
Amortizacija			
Stanje na dan 1. januara 2019.	-	2,181	2,181
Godišnja amortizacija	-	396	396
Otuđenje	-	-	-
Stanje na dan 31. decembra, 2019	-	2,577	2,577
Stanje na dan 1. januara 2020	-	2,577	2,577
Godišnja amortizacija	-	412	412
Otuđenja /otpisivanja	-	-	-
Stanje na dan 31. decembra, 2020	-	2,989	2,989
Neto knjigovodstvena vrednost			
Stanje na dan 1. januara, 2019	-	1,790	1,790
Stanje na dan 31. decembra, 2019	508	1,437	1,945
Stanje na dan 31. decembra, 2020	31	1,669	1,700

14. Ostala sredstva

Ostala sredstva čine sledeće:

	2020	2019
Prihodi obračunati od nadoknada	1,774	1,558
Potraživanja i avansi, isplate u toku	109	142
Ukupno	1,883	1,700

Obračunati prihodi od nadoknada predstavljaju procenjenu nadoknadu za obnovu licenci i ostalih naknada za domaće finansijske institucije za poslednje tromesečje.

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine

(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

15. Obaveze prema domaćim bankama

Prema Pravilu XVII CBK-a za bankarski nadzor, komercijalne banke koje posluju na Kosovu su obavezne da drže rezerve likvidnosti u iznosu od 10% kvalifikovanih depozita njihovih klijenata. Najmanje polovina ovih rezervi treba da se drži na računu CBK-a.

Obaveze prema domaćim bankama

	2020	2019
ProCredit Bank Kosovo	33,453	29,070
Raiffeisen Bank Kosovo	44,734	41,973
NLB Prishtina	32,142	28,123
Banka Ekonomike	12,416	9,818
Banka për Biznes	12,346	10,336
Banka Kombëtare Tregtare (ogranak u Prištini)	17,534	15,203
Turska Ekonomska Banka (TEB)	24,781	22,243
Komercijalna Banka – Ogranak u Mitrovici	4,447	3,886
Turkiye is Bankasi a.s.	2,942	3,294
T.C. Ziraat Bankasi A.S. – Ogranak na Kosovu	2,621	2,315
Banka Kreditore e Kosoves	-	-
Banka Kreditore e Prishtinë	-	-
Ukupno zahtevane rezerve	187,414	166,261
Dodatni iznos iznad zahtevane rezerve		
ProCredit Bank Kosovo	29,850	26,882
Raiffeisen Bank Kosovo	36,494	18,958
NLB Prishtina	91,536	53,539
Banka Ekonomike	45,114	32,026
Banka për Biznes	40,166	31,733
Banka Kombëtare Tregtare (ogranak u Prištini)	56,986	25,576
Turska Ekonomska Banka (TEB)	44,667	32,635
Komercijalna Banka – Ogranak u Mitrovici	4,219	3,737
Turkiye is Bankasi a.s.	16,556	16,013
T.C. Ziraat Bankasi A.S. – Ogranak na Kosovu	5,530	7,582
Banka Kreditore e Kosoves	7,887	-
Banka Kreditore e Prishtinë	5	-
Ukupno dodatak na tekućim računima	379,012	248,681
Ukupan iznos na tekućim računima	566,426	414,942

Primenjena kamatna stopa na dan 31. decembra 2020. godine iznosila je -0,60% (naknadno -0,60% za 31. decembar 2019.) za depozite iznad zahtevane obavezne rezerve. Obavezna rezerva se izračunavapo pravilu obavezne rezerve.

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine
(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

16. Obaveze u odnosu na račune povezane sa MMF-om

	2020	2019
MMF račun br. 1	250	255
MMF račun br. 2	6	6
MMF račun hartija od vrednosti	185,433	209,641
MMF SDR raspodela	65,548	68,429
Obračunata kamata	244	541
Ukupno obaveza prema MMF-u	251,481	278,872

Obaveza prema Vladi

MMF- Deo kvote plaćen od strane Vlade	17,657	18,364
Ukupno obaveza prema Vladi	17,657	18,364
Ukupno	269,138	297,236

Gore pomenute vrednosti se povezuju sa prijemom Kosova u MMF, juna 2009. godine.

Računi br. 1 i br. 2 su računi MMF-a u CBK-u, otvoreni u skladu sa pravilima i propisima MMF-a.

Račun hartija od vrednosti MMF-a predstavlja jednu vrstu menice izdate od strane Vlade Kosova koja treba da se plati na zahtev MMF-a. Ovaj iznos predstavlja obaveze CBK-a prema MMF-u i to je u saglasnosti sa odgovarajućim zahtevom CBK-a Vladi Kosova.

Isplaćeni deo kvote MMF-a od strane Vlade Kosova predstavlja iznos koji je Vlada Kosova isplatila MMF-u u ime kvote MMF-a.

Raspodela SDR-a predstavlja raspodelu SDR-a u zemljama članicama MMF-a kao što je odobreno od strane Odbora guvernera MMF-a, 28. avgusta 2009. godine i 9. septembra 2009. godine.

Raspodela SDR-a i isplaćeni deo kvote su kamate koje čine prosečne godišnje kamatne stope koje variraju od 0.050% - 0.750% za 2020. godinu (2019: 0.740% - 1.153% godišnje).

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine
(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

17. Obaveze prema vladinim institucijama

Obaveze prema vladinim institucijama čine sledeći tekući računi:

Tekući računi	2020	2019
Trezor – Ministarstvo finansija	316,897	444,301
Kosovska agencija za privatizaciju	191,457	275,160
Privremene institucije samouprave	92	358
Ukupno	508,446	719,819

Godišnja efektivna kamatna stopa za tekuće račune za završenu godinu 31. decembra 2020. godine je nula (za godinu završenu 31. decembra 2019. godine: nula).

18. Obaveze prema javnim i komercijalnim preduzećima

	2020	2019
Tekući računi		
Osiguravajuća društva	4,688	4,717
Druge javne institucije	133,971	47,448
Licencirani penzioni fondovi	-	-
Ostalo	2	2
Ukupno	138,661	52,167

Efektivna kamatna stopa za tekuće račune dana 31. decembra 2020. godine i 2019. godine je nula.

19. Zaduživanje

	2020	2019
Pozajmice	2,154	2,266
Ukupno	2,154	2,266

Gore navedeni iznosi predstavljaju zaduživanje u Svetskoj Banci. Svetska Banka je iskoristila mogućnost zaduživanja pod povoljnim uslovima (niskim kamatnim stopama i period neplaćanja glavnice od oko 10 godina). Otplata kamata je započela od početka isplate 2014. godine, ali otplata glavnice će početi od oktobra 2021. Konačni rok dospeća biće 15. aprila 2031. Zaduživanje se uglavnom odnosi na projekat za izvršenje isplata u zemlji omogućujući njihovu obradu u realnom vremenu i projekat centra za kontinuitet rada. Oba projekta su već realizovana. Promena je posledica kretanja kursa evra/SDR na datum izveštavanja.

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine

(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

20. Ostala pasiva

	2020	2019
Osiguran račun	756	756
Odloženi grantovi	295	393
Ostali odloženi prihodi	11	11
Fond rezervi	242	162
Razni kreditori	606	456
Beneficije dugoročnih zaposlenih	630	-
	2,539	1,778

Dana 31. decembra 2020. godine u okviru osiguranih računa je iznos od 756 hiljada evra, koji se odnosi na tekuće-operativne račune Osiguravajućeg društva Kosova, koja je likvidirana u aprilu 2010. godine. Prema pomenutom procesu, ovaj iznos je ostao pod osiguranjem i dana 31. decembra 2020. godine i 2019. godine ima saldo koji je gore prikazan.

Kretanja u odloženim grantovima su sledeća:

	2020	2019
Vrednost prevoznika na dan 1. januara	162	162
Troškovi rezervisanja za moguće obaveze (napomena 28)	80	-
Ukupno 31. decembra:	242	162

Kretanja u prihodima od grantova su sledeća:

	Ministarstvo Finansija	Svetska Banka	Evropska Centralna Bank	Ukupno
Prihodi od Odloženih grantova 1. januara 2019	198	294	-	492
Dobijeni grantovi u toku godine	-	-	21	21
Godišnji prihodi od grantova	(60)	(39)	(21)	(120)
Odloženi grantovi 31. decembra 2019	138	255	-	393
Prihod od odloženih grantova 1. januara 2020	138	255	-	393
Grantovi primljeni tokom godine	-	-	20	20
Grantovi poznati kao prijava za godinu	(60)	(39)	(20)	(119)
Odloženi grantovi 31. decembra 2020	78	216	-	294

Grant Ministarstva finansija bio je njihov projekat za uspostavljanje prijave depozita Vlade Kosova, nakon što je projekat završen, odobrili su nam aplikaciju. Globalni grant CBK-a namenjen je primeni terenskog nadzora, a grant ECB-a je regionalni projekt za obuku centralne regionalne CBK-a, deo ovog programa bio je i CBK.

21. Ovlašćeni kapital

Ovlašćeni kapital CBK-a, 31. decembra 2020. godine i 2019. godine je 30,000 evra prema Zakonu br. 03/L- 209, usvojenog 22. jula 2010. godine.

CBK podnosi izveštaj direktno Skupštini Kosova. Kapital CBK-a ne podleže nikakvim obavezama.

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine

(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

21a. Rezervni fond i revalorizacija rezerve

Rezervni fond i revalorizacija rezerve su regulisani Zakonom br. 03/L-209 o Centralnoj banci Republike Kosovo. Dobit iz svake finansijske godine je raspodeljen kao što je opisano u napomeni 4 (f) u skladu sa ovim Zakonom.

22. Neto prihodi od kamate

Neto prihode od kamate čine sledeće:

	2020	2019
Prihodi od kamate		
Prihodi od depozita	27	198
Od trezorskih zapisa	2,607	1,983
Od račun sa MMF-om	126	642
Od negativnih stopa na depozite	1,070	706
	3,830	3,529
Rashodi od kamate		
Na računima nebankarskih subjekata (MMF)	138	683
Prema nostro računima kod korespondentnih banaka	808	901
Na oročene depozite	2	-
Od zaduživanja	17	16
	965	1,599
Neto prihodi od kamate	2,865	1,930

CBK plaća negativne stope na nostro stanja na tekućim računima kod korespondentnih banaka (prema nekim ograničenjima koje su one postavile), shodno tome primenjujući negativne stope na obaveznu rezervu za komercijalne banke i iznad određene granice na Kosovski fond za penzionu štednju.

23. Neto prihodi od naknada i provizija

Neto prihode od naknada i provizija čine sledeći:

	2020	2019
Prihodi od naknada		
Od depozita novca	954	873
Od stranih dolazećih transfera	77	70
Od stranih izlaznih transfera	308	352
Od međubankarskog kliring sistema	1,231	1,279
Od sistema kreditnog registra	132	199
Ostale naknade	17	25
	2,719	2,798
Rashodi od naknada		
Za transport novca	346	529
Za transakcije sa odgovarajućim bankama	41	47
	387	576
Neto prihodi od naknada i provizija	2,332	2,222

Ova grupa prihoda je tekuća od usluga pružanih prema klijentima banke (institucije), za plaćanja, depozite, za platformu kreditnog registra kao i za održavanje računa i stavki u čuvanju.

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine

(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

24. Prihodi od regulatorne aktivnosti

Prihodi od regulativne aktivnosti, uglavnom obuhvataju naknade uspostavljane prema finansijskim institucijama na Kosovu kao i deo izdavanja ili obnavljanja licenci, isto tako i ostale primenjive naknade koje se odnose na njihove aktivnosti i za koje aktivnosti CBK ima pravnu nadležnost za regulisanje.

Prihodi od regulativne aktivnosti:

	2020	2019
Naknada uspostavljena za komercijalne banke	3,567	3,137
Naknada uspostavljena za osiguravajuća društva	1,535	1,491
Naknada za nebankarske finansijske institucije	251	300
Naknada od obnavljanja penzija	29	28
Ukupno	5,382	4,956

25. Prihodi od grantova

Prihodi od grantova čine sledeće:

	2020	2019
Trezor – Ministarstvo finansija (ICU portfolio)	60	60
Svetska Banka	39	39
Evropska centralna banka	20	21
Ukupno	119	120

26. Ostali operativni prihodi

Ostali prihodi:

	2020	2019
Ostali prihodi	11	8
Ukupno	11	8

U okviru ostalih (neredovnih) prihoda su prihodi u okviru napomene 26 i kao takva se ne nadovezuju sa redovnim aktivnostima ili na bilo koju drugu specifičnu stavku prikazanu kao posebno u okviru ostalih finansijskih stavki.

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine

(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

27. Troškovi osoblja

Troškove osoblja čine sledeći:

	2020	2019
Primanja zaposlenih		
Plate	3,902	3,892
Penzijski doprinosi	606	609
Troškovi zdravstvenog osiguranja	195	189
	4,703	4,690
Troškovi ostalog osoblja		
Obuke osoblja	26	164
Troškovi Odbora Centralne Banke	86	116
Ostalo	18	19
	130	299
Ukupno	4,833	4,989

Broj zaposlenih koji je aktivno uticao na prikazanim troškovima za 2020 je 229 (2019: 236).

28. Opšti i administrativni troškovi

Opšte i administrativne troškove čine sledeći:

	2020	2019
Troškovi osiguranja	331	296
Održavanje i popravke	73	76
Održavanje računarskih programa	385	333
Troškova komuniciranja (telefon, teleks, i internet)	37	38
Komunalne usluge	81	82
Troškovi revizije i konsultacije	13	13
Troškovi bezbednosti i obezbeđenja	112	111
Putovanja i prevoz	15	153
Operativni troškovi vozila	14	19
Kancelarijski materijal	4	5
Troškovi reprezentacije*	31	122
Ostali troškovi reprezentacije*	4	9
Troškovi za kafu	36	42
Potrošni materijal za računare i drugi srodni artikli	11	15
Potrošni materijal za opremu	5	4
Troškovi publikacije i literature	8	10
Tehnička- profesionalna podrška i ostale spoljne usluge	11	56
Članstva u profesionalnim udruženjima**	43	28
Rezervacije	80	-
Ostalo	52	39
Ukupno	1,346	1,451

* Troškovi reprezentacije sastoje se od: konferencija i sličnih aktivnosti, programa finansijskog obrazovanja, poklona za decu na kraju godine, ceremonija i poklona za penzionisano osoblje, poklona za 8. mart i slično. Velika promena uglavnom je posledica konferencije i aktivnosti 20. godišnjice osnivanja CBK održane tokom 2019. godine.

** Članstva u profesionalnim udruženjima su uglavnom članstva u udruženjima međunarodnog nivoa regulatora nadzora osiguranja, nadgledanja penzija, kreditnog registra, za internu reviziju kao i standarde finansijskog izveštavanja.

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine

(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

29. Neto dobit/gubici od razmene valute

Neto dobit od deviza iznosi 663 hiljade evra za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine (dok je 2019.: dobit od 248 hiljada) i predstavlja nerealizovanu dobit u odnosu na devizne razlike nastale preračunom imovine i obaveza USD i SDR u ekvivalentni iznosi u evrima, objavljeni u dokumentima CBK-a.

U okviru valuta koja nisu u evrima, imamo sledeće relevantne pozicije:

Napomena:	31. decembar , 2020		
		Sredstva	Obaveze
10	USD	10,512	-
11,16	SDR	226,343	228,954

	31. decembar 2019		
		Sredstva	Obaveze
10	USD	10,479	-
11,16	SDR	240,969	240,067

Efekat iz promene kursa razmene valute u sveobuhvatnim prihodima

	31. decembar 2020.	31. decembar 2019.
from USD	(791)	172
from SDR	128	76
	(663)	248

Dobitak / gubitak od promene „deviznog kursa“ je privremena neradna pozicija izvedena iz stavki ustranoj valuti (USD i SDR objavljeni gore), koji se na datum izveštavanja moraju prijaviti ueurima u njihovim ekvivalentima prema deviznom kursu datuma izveštavanja. Sa promenom kursa takođe postoji razlika (bilo da je to dobitak ili gubitak), koji kao takav izjednačava finansijske stavke - ekvivalentne vrednosti, ali koje nisu stvarne realizacije.

Ovaj efekat u 2020. godini je negativan i smanjio je "ukupni sveobuhvatni prihod za godinu". Ako izuzmemo ovaj efekat (odnosno iznosi 663 hiljada (gubitak) u 2020 i 248 hiljada evra kao nerealizovana dobit u 2019), finansijski rezultat poslovanja za 2020. godinu je oko 3.489 hiljada evra, a za 2019. 1.755 hiljada evra.

Pozicija u dolarima (američki dolar) je kod Federalne rezerve CBK Nev Iork (FED) i drži se u svrhu upravljanja aktivnostima investicionog portfelja u okviru upravljanja imovinom. Ova aktivnost započela je u drugom kvartalu 2018. godine.

Položaj u SDR-a - Posebna prava povlačenja navedena su u napomenama 11 i 16.

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine

(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

30. Novac i njegovi ekvivalenti

Novac i njegove ekvivalente čine sledeće:

	Napomena	2020	2019
Gotovina	7	308,090	302,166
Tekući računi kod nerezidentnih banaka	8	313,706	108,863
Depozitni računi kod nerezidentnim bankama sa rokom dospeća do tri meseca	10	8,394	9,080
Ukupno		630,190	420,109

Novac i njegovi ekvivalenti se drže u cilju ispunjavanja obaveza likvidnosti, uglavnom kratkoročnih. Investicija se kvalifikuje kao ekvivalent gotovine kada ima kratak rok dospeća, tri meseca ili manje, od dana nabavke.

31. Ugovorene i potencijalne obaveze

Pravni slučajevi

CBK ima nekoliko otvorenih sudskih procesa protiv nje na dan izveštavanja o ovim finansijskim izveštajima. Mišljenje je rukovodstva da krajnji ishod ovih sudskih sporova neće materijalno uticati na finansijske izveštaje CBK-a na godinu koja se završila 31. decembra 2020. godine, međutim, želeći da budemo pažljivi, za neke od njih smo procenili raspodelu jednog rezervnog fonda koji je prikazan kao stavka kod ostalih obaveza, i tokom 2020. godine nismo dodali ovaj rezervni fond.

Ostale obaveze

Ostale obaveze čine:

	2020	2019
Ugovori o uslugama	-	172
Ugovor o renoviranju i popravkama u objektu	58	339
Ugovor o opremi	46	123
Zahtevi u toku	18	-
Ukupno	123	634

U 2009. godini, Kosovo je postala članica organizacija grupe Svetske banke – Međunarodna banke za obnovu i razvoj (EBRD), Međunarodno udruženje za razvoj (IDA) i Multilateralna agencija za garantovanje investicija (MIGA). U vezi sa ovim članstvom, CBK deluje kao depozitni organ. To je u skladu sa Zakonom br. 03/L-209 o Centralnoj banci Republike Kosovo i Zakonom br. 03-L-152 o učlanjenju Republike Kosovo u Međunarodnom monetarnom fondu i Organizacijama grupe Svetske banke.

U junu 2009. godine, Vlada Kosova je izdala menice za isplate u vezi članstva u gore navedenim agencijama Svetske banke, na njihov zahtev i prema instrukcijama za plaćanje. Ukupno stanje na dan 31. decembar 2020. godine bilo je 645 hiljada i u 2019. godini iznos ovih menica je bio 645 hiljada evra.

Centralna banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja je završila 31. decembra 2020. godine
(u hiljadama evra, ako nije drugačije navedeno)

32. Transakcije sa povezanim stranama

Povezane strane čine glavno rukovodstvo i Odbor Centralne Banke. Njihove kompenzacije su sledeće:

	2020	2019
Kompenzacija za članove Odbora Centralne	68	78
Kompenzacija za Revizorsku komisiju	7	10
Kompenzacije za glavno osoblje rukovodstva	155	149
Ukupno	230	237

33. Naknadni događaji

Nema značajnog ili većeg uticaja naknadnih događaja nakon datuma izveštavanja, koji bi zahtevali ili prilagođavanja ili dodatna otkrivanja u ovim finansijskim izveštajima. To uključuje i našu evaluaciju i procenu finansijskog učinka u finansijskim izveštajima Centralne banke za pandemijsku situaciju Covid-19.

10. Statistički dodatak

Ova stranica je namerno ostavljena prazna

Tabela 1.1. Finansijska izjava preduzeća - imovina

(U milionima euro: Kraj perioda)

Opis	Spoljna Imovina - Neto								Unutarnji zahtevi							
	Potraživanja od nerezidenata					Od kojih:			Obaveze prema nerezidentima	Zahtevi prema centralnoj vladi			Zahtevi od drugih sektora	Od kojih:		
	Monetarni zlati i DST	Depozit	Vrednosni Papiri Osim akcija	Kvota u MMF	Akcije i drugi kapital	Zahtevi od centralne vlade	Obaveze prema centralnoj vladi	Kredit		Od kojih:						
										Druge nefinansijske korporacije	Porodica ekon.					
2010	1,935.4	2,365.6	64.0	1,235.7	525.2	68.5	269.3	430.2	788.9	-802.7	22.1	824.8	1,591.6	1,568.3	1,127.7	434.2
2011	2,047.3	2,425.6	65.1	1,338.9	230.2	70.1	533.1	378.2	998.8	-778.0	20.5	798.4	1,776.8	1,750.8	1,233.1	514.6
2012	2,224.1	2,660.4	63.3	1,147.7	486.0	68.8	666.5	436.3	1,195.5	-651.7	186.8	838.5	1,847.2	1,819.4	1,271.3	546.3
2013	2,452.7	2,908.3	59.6	1,037.9	818.7	65.9	651.2	455.6	1,369.1	-515.0	258.9	774.0	1,884.2	1,859.9	1,291.1	567.7
2014	2,546.6	3,011.6	62.5	1,313.0	315.7	70.4	1,024.4	465.0	1,609.0	-386.7	349.2	735.9	1,995.8	1,971.5	1,345.5	625.3
2015	2,610.3	3,133.4	65.1	1,271.6	351.3	75.1	1,086.3	523.2	1,864.8	-278.4	481.2	759.6	2,143.2	2,114.8	1,416.3	697.7
2016	2,705.6	3,249.5	56.0	648.0	712.5	105.3	1,307.4	543.9	2,221.0	-160.1	582.2	742.3	2,381.1	2,354.7	1,552.3	799.1
2017	2,784.8	3,441.8	66.3	715.9	639.2	98.1	1,483.0	657.0	2,561.2	-123.4	714.7	838.1	2,684.6	2,650.8	1,747.6	900.4
2018	2,610.2	3,288.1	64.9	602.2	739.8	100.3	1,231.8	677.9	3,049.2	48.5	839.5	791.0	3,000.8	2,970.2	1,965.0	1,000.8
2019	2,867.1	3,574.0	63.7	723.6	633.4	102.1	1,485.3	706.9	3,511.9	181.0	931.6	750.6	3,330.9	3,296.6	2,187.8	1,104.7
2020	2,981.2	3,703.6	58.8	831.3	716.8	97.8	1,359.9	722.4	4,048.9	513.3	1,053.5	540.2	3,535.6	3,499.5	2,312.7	1,182.2

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli dostupne su na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/01%20Financial%20Corporations%20Survey.xls

Tabela 1.2. Izjava Finansijska Korporacija - Obaveze

(U milionima euro: Kraj perioda)

Opis	Depoziti									Kredit	Tehničke sigurnosne rezerve		Akcioni kapital i drugi	Druge nule (neto)	
	Prenosivi depoziti	Od kojih:					Drugi depoziti	Od kojih:			Neto kapital domaćinstava u penzijskim fondovima.	Plaćanje Premija i rezervi			
		Javne nefinansijske korporacije.	Druge finan. korporacije	Porodica ekon.	Javne nefinansijske korporacije	Javne nefinansijske korporacije		Ekono. familjare							
2010	1,744.2	621.2	83.8	218.6	303.5	1,123.1	42.8	83.4	995.9	...	540.5	493.7	46.8	361.0	74.0
2011	1,933.6	658.4	68.1	208.1	360.9	1,275.1	60.8	79.7	1,129.6	...	647.8	593.3	54.5	389.7	76.5
2012	2,076.6	700.2	13.8	257.5	407.2	1,376.5	61.8	78.2	1,232.9	...	814.9	745.1	69.8	399.2	128.9
2013	2,275.3	848.0	16.4	299.6	506.6	1,427.3	55.7	98.2	1,268.4	...	990.3	919.0	71.3	403.9	152.4
2014	2,353.7	1,133.9	21.1	338.4	743.5	1,219.8	51.6	58.0	1,104.8	...	1,173.8	1,094.1	79.7	452.3	175.8
2015	2,514.6	1,378.4	11.1	413.8	919.0	1,136.3	20.6	68.3	1,046.8	...	1,329.6	1,237.3	92.3	530.5	100.4
2016	2,739.7	1,630.1	24.7	456.0	1,116.0	1,109.6	32.2	70.8	1,006.2	...	1,546.0	1,425.4	120.6	542.4	98.4
2017	2,888.4	1,780.2	59.2	491.6	1,191.8	1,108.2	35.1	89.9	978.7	...	1,766.5	1,652.8	113.8	621.0	70.0
2018	3,118.2	1,962.6	80.5	527.0	1,316.1	1,155.6	30.2	98.4	1,018.2	...	1,807.2	1,689.0	118.2	658.6	75.4
2019	3,490.5	2,261.8	61.5	657.3	1,496.9	1,228.7	29.0	90.3	1,105.0	...	2,107.6	1,976.5	131.1	693.8	87.1
2020	3,998.8	2,683.0	126.9	719.7	1,783.9	1,315.8	44.8	107.7	1,153.3	...	2,138.0	1,999.2	138.8	799.9	93.4

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli dostupne su na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/01%20Financial%20Corporations%20Survey.xls

Tabela 2.1. Izveštaj depozitnih korporacija – Neto devizna aktiva i unutrašnji zahtevi

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Neto strana aktiva							Domaći zahtevi							
	Zahtevi prema nerezidenta						Manje: Obaveze prema nerezidentima.	Neto potraživanja od centralne vlade				Potraživanja prema drugim sektorima			
	Gotovina	Depoziti	Hartije od vrednosti osim akcija	Kvota MMF-a	Potraživanja od centralne vlade	Manje: obaveze prema centralnoj vladi		Zajmovi	Od kojih:		Druge nefinansijske korporacije	Domaćinstva			
									Druge nefinansijske korporacije	Domaćinstva					
2010	1,594.1	1,935.0	164.3	1,235.7	372.7	68.5	340.9	654.9	-802.7	22.1	824.8	1,453.3	1,452.9	1,006.6	434.2
2011	1,583.3	1,879.9	124.9	1,338.8	227.0	70.1	296.6	888.2	-777.9	20.5	798.4	1,666.1	1,665.6	1,130.6	514.6
2012	1,616.7	1,989.7	141.4	1,147.6	482.7	68.8	373.1	1,075.9	-665.7	172.9	838.5	1,741.6	1,740.9	1,172.9	546.3
2013	1,859.7	2,252.6	157.9	1,037.8	815.3	65.9	392.9	1,219.0	-568.2	205.8	774.0	1,787.2	1,786.0	1,196.7	567.7
2014	1,579.0	1,982.2	160.4	1,312.9	311.6	70.4	403.2	1,441.6	-441.4	294.5	735.9	1,883.0	1,881.9	1,248.7	625.3
2015	1,581.8	2,042.3	190.6	1,271.5	347.4	75.1	460.5	1,641.4	-378.9	380.7	759.6	2,020.3	2,019.2	1,312.0	697.7
2016	1,493.1	1,936.8	316.7	647.9	709.5	105.3	443.7	1,971.5	-259.4	482.9	742.3	2,230.9	2,229.6	1,419.2	799.1
2017	1,419.6	1,945.7	357.2	707.6	637.6	98.1	526.1	2,254.7	-240.2	597.9	838.1	2,495.0	2,485.1	1,577.1	900.4
2018	1,421.7	1,931.4	483.8	482.2	738.3	100.3	509.7	2,572.8	-184.6	606.4	791.0	2,757.4	2,755.1	1,743.2	1,000.8
2019	1,576.3	2,085.0	509.8	722.9	632.0	102.1	508.7	2,885.8	-146.9	603.7	750.6	3,032.6	3,030.9	1,915.2	1,104.7
2020	1,814.4	2,339.6	540.3	830.5	716.8	97.8	525.1	3,274.2	26.7	567.0	540.2	3,247.5	3,245.6	2,051.0	1,182.2

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/02%20Depository%20Corporations%20Survey.xls

Tabela 2.2. Izveštaj depozitnih korporacija – Obaveze

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Depoziti uključeni u novčanu masu											Depozit isključen iz novčan e mase	Akcij s ki i drugi kapital	Ostale stavke (neto)
	Prenosivi depoziti					Drugi depoziti								
	Druge finansijske korporacije	Javne nefinansijske korporacije	Od kojih:			Druge finansijske korporacije	Javne nefinansijske korporacije	Od kojih:						
			Druge nefinansijske korporacije	Domaćinstva	Druge nefinansijske korporacije			Domaćinstva						
2010	1,747.9	674.3	53.1	83.8	218.6	305.1	1,073.6	85.2	30.2	73.5	883.7	138.2	278.5	84.4
2011	1,902.2	705.3	37.8	77.2	208.1	363.3	1,196.9	91.0	49.2	71.7	979.9	175.8	302.9	90.6
2012	2,036.8	759.5	41.9	31.2	257.5	408.9	1,277.3	100.4	49.8	70.5	1,053.1	206.2	321.1	128.5
2013	2,389.2	1,097.1	226.5	39.1	299.6	509.0	1,292.1	62.2	43.7	92.3	1,088.9	209.7	329.0	151.5
2014	2,287.4	1,194.7	60.8	21.1	338.4	745.2	1,092.7	67.2	39.4	50.2	930.6	208.7	373.8	150.6
2015	2,415.6	1,476.0	97.6	11.1	413.8	919.7	939.6	37.4	7.8	55.0	838.9	252.2	444.4	111.7
2016	2,639.1	1,700.3	70.9	24.7	456.0	1,116.0	938.7	50.5	20.1	56.4	811.3	243.3	474.1	108.3
2017	2,806.9	1,869.2	89.8	59.2	491.6	1,191.8	937.7	68.2	22.9	66.3	775.8	261.6	523.3	82.5
2018	3,030.0	2,047.4	84.9	80.5	527.0	1,316.1	982.6	126.7	17.5	60.8	768.9	329.3	552.2	83.0
2019	3,393.4	2,338.2	76.4	61.5	657.3	1,496.9	1,055.2	201.0	16.0	56.5	777.3	438.9	575.8	54.0
2020	3,913.5	2,835.0	152.0	126.9	719.7	1,783.9	1,078.5	152.9	32.2	74.7	808.5	459.7	667.3	48.1

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/02%20Depository%20Corporations%20Survey.xls

Tabela 3.1. Izveštaj CBK-a – Neto spoljni aktivni i unutrašnji zahtevi

(U milionima evra:Kraj perioda)

Opis	Neto spoljnih aktivna								Manje obaveze prema nerezidentima	Od kojih:		Zahtevi prema centralnoj vladi	Zahtevi prema drugim sektorima
	Zahtevi prema nerezidentima									Izdvajanje SPT-a i MMF-a	Korišćenje sredstava MMF-a		
	SPT-i	Gotovina	Depozitai	Hartije od vrednosti osim akcija	Kvota MMF-a								
2010	1,085.9	1,224.8	64.0	60.2	832.3	199.2	68.5	138.9	64.2	73.0	-791.0	0.5	
2011	1,074.1	1,214.2	65.1	13.5	1,038.8	25.0	70.1	140.1	65.7	73.7	-776.7	0.5	
2012	1,125.7	1,356.0	63.3	16.8	921.0	286.0	68.8	230.3	64.6	165.3	-724.8	0.7	
2013	1,286.3	1,504.3	59.6	27.4	790.5	560.8	65.9	218.0	61.9	155.8	-667.5	1.2	
2014	1,044.7	1,266.4	62.5	29.2	983.5	120.5	70.4	221.6	66.1	155.2	-628.8	1.1	
2015	1,046.4	1,302.6	65.1	15.3	1,046.3	100.2	75.1	256.1	70.5	184.8	-599.4	1.1	
2016	895.2	1,161.7	56.0	154.8	402.7	438.4	105.3	266.5	70.6	193.7	-493.1	1.4	
2017	939.4	1,242.6	66.3	188.5	491.0	394.3	98.1	303.2	65.7	235.0	-473.6	9.7	
2018	933.9	1,239.6	64.9	285.4	219.0	565.5	100.3	305.7	67.2	236.1	-431.6	2.1	
2019	937.1	1,218.6	63.7	302.2	357.7	392.9	102.1	281.5	69.0	209.9	-421.5	1.7	
2020	969.1	1,222.8	58.8	308.1	371.7	386.5	97.8	253.7	65.8	185.7	-213.1	1.9	

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/03%20CBK%20Survey.xls

Tabela 3.2. Izveštaj CBK-a - Obaveze

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Depoziti uključeni u monetarnu bazu								Depoziti koji su isključeni iz monetarne baze			Kapital i ostalo			Ostale stavke (neto)
	Prenosivi depoziti					Drugi depoziti			Druge nefinansijske korporacije	Lokalna vlast	Kapital	Godišnji profit/gubitak			
		Druge finansijske korporacije	Lokalna vlast	Javne nefinansijske korporacije	Druge finansijske korporacije		Druge finansijske korporacije								
2010	45.6	45.6	43.9	...	0.0	48.0	30.0	3.1	-1.8	
2011	39.5	39.5	36.8	...	0.2	50.0	30.0	1.5	-1.3	
2012	51.5	51.5	49.8	...	0.0	50.4	30.0	0.3	-2.4	
2013	239.0	239.0	236.6	...	0.0	50.5	30.0	0.2	-2.7	
2014	53.0	53.0	40.5	...	10.9	50.8	30.0	0.4	-2.7	
2015	83.4	83.4	82.3	...	0.3	51.6	30.0	0.7	-3.3	
2016	59.6	59.6	51.2	...	7.7	53.3	30.0	1.6	-5.8	
2017	96.6	96.6	52.7	...	43.1	52.4	30.0	-0.9	-5.3	
2018	111.6	111.6	49.3	...	61.6	54.5	30.0	2.2	-5.1	
2019	52.9	52.9	51.0	...	1.1	55.7	30.0	2.1	-6.3	
2020	139.4	139.4	110.3	...	28.3	57.2	30.0	2.2	-5.1	

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/03%20CBK%20Survey.xls

Tabela 4.1. Izveštaj DDK-a (drugih depozitnih korporacija) – Neto spoljni aktivi i unutrašnji zahtevi

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Neto spoljni aktivi								Zahtev prema CBK-u	Neto zahtev prema centralnoj vladi	Zahtevi prema drugim sektorima						
	Nerezidentni zahtevi		Od kojih:			Manje: obaveze prema nerezidentima		Od kojih:			Zajmovi			Javna nefinansijska korporacija	Druge nefinansijske korporacije	Domaćinstva	
	Gotovina	Depoziti	Hartije od vrednosti osim akcija	Depoziti	Zajmovi	Depoziti	Zajmovi	Depoziti			Zajmovi	Depoziti	Zajmovi				
2010	507.6	709.8	103.5	403.5	173.4	202.2	85.5	116.7	203.4	-11.6	1,457.5	1,452.7	6.3	1,006.6	434.2		
2011	509.2	665.7	111.5	300.0	202.0	156.5	64.8	90.5	220.0	-1.2	1,666.1	1,664.1	1.5	1,130.6	514.6		
2012	490.9	633.7	124.6	226.6	196.7	142.8	87.6	50.3	301.1	59.2	1,741.6	1,740.5	1.4	1,172.9	546.3		
2013	573.4	748.3	130.6	247.3	254.4	174.9	90.4	82.4	332.8	99.4	1,786.0	1,786.0	0.2	1,196.7	568.6		
2014	534.3	715.8	131.2	329.4	191.1	181.5	90.6	87.8	315.9	187.3	1,881.9	1,881.8	0.6	1,248.7	625.3		
2015	535.7	740.0	175.5	225.2	247.2	204.3	116.0	85.9	315.7	220.7	2,019.0	2,019.0	0.6	1,324.1	685.6		
2016	597.9	775.1	161.9	245.2	271.1	177.2	74.1	95.9	295.4	233.7	2,229.6	2,229.6	2.9	1,419.2	799.5		
2017	480.2	703.1	168.7	216.6	243.4	222.9	117.9	102.5	330.7	233.4	2,485.10	2,485.1	2.4	1,577.1	900.8		
2018	487.8	691.8	198.5	263.2	172.8	204.0	108.6	91.9	343.3	247.0	2,755.2	2,755.2	4.0	1,743.2	1,001.2		
2019	639.2	866.5	207.6	365.1	239.1	227.2	119.4	106.0	414.9	274.7	3,030.9	3,030.9	3.4	1,915.2	1,105.4		
2020	845.4	1,116.8	232.3	458.8	330.3	271.4	152.8	116.9	558.4	239.8	3,245.6	3,245.6	3.7	2,051.0	1,183.1		

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/03%20CBK%20Survey.xls

Tabela 4.2. Izveštaj DDK-a-Obaveze

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Depoziti uključeni u širem novcu											Depoziti isključeni iz širog novca	Druge nefinansijske korporacije	Domaćinstva	Akcijski i drugi kapital	Ostale stavke (neto)
	Prenosivi depoziti					Drugi depoziti										
	Od kojih:		Od kojih:			Drugi finansijske korporacije		Nefinansijske javne korporacije		Od kojih:						
Druge finansijske korporacije	Javne nefinansijske korporacije	Drugi nefinansijske korporacije	Domaćinstva	Drugi finansijske korporacije	Nefinansijske javne korporacije	Drugi nefinansijske korporacije	Domaćinstva									
2010	1,702.7	628.6	9.2	83.8	218.6	303.5	1,074.1	85.2	30.2	73.5	884.2	138.2	9.9	112.2	230.4	85.7
2011	1,863.3	665.9	10.1	67.9	208.1	360.9	1,197.4	91.0	49.2	71.7	980.4	175.8	8.0	149.7	252.8	102.2
2012	1,986.0	708.0	9.6	13.8	257.5	407.2	1,278.0	100.4	49.8	70.5	1,053.8	206.2	7.8	179.8	270.7	129.8
2013	2,149.5	857.3	11.8	16.4	299.6	506.6	1,292.2	62.2	43.7	92.3	1,088.9	209.7	5.9	179.4	277.8	154.4
2014	2,234.4	1,141.7	20.4	10.2	338.4	743.5	1,092.7	67.2	39.4	50.2	930.6	208.7	7.8	174.2	323.0	153.3
2015	2,349.6	1,392.0	14.5	10.9	413.8	919.1	957.5	37.6	12.8	54.3	852.3	232.7	13.9	193.1	393.8	115.0
2016	2,579.4	1,640.7	19.0	17.0	456.0	1,116.0	938.7	50.5	20.1	56.4	811.2	243.3	14.3	195.0	420.8	113.3
2017	2,710.3	1,772.7	36.3	16.0	491.6	1,191.8	937.7	68.2	22.9	66.3	775.8	261.6	23.6	202.9	471.0	86.7
2018	2,918.4	1,935.8	34.8	18.9	527.0	1,316.1	982.6	126.7	17.5	60.8	768.9	329.3	37.6	249.3	497.7	88.0
2019	3,340.5	2,285.3	24.6	60.4	657.3	1,496.9	1,055.2	201.0	16.0	56.5	777.3	438.9	33.8	327.7	520.1	60.2
2020	3,774.1	2,695.6	40.9	98.5	719.7	1,783.9	1,078.5	152.9	32.2	74.7	808.5	459.7	32.9	344.8	610.2	45.1

Napomene: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se u linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/04%20Other%20Depository%20Corporations%20Survey.xls

Tabela 5.1. Izveštaj DFK-a –Neto spoljni aktivi i unutrašnji zahtevi

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Neto spoljni aktivi						Zahtevi prema depozitnim korporacijama						Neto zahte vi prema centra lnoj vladi	Zahtevi prema drugim sektori ma	Zajmovi	
	Zahtev prema nerezid entnim a	Od kojih:			Manje. Obaveze prema nerezide ntima	Zajmovi	CBK	Druge depozitne korporacije								
		Hartije od vrednosti osim akcija	Akcijski kapital i drugo	Prenosivi depoziti				Drugi depoziti	Prenosivi depoziti	Drugi depoziti						
2010	341.3	430.5	152.5	269.3	89.2	89.2	142.8	43.9	43.9	...	98.8	8.2	90.6	-	139.7	116.9
2011	464.0	545.7	3.2	533.1	81.7	81.7	138.1	27.7	27.7	...	110.4	7.3	103.1	-	128.1	102.5
2012	607.6	670.8	3.3	666.5	63.2	63.2	154.0	32.4	32.4	...	121.6	9.7	111.9	13.9	125.5	98.3
2013	593.0	655.8	3.5	651.2	62.7	62.7	313.0	213.9	213.9	...	99.1	14.6	84.5	53.1	117.5	94.4
2014	967.6	1,029.4	4.0	1,024.4	61.8	61.8	119.5	15.7	15.7	...	103.7	13.6	90.1	54.7	119.9	96.8
2015	1,028.4	1,091.1	3.9	1,086.3	62.7	62.7	162.8	55.4	55.4	...	107.3	21.8	85.6	100.5	131.6	104.2
2016	1,212.5	1,312.7	3.0	1,307.4	100.2	100.2	136.6	20.6	20.6	...	116.0	26.3	89.7	99.3	158.1	133.1
2017	1,365.1	1,496.0	1.5	1,483.0	130.9	130.9	178.4	18.6	18.6	...	159.8	47.7	112.1	116.8	194.5	170.5
2018	1,188.4	1,356.7	1.5	1,231.8	168.3	168.3	235.4	10.8	10.8	...	224.6	73.8	150.8	233.1	250.2	221.9
2019	1,290.8	1,489.0	1.4	1,485.3	198.1	198.1	309.0	7.7	7.7	...	301.3	81.8	219.5	327.9	305.2	272.6
2020	1,166.8	1,364.0	0.0	1,359.9	197.3	197.3	334.8	62.1	62.1	...	272.7	155.5	117.2	486.6	295.9	261.6

Napomena:Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na internet stranici:
http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/05a%20Other%20Financial%20Intermediaries%20Survey.xls

Tabela 5.2. Izveštaj DFK-a – obaveze

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Zajmovi	Tehničke rezerve osiguranja				Akcijski kapital i drugo					Druge stavke			
		Neto kapital domaćinstava u rez. Životnog osiguranja	Neto kapital domaćinstava u penzijskim fondovima	Pretplata premija i rezervi prema kumulativnim zahtevima	Fondovi dati od vlasnika	Neraspoređena dobit	Opšte i posebne rezerve	Godišnji profit/gubitak	Druge obaveze	Manje: drugi aktivi	Plus: prilagodavanje konsolidacije			
2010	2.9	540.5	...	493.7	46.8	82.5	59.7	13.6	7.2	2.0	-2.1	20.9	23.1	...
2011	3.3	647.8	...	593.3	54.5	85.4	60.4	13.3	10.8	0.9	-6.3	16.1	22.4	...
2012	7.2	814.9	...	745.1	69.8	78.1	63.5	9.8	10.7	-6.4	0.7	29.0	28.4	...
2013	6.8	990.3	...	919.0	71.3	75.6	64.2	1.3	11.1	-1.0	3.9	29.8	25.9	...
2014	3.2	1,173.8	...	1,094.1	79.7	78.5	64.3	-0.5	14.4	0.3	6.1	30.9	24.8	...
2015	1.0	1,329.5	...	1,237.3	92.1	86.1	76.9	-2.7	17.3	-5.4	6.4	31.2	24.8	...
2016	2.1	1,546.0	...	1,425.4	120.6	68.3	94.9	-9.5	3.8	-20.9	-10.0	21.0	31.0	...
2017	5.8	1,766.5	...	1,652.8	113.8	97.7	107.3	-27.0	3.8	13.6	-15.1	21.8	36.9	...
2018	3.0	1,807.2	...	1,689.0	118.2	106.4	106.0	-16.1	5.0	11.5	-9.5	30.6	40.1	...
2019	10.1	2,107.6	...	1,976.5	131.1	118.1	114.9	-7.2	6.5	3.9	-2.8	49.6	52.3	...
2020	9.4	2,138.0	...	1,999.2	138.8	132.5	124.1	-3.1	7.2	4.3	4.0	56.3	52.3	...

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na ovom linku:
http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/05a%20Other%20Financial%20Intermediaries%20Survey.xls

Tabela 6.1. Depoziti klijenata u evro u DDK-u – Prema početnom dospeću, ključni sektori

(Umilionima evra: Kraj perioda)

Opis	Ukupno depozita u evrima														
	Vlada	Finansijske korporacije					Nefinansijske korporacije			Drugi domaći sektori			Nerezidenti		
		Druge depozitne korporacije	Drugi finansijski posrednici	Osiguravajuća društva	Penzijski fondovi	Finansijska pomoć	Javne nefinansijske korporacije	Druge nefinansijske korporacije	Domaćinstva	OJSHEF					
2010	1,827.7	11.7	102.0	7.2	7.8	47.6	38.6	0.6	414.9	122.3	292.5	1,220.0	1,206.1	14.0	79.1
2011	1,982.4	2.7	117.5	9.9	6.8	57.2	43.1	0.5	406.6	128.5	278.1	1,395.6	1,373.4	22.1	60.0
2012	2,162.7	0.7	120.0	3.8	6.2	64.3	45.3	0.4	401.7	75.6	326.1	1,558.6	1,535.4	23.2	81.7
2013	2,314.0	1.8	88.1	2.5	7.4	72.3	5.7	0.3	455.6	72.1	383.5	1,685.1	1,658.7	26.4	83.4
2014	2,426.6	8.8	104.4	2.6	5.1	79.3	17.1	0.3	449.7	61.8	388.0	1,781.6	1,751.1	30.6	82.1
2015	2,579.9	5.9	96.7	3.3	5.0	82.5	4.8	1.1	476.4	31.4	445.0	1,895.5	1,862.3	33.2	105.3
2016	2,779.6	5.6	120.4	5.6	6.9	82.8	23.7	1.1	536.4	49.0	487.5	2,053.4	2,021.5	31.9	63.7
2017	2,960.4	11.7	164.6	6.7	10.9	90.7	52.6	3.7	584.1	51.0	533.1	2,087.0	2,047.9	39.0	113.0
2018	3,221.6	15.6	234.0	14.0	8.4	85.0	124.9	1.7	629.4	49.1	580.3	2,236.0	2,193.8	42.1	106.5
2019	3,759.9	14.9	301.2	9.3	21.2	91.9	176.5	2.3	819.1	89.4	729.7	2,511.2	2,463.5	47.7	113.6
2020	4,226.0	14.0	275.3	12.8	36.1	98.6	123.5	4.2	944.8	143.3	801.5	2,843.8	2,781.8	62.0	148.1

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku :

http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/08%20Deposits%20at%20ODC%20-%20deposits%20in%20euro.xls

Tabela 6.2. Depoziti klijenata u ne-evro valuti u DDK-u – Prema početnom dospeću, ključni sektori

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Depoziti ne u evrima															
	Finansijske korporacije	od kojih:				Nefinansijske korporacije	od kojih:		Drugi domaći sektori					Nerezidenti		
		CBK	Druge depozitne korporacije	Druga finansijska preduzeća	Osiguravajuća društva		Nefinansijske javne korporacije	Druge nefinansijske korporacije	Domaćinstva			NOSD				
									Prenosi vi depoziti	Depoziti štednje	Drugi depoziti					
2010	113.7	3.1	...	2.9	13.6	4.3	9.3	93.8	93.3	33.1	25.9	34.3	0.5	3.1
2011	131.4	0.3	...	0.3	9.8	0.1	9.7	117.5	117.0	46.5	31.7	38.9	0.4	3.8
2012	120.9	1.6	...	1.2	0.2	...	9.6	...	9.6	104.9	104.7	45.7	27.0	32.0	0.2	4.8
2013	136.9	0.7	0.4	...	14.2	...	14.2	116.7	116.2	59.6	29.6	27.0	0.5	5.2
2014	113.0	0.3	0.3	...	8.5	...	8.5	97.8	97.2	63.2	21.5	12.6	0.6	6.5
2015	124.3	0.2	...	0.2	13.5	...	13.5	102.8	102.2	76.6	19.3	6.2	0.6	7.8
2016	128.9	0.8	0.7	...	15.9	0.2	15.7	101.9	100.8	78.3	17.4	5.1	1.1	10.4
2017	148.1	0.6	0.5	...	17.6	0.1	17.5	122.9	122.6	99.3	17.0	6.2	0.3	7.0
2018	170.9	6.1	...	5.5	0.5	...	15.7	...	15.6	140.8	140.4	116.9	17.1	6.4	0.4	8.3
2019	166.0	6.0	—	5.0	0.6	—	15.0	-	15.0	138.9	138.5	115.2	16.0	7.2	0.5	5.9
2020	191.1	4.3	—	3.4	0.6	—	25.9	-	25.9	156.0	155.4	132.9	16.5	6.0	0.7	4.6

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku:

http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/09%20Deposits%20at%20ODC%20-%20deposits%20in%20non-euro.xls

Tabela 6.3. Krediti DDK-a – glavni institucionalni sektori

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Ukupno kredita															Krediti u ne evro valuti	
	Finansijske korporacije				Nefinansijske korporacije							Druge domaće korporacije					Nerezidentni
	od kojih:			Osiguravajuća društva	Javne nefinansijske korporacije	od kojih:			Druge finansijske korporacije			Domaćinstva					
	Drugo finansijsko posredovanje					Do 1 godine	Preko 1 godine i do 5 godine	Preko 5 godine	Do 1 godine	Preko 1 godine i do 5 godina	Preko 5 godina						
2010	1,458.6	9.9	6.8	3.0	1,010.3	6.2	1,004.1	255.2	493.8	255.1	434.3	434.2	26.5	232.5	175.1	1.6	2.5
2011	1,698.1	16.4	14.7	1.7	1,129.7	1.5	1,128.2	298.8	563.7	265.7	512.4	510.9	44.0	256.7	210.2	32.3	7.3
2012	1,763.4	19.8	16.3	3.5	1,171.2	1.4	1,169.8	313.4	586.5	269.9	542.9	542.6	52.2	256.2	234.2	22.5	6.9
2013	1,805.8	20.4	17.3	3.1	1,194.7	0.2	1,194.5	378.0	569.0	247.5	564.7	563.9	65.4	253.6	244.9	19.8	6.1
2014	1,882.2	7.1	5.8	1.3	1,247.0	0.6	1,246.4	380.7	590.5	275.2	621.8	621.6	55.9	285.0	280.7	0.4	6.0
2015	2,019.3	8.7	7.4	1.1	1,322.2	0.6	1,321.6	306.9	671.5	343.2	682.2	682.0	58.2	280.7	343.1	0.3	5.9
2016	2,230.0	7.9	7.5	0.3	1,420.8	2.9	1,417.9	405.9	638.2	373.8	796.5	796.2	56.1	307.2	432.8	0.4	4.2
2017	2,485.5	4.9	4.5	0.1	1,577.2	2.4	1,574.8	339.8	724.4	510.6	897.8	897.4	48.9	319.3	529.1	0.4	5.3
2018	2,755.5	6.9	5.4	0.1	1,745.7	4.0	1,741.7	311.1	817.8	612.8	998.5	998.2	50.2	326.9	621.1	0.3	4.1
2019	3,031.9	7.0	6.8	0.1	1,916.9	3.4	1,913.5	294.5	921.7	697.3	1,102.8	1,102.0	49.8	331.9	720.3	1.0	4.3
2020	3,246.6	7.7	7.5	0.1	2,054.8	3.7	2,051.0	334.7	941.9	774.5	1,180.8	1,179.9	40.1	306.1	833.7	1.0	2.3

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bak-kos.org/repository/docs/time_series/12%20ODC%20loans%20-%20by%20economic%20sectors.xls

Tabela 6.4. Krediti preduzeća od DDK-a- glavni privredni sektori

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Ukupno									
	Poljoprivreda				Industrija, energija i građevinarstvo				Usluge	
	Do 1 godine	Preko 1 godine	Do 1 godine	Preko 1 godine	Do 1 godine	Preko 1 godine	Do 1 godine	Preko 1 godine		
2010	1,022.8	38.2	1.7	36.5	269.3	76.21	193.12	715.3	192.8	522.4
2011	1,149.5	40.5	0.8	39.7	284.7	75.07	209.61	824.4	235.7	588.6
2012	1,194.2	43.6	3.0	40.6	290.4	66.56	223.80	860.2	262.4	597.8
2013	1,217.4	45.8	3.3	42.5	291.4	85.15	206.21	880.2	321.2	559.0
2014	1,256.4	49.8	4.1	45.7	300.0	88.81	211.18	906.6	319.1	587.5
2015	1,333.4	59.9	4.6	55.3	300.6	75.97	224.67	972.9	285.6	687.2
2016	1,410.1	59.7	9.1	50.6	324.8	75.50	249.33	1,025.5	322.2	703.4
2017	1,563.7	67.7	10.7	57.1	371.5	82.94	288.61	1,124.4	296.7	827.7
2018	1,734.3	67.7	18.4	49.3	428.5	88.06	357.08	1,238.1	298.6	939.4
2019	1,904.1	70.6	10.6	60.0	493.0	77.21	415.76	1,340.6	266.0	1,074.6
2020	2,040.6	55.0	4.7	50.3	633.6	100.59	533.05	1,352.0	311.6	1,040.5

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bak-kos.org/repository/docs/time_series/12%20ODC%20loans%20-%20by%20economic%20sectors.xls

Tabela 6.5. Efektivne kamatne stope u depozitima DDK-a

(Godišnji prosek, u procentima)

Opis	Novi depoziti							Prenosivi depoziti	Štedni depoziti
	Do 1 meseca	Preko 1 meseca do 3 meseci	Preko 3 meseci do 6 meseci	Preko 6 meseci do 1 godine	Preko 1 godine do 2 godine	Preko 2 godine			
NEFINANSIJSKE KORPORACIJE I DOMAĆINSTVA									
2010	3.8	2.8	3.0	3.6	4.5	4.7	5.3	0.5	2.3
2011	3.5	2.5	3.1	3.1	4.2	4.6	5.1	0.7	2.1
2012	3.6	2.3	3.2	3.0	4.3	4.5	5.2	0.7	2.0
2013	3.4	2.0	2.7	2.7	3.7	4.4	4.8	0.6	1.7
2014	1.1	0.5	0.6	0.5	1.2	1.4	1.9	0.1	0.7
2015	0.9	0.4	0.8	0.4	0.7	1.0	1.9	0.0	0.3
2016	1.0	0.5	0.5	0.4	0.9	1.0	2.0	0.0	0.3
2017	1.0	0.8	0.4	0.4	1.0	1.1	1.6	0.0	0.3
2018	1.3	0.6	0.5	0.4	1.2	1.4	1.9	0.0	0.3
2019	1.5	0.5	0.6	0.6	1.3	1.5	1.8	0.0	0.4
2020	1.5	0.2	0.2	0.8	1.4	1.5	2.0	0.0	0.3
Nefinansijske korporacije									
2010	3.9	2.9	3.2	4.3	5.2	4.6	5.2	0.9	2.4
2011	3.5	2.4	3.7	3.8	5.0	5.0	5.3	1.0	2.2
2012	3.5	2.1	3.8	3.7	5.0	4.9	5.3	0.9	2.1
2013	3.5	1.5	2.8	2.7	3.7	4.6	4.8	0.7	2.0
2014	1.3	0.6	0.8	0.5	1.4	1.2	1.9	0.2	0.8
2015	1.1	0.7	1.0	0.3	1.0	1.0	1.9	0.1	0.1
2016	1.4	0.6	0.5	0.4	1.4	1.4	1.8	0.0	0.1
2017	1.4	0.9	0.9	0.8	1.3	1.5	1.9	0.0	0.3
2018	1.6	1.0	1.1	1.2	1.6	1.7	2.4	0.0	0.5
2019	1.8	1.0	1.8	0.9	1.6	1.8	1.8	0.0	0.5
2020	1.7	0.5	..	0.8	1.5	1.7	1.8	0.0	0.2
Domaćinstva									
2010	3.7	2.8	2.8	3.4	4.4	4.6	5.3	0.3	2.3
2011	3.6	2.5	2.6	2.9	4.2	4.5	5.1	0.4	2.1
2012	3.6	2.4	2.5	2.8	4.2	4.5	5.2	0.5	2.0
2013	3.5	2.1	2.3	2.6	3.7	4.3	4.8	0.6	1.6
2014	1.1	0.5	0.6	0.4	1.0	1.3	1.9	0.1	0.7
2015	0.9	0.4	0.6	0.4	0.7	0.9	1.9	0.0	0.3
2016	0.9	0.5	0.5	0.4	0.7	1.0	2.0	0.0	0.3
2017	0.9	0.7	0.4	0.4	0.8	1.1	1.6	0.0	0.3
2018	1.2	0.3	0.4	0.4	1.1	1.2	1.8	0.0	0.3
2019	1.4	0.2	0.3	0.6	1.2	1.3	1.8	0.0	0.4
2020	1.4	0.2	0.2	0.8	1.3	1.4	2.0	0.0	0.4

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku:

http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/13a%20ODC%20effective%20interest%20rates%20on%20deposits.xls

Tabela 6.6. Efektivne kamatne stope kredita DDK-a

(Godišnji prosek, u procentima)

Opis	Novi krediti									Prekoračenja	Kreditne linije
	Potrošački krediti	Hipotekarni krediti	Krediti sa povoljnijim uslovima	Drugi krediti							
					Poljoprivredni	Industrijski	Uslužni	Drugi sektori			
NEFINANSIJSKE KORPORACIJE I DOMAĆINSTVA											
2010	14.4	13.9	11.8	6.6	16.5	25.7	15.2	15.5	15.3	12.9	13.5
2011	13.8	13.9	11.5	7.9	14.5	23.7	13.9	13.9	16.1	12.1	13.2
2012	12.7	12.4	10.6	7.4	13.2	20.7	12.5	13.2	16.0	10.7	11.6
2013	11.8	11.6	10.1	7.6	12.3	17.4	12.3	11.9	13.7	9.3	11.4
2014	10.6	10.9	9.1	4.6	10.6	13.2	10.4	10.7	10.9	9.5	11.3
2015	8.3	9.0	7.4	4.7	8.2	9.8	8.0	8.1	8.9	8.2	9.6
2016	7.5	8.3	6.5	3.7	7.0	8.3	7.0	7.1	6.8	7.1	8.6
2017	6.8	7.8	5.9	3.6	6.5	7.7	6.4	6.5	6.6	6.7	7.9
2018	6.7	7.5	6.0	2.9	6.4	9.2	6.2	6.4	6.3	6.7	6.8
2019	6.5	7.0	5.7	2.9	6.4	9.1	6.4	6.3	6.3	7.1	6.8
2020	6.2	6.8	5.7	2.8	6.1	9.3	6.0	6.0	6.3	7.4	5.9
Nefinansijske korporacije											
2010	16.5	.	.	6.9	16.5	25.7	15.2	15.5	15.3	12.5	13.50
2011	14.4	.	.	7.6	14.4	24.2	13.9	13.9	16.1	11.8	13.2
2012	13.2	.	.	7.5	13.2	21.1	12.5	13.2	16.0	10.5	11.6
2013	12.3	.	.	7.0	12.3	17.6	12.3	11.9	13.7	9.1	11.4
2014	10.6	.	.	5.5	10.6	13.2	10.4	10.7	10.9	9.3	11.3
2015	8.1	.	.	2.9	8.1	9.3	8.0	8.1	8.9	7.9	9.6
2016	7.0	.	.	3.0	7.0	7.7	7.0	7.1	6.8	6.8	8.6
2017	6.4	.	.	3.6	6.4	7.2	6.4	6.5	6.6	6.5	7.9
2018	6.3	.	.	2.9	6.3	7.7	6.2	6.4	6.3	6.5	6.8
2019	6.3	.	.	2.9	6.3	7.2	6.4	6.3	6.3	6.7	6.8
2020	6.0	.	.	2.7	6.0	7.1	6.0	6.0	6.3	7.0	5.9
Domaćinstva											
2010	13.5	13.9	11.8	6.4	25.0	25.0	.	.	.	22.3	.
2011	13.4	13.9	11.5	8.2	22.4	22.4	.	.	.	18.9	.
2012	12.2	12.4	10.6	7.0	19.8	19.8	.	.	.	15.2	.
2013	11.3	11.6	10.1	6.8	16.4	16.4	.	.	.	14.7	.
2014	10.6	10.9	9.1	3.9	15.4	15.4	.	.	.	13.6	.
2015	8.7	9.0	7.4	5.1	13.3	13.3	.	.	.	13.1	.
2016	8.0	8.3	6.5	3.9	12.0	12.0	.	.	.	12.8	.
2017	7.4	7.8	5.9	2.9	12.5	12.5	.	.	.	13.7	.
2018	7.2	7.5	6.0	2.9	11.0	11.0	.	.	9.2	16.4	.
2019	6.8	7.0	5.7	2.9	10.6	10.6	.	.	5.7	16.4	.
2020	6.5	6.8	5.7	2.9	10.7	10.7	.	.	.	16.1	.

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku:

http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/13%20ODC%20effective%20interest%20rates%20on%20loans.xls

Tabela 7.1 Platni bilans Kosova – Ključne komponente

(U milionima evra)

Opis	Bilans tekućeg računa i računa kapitala							Bilans finansijskog računa					Greške i propusti
	Tekući račun						Kapitalni račun	Direktna ulaganja	Portfeljni ulaganja	Druga ulaganja	Rezervna aktiva		
		Roba	Usluge	Primarni prihodi	Sekundarni prihodi								
2010	-494.8	-516.1	-1,741.6	176.0	67.0	982.5	21.3	-297.2	-331.1	48.6	-57.4	42.7	197.6
2011	-569.4	-611.4	-2,047.1	395.7	111.2	928.8	42.0	-377.5	-378.9	57.8	4.8	-61.2	191.8
2012	-280.2	-293.1	-2,050.1	499.6	153.6	1,103.7	13.0	-232.4	-213.3	185.7	-420.5	215.8	47.8
2013	-144.3	-179.0	-1,995.6	520.0	121.5	1,175.0	34.7	-132.2	-250.2	139.3	14.4	-35.7	12.1
2014	-363.4	-384.6	-2,058.6	459.9	113.8	1,100.3	21.2	-145.0	-123.8	13.3	22.6	-57.0	218.4
2015	-471.4	-497.3	-2,109.3	457.1	92.6	1,062.4	25.8	-312.3	-271.8	18.6	-132.8	73.6	159.1
2016	-467.2	-481.4	-2,290.8	638.8	74.5	1,096.1	14.2	-199.1	-177.2	343.6	-264.0	-101.5	268.1
2017	-360.4	-348.6	-2,464.2	827.3	127.4	1,161.0	-11.8	-276.2	-212.0	14.7	-148.8	69.8	84.2
2018	-519.9	-508.8	-2,737.7	855.8	113.1	1,260.0	-11.1	-335.5	-225.8	-199.9	3.4	86.8	184.4
2019	-408.3	-399.5	-2,840.2	926.0	160.6	1,354.1	-8.9	-163.0	-188.4	59.0	-128.8	95.2	245.3
2020	-463.3	-480.7	-2,573.2	391.5	164.3	1,536.6	17.5	-520.4	-282.7	-81.7	-202.1	46.1	-57.1

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku:

http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/26%20Balance%20of%20payments%20-%20main%20components.xls

Tabela 7.2. Tekući račun

(U milionima evra)

Opis	Bilans					Kredit					Zaduženja				
		Robe	Usluge	Primarni prihodi	Sekundarni prihodi		Robe	Usluge	Primarni prihodi	Sekundarni prihodi		Robe	Usluge	Primarni prihodi	Sekundarni prihodi
2010	-515.7	-1,741.6	176.0	67.4	982.5	2,147.2	299.2	574.3	186.7	1,087.4	2,663.3	2,040.8	398.3	119.2	105.0
2011	-611.4	-2,047.1	395.7	111.2	928.8	2,417.0	316.5	820.3	239.0	1,041.3	3,028.4	2,363.7	424.5	127.8	112.5
2012	-293.1	-2,050.1	499.6	153.6	1,103.7	2,614.1	281.9	894.5	230.0	1,207.7	2,907.2	2,332.0	394.8	76.4	104.0
2013	-179.0	-1,995.6	520.0	121.5	1,175.0	2,678.4	291.5	875.1	227.5	1,284.3	2,857.4	2,287.0	355.1	106.0	109.3
2014	-384.6	-2,058.6	459.9	113.8	1,100.3	2,667.3	324.3	928.6	215.8	1,198.7	3,052.0	2,382.9	468.7	102.0	98.4
2015	-497.3	-2,109.3	457.1	92.6	1,062.4	2,628.2	322.5	951.5	221.7	1,132.5	3,125.5	2,431.8	494.4	129.1	70.2
2016	-481.4	-2,290.8	638.8	74.5	1,096.1	2,822.9	307.9	1,130.6	212.8	1,171.6	3,304.3	2,598.7	491.8	138.3	75.4
2017	-348.6	-2,464.2	827.3	127.4	1,161.0	3,195.3	378.4	1,358.8	230.0	1,228.2	3,543.9	2,842.6	531.5	102.6	67.2
2018	-508.8	-2,737.7	855.8	113.1	1,260.0	3,531.3	376.7	1,561.6	264.2	1,328.8	4,040.1	3,114.5	705.8	151.1	68.8
2019	-399.5	-2,840.2	926.0	160.6	1,354.1	3,753.2	393.2	1,675.1	277.7	1,407.2	4,152.7	3,233.5	749.1	117.1	53.1
2020	-480.7	-2,573.2	391.5	164.3	1,536.6	3,353.7	475.1	994.0	290.2	1,594.4	3,834.4	3,048.3	602.5	125.9	57.8

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku : http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/26a%20Current%20account.xls

Tabela 7.3.1 Primarni prihodi

(U milionima evra)

Opis	Bilans			Kredit			Zaduženja					
	Kompenzacija radnika	Prihodi od ulaganja	Drugi primarni prihodi	Kompenzacija radnika	Prihodi od ulaganja	Drugi primarni prihodi	Kompenzacija radnika	Prihodi od ulaganja	Drugi primarni prihodi			
2010	67.0	171.6	-104.6	-	186.3	176.1	10.1	0.0	119.2	4.5	114.7	-
2011	111.3	208.2	-96.9	0.0	239.1	221.3	17.8	0.0	127.8	13.1	114.7	0.0
2012	153.6	214.3	-60.6	0.0	230.0	219.9	10.1	0.0	76.4	5.6	70.8	0.0
2013	121.5	218.9	-97.4	0.0	227.5	223.2	4.3	0.0	106.0	4.3	101.6	0.0
2014	113.8	200.4	-85.9	-0.7	215.8	206.5	8.0	1.3	102.0	6.1	93.9	2.0
2015	92.6	205.7	-112.0	-1.0	221.7	210.3	9.6	1.8	129.1	4.6	121.6	2.8
2016	74.5	194.2	-116.7	-3.0	212.8	199.9	11.3	1.6	138.3	5.7	128.0	4.6
2017	127.4	217.3	-86.0	-3.9	230.0	222.6	5.7	1.7	102.6	5.3	91.7	5.6
2018	113.1	237.0	-121.4	-2.5	264.2	247.6	14.1	2.5	151.1	10.6	135.5	5.0
2019	160.6	257.1	-92.4	-4.1	277.7	264.5	10.3	2.9	117.1	7.3	102.8	7.0
2020	164.3	262.4	-94.3	-3.8	290.2	274.1	13.7	2.5	125.9	11.7	108.0	6.2

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/28%20Primary%20Income.xls

Tabela 7.3.2 Sekundarni prihodi

(U milionima evra)

Opis	Sekundarni prihodi			Kredit			Zaduženja		
	Vlada	Finansijske korporacije, nefinansijske korporacije, domaćinstva, i NOSD -i		Vlada	Finansijske korporacije, nefinansijske korporacije, domaćinstva, i NOSD -i		Vlada	Finansijske korporacije, nefinansijske korporacije, domaćinstva, i NOSD -i	
2010	982.5	319.5	662.9	1,087.4	319.5	767.9	105.0	-	105.0
2011	928.8	322.2	606.6	1,041.3	322.2	719.1	112.5	-	112.5
2012	1,103.7	401.6	702.2	1,207.7	401.6	806.1	103.9	-	103.9
2013	1,175.0	369.7	805.3	1,284.3	369.7	914.6	109.3	-	109.3
2014	1,100.3	291.9	808.4	1,198.7	291.9	906.8	98.4	-	98.4
2015	1,062.4	202.9	859.5	1,132.5	202.9	929.6	70.2	-	70.2
2016	1,096.1	207.2	888.9	1,171.6	207.2	964.3	75.4	-	75.4
2017	1,161.0	199.7	961.3	1,228.2	199.7	1,028.5	67.2	-	67.2
2018	1,260.0	226.1	1,033.9	1,328.8	226.1	1,102.7	68.8	-	68.8
2019	1,354.2	236.6	1,117.6	1,407.2	236.6	1,170.6	53.1	-	53.1
2020	1,536.6	276.6	1,260.0	1,594.4	276.6	1,317.8	57.8	-	57.8

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/29%20Secondary%20Income.xls

Tabela 7.4 Doznake migranata – prema državama

(U procentima)

Opis	Nemačka	Švajcarska	Italia	Austrija	Belgija	SAD	Švedska	Francuska	Norveška	Kanada	Engleska	Danska	Finska	Holandija	Slovenija	Druge zemlje
2010 K4	34.8	21	8.8	5.7	2.6	3.9	3.1	3.5	2.8	1.3	1.5	0.9	1.1	1.2	3.4	4.4
2011 K1	32.7	23.7	7.5	5.6	2.8	4.6	3.9	3.8	2.8	1.5	1.5	0.7	0.8	1.2	3.9	3
2012 K1	30.9	23.7	4.8	6	1.1	6.3	3.6	2.8	4.9	0.7	3.2	0.8	0.7	0.5	5	5
K2	37.4	26.3	8.4	6.4	6.6	3.9	0.8	0.4	1.3	0.1	1.9	0.1	0.1	0.1	5.4	0.8
K3	34.6	22.6	7.9	5.9	3.2	3.9	3.1	3.2	2.8	1.5	1.8	0.7	0.8	0.8	3.6	3.7
K4	34.5	21	8.5	6.2	2.6	3.8	3.3	3.3	2.3	1.9	1.8	0.5	0.8	...	3.7	5.9
2013 K1	33.6	22.5	7.5	5.8	2.7	4.2	3.4	3.5	3	1.6	1.8	0.7	0.9	1	3.7	4.3
K2	33.3	25.5	5.9	5.7	2.5	4.6	2.5	1.4	2.3	1.3	4	0.8	0.9	1	5.3	3.1
K3	33.6	24.4	6.6	7.8	2.5	4.3	3.5	4.5	2.3	0.4	1.9	0.7	0.8	0.9	4.9	1.1
K4	35.3	22.7	10.6	4.6	1.6	4.4	2.1	5	2.7	1.8	1.7	0.5	0.6	1.5	0.5	4.2
2014 K1	36.7	21.4	5.9	3.8	2.3	6	3.1	4.1	2.3	1.5	3.1	0.4	0.6	1.1	0.8	7
K2	36.6	23.7	5.4	4.5	2.1	6.4	2.7	3.2	2.4	1.3	3.3	0.4	0.6	0.6	1.5	5.5
K3	35.5	23.9	4.6	3.6	2.1	6.5	3.4	3.5	2.6	1.9	3	0.5	0.7	0.7	1.1	6.5
K4	36.8	21.1	3.8	3.1	4	6.1	2.4	2.4	5.5	0.7	3.1	1	0.3	0.1	2.2	7.3
2015 K1	35.2	21.8	5	3.9	3.3	8.1	2.9	3.6	3.1	1.6	1.6	0.4	0.7	0.9	0.8	7.2
K2	36.9	21.6	3.6	3.5	2.3	8.2	2.5	1.6	4	3.5	3.7	0.2	0.6	0.7	0.5	6.6
K3	35.9	23.8	5.6	3.4	2.1	7.4	3.2	3.7	2.1	1.5	3.3	0.3	0.6	0.6	0.7	5.8
K4	38.8	22.2	5.1	3.3	2.2	8.4	2.9	3.3	1.8	1.5	3	0.4	0.6	0.7	1.3	4.4
2016 K1	37.8	21.3	5.9	3.8	2.4	7.6	3.2	3.7	1.7	1.5	3.3	0.4	0.7	0.8	0.7	5.2
K2	37.6	21.8	5.2	3.7	2.2	6.4	3	3.5	1.8	1.4	3.1	0.5	0.6	0.8	1.7	6.5
K3	35.1	24	5.6	3.3	2.2	6.6	4.2	3.9	2.5	1.8	2.5	0.3	0.7	0.5	1.5	5.2
K4	38.0	23.5	4.3	3.6	2.4	6.9	3.1	4.0	2.1	1.5	2.8	0.3	0.7	0.7	0.5	5.9
2017 K1	38.5	22.8	4.5	3.9	2.5	7.7	3.3	3.9	1.9	1.5	3.0	0.4	0.9	0.6	0.5	4.3
K2	39.9	22.5	4.2	3.8	2.8	6.9	3.3	3.8	1.9	1.5	3.1	0.4	0.7	0.6	0.4	4.2
K3	39.3	22.8	4.5	3.8	2.7	6.1	3.6	4.3	2.0	1.7	2.4	0.4	0.7	0.5	0.5	4.7
K4	39.4	21.8	4.5	3.7	2.6	7.1	3.5	4.3	1.7	1.6	2.5	0.4	0.9	0.6	0.6	4.9
2018 K1	39.8	21.5	5.0	4.0	2.6	6.4	3.2	4.4	1.6	1.5	2.6	0.3	0.8	0.6	0.4	5.2
K2	41.1	20.5	4.6	4.1	2.5	6.5	3.5	4.2	2.1	1.4	2.4	0.3	0.6	0.5	0.5	5.0
K3	38.8	21.9	5.0	4.0	2.3	6.7	3.5	4.3	2.1	1.2	2.1	0.4	0.8	0.5	0.5	5.9
K4	42.1	22.8	4.9	4.2	2.5	7.4	3.3	4.4	1.8	1.4	2.2	0.3	0.8	0.6	0.6	0.7
2019 K1	40.7	20.4	5.3	4.1	2.4	7.1	3.0	4.2	1.6	1.3	2.2	0.3	1.0	0.5	0.5	5.3
K2	41.8	19.3	4.9	3.9	2.6	7.1	3.1	4.3	1.7	1.4	2.1	0.4	0.8	0.5	0.5	5.6
K3	39.2	20.8	4.8	4.1	2.2	6.8	3.1	4.4	1.9	1.5	2.0	0.4	0.9	0.5	0.6	6.9
K4	41.2	20.4	4.7	3.9	2.4	7.3	2.6	4.3	1.5	1.3	2.2	0.3	0.8	0.6	0.6	5.9
2020 K1	42.4	20.8	4.4	4.1	2.2	7.3	2.7	3.9	1.3	1.0	2.0	0.3	0.9	0.4	0.6	5.7
K2	43.1	24.3	3.5	4.8	2.1	5.4	2.5	3.5	1.1	1.1	1.5	0.3	0.8	0.5	0.9	4.8
K3	40.8	24.4	4.0	4.8	1.9	6.2	2.3	3.7	1.4	1.2	1.8	0.3	0.9	0.5	0.6	5.0
K4	42.9	20.0	4.3	4.7	2.2	6.7	2.6	4.2	1.4	1.3	2.2	0.3	0.9	0.5	0.6	5.2

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/32%20Remittances-by%20country.xls

Tabela 8.1. Direktna ulaganja – prema geografskom kriterijumu

(U milionima evra: Stanje od 31. Decembra 2020)

Država	Ukupno direktnih ulaznih ulaganja			Ukupno direktnih izlaznih ulaganja		
		Ekuiteti	Druge kapitalne transakcije		Ekuiteti	Druge kapitalne transakcije
Evropska unija	1,517.4	1,221.4	296.0	143.4	132.1	11.3
AT Austrija	264.5	224.6	40.0	8.8	7.9	0.9
BE Belgija	49.0	42.6	6.4	4.2	4.1	0.1
BG Bugarska	38.2	7.3	30.9	0.7	0.7	0.0
CY Kipar	12.9	3.5	9.5	19.7	19.7	0.1
FR Francuska	36.3	32.7	3.6	5.5	5.5	...
DE Nemačka	576.7	531.5	45.2	56.0	51.1	5.0
GR Grčka	8.1	6.7	1.4	2.3	2.3	...
HR Hrvatska	8.0	9.8	-1.9	7.3	7.2	0.1
IT Italija	55.1	43.3	11.8	6.9	6.9	...
NL Holandija	35.6	24.6	11.0	8.1	3.1	5.0
RO Rumunija	0.3	1.7	-1.4	0.5	0.5	...
SI Slovenija	219.2	139.2	80.0	12.5	12.4	0.0
SE Švedska	78.4	78.0	0.4	3.2	3.2	...
Ostale države EU-a	135.1	75.9	59.2	7.6	7.5	0.1
Ostale evropske države	1,457.5	1,208.1	249.4	302.8	270.7	32.1
AL Albanija	219.8	147.6	72.3	146.0	132.9	13.1
MK Severna Makedonija	20.6	14.8	5.8	28.4	26.5	2.0
ME Crna Gora	9.8	8.0	1.9	31.5	29.5	2.0
NO Norveska	38.8	37.6	1.2	1.6	1.6	...
RS Srbija	22.4	20.1	2.3	10.2	10.2	0.0
GB Velika Britanija	131.2	114.1	17.2	12.2	12.1	0.1
CH Švajcarska	545.0	499.8	45.1	26.1	25.4	0.6
TR Turska	447.6	347.9	99.6	22.2	8.0	14.2
Ostale evropske države	22.3	18.4	3.9	24.5	24.5	0.0
Ostale države	333.6	256.5	77.1	28.0	26.5	1.6
US Sjedinjene Američke Države	231.1	182.2	48.9	17.9	16.4	1.5
AE Ujedinjeni Arapski Emirati	32.1	16.2	16.0	2.4	2.4	...
Ostale države	70.4	58.1	12.3	7.7	7.7	0.0
Ostale države (ne izdvojene)	936.3	936.3
ZZ Nespecifickovane	936.3	936.3
Ukupno	4,244.8	3,622.3	622.5	474.2	429.3	45.0

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku:

http://www.bak-kos.org/repository/docs/time_series/34a%20Direct%20investment%20in%20Kosovo%20by%20geographical%20breakdown.xls

Tabela 9.1. Aktivi u obliku ulaganja, portfelja prema državama

(U milionima evra: Stanje 31-decembra 2020)

Država	Ekuitet	Ukupno hartija od vrednosti duga	Hartije od vrednosti dugoročnog duga		Ukupno
AE Arapski Emirati	...	0.1	0.1	...	0.1
AT Austrija
BE Belgija	...	0.0	0.0	...	0.0
BR Brazil	...	0.1	0.1	...	0.1
CH Švajcarska	...	1.3	1.3	...	1.3
DE Nemačka	1.4	53.8	53.8	...	55.2
DK Danska	...	1.4	1.4	...	1.4
FR Francuska	265.6	24.3	24.3	...	289.9
GB Velika Britanija	...	3.5	3.5	...	3.5
GR Grčka	...	0.1	0.1	...	0.1
IE Irska	413.1	24.1	24.1	...	437.2
LU Luksemburg	635.5	20.8	20.8	...	656.3
NL Nizozemska	...	23.3	23.3	...	23.3
PL Poljska	...	7.7	7.7	...	7.7
RO Rumunija
SE Švedska	...	0.1	0.1	...	0.1
SI Slovenija	...	5.2	5.2	...	5.2
TR Turska	...	5.2	5.2	...	5.2
US Sjedinjene Američke Države	42.1	127.1	114.0	13.1	169.2
UA Ukraine
ZZ Ostalo	...	123.4	123.4	...	123.4
Ukupna vrednost investicija	1,357.7	421.5	408.4	13.1	1,779.2

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqkkos.org/repository/docs/time_series/34f%20Portfolio%20Investments%20Position.xls

Tabela 10.1. Pozicija međunarodnih ulaganja – glavne komponente

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Neto	Aktivi					Obaveze			
		Direktna ulaganja	Portfelj ulaganja	Druga ulaganja	Rezervne aktive	Direktna ulaganja	Portfelj ulaganja	Druga ulaganja		
2010	406.8	3,234.8	96.6	693.8	1,832.0	612.5	2,828.0	1,971.0	0.0	857.0
2011	113.6	3,304.8	102.0	740.2	1,908.2	554.4	3,191.2	2,326.1	0.0	865.1
2012	135.8	3,592.0	117.8	986.6	1,760.6	726.9	3,456.3	2,524.3	0.0	931.9
2013	258.6	3,997.4	147.5	1,192.6	1,963.2	694.1	3,738.8	2,816.4	0.0	922.4
2014	196.5	4,175.8	174.6	1,274.7	2,081.5	645.0	3,979.3	2,961.4	0.0	1,017.9
2015	-43.0	4,366.0	211.5	1,383.3	2,063.5	707.8	4,409.0	3,254.4	0.0	1,154.6
2016	-81.0	4,547.7	261.2	1,789.3	1,892.2	605.1	4,628.7	3,405.4	0.0	1,223.3
2017	-99.9	4,837.9	304.5	1,904.8	1,945.2	683.4	4,937.9	3,518.9	0.0	1,418.9
2018	-409.4	4,766.2	348.4	1,613.3	2,035.2	769.3	5,175.6	3,691.5	0.0	1,484.1
2019	-410.1	5,163.3	415.2	1,829.3	2,055.1	863.7	5,573.4	3,968.8	0.0	1,604.6
2020	-845.7	5,310.0	474.2	1,779.2	2,156.0	900.6	6,155.7	4,244.8	0.0	1,910.9

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: [Y:\03_Statistics\05_Time Series\34b International Investments Position.xls](#)

Tabela 10.2. Pozicija međunarodnih ulaganja – Prema sektorima

(U milionima evra:Kraj perioda)

Opis	Pozicija međunarodnih ulaganja NETO												
	Ukupno	Centralna banka Republike Kosovo			Banke			Vlada			Ostali sektori		
		Aktivi	Obaveze		Aktivi	Obaveze		Aktivi	Obaveze		Aktivi	Obaveze	
2010	406.8	1,106.9	1,172.8	65.9	488.0	709.8	221.8	-260.0	0.0	260.0	-928.1	1,352.2	2,280.3
2011	113.6	1,094.5	1,161.0	66.4	479.1	675.5	196.4	-253.6	0.0	253.6	1,206.4	1,468.4	2,674.8
2012	135.8	1,238.8	1,303.7	65.0	458.0	633.6	175.6	-336.5	0.0	336.5	1,224.5	1,654.7	2,879.3
2013	258.6	1,392.1	1,454.2	62.1	540.2	748.3	208.1	-321.8	0.0	321.8	1,351.9	1,794.9	3,146.9
2014	196.5	1,146.5	1,212.9	66.3	481.6	715.8	234.2	-326.4	0.0	326.4	1,105.2	2,247.1	3,352.3
2015	-43.0	1,174.9	1,245.5	70.6	480.9	740.0	259.1	-371.2	0.0	371.2	1,327.6	2,380.5	3,708.1
2016	-81.0	1,011.1	1,082.0	70.9	539.2	775.1	235.9	-373.8	0.0	373.8	1,257.6	2,690.6	3,948.2
2017	-99.9	1,102.5	1,168.4	65.9	429.7	710.1	280.3	-422.2	0.0	422.2	1,210.0	2,959.5	4,169.5
2018	-409.4	1,096.3	1,163.7	67.4	426.2	691.9	265.6	-416.4	0.0	416.4	1,515.6	2,910.6	4,426.2
2019	-410.1	1,072.5	1,141.8	69.3	568.1	866.5	298.4	-409.1	0.0	409.1	1,641.5	3,155.0	4,796.6
2020	-845.7	1,083.2	1,149.1	65.9	763.5	1,114.5	350.9	-525.8	0.0	525.8	2,166.6	3,046.4	5,213.1

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku:

Tabela 10.3.1 Pozicija međunarodnih ulaganja - aktivi

(U milionima evra: Kraj perioda)

	PIN Neto	Međunarodni aktivi Kosova								
		Ekuitet				Dug				
		Ulaganja van zemlje	Hartije od vrednosti kapitala	Ulaganja van zemlje	Hartije od vrednosti duga	Druga ulaganja	Rezervna sredstva			
2010	406.8	3,234.8	280.6	86.4	194.2	2,954.3	10.2	499.6	1,832.0	612.5
2011	113.6	3,304.8	398.0	102.0	296.0	2,906.8	0.0	444.3	1,908.2	554.4
2012	135.8	3,592.0	784.2	117.8	666.3	2,807.9	0.0	320.3	1,760.6	726.9
2013	258.6	3,997.4	786.2	135.4	650.8	3,211.2	12.1	541.7	1,963.2	694.1
2014	196.5	4,175.8	1,186.3	161.9	1,024.4	2,989.5	12.6	250.3	2,081.5	645.0
2015	-43.0	4,366.0	1,284.9	198.6	1,086.3	3,081.1	13.0	296.9	2,063.5	707.8
2016	-81.0	4,547.7	1,550.4	243.1	1,307.4	2,997.3	18.1	481.9	1,892.2	605.1
2017	-99.9	4,837.9	1,762.3	279.3	1,483.0	3,075.6	25.2	421.8	1,945.2	683.4
2018	-409.4	4,766.2	1,546.6	314.8	1,231.8	3,219.5	33.6	381.5	2,035.2	769.3
2019	-410.1	5,163.3	1,864.5	379.2	1,485.3	3,298.8	35.9	344.0	2,055.1	863.7
2020	-845.7	5,310.0	1,787.0	429.3	1,357.7	3,523.0	45.0	421.5	2,156.0	900.6

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/34e%20IIP%20Assets%20and%20Liabilities.xls**Tabela 10.3.2 Pozicija međunarodnih ulaganja – obaveze**

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	PIN Neto	Obaveze							
		Međunarodni kapital				Međunarodni dug			
		Direktna ulaganja	Kapital i akcije sredstava ulaganja	Direktna ulaganja	Instrumenti duga	Druga ulaganja			
2010	406.8	2,828.0	1,455.3	1,455.3	0.0	1,372.8	515.8	0.0	857.0
2011	113.6	3,191.2	1,760.7	1,760.7	0.0	1,430.5	565.4	0.0	865.1
2012	135.8	3,456.3	1,938.4	1,938.4	0.0	1,517.8	585.9	0.0	931.9
2013	258.6	3,738.8	2,129.9	2,129.9	0.0	1,608.9	686.5	0.0	922.4
2014	196.5	3,979.3	2,241.4	2,241.4	0.0	1,737.9	720.0	0.0	1,017.9
2015	-43.0	4,409.0	2,476.3	2,476.3	0.0	1,932.7	778.2	0.0	1,154.6
2016	-81.0	4,628.7	2,612.7	2,612.7	0.0	2,016.0	792.7	0.0	1,223.3
2017	-99.9	4,937.9	2,848.2	2,848.2	0.0	2,089.6	670.7	0.0	1,418.9
2018	-409.4	5,175.6	3,138.4	3,138.4	0.0	2,037.2	553.1	0.0	1,484.1
2019	-410.1	5,573.4	3,371.0	3,371.0	0.0	2,202.4	597.8	0.0	1,604.6
2020	-845.7	6,155.7	3,622.3	3,622.3	0.0	2,533.4	622.5	0.0	1,910.9

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/34e%20IIP%20Assets%20and%20Liabilities.xls

Tabela 11.1. Spoljni dug – bruto pozicija

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Ukupan javni dug bruto																		
	Javni dug i garantovani javni dug											Dug negarantovanog privatnog sektora							Direktna ulaganja: kreditiranje između kompanija
	Vlada				Centralna Republike Kosovo banka			Korporatati Publike Jo-financiare				Depozitna izuzev Centralne Banke			Ostali sektori				
	Kratko-ročni		Dugo-ročni		Kratko-ročni		Dugo-ročni	Kratko-ročni		Dugo-ročni		Kratko-ročni	Dugo-ročni		Kratko-ročni		Dugo-ročni		
2010	1,371.5	325.9	260	-	260	65.9	1.7	64.2	-	-	-	1,045.6	221.8	221.8	-	308	232.7	75.4	
2011	1,428.4	320	253.6	-	253.6	66.4	0.7	65.7	-	-	-	1,108.4	196.4	196.4	-	346.6	259.8	86.8	565.4
2012	1,517.3	401.4	336.5	-	336.5	65	0.4	64.6	-	-	-	1,115.9	175.6	175.6	-	354.4	321	33.5	585.9
2013	1,608.2	383.9	321.8	-	321.8	62.1	0.3	61.9	-	-	-	1,224.3	208.1	208.1	-	329.7	281.1	48.5	686.5
2014	1,737.1	392.8	326.4	-	326.4	66.3	0.3	66.1	-	-	-	1,344.3	234.2	234.2	-	390.1	294.8	95.3	720
2015	1,931.8	441.8	371.2	-	371.2	70.6	0.1	70.5	-	-	-	1,490.0	259.1	259.1	-	452.8	313.8	139	778.2
2016	2,015.1	444.6	373.8	-	373.8	70.9	0.1	70.8	-	-	-	1,570.5	235.9	235.9	-	541.9	353.1	188.8	792.7
2017	2,088.5	499.3	422.2	-	422.2	65.9	0.1	65.8	11.3	-	11.3	1,589.2	280.3	280.3	-	638.1	416.6	221.5	670.7
2018	2,035.7	498.4	416.4	-	416.4	67.4	0.1	67.2	14.6	-	14.6	1,537.3	265.6	217.5	48.1	718.6	480.8	237.8	553.1
2019	2,200.7	499.0	409.1	-	409.1	69.3	0.4	69.0	20.6	-	20.6	1,701.7	298.4	206.8	91.6	805.5	546.3	259.1	597.8
2020	2,531.3	615.8	525.8	-	525.8	65.8	0.1	65.8	24.1	-	24.1	1,915.5	350.9	258.1	92.8	942.0	525.6	416.4	622.5

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/34i%20Gross%20External%20Debt%20Position.xls

Tabela 11.2. Plan vraćanja spoljnog javnog duga

(U milionima evra: Stanje 31. decembra 2020)

Opis	Godinu dana ili manje (nekoliko meseci)					Preko 1 do 2 godine				Treća godina	Četvrta godina	Peta godina	Preko 5 do 10 godina	Preko 10 godina do 15 godina	znad 15 godina
	Neposredan	0 - 3	4-6	7 - 9	10 - 12	13 - 18	19 - 24								
								Spoljni dug javnog sektora	62.1						
Glavnica	56.9	-	3.0	21.5	14.8	17.6	45.4	34.7	10.7	31.9	52.6	44.9	139.7	131.2	113.1
Kamata	5.3	-	-	2.7	-	2.5	4.9	2.6	2.4	4.4	3.8	3.1	8.9	0.6	-
Spoljni dug javnog sektora zagarantovan od strane Vlade	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Glavnica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kamata	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukupno	62.1	-	3.0	24.3	14.8	20.1	50.3	37.3	13.0	36.3	56.4	48.0	148.6	131.9	113.1
Glavnica	56.9	-	3.0	21.5	14.8	17.6	45.4	34.7	10.7	31.9	52.6	44.9	139.7	131.2	113.1
Kamata	5.3	-	-	2.7	-	2.5	4.9	2.6	2.4	4.4	3.8	3.1	8.9	0.6	-

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se u linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/34i%20Public%20Sector%20Debt%20Service%20Payment.xls

Tabela 11.3. Bruto spoljni dug- Prema kreditorima

(U milionima evra: Stanje 31.decembra 2020)

Opis	Ukupno bruto spoljnog duga						
	Bruto spoljni dug izuzimajući direktna ulaganja						Direktna ulaganja: Kreditiranje između kompanija
		Vlada	Centralna banka Republike Kosovo	Depozitna korporacija, osim Centralne banke	Drugi sektori		
Međunarodni Monetarni Fond	177.2	177.2	111.4	65.8	-	-	-
Svetska Banka	256.5	256.5	256.5	-	-	-	-
IBRD	124.3	124.3	124.3	-	-	-	-
IDA	132.2	132.2	132.2	-	-	-	-
Ostali kreditori	2,097.5	1,475.0	157.8	0.1	350.9	966.1	622.5
Ukupan dug	2,531.3	1,908.7	525.8	65.9	350.9	966.1	622.5

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku :

http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/34h%20Gross%20External%20Debt%20Statistics%20-%20by%20creditors.xls

Tabela 11.4. Neto pozicija spoljnog duga

(U milionima evra: Stanje 31. Decembra 2020)

Opis	Bruto spoljni dug (1)	Spoljne aktive u dužničkim instrumentima (2)	Neto spoljni dug (3)=(1)-(2)
Vlada	525.8	-	525.8
Kratkoročno	-	-	-
Dugoročno	525.8	-	525.8
Izdvajanja specijalnog prava tiraža (DST-i)	-	-	-
Valuta i depoziti	-	-	-
Hartije od vrednosti duga	-	-	-
Kreditni	525.8	-	525.8
Komerijalni krediti i avansi	-	-	-
Ostali dužnički instrumenti	-	-	-
Centralna Banka	65.9	1,149.1	1,083.2
Kratkoročno	0.1	679.4	-679.4
Valuta i depoziti	0.1	679.4	-679.4
Hartije od vrednosti duga	-	-	-
Kreditni	-	-	-
Komerijalni krediti i avansi	-	-	-
Ostali dužnički instrumenti	-	-	-
Dugoročno	65.8	469.7	-403.9
Izdvajanja prava tiraža (DST-i)	65.8	82.5	-16.7
Valuta i depoziti	-	-	-
Hartije od vrednosti duga	-	387.2	-387.2
Kreditni	-	-	-
Komerijalni krediti i avansi	-	-	-
Ostali dužnički instrumenti	-	-	-
Depozitna korporacija, izuzev Centralne Banke	350.9	1,114.5	-763.5
Kratkoročno	258.1	1,026.3	-768.1
Valuta i depoziti	244.9	688.8	-443.9
Hartije od vrednosti duga	-	242.1	-242.1
Kreditni	11.6	87.0	-75.4
Komerijalni krediti i avansi	-	-	-
Ostali dužnički instrumenti	1.7	8.4	-6.7
Dugoročno	92.8	88.2	4.6
Drugi sektori	966.1	1,214.5	-248.4
Kratkoročno	525.6	41.0	484.6
Valuta i depoziti	-	-	-
Hartije od vrednosti duga	-	-	-
Kreditni	291.9	-	291.5
Komerijalni krediti i avansi	233.7	36.2	197.5
Ostali dužnički instrumenti	-	-	-
Dugoročni od kojih su:	440.5	1,173.5	-733.0
Valuta i depoziti	-	1,166.6	-1,66.6
Hartije od vrednosti duga	-	1.0	-1.0
Kreditni	440.5	6.0	434.5
Direktna ulaganja: Kreditiranje između kompanija	622.5	45.0	577.6
Dužničke obaveze preduzeća direktnih ulaganja prema direktnim ulagačima	0.1	21.8	-21.7
Dužničke obaveze ulagača prema preduzećima direktnih ulaganja	622.0	22.8	599.2
Dužničke obaveze prema srdonim preduzećima	0.4	0.4	-0.3
NETO Spoljni dug (3)	2,531.3	3,523.0	-991.8

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/34q%20Net%20External%20Debt%20Position.xls.

Katalogimi në botim – (CIP)
Biblioteka Kombëtare e Kosovës “Pjetër Bogdani”

336.71(496.51)(047)"2020”

Godišnji izveštaj 2020 / Centralna Banka Republike Kosova. - Priština : BQK, 2021. - 175 f.
: ilustr. ; 24 cm.

Bankat dhe veprimtaria bankare
Raporte -- Kosovë -- 2020

ISBN 978-9951-821-13-1

Aleph [000098184]

ISBN 978-9951-821-13-1

Ulica Garibaldi, Br.33, Priština, Republika Kosovo
Tel: +383 38 222 055; Fax: +383 38 243 763
web: www.bqk-kos.org